

ऐं नमः

सिद्धगिरिमंडन श्री आदिनाथाय नमः,

(श्री आत्म-कुमल-दान-प्रेम-ज'भूसूरी
जैन ग्रंथभाषा-४३)

श्री गिरिराज-स्पर्शना

-: लेखक-संयोगक -

संन्यासि त्रयूढाभक्षि सिद्धांतमहोदधि पूज्यपाद आचार्यदेव
श्रीमद्विजय प्रेमसूरीश्वरं महाराजनापट्टप्रभावक
आगमप्रज्ञ प्रवचनपटु पूज्यपाद आचार्यदेव
श्रीमद्विजय ज'भूसूरीश्वरं महाराजना शिष्यरत्न
पूज्य सुनिराज श्री त्यानंदविजयं

वीरसंवत् २४८८, आवृत्ति णीं, प्रत १०००
विक्रमसंवत् २०१८ [प्र. आ. २०००]

किंमत सहप्रयोग

-: પ્રકાશક :-

આચાર્ય શ્રી જંબૂસ્વામી જૈન મુક્તાબાઈ આગમમંદિર
શ્રીમાલીવાળા, ડભોઈ (વડોદરા)

વંદન હો તપસ્વીને

“તપગુણગ્રાપે રોપે ધર્મને, ગોપે નવિ જિનઆણુ;
આસવલોપે નવિ કોપે કદા, પંચમ તપસી તે જાણુ.
ધન ધન શાસન મંડન મુનિવરા

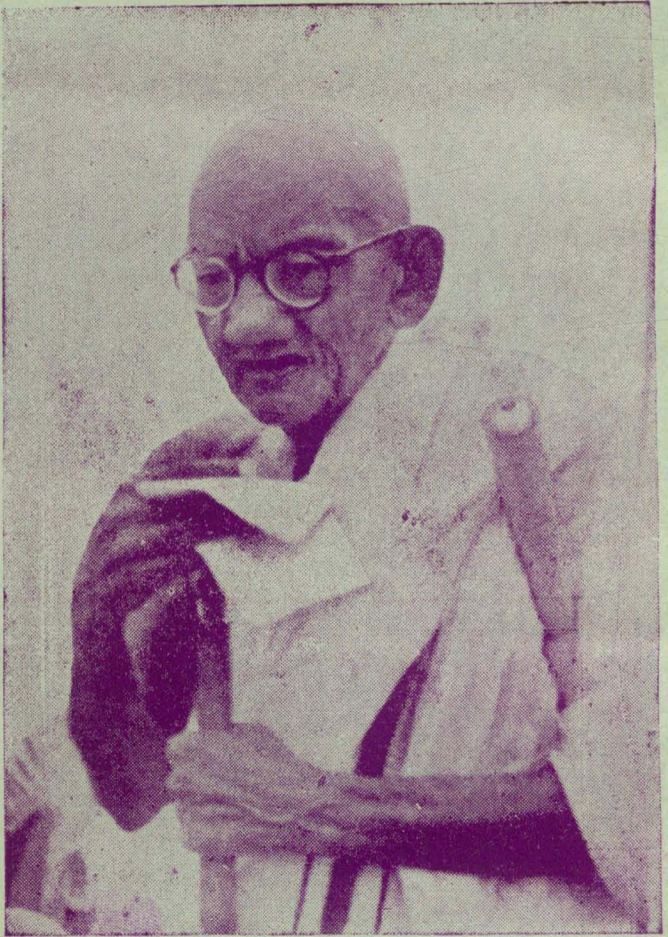
૫૧ ઉપવાસના ઉત્કટ તપસ્વી જ્યોતિર્વિદ્ધ પં. શ્રી. રૈવત વિજયજી
ગણિવર, સં. ૨૦૧૮ ના મહાન તપસ્વી. ઉચ્ચ જન. વિદ્યા-
શાલા, સાવરકુંડલા [સૌરાષ્ટ્ર]

-: ઉદ્દારદાતા :-

રૂ. ૧૦૦૦) શાહ અમરતલાલ ભવાનભાઈ
માલજીવાળા. (હાલ-પાલનપુર)

-: મુદ્રક :-

અરવિંદ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, સીંધીવાડ, હજીરા સામે,
જમાલપુર, અમદાવાદ.

સિદ્ધાંતમહોદધિ દ્રવ્યાનુયોગ — કર્મસાહિત્ય ચિંતનશીલ
પૂ. આ. શ્રીમદ્વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ

નિવેદન

‘શ્રી ગિરિરાજ સ્પર્શના’ ની આ ખીજી આવૃત્તિ પ્રસિદ્ધ કરતાં અમોને ઘણો આનંદ થાય છે. આ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિની બે હજાર નકલ સંવત ૨૦૧૬ માં પ્રગટ કરવામાં આવી હતી, તે થોડા વખતમાં જ ખલાસ થઈ ગઈ હતી, બાદ દિન-પ્રતિદિન તેની ઘણી માગણી આવવા લાગી, આથી આ ખીજી અવૃત્તિ પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં અનેક પ્રકારનાં પ્રકાશનો બહાર પડી રહ્યાં છે, તેમાં આ પ્રકાશન શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થ વિષે અનેક પ્રકારની માહિતીવાળું હેવાયા યાત્રિકો મટે વિશેષ માર્ગદર્શક થઈ પડેલું છે. જે જે મહાનુભાવેએ આ પુસ્તક વાંચ્યું છે તેઓને વાંચતાં વાંચતાં પોતે સાક્ષત્ શ્રી ગિરિરાજની સ્પર્શના કરી રહ્યાનો અનુભવ થયેલો છે. નવા વાચકોને પણ જરૂર તેવો અનુભવ થશે એવું અમારું નમ્ર માનવું છે.

આ અખુંડ પુસ્તક પૂજ્યપાદ સિદ્ધાંતમહોદયિ આચાર્યભગવંત શ્રી મદ્વિજય ત્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના પદપ્રભાકર આગમપ્રણ પૂજ્યપાદ અચર્યદેવ શ્રી મદ્વિજય જંબૂસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના શિષ્ય-સ્ત પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી નિત્યાનંદવિજયજી મહારાજે, પૂ. પં. શ્રી રૈવતવિજયગણિવરની પ્રેરણાથી, શ્રી સિદ્ધ-ગિરિજાની શીતળ છાયામાં તૈયાર કર્યું હતું. આ ખીજી આવૃત્તિમાં તેઓશ્રીએ અનેક સુધારા વધારા કરી આપ્યા છે. ઉપરાંત શ્રી નવાણું પ્રકારી પૂજા પણ દાખલ કરીને પુસ્તકને અધિક સુંદર કરેલ છે. આ માટે પૂજ્ય મુનિવરોનો ખૂબ

આભાર માનીએ છીએ. પહેલી આવૃત્તિ વખતે અમે ભાવના પ્રદર્શિત કરી હતી કે “લવિષ્યમાં આ પુસ્તકની હિન્દી અને ગુજરાતી આવૃત્તિઓ પણ પ્રગટ કરવા ભાવના રાખીએ છીએ.” ભાવના-પ્રમાણે આને અમે આ ગુજરાતી આવૃત્તિ પ્રમટ કરવા લાગ્યશાળી થઈએ છીએ; આ પ્રમાણે હિન્દી આવૃત્તિ પણ પ્રગટ કરવા ભાવના રાખીએ છીએ. શ્રી સિદ્ધગિરિજીની યાત્રા કરવા જતાં વાચકો આ પુસ્તક સાથે રાખશે તો યાત્રામાં વિશેષ આહલાદ આવશે.

વિશેષ આર્યશ્રી જંબૂસ્વામિ જૈન સુક્રતાપ્પાઈ જ્ઞાનમંદિરને પચીસ વર્ષ થતાં હોઈ સંવત ૨૦૧૮ ના કાર્તિક વદ ચોથથી અગીયારસ સુધી શેઠ શ્રી જગનલાલ દક્ષીનંદ તંત્રી ઉજવાયેલા રજત મહોત્સવ તથા પૂજ્ય મુનિ રાજશ્રી દેવભદ્રવિજયજી મહારાજને ચાલુ એકાંતર ૫૦૦ આયબોલ, તથા પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી લલિધસેનવિજયજી મહારાજે સંપૂર્ણ કરેલા નિરંતર ૫૦૦ આયબોલ અને પૂજ્ય પ્રવર્તિની સાધ્વીજી શ્રી કલ્યાણશ્રીજી (ઝોઘવાળાં) ની શ્રી નવકારમંત્રના ૬૮-ઉપવાસ, શ્રી વર્ધમાનતપની ૭૫ ઓળીઓ વગેરે અનેકવિધ તપશ્ચર્યાઓ આદિની યાદગિરિ નિમિત્તે આ પ્રકાશન પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે.

આ પુસ્તક પ્રેસમાં છપાતાં કેટલાક ટાઇપો ઉડી જવા પામ્યા છે તેથી રહી ગએલી ભૂલો વાચકોએ સુધારીને વાંચવા વિનંતિ છે.

આ દ્વિતીયાવૃત્તિ પ્રગટ કરાવવાનો સંપૂર્ણ લાલ માલણના ભાવિક ધર્મપ્રેમી શેઠ અમૃતલાલ લખાનજી તરફથી અહીં કરાએલ છે. તેઓનો જીવન પરિચય આ સાથે જણાવી તેઓને આ સ્થળે સાભાર ધન્યવાદ આપી અમે આ નિવેદન પુરું કરીએ છીએ.

સંવત ૨૦૧૮ ભાદરવા વદ ૧૦ } આચાર્ય શ્રી જ. જી. ન. મુ. અ. મં. ના
રવિવાર તા. ૩-૯-૧૨ } માનદ મંત્રી શા. જયંતિ-
શ્રીમાળીવાજો, ડભોઈ } લાલ આપુલાલ વડજવાળા

બે બેલ

‘શ્રી ગિરિરાજ સ્પર્શના’ ની પહેલી આવૃત્તિ શ્રીસિદ્ધ ક્ષેત્રમાં પૂજ્યપાદ પ્રવચન પ્રભાવક પૂજ્ય ગુરુદેવ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય જંબૂસૂરીધરજી મહારાજ સાહેબની આજ્ઞાથી લખવાની શરૂ કરેલી. તે વખતે શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર અંગે પ્રગટ થયેલ સાહિત્ય વગેરેનો આધાર અને બીજી કેટલીક પૂછપરછ કરીને સરળ ભાષામાં લખવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. મારે તે પ્રયત્ન સફળ થયો અને ઘણાને આ છુક ઉપકારક થઈ પડી જેથી થોડાજ વખતમાં તેની આ બીજી આવૃત્તિ તૈયાર કરવાનો અવસર આવ્યો, તેથી આનંદ અનુભવુ છું.

આ આવૃત્તિમાં કેટલાંક પગલાં, મૂર્તિઓ, વગેરેનો વિશેષ પરિચય ટુંકમાં જણાવેલ છે, જે ૧૧ વાચકોને તે તે સ્થાનોનો વિશેષ ખ્યાલ આપી શકે તથા નવાછું પ્રકારી પૂજા ઉમેરી છે. અહીં લખાણ પૂજ્યપાદ ઉપકારી ગુરુદેવ આચાર્યદેવ

શ્રીમદ્વિજયજીજ્ઞૂસૂરીશ્વરજી મહારાજે તપાસી લઈ સુધારા વધારા તથા માર્ગ દર્શન આપ્યું છે, તે બદલ જેટલો ઉપકાર માનું તેટલો ઓછો છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં જે જે ગ્રંથોનો સહારો લીધો છે તે તે ગ્રંથોના લેખકો, પૂજ્ય-પંચાસજી મહારાજ શ્રી વર્ધમાનવિજયજી ગાંધીવર, તથા પૂજ્ય જ્યોતિર્વિદ શ્રી રૈવર્તાવિજયજી ગાંધીવર આદિ ગુરુશ્રાતાઓને યાદ કરી આ પુસ્તક પૂજ્યપાદ ઉપકારિ ગુરુદેવ આચાર્યદેવશ્રી મદ્વિજયજીજ્ઞૂસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબને સમર્પણ કરી કૃતાર્થતા અનુભવુ છું.

સંવત-૨૦૧૮, વૈ. સુ. ૭ ગુરુવાર

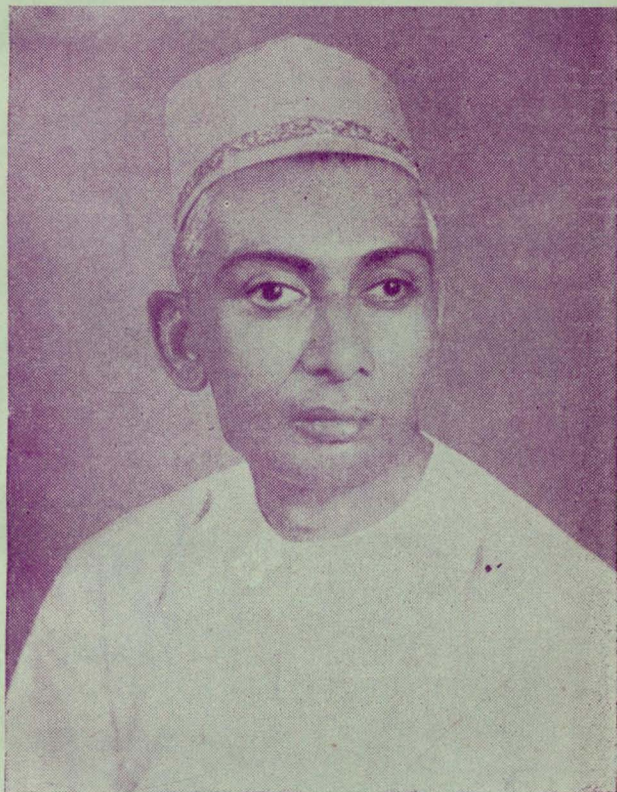
શ્રી વિજ્ઞાનસૂરીશ્વરજી જ્ઞાનમંદિર } મુનિશ્રી નિત્યાનંદ
કાળુપુર રોડ-અમદાવાદ } વિજય

ઉદ્ધારદીલ ધર્મપ્રેમી શ્રીઅમરતલાલ ભવાનજી ભાઈનો જીવનપરિચય

ગુજરાતમાં પાલનપુર નજીક માલણુ નામનું સુંદર ગામ આવેલું છે; ત્યાં ધીરધારનો ધધો કરતા શેઠ ભવાનજીભાઈ બેચરભાઈ રહેતા હતા. તેમને સુશીલ ધર્મનિષ્ઠ કુંવરબાઈ નામનાં ધર્મપત્ની હતાં. ગામમાં શ્રીજિનમંદિર ઉપાશ્રયો પણ હતા. આ ધર્મશીલ દંપતી પૂજ્ય દેવ-ગુરુની ભક્તિ સુંદર રીતે કરતા હતા.

તેઓને શ્રી અમરતલાલ, કચરાલાલ અને વેલચંદ્રભાઈ નામના ત્રણ પુત્રો હતા. મોટા

આ પુસ્તક પ્રકાશનનો સંપૂર્ણ લાભ લેનાર

માલણ (પાલણપુર) નીવાસી ઉદ્ધારદીલ ધર્મપ્રેમી
શેઠ અમરતલાલ ભવાનજીભાઈ

હતા તેઓ, પૂજ્યશ્રીને આગ્રહપૂર્ણ વિનંતિ કરી પોતાના માલણ ગામે લઈ ગયા હતા, ત્યાં તેમણે પૂજા પ્રભાવના સાધર્મિક ભક્તિ વગેરેનો લાભ સારો લીધો હતો, ત્યાંથી પૂજ્યશ્રી બાલારામ પધાર્યા, ત્યાં પણ તેમણે શ્રીસંઘભક્તિનો લાભ લીધો હતો. તે વખતે પૂજ્યશ્રીના ઉપદેશથી તેઓ કેટલાક વ્રત નિયમોમાં ભેડાયા હતા અને સંતોષવૃત્તિ ધારણ કરી શાસનનાં શુભ કાર્યોમાં પોતાની લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય કરવાનું ઉદ્ધાર લાવથી ત્રિસ્તિથ કચું હતું.

આ પછી તેઓ વખતો વખત પૂજ્ય ગુરુદેવના વંદન તથા ઉપદેશનો લાભ લેતા રહ્યા છે, અને પાલનપુરમાં પધારતા અન્ય પૂજ્ય ગુરુદેવોની પણ ભક્તિ તથા ધર્મની સેવા પ્રભાવના કરતા રહી પોતાની ધર્મ ભાવનામાં અભિવૃદ્ધિ કરતા રહ્યા છે.

પૂજ્યશ્રીના શિષ્યરત્ન જ્યોતિર્વિંદ પૂજ્ય પંન્યા-સહ મહારાજ શ્રીરૈવતવિજયજી ગણિવરની ખાસ પ્રેરણાથી શ્રી અમરતલાલભાઈએ ‘શ્રી ગિરિરાજ સ્પર્શના’ ની આ ખીજી આવૃત્તિના પ્રકાશનમાં રૂ.- ૧૦૦૦) એક હજારનું દાન કરી શ્રુતભક્તિનો લાભ લીધો છે, તે બદલ ધન્યવાદ સામે આપો તેઓનો આભાર માનીએ છીએ.

પૂજ્ય ગુરુદેવનું આતુર્માંસ પોતાના ગામમાં

(માલણ) કરાવી પોતાના કુટુંબીઓ આદિ અનેક ધર્મ પામે એ શુભાશયથી પૂજ્યશ્રીની નિશ્રામાં શાસનલક્ષિતાં અનેક સુંદર કાર્યોનો લાલ લેવાના શુભ મનોરથો ભાઈ અમરત-લાલ સેવી રહ્યા છે, અને તે માટે પૂજ્ય ગુરુદેવને વિનંતિ કરવા તેઓ અમદાવાદ આવ્યા હતા અને તેમની એ વિનંતિ સતત ચાલુ છે. અમે ઇચ્છીએ છીએ. કે તેમના એ મનોરથો સફળ થાય.

આ રીતે લવિષ્યમાં પણ તેઓ ઉદાર દીલથી જિનશાસનમાં જ્ઞાનાદિ પ્રભાવનાનાં ઉન્નત ધર્મકાર્યો કરવામાં પોતાને મળેલી લક્ષ્મીનો અધિકાધિક સદ્-વ્યય કરવા સુંદર આરોગ્યપૂર્વક શક્તિમાન રહો, એવી અમે શાસનદેવ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરતા આ જીવન પરિચય આપી વિરમીએ છીએ.

લી૦ પ્રકાશક

શ્રી ગિરિરાજ સ્તુતિ

“લાગે છે આ દિવસ સઘળો આજ આનંદકારી,
દેખી શ્રંગો સિદ્ધગિરિ તણાં, સૌખ્ય સૌન્દર્યકારી;
આત્માનંદી ગુરુગુણુઅહે, ભક્તિ ભાવેથી પૂર્ણ;
તે માટે શ્રીગિરિવર કરો, પાપ સઘળાંજ ચૂર્ણ.”
“સંસાર ઘોર અપાર છે તેમાં ખૂડેલા લવ્યને,
હે તારનારા નાથ શું ભૂલી ગયા નિજ ભક્તાને;

મારે શરણુ છે આપનું, નવિ ચાહતો હું અન્યને,
તો પણ પ્રભુ મને તારવામાં, ઢીલ કરો શા કારણે.”

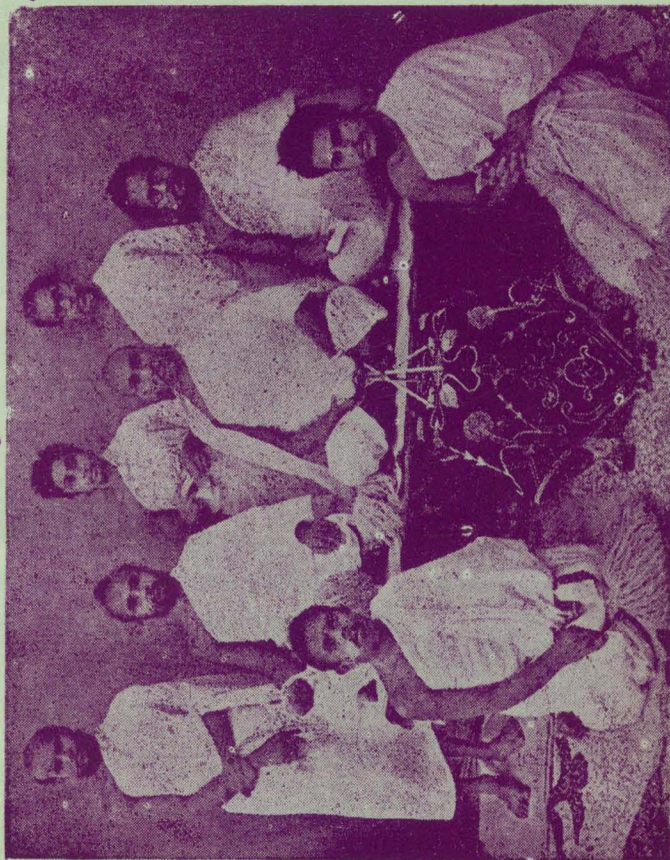
“ભયથી બનેલો ગાભરો, ચિંહુ દિશાએ રખડતો,
આધારથી અળગો થયેલો, આપ વિણુ દુઃખ પામતો;
ધારક અનંતા વીરના, દેનાર જગતને,
હે નાથ! ભવ અટવી ઉતારી, કરો હવે નિર્ભય મને.”

“જિમઃસૂર્યવિનનાકમળખીલે, તિમતુજ વિણુ માહરી,
હોવે કદી નાં મુક્તિ ભવની, માહરી એ ખાતરી;
જેમ મોરનાથે મેઘનેઃજેઘ, તેમ દેખી હું આપને,
નાથ કરું હરખાઈને, મનમાં ધરી શુભ ભાવને.”

ધન્યા દષ્ટિરિયં યયા વિમલયા દષ્ટો ભવાન્પ્રત્યહં,
ધન્યાઽસૌ રસના યયા સ્તુતિપથં નીતો જગત્વત્સલઃ ।
ધન્યં કર્ણયુગં વચોમૃતરસઃ પીતો મુદા યેન તે,
ધન્યં હૃત્સતતં ચ યેન વિશદસ્ત્વન્નામન્ત્રો ધૃતઃ ॥

પૂઠ આઠ વિઠ નં ઝૂસૂરીશ્વરજી મહારાજ શિષ્યપરિવાર સાથે

અનુક્રમણિકા

નં	વિષય	પૃષ્ઠ
(૧)	નિવેદન	૩
(૨)	બે બોલ	૫
(૩)	શેઠશ્રી અમરતલાલનો જીવનપરિચય	૬
(૪)	ગિરિરાજ સ્તુતિઓ	૯
(૫)	અનુક્રમણિકા	૧૧
(૬)	શુદ્ધિપત્રક	૧૪
(૭)	સમર્પણ	૧૬

વિભાગ પહેલો

(૧)	શ્રી ગિરિરાજનો મહિમા	૧
(૨)	શ્રી શત્રુઞ્જય સેવનથી થતાં ફળો	૨
(૩)	યાત્રા કરવાથી મળતું ફળ	૯
	૧-સુશર્માની કથા	૧૦
	૨-ત્રિવિક્રમ રાંઘની કથા	૧૧
	૩-૪-મોર-સિંહ	૧૫
	૫-હંસ	૧૭
(૪)	શ્રી સિદ્ધગિરિજીમાં તપનું ફળ	૧૮
(૫)	શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોનું આગમન	૧૯
(૬)	શત્રુઞ્જય મહાતીર્થના થયેલા ઉદ્ધારો	૨૧
(૭)	” ” ઉદ્ધારોનું વર્ણન	૨૨
(૮)	ગિરિરાજ ઉપર મોક્ષે ગયેલાનાં નામો	૫૨
(૯)	ગિરિરાજના ૧૦૮ ઉત્તમ નામો	૫૩
(૧૦)	શત્રુઞ્જય મહાતીર્થ કલ્પ	૫૫
(૧૧)	તીર્થયાત્રાનો પ્રભાવ	૬૦

(૧૨)	યાત્રા કેવી રીતે કરવી	જોઈએ ?	૬૨
(૧૩)	માનસિક, વાચિક, કાર્યિક પવિત્રતા કેમ રાખવી !	૬૩
(૧૪)	પાલીતાણા શહેર	૬૫
(૧૫)	અનેકોએ કરેલી તીર્થયાત્રા સંબંધી જાણવાનોગ...

વિભાગ બીજો

નં.	વિષય	પૃષ્ઠ.
(૧)	સ્ટેશનથી તળેટી	૭૬
(૨)	ગામથી તળેટી સુધીની ધર્મશાળાઓ	...
	પગલાં વગેરે	૭૬
	મંદિરો	૭૮
(૩)	આવશ્યક સૂચનાઓ	૮૧
(૪)	દહેરાસરની વિધિ	૮૩
(૫)	પ્રભુને નવઅંગે પૂજા કરવાનું કારણ	૮૭
	વરસીદાનનો વિધિ	૮૮
	„ ના ચોદ અતિશય	૯૦
	છ શુદ્ધિ	૯૪
(૬)	તળેટીથી ગિરિરાજ ઉપર ચઢતાં વચમાં	...
	આવતાં પગલાં વગેરે	૯૬
(૭)	નવદુઃખનું વર્ણન	...
	વીર ચિંતમણી	૧૧૨
	સૂર્યકુંડનો પ્રભાવ	૧૧૪
	પહેલી પ્રદક્ષિણા	૧૧૮
	સહસ્રકુટની જિન્ન પ્રતિમાઓ	૧૧૯
	૧૪૫૨ મણુધરો	૧૨૦

બીજી પ્રદક્ષિણા	૧૧૯
ત્રીજી "	૧૨૧
રાયણ વૃક્ષનો મહિમા	૧૨૧
ખરતર વસહિ	૧૨૫
ચોમુખજી (સવા સોમાની) ટુંક	૧૨૬
(૮) મંદિરોની રચના	૧૩૩
(૯) પ્રતિમાઓની વિપુલતા	૧૩૪

વિભાગ ત્રીજો

વિષય	પૃષ્ઠ
(૧) નવાણું યાત્રાની વિધિ ...	૧૩૭
(૨) " " નું ગણણું ...	૧૪૦
(૩) હૃદયક્રમ તપની વિધિ ...	૧૪૨
(૪) ૨૧ ખમાસમણાં ...	૧૪૪
(૫) ૧૦૮ " ...	૧૪૮
(૬) ગિરિરાજની પાળો ...	૧૫૮
(૭) પ્રદક્ષિણાઓ ...	૧૫૯
છ દેવકીના પુત્રો ...	૧૬૦
(૮) તીર્થમાં થતાં કાર્યના નકરા ...	૧૬૬

વિભાગ ચોથો

(૧) પ્રભુ સન્મુખ બોલવાની સ્તુતિઓ ...	૧૬૮
(૨) પાંચ ઠેકાણે કરવાનાં ચૈત્યવંદન સૂત્રો સાથે ...	૧૭૦
(૩) શ્રી સિદ્ધગિરિજીનાં સ્તવનો ...	૧૮૧
(૪) પાંચ ચૈત્યવંદનો ...	૧૮૨
(૫) " સ્તવનો ...	૧૮૪
(૬) " થોથો ...	૧૮૭

વિભાગ પાંચમો

(૧) નવાણું પ્રકારી પૂજા ...	૧૯૬
-----------------------------	-----

શ્રી મહાવીર જૈન પારણ	૨૧૪
શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન	૨૧૫
(૨) ઉપસંહાર	૨૧૭
આંખા પ્રતિષ્ઠાસ્તવન	૨૨૩

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ.	લીટી	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ
૨	૨-૩-૪	ચોજનો	ચોજનનો
૧૧	૮	(મુનિના મુખમાંથી તેના)	
		આ શબ્દો ઓછા કરવા	
૧૪	૪	બોધરૂપી	બોધિરૂપી
† ૧૨	૬	વરથી	ઘૈરથી
† „	૮	શંત	શાંત
† ૧૪	૧૦	ક્રોધ	ક્રોધ
† „	૧૫	યા	આં
† ૧૫	૨	સત્વંજય	શત્વંજય
„	૫	પહોળ	પહોળા
„	૯	મયુર	મયુરે
„	૧૫	થયો હતો અને	થઈ
† ૧૬	૨	પટેજરૂ	પેટલરૂ
† „	૪	વચનો	વચનો
† „	૫	વચમાં	વચમાં
† „	„	સ્મંગસારે	સ્થાંભસારે
† „	૧૪	તર્યંચ	તીર્યંચ
† આ નીશાનવાળી		અશુદ્ધિ કેટલીક બુકેમાં છે. કાના,	

માત્રા, બિંદી લીધી ગયેલ સુધારીને વાંચવી

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૭	૧૭	રહેવા	રહેલા
૧૮	૨	પરદર	પરદાર
૨૦	૩	ચોવીસમાં	ચોવીસીમાં
૨૨	૫	દુખસહ	દુઃખસહ
૨૮	૬	ઇશાનન્દ્રે	ઇશાનઇન્દ્રે
૨૯	૫	દેવીને	દેવોને
૪૧	૫	નિય	નિત્ય
૪૫	૬	દાને	દાનને
૪૭	૫	મણ્યા	મળ્યા
,,	૧૬	સભળી	સાંભળી
,,	,,	મંત્રી	મંત્રીએ
,,	,,	કાયમરહી	કાયમ
૪૪	૧૧	મળના	મળતાં
૫૫	૫	સિદ્ધે	સિદ્ધ
૫૮	'	છેલ્લી શકઈ	શકઈન્દ્રે
૬૪	૬-૮		બોધએ

સ..... મ.....ર્પ.....ણુ

સંસારરૂપી ભવ-સાગરમાં ઝોલા ખાતી
 જીવનરૂપી મારી નાવને સંભાળી લઈ
 મુક્તિ-નગરી તરફ પ્રયાણ કરાવ-
 નારા આગમ દિવાકર પ્રવચન
 પ્રભાવક પૂજ્ય ગુરુદેવ
 આચાર્ય દેવ

શ્રીમદ્વિજય જંબૂસૂરીશ્વરજી મહારાજના
 કરકમલમાં ભક્તિ ભાવે

—શિશુનિત્યાનંદ.

તપોગચ્છાધિરાજ, સુવિહિતશિરોમણિ, પૂ. પા.
આચાર્યભગવન્ત શ્રીમદ્વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી
મહારાજ સાહેબના પદ્માલંકાર

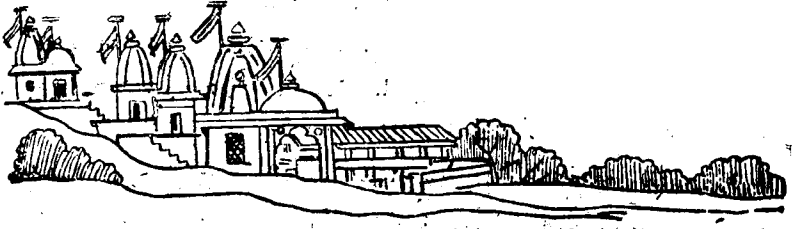

પૂ. પા. શાસનપ્રભાવક આગમપ્રજ્ઞ, ઉપકારિ આચાર્ય ગુરુદેવ
શ્રીમદ્વિજયજીપ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ

ॐ नमः ।

तीर्थाधिराज श्री आदिनाथाय नमो नमः
श्री दान-प्रेम जंबूसुरीश्वरगुरुभ्यां नमः

श्री गिरिराज स्पर्शना

(१) श्री गिरिराजનો મહિમા.

શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય ગિરિરાજ એટલે પ્રાયઃ શાશ્વત મહા-
તીર્થ. શાશ્વત એટલે કોઈએ કદી નહિ બનાવેલું; અનંતા
અનંત કાલથી વિદ્યમાન અને ભવિષ્યમાં પણ અનંતે અનંત
કાલ રહેનારું. પ્રાયઃ એટલા માટે કે, આ શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય
મહાતીર્થ પ્રમાણમાં વધઘટ થયા કરે છે.

આ સિદ્ધગિરિ પહેલા આરામાં એંશી યોજનનો વિસ્તાર; બીજા આરામાં સીતેર યોજનો, ત્રીજા આરામાં સાઠ યોજનો ચોથા આરામાં પચાસ યોજનો, પાંચમાં આરામાં બાર યોજનો અને છવટે છઠ્ઠા આરામાં સાત હાથ જેટલા પ્રમાણવાળો રહેશે.

આ તીર્થનું પ્રમાણ અવસર્પિણી કાલમાં ઘટતું જાય છે. જ્યારે ઉત્સર્પિણી કાલમાં વધતું જાય છે. આવતી ઉત્સર્પિણીના પહેલા અરમાં સાત હાથ, બીજા અરામાં બાર યોજન, ત્રીજા આરામાં પચાસ, ચોજન, ચોથા આરામાં સાઠ યોજન, પાંચમા આરામાં સીતેર યોજન, અને છઠ્ઠા આરામાં એંસી યોજનનો થવાનો, પરંતુ આ તીર્થનો મહિમા તો એક સરખા રહેવાનો.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના વખતમાં ત્રીજા આરાના અંતે આ ગિરિરાજ મૂલમાં પચાસ યોજન, ઉપર દશ યોજન અને ઉંચાઈમાં આઠ યોજનનો હતો.

અદ્વીતીય-મનુષ્યક્ષેત્રમાં ધર્મની સામગ્રીવાળા પાંચ મહાવિદેહક્ષેત્રો પાંચ ઐરવતક્ષેત્રો અને પાંચ ભરતક્ષેત્રો છે. (જંબૂદ્વીપમ ૧ નેભરત ૧ ઐરવત, ૧ મહાવિદેહ, ધ્યાતકી ખંડમાં ૨ ભરત; ૨ ઐરવત, ૨ મહાવિદેહ, પુષ્કરાર્ધ દ્વીપમાં ૨ ભરત, ૨ ઐરવત, ૨ મહાવિદેહ આવેલા છે.) આ શાશ્વત શત્રુંજય મહાતીર્થ તો આપણે જ્યાં રહીએ છીએ તેજ જંબૂદ્વીપમાં આવેલું છે, આપણા સૌનો જન્મ આ મહાતીર્થની મનોહર છાયામાં થયો છે. તે આપણે મહાન પુણ્યોદય ગણાય.

આ મહાતીર્થનો મહિમા શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનાં આદેશથી શ્રી પુંડરીક ગણધર ભગવંતે વિશ્વના પ્રાણીઓના હિતને માટે સવા લાખ શ્લોક પ્રમાણુ કહ્યો હતો, તે પછી ચરમ તીર્થોધિપતિ શ્રી મહાવીરસ્વામીજીના આદેશથી શ્રી સુધર્માસ્વામીજીએ મનુષ્યોનું ટુંકુ આયુષ્ય જાણીને તેમાંથી સંક્ષેપ કરી ચોવીસ હજાર શ્લોક પ્રમાણુ કહ્યો હતો. ત્યાર પછી શ્રી વૈરાગ્યરસનાસાગર અને સર્વ વિદ્યામાં પ્રવિણ વિવિધ લઙ્ઘિવાળા શ્રી ધનેશ્વરસૂરીશ્વરજીએ વલ્લભીપુરમાં શત્રુજય મહાત્મ્ય નામના ગ્રંથની સુંદર રચના કરી હતી; જે હાલમાં આપણને મૂળ ગ્રંથ તથા ભાષાંતર મળી શકે છે.

શ્રી ધનેશ્વરસૂરીશ્વરજી મહારાજે શત્રુજય મહાત્મ્યમાં કહ્યું કે—

૧ “ધર્મ” પામવાની ઇચ્છાથી તમે સર્વ દિશાઓમાં શા માટે ભટક્યા કરો છો? એકવાર શ્રી પુંડરીકગિરિ (શત્રુજયગિરિ) ની છાયાનો પણ સ્પર્શ કરો, તો ખીજું કાંઈ કરવાની જરૂર નથી.

૨ જો તમારે તત્ત્વ જાણવાની ઇચ્છા હોય કે ધર્મ કરવાની ઇચ્છા હોય તો ખીજુ બધું છોડી દઇ આ શ્રી સિદ્ધગિરિવરનો આશ્રય કરો.

૩ શત્રુજયગિરિ પર જઈને શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધ્યાન કરવું તે અતિ શ્રેષ્ઠ છે, કેમકે તેના જેવું ખીજું પરમ તીર્થ કોઈ નથી. જીવોએ ભયંકર પાપ ઉપાર્જન કરેલું હોય તો પણ પુંડરીકગિરિનાં સ્મરણથી સઘળાં પાપો નાશ પામી

નય છે, તીર્થોએ પણ શ્રી અરિહંતના દર્શનથી સ્વર્ગગામી થાય છે.

૪ અન્ય તીર્થમાં જઈ ઉત્તમ ધ્યાન, દાન, શીલ, પૂજન કરવાથી જે ફળ મળે છે તેનાથી કંઈગણું ફળ માત્ર શત્રુજયની કથા સાંભળવાથી મળે છે.

આ અનાદિ તીર્થ ઉપર અનંત તીર્થ કહે અને અનંતા મુનિવરો સિદ્ધિપદને પામેલા છે અને ભવિષ્ય કાળમાં પણ અનંતા તીર્થ કહે અને મુનિવરો મોક્ષસુખને પ્રાપ્ત કરશે, આટે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થને મોક્ષનિવાસ કહીએ તો ભરણે મિટુ નથી.

(૨) શ્રી શત્રુજયમાં થતાં ફળો:—

૧ શ્રી સિદ્ધગિરિજીને સ્પર્શ કરનારા પ્રાણીઓને રોગ-સંતાપ-દુઃખ-વિયોગ-દુર્ગતિ અને શોક થતાં નથી.

૨ દર્શન અને સ્પર્શનથી સંસારમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં ભોગસુખો અને અતે મુક્તિનું સુખ મળે છે.

૩ તીર્થના પ્રભાવથી ગાઢ નિકાચિત કર્મેના પણ નાશ થાય છે.

૪ જેઓ આ તીર્થની યાત્રા, પૂજા, સંઘની લક્ષ્મિ અને સંઘની રક્ષા કરે છે, તેઓ સ્વર્ગલાકમાં પૂજાય છે.

૫ પ્રભુને શીતલ અને સુગંધી જળથી સ્નાન કરાવનારા શુભકર્મથી સુગંધિત બને છે.

૬ પ્રભુને પંચામૃતથી સ્નાન કરાવનારા પંચમહાજ્ઞાન —કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી પાંચમી ગતિ મોક્ષને પામે છે.

૭ પ્રભુને કેશર અને ચંદનથી પૂજન કરનારા અખંડ લક્ષ્મીવાળા થઈ કીર્તિરૂપ સુગંધીના ભાગીદાર થાય છે.

૮ પ્રભુને ખરાશથી પૂજન કરનારા જગત્તમાં શ્રેષ્ઠ બને છે અને શત્રુના લયથી મુક્ત થાય છે.

૯ પ્રભુને કસ્તુરી અગરુ અને કેશરથી પૂજન કરનારા જગતમાં ગુરુપદને પામે છે.

૧૦ પ્રભુનુ અર્ચન કરનારા ત્રણે જનુતંત્રને પોતાની કીર્તિથી વાસિત કરી, આ લોકમાં નિરાંગી થાય છે અને પરલોકમાં સદ્ગતિને પામે છે.

૧૧ સુગંધિ પુષ્પોથી પૂજા કરનારા સુગંધી શરીર વાળા અને ત્રણેલોકને પૂજવા યોગ્ય બને છે.

૧૨ સાધારણ ધૂપ કરનારને ૧૫ ઉપવાસ અને કપુરશદ્ધિ મહાસુગંધી પદાર્થોથી માસખમણનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૩ અખંડ અક્ષત ચઢાવનારને અખંડ સુખસંપત્તિ મળે છે. અને સઘળા મનોરથ પૂર્ણ થાય છે.

૧૪ દીપક પૂજા કરનારા શરીરની શાંતિ દેદિપ્યમાન થાય છે, અને સંસાર સંબંધી અધિકાર નાશ પામે છે. મંગલદીપથી માંગલિકો પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૫ નૈવેદ્ય પૂજા કરનારને મિત્રતા વધે છે.

૧૬ ફલ પૂજા કરનારને મોક્ષ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૭ આભૂષણો ચઢાવનાર ત્રણે ભુવનમાં અલંકાર ભૂત બને છે.

૧૮ રથયાત્રા માટે રથ—આપનારને ચક્રવર્તીની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૯ પોખણા કરવાથી કર્મરહિત બને છે.

૨૦ તીર્થમાં અશ્વ આપનારને સર્વ તરફથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. હાથી આપનારને સારા શીલવાળી સ્ત્રીઓ પ્રાપ્ત થાય છે. પ્રભુના પખાય માટે ગાય આપનાર રાજા થાય છે.

૨૧ ચંદરવો. છત્ર, સિંહાસન આમર વગેરે આપનારને બધી વસ્તુઓ ભવાન્તરમાં પ્રાપ્ત થાય છે. મહેન્દ્ર દ્વજ અથવા ધ્વજ ચઢાવનારા અનુત્તર વિમાનમાં સુખ ભોગવી શાશ્વતપદને પ્રાપ્ત કરે છે.

૨૨ સોના રૂપા કે તાંબાનાં કલશ કરાવનાર સ્વપ્નમાં પશુ પીડા પામતા નથી અને શાશ્વત મંગળને પ્રાપ્ત કરે છે.

૨૩ આંગી કરનારા વિશ્વમાં શૃંગારભૂત બને છે.

૨૪ પ્રભુ પૂજાને માટે ગામ કે વાડી આપનારા ચક્રવર્તિ બને છે.

૨૫ દશમાળા ચઢાવવાથી ઉપવાસ, સો માળાથી છઠ્ઠ, હજાર માળાથી અઠ્ઠમ, લાખ માળાથી પંદર ઉપવાસ, દશ લાખ માળાથી મહિનાના ઉપવાસનું ફળ મળે છે.

૨૬ શ્રી શત્રુંજયના માર્ગમાં યાત્રાર્થે જતા સાધુ સંઘની ભક્તિ, પ્રભાવના, વૈયાવચ્ચ પ્રમુખ કરતાં ગિરિરાજ દૂર હોય ત્યાં સુધી કોડગણું ફળ અને ગિરિરાજ સાક્ષાત નજરે પડતાં અનંતગણું ફળ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

૨૭ જે જે મહાનુભાવ મુનિઓને અહિં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, તેમજ નિર્વાણ પ્રાપ્ત થયું છે, તે સર્વને વંદન કરવાનું ફળ શ્રી પુંડરીક ગિરિરાજને ભાવસહિત વંદન કરતાં પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

૨૮ અન્ય તીર્થોમાં ઉગ્ર તપસ્યા તથા બ્રહ્મચર્ય વડે જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે, તે ફળ શ્રી શત્રુઞ્જય ગિરિપર પ્રયત્નપૂર્વક વસવા માત્રથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.

૨૯ એક કોડ મનુષ્યોને ઇચ્છિત આહારનું ભોજન કરાવવાથી જે પુણ્ય થાય છે, તેટલું પુણ્ય શત્રુઞ્જય તીર્થમાં એક ઉપવાસ કરવાથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.

૩૦ સ્વર્ગમાં, પાતાલમાં અને મનુષ્યલોકમાં જે કોઈ નામ માત્રથી પણ તીર્થ છે, તે સર્વે તીર્થોને માત્ર પુંડરીકગિરિને વંદન કરવાથી જોયા સમજવા. અર્થાત્ શત્રુઞ્જય તીર્થનું વંદન કરવાથી સર્વ તીર્થોને વંદન કર્યાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

૩૧ અષ્ટાપદ પર્વત, સમેતશિખરજી, પાવાપુરી, ચંપાપુરી અને ગિરનાર તીર્થોને વંદવાથી જે પુણ્ય થાય તે કરતાં સોગણું પુણ્ય શ્રી શત્રુઞ્જય તીર્થને વંદન કરવાથી થાય છે.

૩૨ આ તીર્થરાજને વિષે પૂજા કરવાથી એક ગણું પુણ્ય થાય છે. પ્રતિમાનું સ્થાપન કરવાથી (પ્રતિમા બેસાડવાથી) સોગણું પુણ્ય થાય છે. જિનભુવન કરાવવાથી હજારગણું પુણ્ય થાય છે. અને એ તીર્થનું પાલન (રક્ષણ) કરવાથી અનંતગણું પુણ્ય થાય છે.

૩૩ જે મનુષ્ય શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય ગિરિના શિખરપર જિનેશ્વરની પ્રતિમા બેસારે અથવા ચૈત્ય કરાવે, તે ભરત-ચેત્રમે ભોગવીને એટલે ચક્રવર્તી થઈને પછી સ્વર્ગ તથા મોક્ષને વિષે વાસ કરે છે. અર્થાત્ સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખ પામે છે.

૩૪ જે મનુષ્ય શત્રુઙ્ગ્ય તીર્થપર પાણીરહિત ચૌવિ-હારો) છકુ ભકત (બે ઉપવાસ) કરીને સાત યત્રાઓ કરે તે ત્રીજો ભવે મોક્ષ પદને પામે છે.

૩૫ અન્ય સ્થાનમાં સુવર્ણ-ભૂમિ કે અલંકારાદિ આપવાથી જે પુણ્ય ન થાય તેટલું પુણ્ય સિદ્ધગિરિમાં એક ઉપવાસ કરવાથી થાય છે.

૩૬ જેટલાં કર્મો સેકડો સાગસેપમ સુધી નરકમાં દુઃખ ભોગવતાં ન બપે, તેટલાં કર્મો કાર્તિક માસમાં માસખમાણુ કરવાથી બપે છે.

૩૭ કાર્તિક પૂનમે માત્ર એક ઉપવાસ કરે તો અક્ષર હત્તમના પાપથી મુક્ત થાય છે.

૩૮ કાર્તિક પુણીમાંએ ભગવંતનું ધ્યાન કરનાર સર્વ સુખ ભોગવી પ્રાંતે મોક્ષને પામે છે.

૩૯ વૈશાખ, કાર્તિક અને ચેત્ર સુદ પૂનમે જેઓ સંઘ લઈને આવી આદરથી દાન, તપ કરે છે તેઓ મોક્ષ સુખને પામે છે.

(૩) યાત્રા કરવાથી મળતું ફળ:—

શ્રી નંદીશ્વર દ્વીપની યાત્રા કરતાં, ખમણું ફળ કુંડલગિરિની યાત્રામાં, ત્રણગણું રૂચકગિરિની યાત્રામાં, ચારગણું ગજદંતના તીર્થમાં, આડગણું જંભૂવૃક્ષના શાશ્વત ચૈત્યની યાત્રામાં, ચોવીસગણું ઘાતકીખંટના ચૈત્ય દર્શનમાં છત્રીસગણું પુષ્કરાર્ધના ચૈત્ય દર્શનમાં, છત્રીશગણું મેરુપર્વતના ચૈત્યયાત્રામાં છત્રીશ હબરગણું શ્રી સમ્મેતશીખરની યાત્રામાં, લાખગણું અંજનગિરિની યાત્રામાં, દશલાખગણું અષ્ટાપદતીર્થની યાત્રામાં અને કોડગણું ફળ શ્રી સિદ્ધાચલતીર્થની યાત્રામાં મળે છે.

શ્રી નંદીશ્વરદ્વીપની યાત્રા કરતાં કોડગણું ફળ આ તીર્થમે પ્રાપ્ત થાય છે તેથી જ શાસ્ત્રકારોએ કહ્યું છે, કે “અહીં જે ભુદ્ર અને હિંસક પ્રાણીઓ છે તે પણ ત્રણ જીવમાં ઉત્તમ સિદ્ધિપદને પામે છે. જે અલબ્ધ અને પાપી જીવો છે; તે આ તીર્થના દર્શન પણ કરી શકતા નથી. રાજ્ય વગેરે કદાચ મેળવી શકાય, પણ આ તીર્થ મળવું અતિ દુર્લભ છે.”

આ તીર્થના પ્રભાવે નરકગતિમા જવા યોગ્ય આત્માએ પણ દેવલોકની ગતિ કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરી તે નાચેની કથા વાંચવાથી ખ્યાલ આવી જશે.

+

+

+

૧ સુશર્માની કથા

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પશુગ્રામમાં સુશર્મા નામનો એક મૂર્ખ શિરોમણી બ્રાહ્મણ રહેતો હતો, તેને એક પત્ની પુત્ર અને પુત્રી હતાં. નગરમાંથી બીજા માંગી લાવી જેમ લા તેમ નિર્વાહ કરતો હતો.

એક વખતે તે ગામમાં બીજા માંગવા ગયો, આખો દિવસ ફરવા છતાં કાંઈ પણ ભીક્ષા મળી નહિ, તેથી કંટાળીને ખાલી પાત્રે ઘેર આવ્યો. સ્ત્રીને સમજાવવા છતાં શાંત થઈ નહિ, એટલે સુશર્માએ એક પથર માર્યો, પથર મર્મસ્થાનમાં વાગવાથી થોડી વારમાં મરણ પામી ગઈ. પોતાની માતાને મરણ પામેલી જોઈ, પુત્ર પુત્રી પિતાને ક્રોધથી કહેવા લાગ્યા કે, ‘અરે અધમ બ્રાહ્મણ તે’ આ શું કર્યું. તે મારી માને મારી નાખી.’

પુત્રના વચનથી ક્રોધ પામેલા બ્રાહ્મણે પુત્ર અને પુત્રીને પણ મારી નાખ્યા. બ્રાહ્મણ ભાગવા જતા રસ્તામાં ગાયથી સ્પર્શના પામતાં, ગાયને પણ મારી નાખી.

આ રીતે ઘોર કૃત્ય કરવાથી તેને પકડવા માટે રાજ-પુરુષો તેની પાછળ પડ્યા. આથી ભયથી નાસતા સુશર્મા એક ખાડામાં પડ્યો અને તીવ્ર વેદના ભોગવી મરણ પામી સાતમી નરકમાં ઉત્પન્ન થયો.

સાતમી નરકમાં ઘોરતીવ્ર વેદના ભોગવી ક્રોધ વનમાં સિંહ થયો. ત્યાંથી થોડી નરકમાં, પછી ચંડાલ થઈ ફરી સાતમી નરકમાં, ત્યાંથી દષ્ટિવિષ સર્પ થયો.

એક વખતે રાફડા પાસે મહાવ્રતધારી મુનિવર જોવામાં આવતાં એકદમ કુંદાડા મારતો સર્પ મુનિને ઠરડવા દોડ્યો, પણ મુનિને ભય વિનાના જોતાં, સર્પ વિચારમાં પડી ગયો કે, ‘મારા એક કુંદાડાથી મનુષ્યો ભયભીત થઈને નાશભાગ કરી મૂકે છે જ્યારે આ માશાથી જરાયે ત્રાસ કેમ પામતા નથી? આમ વિચાર કરતો સર્પ મંદમંદ ગતિએ મુનિ પાસે પહોંચ્યો. તે વખતે મુનિવર વિદ્યાધરોને કહેતા હતા, તે સર્પના મુનિના મુખમાંથી તેના સાંભળવામાં આવ્યું. અને તેથી લઘુકર્મિતાના યોગે તુરત જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયું. તેથી સર્પે પોતાના પૂર્વ ભવો સંભાર્યાં અને મુનિને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી નમસ્કાર કરી અનસન કરવાની ઈચ્છા કરી. મુનિવરે પોતાના જ્ઞાનથી સર્પની અનસન કરવાની ભાવના જાણી, અનસન કરાવ્યું, એટલે વિદ્યાધરોએ તે સર્પને શ્રી સિદ્ધગિરિજા ઉપર મુકી દીધો. સર્પ મરણ પામી ઇશાન દેવલોકમાં સુંદર સ્વરૂપવાળો દેવ થયો.

૨ ત્રિવિક્રમ રાજાની કથા

આ ભરતક્ષેત્રની શ્રાવસ્તી નગરીમાં ત્રિવિક્રમ નામે રાજા રાજ્ય કરતા હતા. એક વખતે ઉદ્યાનમાં વૃક્ષ નીચે રાજા આરામ કરતા હતા, તે વખતે એક પક્ષીએ કર્કશ અવાજ કરતા રાજાએ ખાણથી પક્ષીને વિંધી નાખ્યું. પડી નીચે પડતાં તડકડવા લાગ્યું અને થોડીવારમાં મરણ પામી, લીલ્લના કુળમાં ઉત્પન્ન થયું.

એકવાર એક મુનિવ્રતનો ભેટો થતાં રાજાએ ધર્મ સાંભળી દીક્ષા લીધી અને વિવિધ ત્રયો કરવા લાગ્યાં. તપસ્ય પ્રભાવે ડેટલીક લખિયો ઉત્પન્ન થઈ.

ત્રિવિક્રમ મુનિવર કરતા કરતા એક જંગલમાં વૃક્ષ નીચે કાઉસગળા કરી રહ્યા છે. ત્યાં પેલા પક્ષીનો જીવ જ બીલ થયો છે, તેણે મુનિને જોયા, પૂર્વ લવનાં વેરથી લીલ્લો ક્રોધ અગ્ન્યો તેથી મુનિની કદર્યન્તા કરવા લાગ્યો. આથી મુનિ શાંત રસમાં ઝીલતા હતા છતાં, લીલ્લ ઉપર ક્રોધ અગ્ન્યો અને તેજોલેશ્યા મૂકી, ઝોડી વારમાં જ લીલ્લ લાકડાની જેમ સળગી ગયો. મરણ પામી તેજ અટવીમાં કેસરીસિંહ થયો. ત્યાં પાછા મુનિને જોતાં ત્રાષ મારતા, મુનિએ તેજોલેશ્યા મૂકી સિંહને મારી નાખ્યો. ત્યાર પછી સિંહનો જીવ દીપડો થયો, ત્યાં પણ મુનિએ દીપડા ઉપર તેજોલેશ્યા મૂકી મારી નાખ્યો. દીપડો મરીને સાંઢ થયો, ત્યાં કર્મ સંયોગે મુનિનો ભેટો થતાં સાંઢ મુનિને મારવા ધસ્યો એટલે મુનિએ પાછો તેજોલેશ્યાથી સાંઢને મારી નાખ્યો. સાંઢ મરીને મહાઝેરી સર્પ થયો. ત્યાં પણ મુનિની તેજોલેશ્યાનો લોગ બની મરણ પામી, ગરાબ બ્રાહ્મણને ત્યાં પુત્ર રૂપે થયો.

ત્રિવિક્રમમુનિ કરતા કરતા તે ગામમાં આવ્યા. ત્યાં બ્રાહ્મણ પુત્રના જ્વેવામાં આવતા મુનિને લાકડી અને મુઠ્ઠિ વડે મારવા લાગ્યો, ત્યાં મુનિએ તેજોલેશ્યા મૂકી બ્રાહ્મણને મારી નાખ્યો. બ્રાહ્મણ મરીને પુણ્યયોગે વાણારસી નગરીમાં મહાબાહુ નામે રાજા થયો.

એકવાર મહાબાહુ રાજ પોતાના મહેલને જોએ બેઠા હતા. ત્યાં રાજમાર્ગ ઉપરથી જતાં એક મુનિને જોયા. તેમને થયું કે, ‘મેં આવા મુનિને જોયા છે.’ વિચાર કરતાં મહાબાહુ રાજાને ભ્રાંતિમય જ્ઞાન થયું, તેમને ત્રિવિક્રમ મુનિના કોપથી મરણ પામેલા, પોતાના સાત ભવો જોયા. તેથી તે મુનિની શોધ માટે અર્ધો શ્લોક બોલ્યો, ‘વિદ્યુઃ સર્વરઃ સિદ્ધો, દ્વીપો ષષ્ઠી ફણી દ્વીજઃ’ અને ‘મંત્રી મજેસેને જણાવ્યું કે, ‘જે કોઈ આ શ્લોકની પૂર્તિ કરી આપશે, તેને હું લાખ સેનામહોરો આપીશ’ આથી લોકો શ્લોક પૂર કરવા પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા અને અર્ધો શ્લોક જોખવા લાગ્યો.

એકવાર ત્રિવિક્રમ મુનિ ફરતા ફરતા તે નગરમાં એક ગરીબ માણસના મુખથી આ શ્લોક સાંભળ્યો અને તુરત બોલ્યો ‘ચેનામીઃ નિદ્રત્તઃ કોપાત્સ કથં મચિતા’ એવો આ બધાને કોપથી માર્યા છે, અહો તેનું શું થશે? માણસે આ ઉત્તરાર્ધ રાજાને કહ્યો, રાજાએ પૂછ્યું કે-‘આ શ્લોક કોણે પુરા કર્યો? ત્યારે તે માણસે મુનિનું નામ જણાવ્યું.

રાજાએ તુરત તે મુનિ પાસે જઈ નમસ્કાર કરીને કહ્યું કે-‘હે મુનિરાજ ! મારા તે સર્વ અપરાધોની આપ ક્ષમા કરો અને મને ધિકાર હો, આપના જેવા મહામુનિને મેં પીડીત કર્યા અને આપના તપનો વારંવાર મેં નાશ કર્યો છે, પરંતુ હવે મારે લીધે પ્રાપ્ત થયેલા તે ક્રોધરૂપી ચંડાળને તમે છોડી દો.’

ત્રિવિક્રમ મુનિએ કહ્યું કે ‘હે રાજન્ ! મને ધિક્કાર છે, હું સાધુ થયો છું છતાં પાપી એવા મેં સાત સાત વાર તમને મારી નાંખ્યા. આ મારા અપરાધની તમે ક્ષમા કરો. આવા અકાર્યથી મેં મારું બોધરૂપીવૃક્ષ ઉખેડી નાખ્યું છે. એટલામાં કેવળી ભગવંતનું ત્યાં આગમન સાંભળી બન્ને ત્યાં ગયા. જ્ઞાનથી બન્નેના ભાવને બાણી કેવળી ભગવંતે ફરમાવ્યું કે-‘ જે જીવ અજ્ઞાનથી થયેલા અવિવેકને આધીન બની મુનિને પીડા કરે છે, તેનાં કરતાં અન્ય કોઈ પાપી નથી. તીવ્ર તપસ્યા કરતો મુનિ જો મૂર્ખ થઈને ક્રોધ કરે છે, તો તે ચારિત્રેષુ વૃક્ષને બાળી નાખે છે.’

હે રાજન્ ! સર્વ પાપનો નાશ કરનારા શ્રી શત્રુઞ્જય તીર્થે તું બા, ત્યાં તપશ્ચર્યા કરવાથી તને જ્ઞાન અને સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થશે. માટે આ ત્રિવિક્રમ મુની સાથે શ્રી શત્રુઞ્જયાદિ તીર્થોની સમાધિપૂર્વક યાત્રા કર. યાત્રા કરી સંયમ લઈ ત્યાં તપ કરજે.

કેવળી ભગવંતની વાણી સાંભળી, મહાબાહુ રાજાએ સિદ્ધગિરિજીનો સંઘ કાઢી, યાત્રા કરી અને સંયમ લઈ ત્યાં તપસ્યા કરવા લાગ્યા. અંતે શ્રી સિદ્ધગિરિજીના પ્રભાવે ત્રિવિક્રમ મુની અને મહાબાહુ મુનિ કર્મોનો ક્ષય કરી મોક્ષે ગયા.

૩ મોર

એકવાર શ્રી આદિનાથ પ્રભુ, શ્રી શત્રુંજય ગિરિવર પાસે ધ્યાનમાં રહેલા છે એક મયૂર બીજા કેટલાક મયૂરો સાથે આવ્યો અને પોતાના પીછા વઠે પ્રભુને બાણે છત્ર ધરતો ન હોય તેમ ભક્તિથી પહોળ કરવા લાગ્યો.

ધ્યાનને અંતે પ્રભુએ મયૂરોને બોધ કર્યો ત્રણ દિવસ સુધી પ્રભુ મયૂરો સાથે ત્યાં રાયણ વૃક્ષ નીચે રહ્યા. વૃદ્ધ મયૂરનું મરણ નજીક બાણી પ્રભુએ તેને અનશન કરાવ્યું.

મયૂરે ચારે આહારનો ત્યાગ કરી શુભ ભાવનામાં મરણ પામી ચોથા દેવલોકમાં દેવ થયો. પોતાને સ્વર્ગ-પ્રાપ્તિનું કારણ શ્રી સિદ્ધગિરિ તીર્થ છે, એમ બાણી પ્રભુને વંદન કરવા આવ્યો. ત્યાં પ્રભુએ તે દેવને મયૂરદેવ કહીને બોલાવ્યો. ત્યારે ઇંદ્રે પૂછ્યું કે, સ્વામી ! આ મયૂરદેવ કોણ ? પ્રભુએ કહ્યું કે, આને આ તીર્થ ઉપર દેશના સાંભળી-શાંત થયો હતો અને જીવ વધ તણ દઈ અનશન વ્રત લીધું હતું. આ તીર્થના પ્રભાવે મયૂર તીર્થચના ભવમાંથી ચોથાદેવલોકમાં દેવ થયો છે અને આવતા ભવમાં આ તીર્થ ઉપર સિદ્ધિને પામશે.

૪ સિંહ

પ્રતિષ્ઠાનપુર નગરમાં એક બ્રાહ્મણ દિનપ્રતિદિન હિંસામય યજ્ઞ કરાવતો હતો.

એકવાર યજ્ઞ ચાલી રહ્યો છે, ત્યાં કોઈ મુનિએ કહ્યું કે, ‘ભરત મહારાજાએ ધર્મમય વેદ રચેલા છે, તે વેદના અર્થને બદલીને આ પટેભરુ પુરૂષો હિંસાથી દુષિત કરે છે.

મુનિના વચનો સાંભળી આ બ્રાહ્મણ મુનિને મારવા જતાં વચમા યજ્ઞ સ્થંભ સાથે અથડાઈને મરણ પામ્યો. મુનિનાં દર્શનથી સિદ્ધગિરિ તીર્થ સ્થાનમાં સિંહ થયો.

એકવાર શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન ધ્યાનારુઢ રહેલા છે ત્યાં પેલો સિંહ આવ્યો. પ્રભુને મારવા એકદમ કુદ્યો પણ વચમાં પટકાઈ પડ્યો. આમ વારંવાર પછડાવાથી સિંહ વિચારવા લાગ્યો કે—‘વચમાં કોઈ નથી છતાં હું કાળ કેમ ચૂકી જાઉં છું. નક્કી આ કોઈ મહાન પુરુષ લાગે છે.’ આમ વિચારતા પૂર્વ ભવનું સ્મરણ થઈ આવ્યું. ત્યાં પ્રભુએ તેને પ્રતિબાધ કર્યો, ને કહ્યું કે—‘તે પૂર્વભવમાં પાપકર્મો કર્યા તેથી તીર્થચગતિમ ઉત્પન્ન થયો છે. હાલમાં તીર્થંકરનું સાનિધ્ય મળ્યા છતાં અતિરેખ કરીને નરકની માતાતુલ્ય હિંસાને કેમ હજી આચરે છે? પૂર્વભવમાં મુનિને મારવા જતા તત્કાલ તેને મરણ તુલ્ય કાળ મળ્યું. માટે જીવ હિંસા છોડી દે અને દયામય ધર્મને આચર. જોદ પામ્યા વગર આ તીર્થની આરાધના કર. તીર્થના પ્રભાવે તને દેવગત મળશે અને એક અવતારે તારો મોક્ષ થશે.

આવી પ્રભુની આજ્ઞા થતાં, સિંહ પ્રભુનું ધ્યાન કરવા લાગ્યો અને મુનિના જેવો શાંત ચિત્તવાળો થયો. આયુષ્યના અંતે શુભલાવમાં મરણ પામી દેવલોકમાં ગયો. ત્યાંથી મનુષ્ય જન્મ પામી મોક્ષમાં ગયો.

(૫) હંસ

કેટલાક મુનિવરો શ્રી સિદ્ધગિરિજી તરફ વિહાર કરી રહ્યા હતા ત્યાં કોઈ જંગલમાં તડકડતો મરણસન્મુખ એક હંસ જોવામાં આવ્યો. એક મુનિએ તે હંસ પાસે આવીને કહ્યું કે ‘હિ જીવ! ઘણાં દુઃખદાયક આ સંસારરૂપ અરણ્યમાં શરણરહિત ભ્રમતો એવો તું શ્રીઅરિહંત ભગવંત, શ્રી સિદ્ધભગવંત, શ્રીસાધુભગવંત અને કેવળી-પ્રણીતધર્મ, આ ચાર શરણોને સ્વીકાર કર. વળી જે જે જીવોની હિંસા કરી હોય ત્રિશ્યા હોય, તે સર્વ જીવોને તું ખમાવ. શ્રી શત્રુજય તીર્થનું અને શ્રી આદિનાથ પ્રભુનું સ્મરણ કર.” આ પ્રમાણે કહી મુનિએ તે હંસને નવકાર મહામંત્ર સંભળાવ્યો. મંત્રના પ્રભાવે પીડારહિત થયેલો હંસ સમાધિપૂર્વક મૃત્યુ પામી, સૌધર્મ દેવલોકમાં ઉત્તમ દેવ થયો.

શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર પોતાના ઉપકારી મુનિવરનું મોક્ષ જાણી શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર આવી નિર્વાણ મહોત્સવ કર્યો. પછી ત્યાં રહેવા લોકોની આગળ પોતાનું સ્વરૂપ જણાવી, હંસાવતાર નામે પવિત્ર તીર્થ સ્થાપીને પોતાને સ્થાને ગયો.

આ તીર્થનો પ્રભાવ કદી પણ નિષ્ફળ જતો નથી. માટે સૌ આ તીર્થનું એકાગ્રતાપૂર્વક ધ્યાન, જાપ, સ્મરણ, પૂજન, વંદન, સ્પર્શન કરવું.

શ્રી સિદ્ધગિરિજીના સ્પર્શના માત્રથી ઉત્તમ ગતિ થાય છે એમાં જરાયે શંકા રાખવા જેવી નથી. કેમકે

ચાર ચાર હત્યા કરનાર દહપ્રહારી જેવા, ચોરી કરનારા, પરદરા લંપટ, બેનની સાથે લોગ લોગવનારા, દેવ દ્રવ્ય, શુરુ દ્રવ્યનું લક્ષણ કરનારા મહાપાપીઓ પણ આ તીર્થના પ્રભાવે સદ્ગતિને પામ્યા છે. 'તો પછી જેઓ સરળ, ન્યાય-વાન, પુણ્યવાન આત્માઓ છે, તેઓના કલ્યાણનું પુણ્યું જ શું?

એક વાત ખાંસ ધ્યાનમાં રાખવી કે બીજા સ્થાનમાં કરેલા પાપોને છોડવા માટે તીર્થસ્થાન છે, પણ જે તીર્થસ્થાનમાં આવીને પણ પાપકર્મ કરવામાં આવે, તો તે પાપકર્મનો તીવ્ર વિપાક લોગવનો પડે છે. દીર્ઘ કાલ સુધી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવાનું થાય છે.

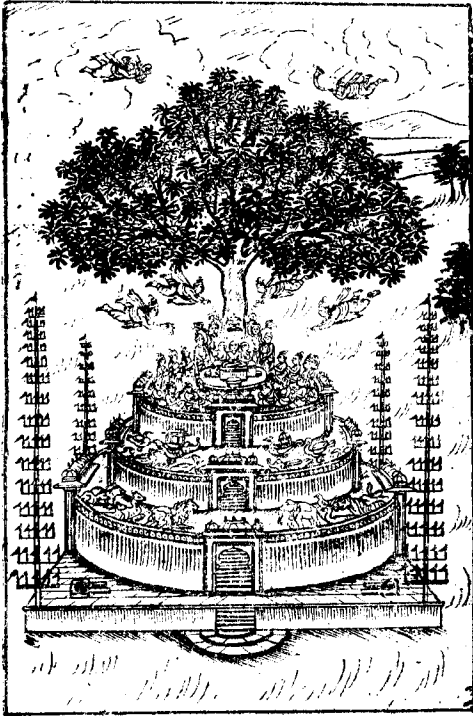
(૪) શ્રી સિદ્ધગિરિજીમાં તપ કરવાથી મળતું ફળ નવકારશી કરવાથી જે ઉપવાસ કર્યાનું ફળ મળે છે.

ચોરિસી	,,	ત્રણ	,,	,,
પુરિમદ્દ	,,	ચાર	,,	,,
એકાસણું	,,	પાંચ	,,	,,
આયંબીલ	,,	પંદર	,,	,,
ઉપવાસ	,,	એક મહિનાનાં	,,	,,

જે શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર ચોવિહારો છઠ કરીને સાત યાત્રાઓ કરે તે ત્રીજે ભવે મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરે છે.

આ રીતે જેટલી તપશ્ચર્યા થાય તેનો લાભ કેઈ ગણો, આ તીર્થમાં મળે છે. માટે પ્રમાદ કર્યા સિવાય અને શક્તિને ગોપવ્યા સિવાય જેમ બને તેમ વધુ તપ કરવાની ભાવના આ તીર્થમાં રાખવી.

(૫) શ્રી શત્રુંજય ગિરિવર ઉપર શ્રી તીર્થંકર
ભગવંતોનું આગમન

અતીત કાલમાં શ્રી ઋષભસેન પ્રમુખ અસંખ્ય
તીર્થંકરો આ ગિરિરાજ ઉપર સમવસરી, અનેક જીવોનો

ઉદ્ધાર કરેલો છે. ભવિષ્યકાળમાં શ્રી પદ્મનાભ પ્રમુખ અસંખ્ય તીર્થંકરો આ ગિરિરાજ ઉપર સમવસરશે. વર્તમાન યોગીસમાં એક શ્રી નેમનાથ ભગવંત સિવાય ત્રેવિસે શ્રી તીર્થંકર ભગવંતો આ ગિરિવર ઉપર સમવસરેલા છે.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવંત જે આ અવસર્પિણીમાં પ્રથમ તીર્થંકર થયેલા છે, તેઓએ કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શનથી અનંત લાભ જાણી નંવાણુ પૂર્વવાર (૭૦૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ સીતેર લાખ કોડ છપ્પન હજાર કોડ, આટલીવારને એક પૂર્વ કહેવાય આવા નંવાણુ વાર એટલે ૬૬૮૫૪૪૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ આટલીવાર) આ ગિરિરાજ ઉપર સમવસર્યા છે. પ્રાચીન કરીને ફાગણ સુદ દના દિવસે પધાર્યા હતા અને રાયણવૃક્ષ નીચે સમવસર્યા હતા.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન થયા, તે પહેલા અઢાર કોડને કોડે ગુણીએ તેટલા સાગરોપમ (અસંખ્ય વર્ષનું એક પથ્યોપમ. અને દશ કોડને એક કોડે ગુણીએ તેટલા પથ્યોપમનું એક સાગરોપમ થાય છે) જેટલા દીર્ઘકાલ સુધી ધર્મ હતો નહિ. કેમકે તેટલા વખત સુધી ભરતક્ષેત્રમાં યુગલિક કાળ પ્રવર્તતો હતો.

ન્યારે શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન થયા ત્યારે તેમના સુખથી શ્રી શત્રુંજય તીર્થનું મહાત્મ્ય સાંભળી સૌધર્મ ઇન્દ્રના આદેશથી પ્રભુના પુત્ર ભરત મહારાજાએ શ્રી સંઘપતિનું તિલક કરાવી, પોતાની સઘળી ઋદ્ધિ સાથે શ્રી નાલી-ગણધરની નિશ્રામાં સંઘ લઈ શ્રી સિદ્ધિગિરિજા ઉપર

આવ્યા હતા, ત્યારે વાર્ધકીરત્ન પાસે તે વખતે આવીસ
જિનાલય સહિત એક ગયો. શ્રી ઋષભદેવસ્વામીનો પ્રાસાદ
ખનાવરાવ્યો હતો તે પછી દિનપ્રતિદિન શ્રી શત્રુંજય
મહાતીર્થનો મહિમા વધવા લાગ્યો.

(૬) શત્રુંજય મહાતીર્થના થયેલા ઉદ્ધારો

(ચોથા આરામાં થયેલા ઉદ્ધારો)

- (૧) શ્રી ઋષભદેવસ્વામિના વખતમાં ભરતચક્રવર્તીનો
- (૨) ભરતચક્રવર્તીના વંશમાં દંડનીર્યરાજનો
- (૩) બીજા દેવલોકના ઇન્દ્ર ઇશાનઇન્દ્રનો.
- (૪) ચોથા " " માહેન્દ્રઇન્દ્રનો.
- (૫) પાંચમા " " અહેન્દ્રનો.
- (૬) ભવનપતિ ઇન્દ્ર ચમરેન્દ્રનો.
- (૭) શ્રી અજીતનાથ પ્રભુના સમયમાં સગરચક્રવર્તીનો.
- (૮) વ્યંતરેન્દ્રનો
- (૯) શ્રી ચંદ્રપ્રભુ સ્વામીના વખતમાં ચંદ્રચારાજનો.
- (૧૦) શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના સમયમાં ચક્રાયુધરાજનો.
- (૧૧) શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામીના વખતમાં રામચંદ્રજીનો
- (૧૨) શ્રી નેમનાથ ભગવાનના શાસનમાં પાંડવોનો
- (પાંચમાં આરામાં થયેલા ઉદ્ધારો)
- (૧૩) શ્રી મહાવીરસ્વામીજીના તીર્થમાં જાવડશાનો

(૧૪) શ્રી ધનેશ્વરસૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી

* શિલાદિત્યરામનો.

(૧૫) શમરાશા ઓશવાલનો.

(૧૬) કમોશાનો,

(૧૭) શ્રી હુખસહસૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી

વિમલવાહન રાજા કરાવશે.

આમ તો શ્રી શત્રુજયતીર્થના અસંખ્ય ઉદ્ધાર થયેલા છે. શત્રુજય કલ્પમાં કહ્યું છે કે ‘અસંખ્ય ઉદ્ધારો’ અસંખ્ય પ્રતિભાએ અને અસંખ્ય ચૈત્યો જ્યાં થયા તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ’ ‘જયવંત વતો.’

આ અવસર્પિણીમાં મોટા મોટા ઉદ્ધારો થયા અને સત્તરમો ઉદ્ધાર થશે નાના નાના ઉદ્ધારો તો અસંખ્ય થઈ ગયા છે અને હજુ સોંકડો ઉદ્ધારો થશે.

(૭) ઉદ્ધારોનું વર્ણન

ભરત ચક્રવર્તીએ કરાવેલો પ્રથમ ઉદ્ધાર

શ્રી ઋષભદેવ ભગવંતને સો પુત્રો હતા, તેમાં સૌથી મોટા ભરત મહારાજા. જે દિવસે ઋષભદેવ ભગવાનને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તેજ દિવસે ભરત મહારાજાની આયુધ-

* નવ્વાણુ પ્રકારી પૂજામાં ચૌદમો ઉદ્ધાર બાલકુમંત્રીએ કરાવ્યો એમ છે.

શાળામાં ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું. આથી ભરત મહારાજા વિચારમાં પડ્યા કે પહેલું પૂજન કોનું કરવું? વિચાર કરતા લાગ્યું કે ચક્રરત્નની પૂજા આ લોકની ઋદ્ધિ અપાવશે ન્યારે તીર્થંકર પરમાત્માની ભક્તિ આલોક અને પરલોકની ઋદ્ધિ અપાવશે. માટે પહેલાં તીર્થંકર ભગવાનનો કેવળ જ્ઞાન મહોત્સવ કરવો.

આ પ્રમાણે નક્કી કરી ભરત મહારાજાએ પ્રથમ પ્રભુનો ઉત્સવ કરી પછી ચક્રરત્નનું પૂજન કર્યું. ત્યારબાદ ચક્રરત્નની સહાયથી ભરતજેવના છ ખંડ સાધ્યા.

ભગવાન ગામેગામ વિચરી અનેક જીવો પર ઉપકાર કરવા લાગ્યા.

એક વખત આદિનાથ ભગવંત પોતાના ગણધર આદિ પરિવાર સહિત આ ગિરિરાજ ઉપર આરોહણ કરી રાયણવૃક્ષ નીચે સમવસર્યા. ત્યાં આસન કંપથી પ્રભુનું આગમન જાણી દેવતાઓએ ત્યાં આવી સમવસરણ રચ્યું. સિંહાસન ઉપર બેસી પ્રભુએ દેશના આપી. ત્યાર બાદ શ્રી સિદ્ધગિરિવરનું મહાત્મ્ય સંભળાવી પ્રભુ અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા.

શ્રી પુંડરીક ગણધર ભગવંત પાંચ કોડ મુનિવરો સાથે ત્યાંજ રહ્યા અને અનશન કર્યું. ચૈત્ર સુદ પુનમના દિવસે પાંચ કોડ મુનિવરો અને શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને તેજ દિવસે બધા મોક્ષમુખ પામ્યા. ત્યાર પછી આ તીર્થ પ્રસિદ્ધ થયું.

ત્યાં માત્ર એક મુનિ સિદ્ધ થાય તે પ્રભુ તીર્થ

કહેવાય છે, તો શ્રી શત્રુંજયગિરિવર ઉપર આટલા બધા મુનિવરો સિદ્ધ થયા છે, તેથી તીર્થોત્તમ તીર્થ કહેવાય છે.

એકવાર ભરત મહારાજએ પ્રભુમુખથી સંઘપતિના પદનું વર્ણન સાંભળતાં તેમને સંઘપતિ થવાની ભાવના થઈ અને પ્રભુને વિનંતિ કરતાં, પ્રભુએ વાસચૂર્ણનો નિશ્લેષ કર્યો એટલે શકેન્દ્રે દિવ્યમાળા મંગાવી ભરત મહારાજ અને તેમની પત્ની મુલદ્રાના કંઠમાં તે માળા પહેરાવી.

ભરત મહારાજએ મોટા સંઘ અને મુવર્ણના મંદિર સહિત શ્રી ગિરિરાજની યાત્રા માટે પ્રયાણ કર્યું. ગામોગામ પડાવ કરતા અને પ્રભુ ભક્તિ કરતા અનુક્રમે સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યા. ત્યાં સૌરાષ્ટ્રના અધિપતિ શક્તિસિંહે ભરત મહારાજનું સન્માન કર્યું.

દૂરથી ગિરિરાજના દર્શન થતાં સંઘ સહિત ભરત મહારાજએ ગિરિરાજની સ્તવના કરી. પછી શ્રી નાભિગણધરને પૂછ્યું કે ‘આ ગિરિરાજની કેવી રીતે પૂજા કરવી? અને અહીં શી ક્રિયા કરવી?’

શ્રી નાભિગણધરે જણાવ્યું કે ‘જ્યાંથી આ ગિરિવર નજરે પડે ત્યારે પ્રથમ નમસ્કાર કરવો, જે કોઈ ગિરિરાજના દર્શનની પ્રથમ વાત જણાવે તેને કંઈક આપીએ, તેથી પુણ્યની વૃદ્ધિ થાય છે. દર્શન થતાં ગિરિવરને સોનું, મણિ રત્ન વગેરેથી વધાવવો, વાહનનો ત્યાગ કરી પૃથ્વી ઉપર આજોટી પંચાંગ નમસ્કાર કરી પ્રભુના ચરણોની જેમ ગિરિરાજની સેવા કરવી, ત્યાં સંઘનો પડાવ નાખી ઉપવાસ કરવો, સ્નાન

કરી શુદ્ધ થઈ સંઘ સાથેના દેવાલયમાં આવી સ્નાત્ર પૂજા કરવી, પછી સંઘના પડાવની બહાર પવિત્ર જગ્યા ઉપર શ્રી શત્રુઙ્ગ સન્મુખ પૂજનો ઉત્સવ કરવો.’

આ પ્રમાણે સાંભળી ભરત મહારાજએ બધી વિધિ કરી. પછી અનુક્રમે શ્રી ગિરિરાજ પાસે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં વાર્ધકી રત્ન પાસે સંઘનો સુંદર પડાવ કરાવ્યો.

બીજે દિવસે ગણધર ભગવંત વગેરે સાથે ભરત મહારાજએ ગિરિરાજ ઉપર આરોહણ કર્યું. સુધર્મેન્દ્ર ત્યાં આવ્યા. બંને પરસ્પર ભેટ્યા. પછી ઇન્દ્રની સાથે ભરત મહારાજએ રાયણવૃક્ષની હર્ષથી પ્રદક્ષિણા કરી. ત્યાં ઇન્દ્રે ઋષભદેવ ભગવંતની પાદુકા જે પોતે બનાવી હતી તે બતાવી. એટલે ભરતેશ્વરે પાદુકાને નમસ્કાર કર્યો.

પછી ઇન્દ્રે ભરત મહારાજને કહ્યું કે ‘આ તીર્થ ઉપર પ્રભુની મૂર્તિ વિના કોઈ કદી પણ શ્રદ્ધા કરશે નહિ. પ્રભુના ચરણથી પવિત્ર થયેલો આ ગિરિ સ્વયં તીર્થરૂપ છે, તો પણ લોકોની ભાવનાની વિશેષ પ્રકારે વૃદ્ધિને માટે અહીં શ્રી જિનેશ્વર દેવનો એક ભવ્ય વિશાળ પ્રાસાદ થવો જોઈએ. માટે એક ચાર્યાસી મંડપથી મંડિત એક મહાન જિન-પ્રાસાદ કરાવો.’

ઇન્દ્રની આજ્ઞાથી ભરત મહારાજએ દિવ્ય શક્તિવાળા વાર્ધકી રત્ન પાસે ત્રૈલોક્યવિભ્રમ નામનો ૮૪ મંડપવાળો એક ભવ્ય પ્રાસાદ બનાવરાવ્યો, તેમાં પૂર્વ દિશામાં સિંહનાદ પ્રમુખ એકવીસ મંડપો, દક્ષિણ દિશામાં ભદ્રશાલ પ્રમુખ

એકવીસ મંડપો, પશ્ચિમ દિશામાં મેઘનાદ પ્રમુખ એકવીસ મંડપો અને ઉત્તર દિશામાં શ્રી વિશાળ પ્રમુખ એકવીસ મંડપો બનાવરાવ્યા. જિનમંદિરના મુખ્ય ભાગમાં સેંકડો સૂર્યની પ્રભાની જાણે રાશિ ન હોય તેવી તેજસ્વી રત્નમય શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની ચતુર્મુખ પ્રતિમા, તથા બંને બાજુ શ્રી પુંડરીકસ્વામીની મૂર્તિ અને ભગવાનની મૂર્તિની પાસે ખડ્ગ જેવીને ઉભેલા નમિ વિનમિની મૂર્તિ પણ સ્થાપન કરાવી. તે સિવાય શ્રી નાભિરાજ, શ્રી મરુદેવી માતા, સુનંદા, સુમંગલા, બ્રહ્મી, સુંદરી તથા બીજા કેટલાક પૂર્વજોની રત્નમય પ્રતિમા પણ સ્થાપન કરાવી.

ત્યારબાદ બીજા નવીન મંદિરો કરાવીને શ્રી અજિતનાથ ભગવાન આદિ ત્રેવીસ તીર્થંકરોના પોતપોતાના દેહ અને વર્ણ પ્રમાણે, શાસનદેવતા સહિત રત્નમય બિમ્બો પણ પધરાવ્યા.

આ રીતે ભરત મહારાજએ ગિરિરાજ ઉપર મંદિરોનું નગર બનાવ્યું.

સઘળા બિમ્બોની પ્રતિષ્ઠા વિધિ અંજનશલાકા શ્રી નાભિ-ગણધર પાસે કરાવી. તે વખતે વિધિમાં જોઈતી સઘળી વસ્તુઓ ઈન્દ્ર મહારાજએ હાજર કરી હતી. પ્રભુની પ્રતિમા ભરાવ્યા બાદ અંજનશલાકા થાય ત્યારે જ પૂજનિક બને છે. વર્તમાનમાં પણ અનેક રથજોએ અંજનશલાકા મહોત્સવમાં સઘળીએ વિધિ કરવામાં આવે છે.

ગૌમુખ નામનો ચક્ષુ અને ચક્રેશ્વરી નામની શાસન-

દેવી શ્રી શત્રુઞ્ય તીર્થના રક્ષણ કરનારા થયા.

શ્રી શત્રુઞ્ય મહાત્મ્યમાં કહ્યું છે કે ‘ જે જે દેશમાં કે નગરમાં શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા થાય, તે તે દેશમાં કે નગરમાં રોગ, દુકાળ કે વૈરભાવ ઉત્પન્ન થતા નથી. ’

ભરત મહારાજાએ આ અવસર્પિણીમાં શ્રી સિદ્ધગિરિજીનો પહેલો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. છેલ્લે ભરતમહારાજા આરિસાભુવનમાં કેવળજ્ઞાન પામી, દેવોએ આપેલો સાધુવેશ ગ્રહણ કરી પૃથ્વી ઉપર વિચરી, આયુષ્ય પૂર્ણ થયે મોક્ષમાં ગયા.

દંડવીર્ય રાજાએ કરાવેલો બીજો ઉદ્ધાર

ભરત મહારાજાના મોક્ષગમન બાદ છ કોટી પૂર્વ પસાર થયા તે વખતે તેમના વંશમાં આઠમા રાજા દંડવીર્ય નામના થયા. તે શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ ઉપર દઢભક્તિવાળા હતા.

એકવાર દંડવીર્યરાજા શ્રી સંઘસહિત શ્રી સિદ્ધગિરિજીના યાત્રા માર્ગે પ્રયાણ કરતાં કાશ્મીર દેશ છોડીને આગળ વધતા વચમાં બે પર્વતોએ માર્ગ રુંધેલો જણાતા, દંડવીર્ય રાજાએ ઉપદ્રવ કરનાર દેવતાને વશ કરી આગળ પ્રયાણ કરતાં કરતાં ભરત મહારાજાની જેમ શ્રી શત્રુઞ્ય તીર્થની યાત્રા કરી.

દંડવીર્યરાજા વગેરેએ શ્રી ઋષભદેવ ભગવંતની પ્રતિમા, પગલા, રાચણવૃક્ષ વગેરેની ત્રણ ત્રણવાર પૂજા કરી. ત્યારબાદ દેવપૂજા, સંઘપૂજા તથા મહોત્સવ વગેરે શુભ કાર્યો કર્યાં.

શ્રી ઋષભદેવપ્રભુના જીર્ણ થઈ ગયેલા પ્રાસાદો જોઈ દંડવીર્ય રાજાને મંદિરોનો ઉદ્ધાર કરવાની ભાવના થઈ. ઈન્દ્રની આજ્ઞા મેળવી શ્રી શત્રુઞ્યતીર્થનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

ત્યારબાદ એજ રીતે શ્રી ગિરનારજી, આબુજી, વૈભારગિરિ, અષ્ટાપદ અને સંમેતશિખરની યાત્રા કરી ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

અંતે તેઓ પાણુ આરિસા ભુવનમાં કેવળજ્ઞાન પામી મુવિવેશ અંગીકાર કરી અર્ધપૂર્વ જેટલો દીક્ષાપચાંચ પાળી મોક્ષે ગયા.

ઇશાનન્દ્રે કરાવેલો ત્રીજો ઉદ્ધાર

શ્રી દંડવીર્ય રાજાએ બીજો ઉદ્ધાર કરાવ્યાને સો સાગરોપમ પસાર થયા બાદ, એકવાર બીજા દેવલોકના ઇન્દ્ર ઇશાનઇન્દ્ર મહાવિદેહક્ષેત્રમાં પ્રભુ પાસે શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય તીર્થનો મહિમા સાંભળી ક્ષણવારમાં શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય તીર્થ ઉપર આવ્યા. ત્યાં વંદન-સ્તુતિ કરી અક્રુધમહોત્સવ કર્યો.

અહીં ત ભગવંતોના પ્રાસાદો કાળના પ્રભાવે જીર્ણ થયેલા જોઇ ઇશાનેન્દ્રે શ્રીગિરિવર ઉપર નવા પ્રાસાદો બનાવી ત્રીજો ઉદ્ધાર કર્યો.

માહિન્દ્ર ઇન્દ્રે કરાવેલો ચોથો ઉદ્ધાર

શ્રી ઇશાનેન્દ્રે ઉદ્ધાર કર્યા બાદ એકકોડ સાગરોપમ જેટલો કાળ ગયા પછી એકવાર ઘણા દેવતાઓ શ્રી સિદ્ધ-ગિરિની ચૈત્રી પુનમની યાત્રા કરવા આવ્યા તે વખતે હસ્તિસેન નગરમાં કોડ દેવીઓના પરિવારવાળી, મહાભગવાળી મિથ્યાદષ્ટિ સુહસ્તિનામની દેવી ઉભી હતી. તે દેવીએ તાલધ્વજ (તળાબ) વગેરે પરના ક્ષેત્રપાલો પોતાને વશ કરી બધું તીર્થ અવ્યવસ્થિત કરી નાંખ્યું હતું.

જ્યારે દેવો શ્રી શત્રુઞ્જય તીર્થની નજીક આવ્યા ત્યારે આ દેવીએ માયાથી ઘણાં શત્રુઞ્જયો બનાવ્યા આ જોઈ દેવો વિચારમાં પડી ગયા, અને આશ્ચર્ય પામ્યાં. બધા શત્રુઞ્જય ઉપર યાત્રા ભક્તિ અકૂર્ષ મહોત્સવ કરી, જવાની ઇચ્છા કરે છે ત્યાં બધા શત્રુઞ્જયો અદૃશ્ય થઈ ગયા. આથી દેવીને લાગ્યું કે નક્કી આપણાથી કંઈ આશતના થઈ હશે એટલે આ તીર્થો અદૃશ્ય થઈ ગયા? અથવા તો શું આપણે ગિરિ-રાજથી દુર આવી ગયા? કે તીર્થ સ્વયં સ્વર્ગમાં ચાલી ગયું?

અવધિજ્ઞાનનો ઉપયોગ મુકતા ખબર પડી અહો! આ દુષ્ટ દેવીએ આપણને ઠગ્યા છે. માટે તેને શિક્ષા કરવી જોઈએ.

તુરંત જ દેવોએ મહાઘોર કોપજવાળા તે દેવી ઉપર મુકી એટલે કોપાગ્નિથી અત્યંત બળતી તે દેવીએ દેવતાઓની માફી માગી અને પ્રભુના ચરણનું શરણું સ્વિકાર્યું ત્યારે તેને છોડી અને કહ્યું જો ફરી આવું દુષ્ટ કાર્ય કરીશ તો તારું સ્થાન રહેશે નહિ. પછી તે હસ્તિની દેવી ફરીથી તીર્થની આશાતના નહિ કરવાના સોગન બાઈ હસ્તિસેનાપુરમાં ચાલી ગઈ

તે વખતે ચોથા દેવલોકના માલિક માહેન્દ્ર નામના ઇન્દ્રે શ્રી શત્રુઞ્જયગિરિ ઉપરના પ્રાસાદો જીર્ણ થયેલા જોયા. ‘અહો! આવા જગત હિતકારી તીર્થ ઉપર આવી જીર્ણતા કેમ થઈ હશે? જરૂર તે દુષ્ટ દેવીનું જ કાર્ય લાગે છે.’ આમ મનમાં ચિંતવન કરતાં મહેન્દ્ર ઇન્દ્રે વર્ધિકીની પાસે પાસે નવીન પ્રાસાદો કરાવ્યા. અને બીજા શિખરોનો પણ ઉદ્ધાર કરી નવા બનાવરાવ્યા.

પ્રહ્લેન્દ્રે કરાવેલો પાંચમો ઉદ્ધાર

મહેન્દ્ર ઇન્દ્રે ઉદ્ધાર કરાવ્યાને દશકોટી સાગરોપમ જેટલો ગયા પછી એક વખતે ચૈરવત ક્ષેત્રમાં દેવો જિન જન્મોત્સવ કરી શ્રી નંદીશ્વર દ્વીપની યાત્રાએ ગયા. ત્યાં આઠ દિવસનો મહોત્સવ કરી આ ભરતક્ષેત્રમાં વિમલાચલ-ગિરિ ઉપર શ્રી આદિનાથ ભગવાંતના દર્શનને આવ્યા. આઠ દિવસ સુધી ઉત્તમ પ્રકારે ભક્તિ કરી.

તે વખતે પાંચમાં દેવલોકનાં ઇન્દ્રે પ્રહ્લેન્દ્રે પ્રભુના પ્રાસાદો જીર્ણ થયેલા જોઈ દિવ્યશક્તિથી નવા પ્રાસાદો કરાવી, પાંચમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

ભવનેન્દ્રે કરાવેલો છઠ્ઠો ઉદ્ધાર

પ્રહ્લેન્દ્રે કરેલા ઉદ્ધાર પછી લાખ કોટી સાગરોપમ જેટલો કાળ વ્યતીત થયો ત્યારે ચમરેન્દ્ર આદિ ભવનપતિ દેવલોકના ઇન્દ્રો નંદીશ્વર દ્વીપે ગયા હતા, ત્યાં જો વિદ્યાધર મુનિરાજે પાસે શ્રી સિદ્ધગિરિજીનો મહિમા સાંભળતાં મુનિરાજેની સાથે શ્રી ગિરિરાજ ઉપર યાત્રાએ આવ્યા, ત્યાં તીર્થ ઉપર રહેલા પ્રાસાદો જીર્ણ થઈ ગયેલા જોતાં નવા પ્રાસાદો બનાવરાવ્યા. પછી દેવતાઓએ પોતપોતાના સ્થાને ગયા. અહીં એક વાત ખાસ સમજ લેવી, કે વસ્તુનો સ્વભાવ જીર્ણ થવાનો છે, દેવશક્તિથી બનેલી વસ્તુ કદાચ અધિક સમય ટકી શકે. બાકી તે પણ જીર્ણ તો થવાની જ.

સગર ચક્રવર્તિએ કરાવેલો સાતમો ઉદ્ધાર

શ્રી અજીતનાથ ભગવાનના વખતમાં બીજા ચક્રવર્તિ સગરનામે થયા.

સગર ચક્રવર્તિ ભરતક્ષેત્રના છ ખંડની સાહ્યળી અખંડ રીતે ભોગવતા હતા.

એકવાર શ્રી અહતનાથ ભગવાનના મુખે શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય ગિરિવરનું મહાત્મ્ય સાંભળ્યું અને તેમના આદેશથી શ્રી શત્રુઙ્ગ્યની યાત્રાનો મોટો સંઘ કાઢ્યો.

ચક્રરત્નના ખતાવેલા માર્ગે સંઘ આગળને આગળ પ્રયાણ કરે છે. સંઘ માર્ગમાં દરેક ગામમાં શ્રી જિનેશ્વરદેવની પૂજા મુનિજનોને વંદના, સાધર્મિકની ભક્તિ, દાન વગેરે કાર્યો કરતા શ્રી સિદ્ધાચલજી પાસે આવી પહોંચતાં ત્યાં સારી રીતે તીર્થદર્શન નિમિત્તે અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ કર્યો. સિદ્ધગિરિજી આવી પહોંચ્યો. ત્યાં ચૌદ નદીઓમાંથી તીર્થ-જળ મેળવી સગર ચક્રવર્તિ વગેરે શ્રી ગિરિરાજ ઉપર ચઢી રાયણવૃક્ષ પાસે આવ્યા ત્યાં ઇન્દ્ર પણ ભક્તિથી આવ્યા હતા. ચક્રવર્તિ અને ઇન્દ્ર બન્ને પરસ્પર મળ્યા. ભરત મહારાજની જેમ તીર્થમાં સ્નાત્રપૂજાદિ મહોત્સવો કર્યાં.

ઇન્દ્રે સગર ચક્રવર્તિને કહ્યું કે ‘આ શાશ્વત તીર્થમાં તમારા પૂર્વજ ભરત મહારાજનું પુણ્યને વધારનારું કર્તાવ્ય જાણ્યો. ભવિષ્યના કાળમાં મલિન હૃદયવાળા લોકો મણિ, રત્ન, રુપુ અને સુવર્ણના લોભથી આ પ્રાસાદની અને પ્રતિમાની કદાચ આશાતાના કરશે માટે જન્મદુની જેમ તમે પણ આ પ્રાસાદની કંઈક રક્ષા કરો.

આ સાંભળી સગર ચક્રવર્તિ વિચારવા લાગ્યા કે મારા પુત્રો ગંગા નદી લાવ્યા, તો હું તેમનો પિતા થઈ, જે

સમુદ્ર લાવું તો તેમનાથી વિશેષ થાઉં, નહીં તો માનહીન થાઉં.

આમ વિચાર કરી યજ્ઞ દ્વારા સમુદ્રને ત્યાં લાવ્યા ત્યારે ઇન્દ્રે સગર ચક્રવર્તિને કહ્યું કે ‘હે ચક્રી આ તીર્થ વિના બધી ભૂતસૃષ્ટિ નિષ્કળ છે, અષ્ટાપદ તીર્થનો માર્ગ રુંધાઈ ગયો. હવે આ તીર્થો પ્રાણીઓને તારનાર છે, પણ જો સમુદ્રના જળથી આ તીર્થ રુંધાશે તો પછી આ પૃથ્વી ઉપર બીજું કોઈ તીર્થ પ્રાણીઓને તારનાર મારા જોવામાં આવતું નથી. જ્યારે શ્રી તીર્થંકર દેવ, જૈનધર્મ અને જૈન આગમ પૃથ્વી ઉપર રહેશે નહિ ત્યારે માત્ર આ સિદ્ધગિરિ જ લોકોના મનોરથ સફળ કરનારો થશે.’

આ સાંભળી સગર ચક્રવર્તિએ લવણદેવને કહી સમુદ્રને રોકાવી દીધો. પછી ઇન્દ્રના કહેવાથી રત્નમણીમય પ્રભુની મૂર્તિઓ સુવર્ણ ગુફામાં મુકાવી દીધી અને સુવર્ણની મૂર્તિઓ અને સોનારુપાના પ્રાસાદો બનાવરાવી તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો.

આ રીતે સગરચક્રવર્તિએ સાતમો ઉદ્ધાર કરાવી, બીજા તીર્થોની યાત્રા કરી અયોધ્યામાં ગયા. અતે દીક્ષા લઈ સઘળા કર્મોનો ક્ષય કરી ખોતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી સમ્મેતશિખર ઉપર મોક્ષે ગયા.

વ્યંતરેન્દ્રે કરાવેલો આઠમો ઉદ્ધાર

શ્રી અભિનંદનસ્વામીજી પૃથ્વીતળને પાવન કરતા, એકવાર શ્રી શત્રુંજય ગિરિવર ઉપર રાયણ વૃક્ષ નીચે સમ-

વસરી સુંદર પ્રકારે દેશના આપતા જણાવ્યું કે આ શ્રી શત્રુઞય ગિરિવર કામ, ક્રોધ, મહા, માન લોભ, વિષયાદિ અવ્યંતર શત્રુઓનો નાશ કરનાર, સર્વ પાપને દૂર કરનાર, મોક્ષનું લીલાગૃહ છે, અહીં કલ્યાણકુંભ જેવા સર્વ કલ્યાણનું કારણ અને સુવર્ણ વર્ણવાળા શ્રી આદિનાથ પ્રભુ રહેલા છે. અરિહંતા મોક્ષમાં ગયે છો, કેવળજ્ઞાન રૂપી ધર્મ નાશ પામે છો, આ તીર્થ જ સર્વ કલ્યાણને કરનારું થશે જેઓ તીર્થમાં આવી ભક્તિથી ભગવાનનું ધ્યાન, પૂજન વગેરે કરે છે, તેઓ થોડા જ કાળમાં મોક્ષ સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. ઇત્યાદિ દેશના સાંભળી વ્યંતર નિકાયના ઈન્દ્રોએ શ્રી સિદ્ધગિરિજીના પ્રાસાદો જીર્ણ થઈ ગયેલા જોઈ ભક્તિથી તીર્થના પ્રાસાદોનો ઉદ્ધાર કરી નવા બનાવ્યા. આ આઠમો ઉદ્ધાર થયો.

ચંદ્રયશા રાજાએ કરાવેલો નવમો ઉદ્ધાર

શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીના શાસનમાં શ્રી ચંદ્રશેખર મુનિના પુત્ર ચંદ્રયશા રાજા ચંદ્રપ્રભાનગરીમાં રાજ્ય કરતા હતા. એકવાર શ્રી ચંદ્રશેખર મુનિ ચંદ્રપ્રભા નગરીમાં આવ્યા. ત્યાં ચંદ્રયશા રાજા પરિવારસહિત વંદન કરવા આવ્યા. ત્યાં મુનિવરના ઉપદેશથી શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીનો પ્રાસાદ બનાવ્યો. જે ચંદ્રપ્રભાસ (પ્રભાસપાટણ) તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે.

ચંદ્રયશા રાજા એકવાર શ્રી સિદ્ધગિરિજીનો સગર-ચક્રવર્તિની જેમ સંઘ કાઢી તીર્થયાત્રા કરવા આવ્યા, ત્યાં તેણે જિનપ્રાસાદો જીર્ણ થઈ ગયેલા જોતા સર્વ પ્રાસાદોનો

ઉદ્ધાર કરાવ્યો, તથા શ્રી પુંડરીક, રૈવત, આયુ અને ખાહુ-
ખલી વગેરે શિખરનો પણ ભક્તિથી ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

છેવટે દીક્ષા ગ્રહણ કરી એકલાખ પૂર્વ વરસનો
ચારીત્રપર્યાય પાળી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મોક્ષમાં ગયા.

* ચક્રધર રાજાએ કરાવેલો દશમો ઉદ્ધાર

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન શ્રી સિદ્ધગિરિજામાં ચાતુર્માસ
નિર્ગમન કરી હસ્તિનાપુરમાં પધાર્યા. ત્યાં શ્રી શાંતિનાથ
ભગવાનના પુત્ર ચક્રધર રાજા જે ત્રણખંડનું આધિપત્ય
ભોજવતા હતા તેમણે ભગવાનને વિનંતિ કરી કે ‘હું પ્રભુ
મને સંઘપતિની પદવી આપો.’ આ સાંભળી ભગવાને દેવોએ
લાવેલા અક્ષતયુક્ત વાસક્ષેપ, માળા સાથે ચક્રધરના મસ્તક
ઉપર નાંખ્યો. ચક્રધર રાજાએ ત્યાં મહોત્સવ કર્યો. સંઘને
આમંત્રણ કરી ખેલાવ્યો. ઇંદ્રે આપેલા દેવાલય સાથે
મંગળ મુહૂર્તે સંઘ નિકળ્યો. ગામેગામ શ્રી જિનપ્રતિમાને અને
મુનિઓને નમસ્કાર કરતો સંઘ સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યો. ત્યાં ચક્રધર
રાજાએ તીર્થ અને સંઘની પૂજા કરી. અનુક્રમે શ્રી શત્રુંઞય
તીર્થમાં આવી તીર્થયાત્રા કરી મોટો ઉત્સવ કર્યો અને તે
વખતે ઇંદ્રે પણ આવીને મહોત્સવ કર્યો.

ત્યાં એક દેવે આવી ચક્રધર રાજાને કહ્યું કે ‘અનંતા
ભવો વધારનાર તીર્થ’ ચના ભવનું ઉલ્લાંઘન કરી જેહું દેવ
થયો છું. તે શ્રી જિનેશ્વરની અને આ તીર્થની સેવાનું જ

* નવાણું પ્રકારી પૂજામાં ચક્રાયુધ નામ છે, શત્રુંઞય
મહાત્મ્યમાં ચક્રધર નામ છે.

કળ છે, હે રાજનૂ ! અહીં મરૂદેવા નામના શિખર ઉપર જગદીશ તમારા પિતા (શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન) નો પ્રાસાદ છે, માટે ત્યાં જઈ હુર્પથી પૂજા કરો.

દેવનું વચન સાંભળી ચક્રધર રાજાએ ત્યાં જઈ પૂજા વગેરે સઘળું ઉચિત કાર્ય કર્યું, ત્યાર બાદ ઇન્દ્રે કહ્યું કે હે રાજનૂ તમારા પૂર્વજેનું આ તીર્થ કાળયોગથી ભૂલ્ય થઈ ગયું છે. તમે શાંતિનાથ પ્રભુના પુત્ર છો તો તમારે આ તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ.

આ સાંભળી ચક્રધર રાજાએ જિનપ્રાસાદોને દત્ત કરી, સંસાર પંજર ભૂલ્ય કર્યું.

‘તમે આ તીર્થના ભૂલોદ્ધાર કરનાર થયા.’ એમ કહી ઇન્દ્રે પુષ્પવૃષ્ટિથી હુર્પપૂર્વક વધાવ્યા.

ત્યારબાદ ચક્રધરરાજા બીજા તીર્થોની યાત્રા ઉદ્ધાર વગેરે કરતા હસ્તિનાપુરમાં આવ્યા. શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું નિર્વાણ સાંભળી ચક્રધર રાજાએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી દશહજાર વર્ષ દીક્ષા પર્યાય પાળી, કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સમ્મેતશિખર ઉપર મોકલે ગયા.

શ્રી રામચન્દ્રજીએ કરાવેલો અગીયારમો ઉદ્ધાર

અયોધ્યા નગરીમાં દશરથ રાજાના પુત્ર રામચન્દ્રજીનું ચરિત્ર પ્રસિદ્ધ છે. એટલે અહીંયા લખતા નથી,

રામચન્દ્રજી વનવાસ વસી, રાવણને હરાવી, અયોધ્યામાં પુનઃ પધાર્યા ત્યારે ભરતે મોટા મહોત્સવ પૂર્વક રામચન્દ્રજી, લક્ષ્મણજી, સીતાજી આદિનો પ્રવેશ કરાવ્યો અને રાજ્ય રામ ચન્દ્રજીને સોંપી પોતે તેમની આજ્ઞાને અનુસરવા લાગ્યા.

એકવાર શ્રી દેશભૂષણ મુનિ પાસે પોતાનો પૂર્વભવ સાંભળી ભરતે દીક્ષા લીધી, પછી ગુરુમુખે શ્રી શત્રુંજય ગિરિજરનો મહિમા સાંભળી એક હબ્બર મુનિની સાથે શ્રી સિદ્ધાયળ તીર્થે આવી શ્રી ઋષદેવ ભગવન્તની યાત્રા કરી, શ્રી ભરત મુનિએ ત્યાં અનશન કર્યું. અન્તે સર્વકર્મ અપાવી કેવળજ્ઞાન મેળવી હબ્બર મુનિવરોની સાથે મોક્ષે ગયા.

રામચંદ્રજી અને લક્ષ્મણજી શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર આવી યાત્રા કરી. મંદિરો જીર્ણ થઈ ગયેલાં જોતાં, સર્વ મંદિરો ને નવા બનાવરાવી, શ્રી સિદ્ધચળજી તીર્થનો ઉદ્ધાર કરી મહાતીર્થના મહિમાણાને પ્રસિદ્ધ કર્યો.

પાંડવોએ કરાવેલો બારમો ઉદ્ધાર

પાંડુરાજાની પત્ની કુંતીએ અનુક્રમે યુધિષ્ઠિર, ભીમસેન, અર્જુન, ત્રણ પુત્રોને જન્મ આપ્યો હતો અને માદ્રીએ નકુલ અને સહદેવને જન્મ આપ્યો હતો. આ પાંચે, પાંડવો તરિકે પ્રસિદ્ધ થયા. તેમણે શ્રી સિદ્ધાયળજીને બારમો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

અન્તે શ્રી ધર્મઘોષ મુનિના ઉપદેશથી પાંચે પાંડવો, કુંતી અને દ્રૌપદીએ દીક્ષા લીધી. વિહાર કરતા કરતા પાંડવો જ્યારે હરિતકેશ્વર નગરમાં આવ્યા ત્યારે શ્રી નેમનાથ ભગવંતજી નિર્વાણ સાંભળ્યું. એટલે શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર આવી અનશન કર્યું. અન્તે અંતકૃત કેવળી (કેવલજ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને નિર્વાણ એક સાથે થાય) થઈ મોક્ષે ગયા.

[પાંચમાં આરામાં થયેલા ઉદ્ધાર]

જાવડશાએ કરાવેલો તેરમો ઉદ્ધાર

કાંપિલ્યપુર નગરમાં જાવડશા નામે શેઠ રહેતા હતા, તેમને જાવલા નામે પત્ની હતી. તેની કુંડીથી જાવડનો જન્મ થયો હતો.

જાવડ બાલ્યવયથી ધર્મપરાયણ હતા. પિતાના મરણ બાદ પોતાની નગરી (મહુવા)નું ધર્મપૂર્વક સારી રીતે પાલન કરતા.

એકવાર મુનિના મુખે શ્રી સિદ્ધાચળના મહિમા પ્રસંગે ‘પાંચમાં આરામાં સિદ્ધગિરિજીનો ઉદ્ધાર જાવડશા કરાવશે’ આ સાંભળી જાવડશાને ખૂબ આનંદ થયો અને મુનિવરોને પૂછ્યું કે ‘આપે તીર્થોદ્ધાર જાવડશા કરાવશે, એમ જણાવ્યું તો તે હું કે બીજો કોઈ?’ મુનિવરે પોતાના જ્ઞાનથી જાણીને કહ્યું કે ‘જ્યારે પુંડરીકગિરિપર હિંસા કરનાર, અધિષ્ઠાયકો પચાસ યોજન સુધીમાં બધું ઉજ્જડ કરી નાખશે. જે કોઈ પચાસ યોજનની અંદર જશે તેને કપટિં ચક્ષુ મારી નાંખશે ભગવાનની પ્રતિમા અપૂજ્ય રહેવા લાગશે, તો કટોકટીના સમયે તું પોતે જ શ્રી સિદ્ધાચળજીનો ઉદ્ધાર કરાવીશ. માટે તું ચક્રેશ્વરી દેવીની આરાધના કરી, (પ્રભુના કહેવાથી બાહુબલીજીએ કરાવેલ) શ્રી આદીશ્વર પ્રભુના બિમ્બને માંગી લે.’

આ સાંભળી તુરત જાવડશા ઘેર જઈ પ્રભુની પૂજા નરી બલિવિધાન પૂર્વક ક્ષુદ્ર દેવતાઓને સંતોષ પમાડી, મનમાં

ચક્રેશ્વરી દેવીનું ધ્યાન ધરતાં ચક્રેશ્વરી દેવીએ પ્રગટ થઇને કહ્યું કે 'તું' તક્ષશિલાપુરીમાં જા અને ત્યાંના રાજા જગન્મહાને કહેજે ત્યાં અરિહંતનું બિમ્બ જોવામાં આવશે, પછી મારી સહાયથી તું ગિરિરાજને ઉદ્ધાર કરાવી શકીશ.'

ચક્રેશ્વરી દેવીનો કહેવા મુજબ તક્ષશિલા નગરીમાં જઈ પ્રભુતા બિમ્બનું ધ્યાન ધરતાં બિમ્બ પ્રગટ થયું. એટલે જાવડશાએ તે બિમ્બની પંચામૃત વગેરેથી સુંદર પ્રકારે અભિષેક કરી ભક્તિ કરી. પછી રથમાં સ્થાપન કરી રાજાની સહાય મેળવી નિત્ય એકાબના કરતાં વિશાળ પરિવાર સાથે પ્રાંતમાળા લઇને શ્રી શત્રુજય તીર્થ તરફ પ્રયાણ કર્યું. અનુક્રમે મહા-વામાં આવતાં ત્યાં જાવડશા શ્રી વજ્રસ્વામીજીને પાસે ધર્મદેશના સાંભળવા બેઠા હતા ત્યાં એક દેવે આવી વજ્રસ્વામીજીને કહ્યું કે પૂર્વે હું મધપાનમાં આસક્ત હતો, ત્યારે આપે મારા ઉપર ઉપકાર કરી શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થની સ્મૃતિ કરાવી, પંચપર-મેષ્ટિ પદનો. બોધ આપી, મધપાનનાં પચક્રખાણ કરાવ્યા હતા, છતાં હું એકવાર બે સ્ત્રીઓ સાથે મદિરાપાન કરતો હતો, ત્યાં આકાશમાં ઉડતા પક્ષીએ પકડેલા સર્પનું ઝેર તે ખ્યા-લામાં પડ્યું તે મદિરા મારા પીવામાં આવતાં મને ઝેર ચડ્યું. હું પંચપરમેષ્ટિનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો, તથા મારા નિયમના ભંગની તથા દુગ્ધસનની નિંદા કરતો હું મૃત્યુ પામી યક્ષજાતિમાં ઉત્પન્ન થયો છું. માફ નામ કપદિયક્ષ છે. હું એક લાંબા યક્ષનો સ્વામિ છું. અને વિશ્વને ઉદ્ધાર કરવા સમર્થ છું. માટે હે સ્વામિન! આપ મને આજ્ઞા કરમંવો.,

શ્રુતજ્ઞાની વજ્રસ્વામીજીએ યક્ષનું વચન સાંભળી શ્રીસિદ્ધિગિરિજીને પ્રભાવ કહી અંતે જાવડશાને કહ્યું કે ‘હું મહાભાગ તું શત્રુજયનો ઉદ્ધાર કરાવ તારું ભાગ્ય, હું અને આ યક્ષ સહાયક છીએ.

પછી જાવડશા સંઘ કાઢી પ્રયાણ કર્યું, ત્યાં રસ્તામાં સિદ્ધિગિરિના પ્રથમના દેવોએ જાવડશાની પત્ની જયમતિના શરીરમાં દાહજ્વર ઉત્પન્ન કર્યો, તેને વજ્રસ્વામીજીએ દૂર કર્યો. આચાર્ય શ્રીવજ્રસ્વામીજીએ બતાવેલા શુભ મહૂતે ભગવંતની પ્રતિમાજીને આગળ કરી ગિરિરાજ ઉંપર ચઢવા માંડ્યું. ત્યાં મિથ્યાત્વી દેવો ભૂત પિશાચ વગેરે ભયંકર દૃષ્યો બતાવવા લાગ્યા. નવા કપર્દિયક્ષે તે સર્વ વિદ્યો દૂર કર્યા. પછી યક્ષે ત્યાં રહેલા મુડકા, હાડકા, ચરબી માંસ વગેરે અશુચિને દૂર કરી શ્રી. શત્રુજય નદીના જળથી ઘોઈ નાખી, ગિરિરાજને નિર્મળ કર્યો.

રાત્રે દુષ્ટ દેવે, રથમાં લાવેલી પ્રતિમાને શુભ કરી દીધી. સવારે પ્રતિમા નહિ જોતાં. જાવડશા અત્યંત ખેદ પામ્યા. ત્યાં વજ્રસ્વામીએ ઉપયોગ મૂકી નવા કપર્દિયક્ષને તે પ્રતિમા બતાવી, એટલે કપર્દિયક્ષે તે પ્રતિમા, પાછી લાવી આપી. આ પ્રમાણે વારંવાર થવા લાગ્યું છેવટે, વજ્રસ્વામીજીના આ હેશથી જાવડશાએ પ્રભુનું ધ્યાન ધરી રથના પૈડા પાસે સૂઈ ગયો ચતુર્વિધ સંઘ આખી રાત્રી કાચોત્સર્ગમાં રહ્યા. એટલે તે અસુરોનું શક્યું નહિ. પછી સવારે વજ્રસ્વામીજીએ મંત્રેણા અક્ષતો નાખી સર્વ દુષ્ટ દેવતાઓને સ્થંભિત કરી દીધા.

પછી જાવડશાએ જીની મૂર્તિને ખસેડી નવિ પ્રતિમાજીને અંદર લાવ્યા, તે વખતે મંત્રથી સ્થાપિત થયેલા દેવતાઓ કડુજી સ્વરે પોકાર કરતા હતા તેઓના અવાજે ગિરિરાજના દક્ષિણ, ઉત્તર બે વિભાગ થઈ ગયા તથા વજ્રસ્વામી, જાવડશા અને તેમની પત્ની સિવાય બધા મરેલા જેવા થઈ ગયા. આથી વજ્રસ્વામીથી બોધ પામેલા નવા કપર્દિયક્ષે હાથમાં વજ્ર લઈ બધા અસુરોને મારવા હોડ્યો આથી જીનો કપર્દિયક્ષ વગેરે સઘળા અસુરો ભયથી નાસી ગયા.

ત્યારબાદ પ્રતિમાના અધિષ્ઠાયકોને શાંત કરી મંદિરોને જીર્ણોદ્ધાર કરી નવીન પ્રતિમાને મહામહોત્સવ પૂર્વક પ્રતિષ્ઠિત કરી, મંદિરો ઉપર ધ્વજજ્યો ચઢાવી. ત્યરથી શ્રી સિદ્ધ-ગિરિજીનો અધિષ્ઠાયક નવો કપર્દિયક્ષ થયો.

પછી જાવડશા અને તેની પત્ની શુભ ધ્યાનમાં મરજી પામી ચોથા દેવલોકમાં દેવ થયા; ત્યાં પણ શ્રી શત્રુઞય મહા-તીર્થનું સ્થૂરણ કરતા રહેલા છે. ત્યારથી પાછો તીર્થનો મહિમા વિસ્તાર પામવા લાગ્યો. જાવડશાએ વિક્રમ સંવત ૧૦૮ માં ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

બાહ્યમંત્રીએ કરાવેલો ચોદમો ઉદ્ધાર

એકવાર કુમારપાળ મહારાજાએ સોરઠ દેશના રાજા સમ-રને જિતવા ઉદ્દેશ્ય મંત્રીને મોકલ્યા હતા, તે વખતે તે શત્રુઞય તીર્થની યાત્રા કરવા ગયા, ત્યાં ઋષભદેવ ભગવંતની દ્રવ્ય પૂજા કરીને ભાવપૂર્ણ (ચૈત્યવંદન) કરી રહ્યા છે, ત્યાં એક ઉંદર સળગતી દીવાની વાટ કાઢતા મંદિરમાં લઈ જતો જોયો તેથી ઉંદર પાસેથી વાટ મૂકાવી.

ઉદયન મંત્રીને વિચાર આવ્યો કે, કાષ્ઠના મંદિરનો કોઈ વખત આવી રીતે નાશ થઈ જવાનો સંભવ છે. રાજાના પાપવ્યાપારથી મેળવેલી મારી લક્ષ્મી શા કામની ? માટે મારી લક્ષ્મીથી જ્યાં સુધી તીર્થાદિકનો ઉધ્ધાર ન થાય ત્યાં સુધી મારો નિત્ય એકાસણા કરવા પૃથ્વી ઉપર શયન કરવું, બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું તાંબુલનો ત્યાગ કરવો, આ પ્રમાણેના અભિ ગ્રહો ભગવાંતની આગળ કર્યો.

યાત્રા કરી નીચે ઉતરી આગળ પ્રયાણ કર્યું. સમર-સેન રાજાસાથે યુદ્ધ કરતા શત્રુના બાણોથી તેનું શરીર જર્જરીત થઈ ગયું. તો પણ ઉદયન મંત્રીએ સમર રાજા ઉપર બાણોને પ્રહાર કરી તેને મારી નાખ્યો અને જિત મેળવી, દેશ કબજે કર્યો.

માર્ગમાં ઉદયન મંત્રીને શત્રુના બાણના પ્રહારની વેદનાથી આંખે અંધારા આવવા લાગ્યા, તેથી છાવણીમાં મુકામ કર્યો, ઉપચારો કરવા છતાં સાડ ન થયું ત્યારે ઉદયન મંત્રીએ જણાવ્યું કે મારા મૃત્યુ સમયે ચાર વસ્તુઓ પૂર્ણ કરવાની કબુલાત આપો તો મને સંતોષ થાય. ૧ મારા નાના પુત્ર અંબડને સેનાપતી બનાવવો, ૨ શત્રુજય ગિરીવર ઉપર પથ્થરના પ્રાસાદ બનાવવો ૩ ગિરનારજી ઉપર પથ્થરના પગથિયા બનાવ ૪ મને નિર્યામણા કરાવનાર ગુરુ મળે.’

આ સાંભળી સાંમત આદિએ ‘કહ્યું કે પહેલા ત્રણ કાર્યો તો તમારા મોટા પુત્ર બાહડ પૂર્ણ કરશે, તેમાં અમે સાક્ષી-ભૂત છીએ અને તમોને નિર્યામણા કરાવનાર સાધુ મહારાજને હમણાં જ શોધી લાવીએ છીએ.’

બાહડે પિતાભની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી, પછી ત્યાં આસપાસમાં કોઈ મુનીરાજ નહિ હોવાથી, એક વંઠ પુરૂષને સાધુનો વેષ પેહેરાવી ઉદયન મંત્રી પાસે લઈ જઈ નિર્યામણા કરાવી. મંત્રી સમગ્ર પ્રાણીઓને ખમાવી સ્વર્ગે ગયા. પછી વંઠે વિચાર્યું કે જગત્ જેને સલામો ભરે છે એવા મંત્રીએ પણ ભીખારી એવા મને જે વંદન કયું તે ખરેખર આ વેષનોજ પ્રભાવ છે, માટે આ વેષ મને શરણભૂત હો.

પછી તે વંઠ—સાધુ ગિરનારજી ઉપર જઈ બે મહિનાનું અનશન કરી સ્વર્ગમાં ગયો.

બાહડે કુમારપાલ રાજાની આજ્ઞા મેળવી ગિરનારજી ઉપર ત્રેસઠ લાખ દ્રવ્ય ખર્ચી નવા પગથીઆ કરાવ્યા. પછી પરદેશનાં કારીગરો બોલાવી બધા મંદિરો પત્થરના બનાવવાની શરૂઆત કરી.

શ્રી સિદ્ધગિરિની છાયા(તલાટી) પાસે ઉતારો કરી બાહડ મંત્રી વગેરે બેઠા છે, ત્યાં પણ દરેક સ્થળોની પેઠે આબુખાનુ ખખર પડતાં અનેક પુણ્યશાળીઓ ઉદ્ધાર કુંડમાં નાણાં આપવા વિનવે છે. મંત્રીશ્વર લેવા ના કહે છે એટલે આગ્રહભરી વિનંતિ કરી આપે છે ત્યારે હાક્ષિણ્યતાથી સ્વિકારે છે.

શ્રીસંઘના દર્શનાર્થે તથા પૈસા આપી લાલ લેનારની ઠઠ્ઠ એટલી જામી છે કે વિશાળ એવા પણ સંઘપતિના તંબુમાં ક્યાંએ માર્ગ દેખાતો ન હોતો.

તે વખતે એક ભીમા નામનો વણિયો જે માત્ર છ રૂપીયોનું મુડીનું ધી લઈને ત્યાં આવ્યો હતો, તે ધી બાહુડનાં સૈન્યમાં વેચતાં તેને એક રૂપીયાથી અધિક નફો થયો. પછી એક રૂપિયાના પુષ્પો લઈ પ્રભુની પૂજા કરી, તે ભીમો શ્રાવક તબૂના બારણા સુધી તો આવ્યો, પણ જાડાં અને જરા મલીન કપડાં હોવાથી છડીદાર અંદર પ્રવેશ કરવા દેતો નથી. જેથી જાંચોનીચો થઈ રહેલ છે.

જેની દૃષ્ટિ ચારે બાજુ ફરે છે એવા બાહુડ મંત્રીની દૃષ્ટિ બારણા તરફ ગઈ જોતાં જાણ્યું કે આને અંદર આવવું છે પરંતુ પોળીઆના રોકવાથી આવી શકતો નથી. દ્વારપાળને હુકમ કર્યો કે તેને અંદર પ્રવેશ કરાવ. જેથી તે ભીમા કુડલીઆને અંદર દાખલ થવા દીધો. સભામાં આવેલા તે પોતાની સ્થિતિને અનુસારે તેમજ બીજે સ્થળે માર્ગ નહિ દેખાવાથી એક બાજુ પ્રેથમ આવેલાઓના જોડા પાસે બેઠો. આ વખતે ઉદાર દિલના મંત્ર સ્વરે પોતાની પાસે ગાદી ઉપર બેસવા કહ્યું પણ મનમાં સંકોચાતો જોઈ તેનો હાથ પકડી મંત્રીસ્વરે જાતે જાડાં અને જાંખા કપડા વાળા ભીમા કુડલીયાને પોતાની પાસે મખમલના તકીયાઓ ગોઠવેલાં છે એવી રેશમી ગાદી ઉપર બેસાડે છે. સભામાં બેઠેલો ભીમો કુડલીઓ ત્યાં આવેલા સ્વામીભાઈમાંના કોઈ પાંચ તો કોઈ દશ તો કોઈ પચ્ચીસ, પચ્ચાસ હજાર ભરાવતા જોઈ અનુમોદના કરતો વિચારે છે કે ધન્ય છે આ મહાનુભાવોને કે મહાન્ તીર્થના ઉદ્ધારમાં દ્રવ્યનો વ્યય કરી અસાર એવી લક્ષ્મીવડે સાર એવા લાભને ઉપાજન કરે છે. સાચી

ભાવનાવાળા એકલી કોરી અનુમોદના કરી જેતી રહેતા નથી પણ શક્તિ અનુસારે અમલમાં મુકી સાર્થક કરી બતાવે છે. તે પ્રમાણે આ ભીમા શ્રાવક પણ આપવાની ભાવનાથી ખીસ્સામાં હાથ નાખે છે અને કાઢે છે. વળી વિચારે છે કે આ લાજખો અને હજારોની રકમ આગળ મારા આ પૈસા શા હિસાબમાં. આ ભાવનાથી તરખોર બનેલા તે ભીમા શ્રાવકને મંત્રીશ્વર પૂછે છે કે કેમ મહાનુભાવ તમારે કાંઈ આપવા ભાવના છે? મંત્રીશ્વરના આ પ્રશ્નથી ઉંડો નિશ્વાસ નાખી વિચાર સાગરમાં ડુબકી મારતા ભીમા શ્રાવકને ફેર મંત્રીરાજ કહેવા લાગ્યા, આમાં વિચારમાં પડવા જેવું. કશું નથી. જેની જેટલી શક્તિ અને ભાવના હોય તે પ્રમાણે પણ આપી શકે છે. વાત્સલ્યભાવના આ વચનથી ઉત્સાહિત બનેલા ભીમા શ્રાવકે ખીસ્સામાં જેટલું હતું તેટલું બહાર કાઢી કહે છે કે આજે કલિયુગમાં કલ્પતરૂ એવા શ્રી સિદ્ધાચલ તીર્થની યાત્રા કરી એક રૂપિયાના ફૂલ વડે દાદા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીની પૂજા કરી, તલાટીમાં આવતાં પુણ્યોદયથી શ્રી સંઘના દર્શન થયા અને મારી પાસે મુડી—મિલકત આ ગજવામાં થી નીકળી તે છે. જેથી મારી આ નજીવી રકમ સ્વીકારી આ સેવકને કૃતાર્થ કરશે. ભીમા શ્રાવકની આ ઉમદા ઉદારતાથી અતિ ખુશ થયેલા મંત્રીરાજે તે વખતનું ચાલતું નાણું સ્વીકારી લઈ વહીમા સૌથી મથાળે (પહેલું) તેનું નામ ચડાવ્યું. આ બનાવથી મોટાટી રકમો ભરાવનાર શ્રીમંત તો વિચારમાં પડી ગયા કે આ શું ! પણ મંત્રીશ્વર ને કોણ કહી શકે ! જેથી એક બીજાના મુખ સામું જુએ છે. વિચક્ષણ મંત્રી તુરત જ કળી જઈ કહી દે છે કે આ અદ્વ

રકમ આપનારના પ્રથમ નામથી તમારાં મન દુઃખાય છે, પરંતુ મહાનુભાવો ! ન્યાય બુદ્ધિથી વિચાર કરાય તો પણ સમજી શકાય છે કે, હું અને તમે કોડો લાખો કે હજારો આપીએ તોએ ઘરમાં રાખીને તે પ્રમાણે આપીએ છીએ જ્યારે આ ભાગ્યશાળી તો ઘરનું સર્વસ્વ આપી, દ્રરિદ્ર અવસ્થામાં દાનને પ્રથમ કલ્પવૃક્ષના દષ્ટાંત રૂપે ખનાવેલ છે. તો તેનું મુખ્ય નામ એ વ્યાજબી જ છે, એમ તમારે પણ સમજી લેવું જોઈએ હવે પ્રથમ નામવાળાને પહેરામણી કરાવવાના ક્રમ પ્રમાણે મંત્રીશ્વરે ઉમદા પોષાક તથા અલંકાર (ભંડારી પાસેથી મંગાવી) પહેરવા આગ્રહ કરી ભક્તિ દર્શાવી, ત્યારે નિઃસ્પૃહ એવો તે ભીમો કુડલીઓ સાફ ના કહી દેતા કહે છે કે અદ્ય પૈસા આપવાવાળો એવો હું આ ઉમદા પોષાકનો અધિકારી ન હોઉં. મંત્રીશ્વરના અત્યાગ્રહ છતાં નિઃસ્પૃહ ભીમો કુડલીઓએ પોષાક ન લીધો તે ન જ લીધો. પછી સંઘને તથા સંઘપતિને નમસ્કાર કરી તે ભીમો શ્રાવક પોતાના ઘર આવે છે.

ઉગ્ર ભાવનાનું તાત્કાલિક ફળ :-આ બાબુ ભીમો શ્રાવકના ઘરમાં તેની સ્ત્રી પ્રભાતે પ્રભાતીઆ અને સાંજે સાંજી (કડવા-કઠોર શબ્દ) સંભળાવી કલેશ કરવાના સ્વભાવવાળી, એવી પ્રતિકુલા તે પણ આજે ભીમો કુડલીયાન્ની ઉગ્ર ભાવનાથી કરેલાં ધર્મના પ્રભાવથી એકાએક સાનું-કુલા બની, સ્વામીને આવતા દેખી ઉઠી ઉભી થઈ, બહુ-માનપૂર્વક મધુર વાણીથી આદર સત્કાર કરી સુખ શાંતિના

સમાચાર પુછી ગરમ પાણી વડે પગ પ્રક્ષાલી આસને બેસાડી પડોશમાંથી ભોજનની સામગ્રી (ઉધારે) લાવી મિષ્ટભોજન બનાવી સ્નેહપૂર્વક પતિને જમાડવા લાગી. સરળ ભીમા શ્રાવકે સંઘપતિની સલામાં બનેલી હુકીકત નિખાલસપણે પત્નીને કહી. તે સાંભળી પરિવર્તન સ્વભાવવાળી ગૃહીણી આનંદપૂર્વક અનુમોદન કરે છે. આવા પ્રકારના વર્તનથી ભીમો શ્રાવક તો અશ્ચર્યમુગ્ધ બની જઈ વારંવાર સુકૃતની અનુમોદના કરે છે. હવે તેના આંગણમાં બાંધેલી ગાયે ખીલો ઉખેડી નાંખવાથી ખીલો મજબુત બેસાડવા માટે જમીનને જરા ઉંડી ખોડે છે એટલામાં ૧૦૦૦૦ દશ હજાર સોનામહોરનો ચરૂ નીકળે છે. તે સોનામહોરો સાથે લઈ શેઠાણીની અનુમતિ મેળવી, સીધો સંઘપતિના તંબુમાં આવે છે, અને તે સઘળી મિલકત ઉદ્ધાર ફંડમાં લેવાની મંત્રીશ્વરને આજીજી કરેછે. ત્યારે મંત્રીશ્વર કહે છે કે હવે ઉદ્ધાર ફંડનું કાર્ય સમાપ્ત થયું. હોવાથી જરૂર નથી તેમજ આ લક્ષ્મી પુણ્યપ્રભાવાથી મળેલી છે તો તેનો ભોગવટો તમો જ કરો.

મંત્રીએ તે સુવર્ણ લેવા ના પાડી, ભીમો આગ્રહ કરે રાખે છે ત્યાં રાત પડી. રાત્રે કપર્દિયક્ષે સ્વપ્નમાં ભીમાને કહ્યું 'કે હે ભીમા ! તે' એક રૂપિયાના પૂજ્ય લઈ શ્રી આદીશ્વર ભગવંતની પૂજા કરી, તેથી પ્રસન્ન થઈ મે' તને સુવર્ણનો ચરૂ આપ્યો છે, માટે તું ઈચ્છા મુજબ તેનો ભોગવટો કર.'

સવારે લીંમે મંત્રીએ જાત કરી, પ્રભુની સુવર્ણરત્નો તથા પૂજ્યોથી પૂજા કરી, પોતાના ઘેર આવ્યો અને પુણ્ય કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થયે.

ઐ વરસે ન્યારે જીર્ણોધાર પૂર્ણ થઈ જવાના સમાચાર મંત્રીને મળ્યા ત્યારે ખબર લાવનારને મંત્રીએ તેને વધામણીમાં ખત્રીસ સોનાની જીલો આપી થોડીવાર પછી બીજા માણસે આવી પ્રાસાદમાં કોઈ કારણથી ચીરાડ પડી ગયાના સમાચાર આપ્યા, ત્યારે મંત્રીએ તેને ચોસક જીલો આપી.

પાસે બેઠેલા માણસોએ કારણ પૂછ્યું, ત્યારે મંત્રીએ કહ્યું કે ‘મારા જીવતા પ્રાસાર ફાટ્યો તે ઠીક થયું’ કેમકે હું તે ફરીથી બીજીવાર કરાવીશ.,

તુરત મંત્રીએ શીલ્પીઓને બોલાવી પ્રાસાદ ફાટી ગયાનું કારણ પૂછ્યું, શીલ્પીઓએ કહ્યું કે ‘ભમતીવાળા પ્રાસાદમાં પવન પેસવાથી અને નીકળવાની જગ્યા નહિ મળવાથી પવનના જોરથી પ્રાસાદ ફાટી ગયો, જો ભમતી વિનાનો પ્રાસાદ કરવામાં આવે તો કરાવનારને સંતાન થાય નહિ, એવો શીલ્પશાસ્ત્રમાં ઉલ્લેખ છે,

આ સંભળી મંત્રીએ કહ્યું કે કોની સંતતી કાયમ રહી છે ? માટે મારે વાસ્તવિક ધર્મ સંતતિ જ હો’ પછી બંને જીંતોની વચમાં મજબૂત શીલાઓ મુકાવીને તે પ્રાસાદ પૂર્ણ કરાવ્યો ફરીથી જીર્ણોધારમાં મંત્રીએ ઐ કરોડ સત્તાણું લાખ દ્રવ્ય ખર્ચ્યું. ત્રણ વર્ષે કામ પૂર્ણ થયું હતું.

શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યને ખેલાવી મોટા ઉત્સવ અંજ-
નશક્તાક પૂર્વક સંવત ૧૬૧૩ માં પ્રતિષ્ઠા કરવી. ૨ કુચે
૯૭ લાખનો ખર્ચ થયો હતો.

યાંયમાં આશાનો આ બીજો ઉદ્ધાર થયો.

પંદરમો ઉદ્ધાર સમરાશાનો

દિલ્હીની ગાદી ઉપર અલ્લાઉદ્દીન ખાદશાહના પ્રીતિ
પાત્ર દેશજનો પુત્ર સમરશા પાટણમાં ઉચ્ચ અધિકારી
પદવી ભોગવતા હતા. અલ્પખાન. સમરસિંહ ઉપર બંધુ
જેવો પ્રેમ રાખતો હતો.

મ્લેચ્છ લોકોએ શ્રી શત્રુઞ્ચ તીર્થેનાં ભંગ કર્યો
તે સમાચાર સંઘને મળતાં ભારે આઘાત થયો હતો,
દેશલને પણ આ વાત સાંભળતા મૂર્છા આવી ગઈ હતી

પછી પૂજ્ય આચાર્યશ્રી સિદ્ધસેન સૂરીશ્વરજી
મહારાજને વાત જણાવી, ત્યારે તેઓશ્રીએ કહ્યું કે
'કલિકાળનો પ્રભાવ છે, શ્રી ગિરિરાજ ઉપર અનેક ઉદ્ધારો
થયેલા છે, જ્યાં સુધી શ્રી શત્રુઞ્ચ તીર્થ છે ત્યાં સુધી
ખરી રીતે કશું ગયું નથી, માત્ર તીર્થનો ઉદ્ધાર કરાવનાર
ભેઈએ.

આ સાંભળી દેશજે કહ્યું કે 'તીર્થ'નો ઉદ્ધાર હું
કરવીશ. મારી પાસે બધી સામગ્રી છે. માત્ર આપશ્રીની
સહાયની જરૂર છે.

દેશલે ઘેર જઈ શત્રુઞ્ચ તીર્થના ઉદ્ધાર માટે ભાગ્ય-
શાળી કાર્યદક્ષ સેવા સમરસિંહ (સમરાશા)ની નિમણૂક કરી

એટલે સમરસિંહે તુરત પૂજ્ય આચાર્ય લગવંત પાસે જઈ
જ્યાં સુધી તીર્થોધધાર પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધીના કેટલાક
અભિગ્રહો લીધા.

શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવો એ મહાજોખમી કાર્ય હતું.
કેમકે ખાદશાહને જો આ વાતની ખબર પડે તો મહાન આપત્તિ
આવી પડે તેમ હતું. તેથી સમરાશાહે સુખા અલપખાનની
સહાય અને ફરમાન મેળવી, પછી ગુરુમહારાજને વાત કરી
ત્યારે પૂજ્ય આચાર્યદેવે કહ્યું કે ‘તાઝ લાગ્ય ચઢીઆતું છે,
કેમકે મૂર્તિના દ્વેષી એવા અલપખાને તીર્થોદ્ધારની રજા આપી.’

ત્યાર પછી સંઘની અનુજા મેળવી સમરાશાહે ત્રિસંગ-
પુરના શિવભક્ત મહિપાલ રાજાને ખુશ કરી શ્રી આદીશ્વર
લગવાનની નવિ મૂર્તિ માટે ખાણુમાંથી સુંદર આરસ કાઢ-
વાની રજા મેળવી, જે ત્રણ મોટા આરસ ડાઘવાળા નીકળવાથી
માણસો અત્યંત ખિન્ન થયા એટલે સમરાશાહે અક્રમનો તપ
કર્યો. અધિષ્ઠાયકે કહેલા ભાગમાંથી જોદતા સુંદર સ્ફટિક જેવો
આરસ નીકળ્યો. પછી તે આરસ શત્રુજય લાવવામાં આવ્યો.
તેને ઉપર ચઢાવતા છ દવસ લાગ્યા હતા. પછી તેમાંથી બુદ્ધિ-
માન શીડપીઓ દ્વારા સુંદર પ્રતિમાનું નિર્માણ કરાવ્યું.

જિણ્ણોદ્ધાર પૂર્ણ થતા પ્રતિષ્ઠા માટે ગામોગામના સંઘો
ઉપર આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યું હતું.

પછી સમરાશાને સંઘપતિનું તિલક કરવામાં આવ્યું.
પોષ સુદ ૭ ના પાટણથી સંઘનું પ્રયાણ થયું. સંઘમા અનેક ગરુડના
અનેક આચાર્યો, પ્રદસ્થ મુનિઓ, આગેવાન શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ
આદિ હજારોની સંખ્યા હતી.

શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર દશ દિવસનો મહાન મહોત્સવ,
યાચકોને દાન વગેરે શુભ કાર્યો સહિત પૂઠ આ. શ્રી વિજય
સિંધસેનસૂરીશ્વરજી મહારાજના હસ્તે વિક્રમ સંવત ૧૩૭૧
મહા શુદ્ધ ૧૪ સોમવારના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી

ત્યાર પછી જુનાગઢ, પ્રભાસપાટણ વગેરે થઇ સંઘ
પાટણ આવ્યો આ રીતે શ્રી સિદ્ધગિરિવરનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

કરમાશાએ કરાવેલો સોળમો ઉદ્ધાર

ચિતોડના રાણા સંગ્રામસિંહના-મંત્રી તોલાશાહે
ચિતોડમાં બે મંદિરો બંધાવ્યા હતા. પછી તોલાશાહના પુત્ર
કરમાશા મંત્રીપદે આવ્યા.

એક વખત અમદાવાદના સુલતાનનો નાનો પુત્ર બહા-
દુરશાહ રીસાઇને ચિતોડ આવ્યો; કરમાશાએ તેને સંભાળી
લીધો અને મોટી રકમની મદદ કરી, તેથી તેને જ્યારે ગાદી
મળી ત્યારે કરમાશાને બોલાવી ‘જે જોઈએ તે માગી લે’
એમ કહ્યું.

ત્યારે કરમાશાને શ્રી શત્રુજયના ઉદ્ધારની ભાવના
હતી તેથી ઉદ્ધાર કરાવવા માટે રક્ષણ અને અભયદાન
માંગ્યા. એટલે બહાદુરશાહે સોરઠના સુળા ઉપર કરમાશાને
શત્રુજયના ઉદ્ધારમાં દરેક જાતની મદદ આપવા શાહી કર-
માન લખી આપ્યું.

આ ઉપરથી કરમાશાએ તીર્થોદ્ધારનું કાર્ય શરૂ કરાવ્યું,
સવા કરોડ દ્રવ્યનો ખર્ચ થયો. સંવત ૧૫૮૭ ના વૈશાખ
વદી ૬ ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

આજે જે મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે, તે કરમાશાએ ખેસાડેલી છે. દર વરસે વૈશાખ વદ ૬ ના દિવસે વરસગાંઠ ઉજવાય છે.

આ અવસર્પિણીમાં છેલ્લો ઉદ્ધાર શ્રી દુષ્પસહસ્રરિના ઉપદેશથી વિમલવાહન રાજ કરાવશે.

એકવીસ હજાર વર્ષના પાંચમાં આરાને છેડે આ ભરતક્ષેત્રમાં છેલ્લા શ્રી દુષ્પસહસ્રરિણ આચાર્ય, શ્રી કલ્પ-શ્રીણ સાધ્વી, નાગિલ શ્રાવક, સત્યશ્રી શ્રાવિકા થશે. છેલ્લા વિમલવાહન રાજ શ્રી સિદ્ધગિરિણની યાત્રા કરી ઉદ્ધાર કરાવશે. પાંચમા આરાના છેલ્લા દિવસે સવારે ચારિત્રનો ક્ષય; મધ્યાહ્ને રાજધર્મનો ક્ષય, સાંજે અગ્નિનો નાશ થશે. સિદ્ધગિરિણ માત્ર સાત હાથના પ્રમાણવાળો રહેશે. પછી એકવીસ હજાર વર્ષનો છઠ્ઠો આરો શરૂ થશે. પછી ઉત્સર્પિણી કાળમાં પહેલા અને બીજા આરાના બેતાલીસ હજાર વર્ષ ગયા પછી ત્રીજા આરામાં શ્રી પદ્મનાભ પ્રભુના તીર્થમાં પૂર્વની જેમ શ્રી શત્રુઞ્જયતીર્થનો ઉદ્ધાર થશે. પદ્મનાભ પ્રભુની મૂર્તિ વિરાજમાન થશે અને રાયણ-વૃક્ષ ઉગશે. વૃદ્ધિપામતો પામતો આ ગિરિવર પાછો એશી યોજનના વિસ્તારવાળો થશે. આ ગિરિરાજ જિનેશ્વર ભગ-વંતની જેમ ઉદય પામી દીર્ઘ, દર્શન અને સ્પર્શનથી અનંતા આત્માઓનો તારક બનશે. આ ગિરિવરને સદાકાળ અમારા ત્રિકાળ વંદન હોજો.

(૮) ગિરિરાજ ઉપર મોકલે ગયેલાનાં કેટલાક નામો.

શ્રી પુંડરીક ગણધર	૫ કોડ સાથે	ચૈત્રી સુદ ૧૫
દ્રાવિડ અને વારિખિલજી	૧૦	,, કાર્તિક સુદ ૧૫
શામળ અને પદ્મગ્ન	૮ કોડ ૫૦ લાખ સાથે	ફાગણ સુદ ૮
પાંચ પાંડવો	૨૦	,, સાથે આસો સુદ ૧૫
નમિ અને વિનમિ	૨	,, ,, ,,
નારદજી	૬૧ લાખ	,, ,,
રામ અને ભરત	૩ કોડ	,,
સોમયશા	૧૩	,, ,, ,,
વસુદેવની પત્ની	૩૫ હજાર	,,
શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુના		
ચોમાસામાં	૧, ૫૨, ૫૫, ૭૭૭	,,
સાગર મુનિ	૧ કોડ સાથે	
ભરત મુનિ	૫	,, ,,
અજિતસેન	૧૭	,, ,,
શ્રી અજિતનાથ પ્રભુનાં		
સાધુ	૧૦ હજાર	
શ્રી શાંતિનાથ	,,	,,
શ્રીસાર મુનિ	૧ કોડ સાથે	
વૈદર્ભી	૪૪૦૦	,,
આદિત્યયશા	૧ લાખ	,,
બાહુબલીના પુત્રો	૧૦૮	
દમિતારિ	૧૪ હજાર સાથે	

થાવચ્ચાપુત્ર	૧ હજાર સાથે
શુક પરિવાજક	૧ „ „
થાવચ્ચા ગણધર	૧ „ „
કાલિક	૧ „ „
કદમ્બ ગણધર	૧ કોડ „
સુભદ્ર મુનિ	૭૦૦ „
સેલકાચાર્ય	૫૦૦ „

આ સિવાય અનંતા આત્માઓ આ શ્રી શત્રુઞ્ચ ગિરિ-
ઉપર મોક્ષે ગયેલા છે. કાંકરે કાંકરે અનંતા આત્માઓ
સિદ્ધ થયા છે. ભવિષ્ય કાલમાં પણ અનંતા મોક્ષે જશે.

શ્રી અજિતનાથસ્વામિ અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાને
સિદ્ધગિરિજામાં ચોમાસું પણ કર્યું હતું.

(૯) ગિરિરાજના ૧૦૮ ઉત્તમ નામો.

૧ શત્રુઞ્ચ, ૨ બાહુબલી, ૩ મરૂદેવ, ૪ પુંડરીકગિરિ,
૫ રૈવતગિરિ, ૬ વિમલાચલ, ૭ સિદ્ધરાજ, ૮ ભગીરથ, ૯
સિદ્ધક્ષેત્ર ૧૦ સહસ્રકમલ, ૧૧ મુક્તિનિલય, ૧૨ સિદ્ધા-
ચલ, ૧૩ શતકૂટગિરિ, ૧૪ ઢંક, ૧૫ કોડી નિવાસ ૧૬
કદંબગિરિ, ૧૭ લોહિત્ય ૧૮ તાલધ્વજ. ૧૯ પુણ્યરાશિ,
૨૦ મહાબલ, ૨૧ દ્રઢશક્તિ, ૨૨ શતપત્ર, ૨૩ વિજયાનંદ
૨૪ ભદ્રંકર, ૨૫ મહાપીઠ, ૨૬ સૂરગિરિ, ૨૭ મહાગિરિ,
૨૮ મહાનંદ ૨૯ કર્મસૂદન, ૩૦ કૈલાસ ૩૧ પુષ્પદંત, ૩૨
જયંત, ૩૩ આનંદ, ૩૪ શ્રીપદ, ૩૫ હસ્તગિરિ, ૩૬ શાશ્વત-
ગિરિ, ૩૭ ભવ્યગિરિ, ૩૮ સિદ્ધશેખર, ૩૯ મહાશય, ૪૦
માલ્યવંત, ૪૧ પૃથ્વીપીઠ ૪૨ હુઃખહર, ૪૩ મુક્તિરાજ, ૪૪.

મણિકંત, ૪૫ મેરૂમહીધર, ૪૬ કંચનગિરિ, ૪૭ આનંદધર
 ૪૮ પુણ્યકંદ, ૪૯ જ્યાનંદ, ૫૦ પાતાલમૂલ, ૫૧ વિલાસ
 પર વિશાલ, ૫૩ જગતારણુ, ૫૪ અકલંક, ૫૫ અકર્મકં,
 ૫૬ મહાતીર્થ, ૫૭ હેમગિરિ ૫૮ અનંતશક્તિ, ૫૯ પુરુષોત્તમ
 ૬૦ પર્વતરાજા, ૬૧ જ્યોતિરુપ. ૬૨ વિલાસભદ્ર, ૬૩ સુભદ્ર
 ૬૪ અજરામર, ૬૫ ક્ષેમંકર, ૬૬ અમરકેતુ, ૬૭ ગુણકંદ,
 ૬૮ સહસ્ત્રપત્ર. ૬૯ શિવંકર, ૭૦ કર્મક્ષય, ૭૧ તમોકંદ
 ૭૨ રાજરાજેશ્વર, ૭૩ ભવતારણુ, ૭૪ ગજચંદ્ર, ૭૫ મહોદય
 ૭૬ સુરકાંત. ૭૭ અચળ. ૭૮ અભિનંદન. ૭૯ સુમતિ. ૮૦
 શ્રેષ્ઠ. ૮૧ અભયકરં, ૮૨ ઉન્નવળગિરિ. ૮૩ મહાપદ્મ. ૮૪
 વિશ્વાનંદ. ૮૫ વિજય ભદ્ર ૮૬ ઇન્દ્રપ્રકાશ ૮૭ કપર્દિવાસ.
 ૮૮ મુક્તિનિકેતન. ૮૯ કેવળદાયક. ૯૦ ચર્યગિરિ. ૯૧
 અષ્ટોતર શતકૃત. ૯૨ સૌંદર્ય. ૯૩ યશોધરા ૯૪ પ્રીતિ
 મંડન. ૯૫ કામુકકામ અથવા કામદાયી. ૯૬ સહજાનંદ.
 ૯૭ મહેન્દ્રદંત. ૯૮ સર્વાર્થસિદ્ધ ૯૯ પ્રિયંકર.

આ નામો સિવાય શ્રી શત્રુજય મહાત્મ્યમાં બ્રહ્મગિરિ
 નાન્દિગિરિ, શ્રેયઃપદ, પ્રભોઃપદ, સર્વકામદ. ક્ષિતિમંડન
 સહસ્રાખ્ય, તાપસગિરિ. સ્વર્ગગિરિ, ઉમાશંભુગિરિ, સ્વંભુગિરિ
 ઉદયગિરિ અને અર્ધુદગિરિ વગેરે નામો પણ આપેલા જણાય
 છે વળી ઉપલાં ૯૯ નામ ઉપરાંત બીજા ૯ નામ સહિત
 તેના ૧૦૮ નામ પણ અન્યત્ર કહ્યાં છે.

૧૦ શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થ કલ્પ

શ્રુત-સિદ્ધાંતમાં વર્ણવેલા અને દેવેન્દ્રોએ વહેલા એવા જે તીર્થરાજનાં વિદ્યાપ્રાપ્ત નામના પૂર્વમાં ૨૧ ઉત્તમ નામ કહ્યાં છે, તે (પવિત્ર) તીર્થરાજની અમે સ્તવના કરીએ છીએ. ૧

૧ વિમલગિરિ, ૨ મુક્તિનિલય, ૩ શત્રુંજય, ૪ સિદ્ધે ક્ષેત્ર, ૫ પુંડરીકગિરિ, ૬ શ્રી સિદ્ધશેખર, ૭ શ્રી સિદ્ધગિરિ ૮ શ્રી સિદ્ધરાજ. ૨

૯ બાહુબલી, ૧૦ મરુદેવ, ૧૧ ભગીરથ, ૧૨ સહસ્ર-પત્ર, ૧૪ અઠોત્તર શકૂતટ, ૧૫ નગાધિરાજ, ૧૬ સહસ્ર કમલ. ૩

૧૭ ઢંક, ૧૮ કોડિનિવાસ, ૧૯ લોહિત્ય, ૨૦ તાલ-ધ્વજ, અને ૨૧ કદમ્બગિરિ આ ઉત્તમ ૨૧ નામો સુરનર મુનિઓએ મળીને સ્થાપ્યા છે, તે વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો. ૪

જેમાંના ઢંકાદિક પાંચ શિખરોમાં દેવતાધિષ્ઠિતરત્નની ખાણો, ગુફાઓ, ઔષધિઓ અને રસ કુપિકાઓ વિદ્યમાન છે, તે વિમલ ગિરિરાજ જયવંત વર્તો ! ૫

જે પહેલાં આરાધી માંડી છઠ્ઠા આરા સુધીમાં અનુ-ક્રમે ઘટતો ઘટતો ૮૦, ૭૦, ૬૦, ૫૦, ૧૨ યોજન અને ૭ હાથના વિસ્તારવાળો કહ્યો છે, તે વિમલ ગિરિરાજ જય-વંત વર્તો. ૬

જે ઋષભનાથ લગવાનના વારે આઠ યોજન ઉંચો,
પચાસ યોજન મૂળમાંદશ અને યોજન ઉપરના ભાગે વિસ્તીર્ણ
હતો, તે વિમલગિરિરાજ જયવંત વર્તો. ૭

જ્યાં ઋષભસેન પ્રમુખ અસંખ્ય તીર્થંકરો સમવસરો
છે અને શ્રી સિદ્ધશૈલ ઉપર સિદ્ધ થયેલ છે, તે વિમલગિરિ-
રાજ. જયવંત વર્તો. ૮

શ્રી પદ્મનાભ પ્રમુખ ભાવિ તીર્થંકરો જ્યાં આવી
સમવસરશે જેથી તેનું સિદ્ધક્ષેત્ર નામ મશહૂર છે, એવા શ્રી
વિમલગિરિરાજ ૦ ૯

વળી જ્યાં શ્રી નેમિનાથ લગવાન વિના ઋષભદેવથી
માંડી વર્ધમાન પ્રભુ પર્યંત ૨૩ તીર્થંકર વર્તમાન કાળમાં
સમવસરો છે, તે શ્રી વિમલ ગિરિરાજ ૦ ૧૦

જ્યાં ભરત ચક્રવર્તીએ કરાવેલું ૨૨ જિનાલય સહિત
શ્રી ઋષભદેવ લગવાનનું ચૈત્ય મણિમય, સુવર્ણમય, અને
રુપામય, પ્રતિમાઓથી અલંકૃત છે, એવો શ્રી વિમલ ૦ ૧૧

વળી જ્યાં બાહુબલીજીએ શ્રી મરુદેવી માતાનું મંદિર
રમણિય અને સમવસરણુ યુક્ત કરાવેલું છે, તે શ્રી વિમલ
ગિરિરાજ જયવંત વર્તો ! ૧૨

આ અવસર્થિણી કાળમાં જ્યાં સહુથી પ્રથમ ભરત
ચક્રવર્તીના પહેલા પુત્ર અને પ્રથમ તીર્થંકર લગવાનના
પ્રથમ ગણધર મહારાજ શ્રી પુંડરીકસ્વામી સિદ્ધિપદને
પામ્યા, તે વિમલગિરિરાજ ૦ ૧૩

ચત્રી પુણિમાંએ પાંચ કોડ મુનિથી પરિવરેલા પુંડ-
રીકસ્વામી જ્યાં નિર્મળ મોક્ષપદને પામ્યા તે શ્રી વિમલ-
ગિરિ ૧૪

નમિ અને વિનમિ વિદ્યાધરે એ કોડ મુનિ સંઘાતે
જ્યાં સિદ્ધિપદને વર્યા, તે વિમલ ગિરિરાજ ૧૫

ચૌદ લાખ મોક્ષે જાય ત્યારે એક સર્વાર્થ સિદ્ધ
વિમાનમાં જાય. એવી રીતે ૫૦ લાખ કોડ સાગરોપમ
સુધી સૂર્યાશાથી માંડીને સગર ચક્રવર્તી પર્યંત ઋષભદેવના
વંશનાં અસંખ્ય પદ્મપરંપરા-અસંખ્ય રાજાઓ જ્યાં સિદ્ધિ
પદને વર્યા તે શ્રી વિમલ ગિરિરાજ ૧૬-૧૭

જ્યાં બીજા શ્રી અજિતનાથ ભગવાન અને સોળમા
ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન ચાતુર્માસ રહ્યા
તે વિમલગિરી ૧૮

દ્રાવિડ અને વારિખિલ્લ પ્રમુખ રાજાઓ દશકોડ
સાધુ સંઘાતે ગિરિરાજ ઉપર સિદ્ધપદવીને પામ્યા, તે શ્રી
પુંડરીકતીર્થ જયવંત વર્તો. !૧૯

જ્યાં રામચંદ્રાદિક ત્રણ કોડ સાધુઓ સાથે અને નારદ
આદિ ૯૧ લાખ સાધુઓ સાથે સિદ્ધ થયા તે શ્રી વિમલ ગિરિ-
રાજ ૨૦

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુની આજ્ઞાથી યાત્રાએ આવેલા
નંદિષેષુ નામના ગણધરે જ્યાં અજિતશાંતિ સ્તવ કર્યો, તે
વિમળ ૨૧

જ્યાં શાંભ અને પ્રદ્યુમ્ન શ્રેષ્ઠ કુમારો ૮ કોડ મુનિઓ
સંઘાતે શિવસંપદાને વર્યા તે શ્રી વિમલગિરિ ૨૨

વળી ભરત, સેલકસૂરી, થાવચ્યાપુત્ર અને શુકાચાર્ય
પ્રમુખ અસંખ્ય કોડાકોડ સાધુઓ સિદ્ધપદને વર્યા તે વિમલ-
લગિરી ૦ ૨૩

અસંખ્ય ઉદ્ધારો, અસંખ્ય પ્રતિમાઓ અને અસંખ્ય
ચૈત્યો જ્યાં થયા તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત
વર્તો ! ૨૪

જેમણે જિનપ્રતિમાનો ઉદ્ધાર કર્યો એવા પાંચ પાંડવો
વીસ કોડ મુનિ સંઘાતે જ્યાં મુક્તિપદને પામ્યા, તે વિમલ-
ગિરિરાજ ૦ ૨૫

જ્યાં ચિલણા તળાવડીની નજદિકમાં રહેલી દેવતાધિ-
ષ્ઠિત ગુફામાં વિરાજમાન કરેલી, ભરત ચક્રવર્તીએ કરાવેલી
પ્રભુ પ્રતિમાને નમસ્કાર કરનાર એકાવતારી થાય છે, એવો
શ્રી વિમલગિરિરાજ ૦ ૨૬

દધિક્ષલ (કોઠાનાં) વૃક્ષ સમીપે અને અલખખ દેવ-
ડીની નજદિકમાં રહેલી તે દેવતાધિષ્ઠિત ગુફાનું મોક્ષદ્વારના
જેવું દ્વાર ઉઘાડીને અકુમ તપથી તુષ્ટમાન થયેલો કપદિ
યક્ષ જ્યાં ભરત મહારાજે કરાવેલી પ્રભુ પ્રતિમાને વંદાવે
છે, તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થરાજ જયવંત વર્તો ! ૨૭-૨૮

સંપ્રતિ, વિક્રમ, બાહુડ, હાલ, પાદલિપ્ત, આમ, અને
દત્તરાજાદિક જેનો ઉદ્ધાર કરનારા થશે, એવો શ્રી શત્રુજય
મહાતીર્થરાજ જયવંત વર્તો ! ૨૯

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પણ સમ્યગ્દષ્ટિજનો જેનું
સદા સ્મરણ કરે છે એવી હકીકત શકર્ષન કાલકસૂરી

સમીપે જણાવી તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત વર્તો ! ૩૦

જવડશાએ કરાવેલા ચૈત્ય ઉદ્ધાર સમયે શ્રી અજિત-
નાથસ્વામીના ચૈત્ય સમીપે જ્યાં અનુપમ સરોવર નિર્માણ
કરવામાં આવેલું છે, તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત
વર્તો ! ૩૧

જ્યાં કલ્કીરાજના પુત્રનો પુત્ર મેઘઘોષરાજ મરૂદેવી
માતાના શ્રી શાંતિનાથના મંદિરનો ઉદ્ધાર કરશે, તે શ્રી
શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત વર્તો ! ૩૨

દુષ્પસહસૂરિના ઉપદેશથી વિમલવાહન રાજ જેનો
છેલ્લો ઉદ્ધાર કરાવશે, તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત
વર્તો ! ૩૩

જ્યારે તીર્થતું માન બીલકુલ ઘટી જશે અર્થાત
પ્રમાણમાં તે બહુજ અલ્પ રહેશે અને વર્તમાન વીરશા-
સનનો પણ વિચ્છેદ થશે ત્યારે પણ લાવિ પન્નનાલ પ્રભુના
શાસન સુધી જેનું રિષભકૂટ તો (દેવાદિકથી) પૂજાતું જ
રહેશે, તે શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત વર્તો ! ૩૪

જેમાં નિવાસ કરતા તિર્થો પણ પાયઃ પાપરહિત
છતા સદ્ગતિ પામે છે, એવો શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થ
જયવંત વર્તો ! ૩૫

જે તીર્થના કલ્પનું નિરંતર વ્યાખ્યાન, ધ્યાન, શ્રવણ
કે સ્મરણ કરવાથી ત્રીજે લવે મોક્ષ થાય છે, તે શ્રી શત્રુજય
મહાતીર્થ જયવંત વર્તો ! ૩૬

જેનું નામ સાંભળતાં (યા સંભારતાં) જળ, અગ્નિ સમુદ્ર, રણ, વન, સિંહ હાથી, વિષ અને વિષધર આદિનાં દુષ્ટભય દૂર થઇ જાય છે તે શત્રુજય મહાતીર્થ જયવંત વર્તો ! ૩૭

આચાર્ય શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામિએ રચેલા કલ્પ થકી, શ્રી શત્રુજય તીર્થનું મહાત્મ્ય શ્રી વજ્રસ્વામીજી મહારાજે ઉદ્ધર્યું. અને શ્રી પાદલિપ્ત સૂરિએ તેને સંક્ષેપ્યું છે ! ૩૮

તે શ્રી શત્રુજય (મહા) કલ્પ-સ્તવ ગુરુ પરંપરાથી જેમ સાંભળ્યો તેમ જ મેં કહ્યો છે. ઉક્ત સ્તવને ભાવથી ભણનાર, સાંભળનાર અને સંભારનાર ભવ્યોને તેના પ્રભાવે દ્રવ્ય-ભાવશત્રુનો જય કરવાનું સામર્થ્ય શીઘ્ર સંપ્રાપ્ત થાઓ ! ૩૯

(૧૧) તીર્થયાત્રાના પ્રભાવ.

જે તારે એ તીર્થ કહેવાય. નદી ઉતરવાના સ્થાનને દ્રવ્યતીર્થ કહેવાય છે; જ્યારે સંસારસમુદ્રથી પાર કરાવનારને ભાવતીર્થ કહેવાય છે.

જ્યાં શ્રી તીર્થંકર ભગવંતના જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન મોક્ષ થયું હોય, તથા જ્યાં જ્યાં તેઓના પવિત્ર પાદસ્પર્શથી ભૂમિ પાવન થઇ હોય; આ બધા સ્થાનો આત્માને સંસાર સમુદ્રથી પાર કરાવનાર હોવાથી તે તે સ્થળોએ સુંદર ચૈત્યો, ચરણ પાદુકા બનાવવામાં આવે છે. આ ભાવતીર્થ-કહેવાય છે. વ્યવહારમાં આ સ્થાવર તીર્થની જ મુખ્યતા ગણાય છે, સાધુ સાધવી, શ્રાવક શ્રાવિકા અને જિનપ્રવચન એ જંગમ તીર્થ કહેવાય છે.

આ તીર્થો પ્રવાહથી અનંતકાળથી ચાલુ જ છે, ભલે કાળના પ્રભાવે પાંચ ભરતક્ષેત્રો અને પાંચ ઐરવતક્ષેત્રોમાં કોઈ કોઈ વખતે તીર્થનો વિચ્છેદ હોય, પણ પાંચ મહા-વિદેહ ક્ષેત્રમાં તો કોઈ કાળે વિરહ હોતો જ નથી.

તીર્થસ્થાનો સારામાં સારા રમણીય, કલાયુક્ત, શીઘ્ર-શાસ્ત્રાનુસાર બનાવવામાં લાખો ને કરોડો રૂપીયા ખર્ચવાનું એકજ કારણ હોય છે, કે તીર્થો જેટલા મનોહર તેટલા જોનાર આત્માના ભાવમાં અધિક ઉલ્લાસ થાય અને આત્મા કર્મની વધુ નિર્જરા કરી શકે.

તીર્થસ્થાનોનું વાતાવરણ અતિ પવિત્ર સાત્વિક અને શાંતિદાયક હોય છે. એટલે ત્યાં ભાવનાઓ સારી આવે છે, દુષ્ટ વિચારો ચાલ્યા જાય છે, કેમકે મનુષ્યોનો સ્વભાવ છે કે તે જેવા વાતાવરણમાં હોય તેવી છાયા તેના માનસ ઉપર અવશ્ય પડે છે. તીર્થ એ ખરેખર આત્મારૂપી લોહાને સુવર્ણ બનાવનાર અદ્ભૂત રસાયણ છે. માટે જ તીર્થકર ભગવંતોએ અને મુનિ પુંગવોએ તીર્થયાત્રા કરવાનો ઉપદેશ આપેલો છે, કહ્યું છે કે:-

“તીર્થયાત્રિકોના પગની રજથી રજવાળા થનારા મનુષ્યો કર્મરજથી રહિત થાય છે. તીર્થમાં પરિભ્રમણ કરનારા મનુષ્યો સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા નથી. તીર્થયાત્રામાં દ્રવ્ય ખર્ચ કરવાથી મનુષ્યો સ્થિર સંપત્તિવાળા થાય છે અને તીર્થસ્થાનમાં જઈ શ્રી જિનેશ્વર દેવની પૂજા, ભક્તિ આરાધના કરનારા પોતે પૂજનીક બને છે.

તીર્થયાત્રા કરવાથી જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ થાય છે, દૃષ્ટિ વિશાળ બને છે, ચારિત્ર નિર્મળ બને છે, જીવનમાં ઉદારતા, પરમાર્થ, પરોપકાર પરાયણતા, સ્વાશ્રયપણું ખડતલપણું થાય છે, એક બીજાનો પરિચય, શુભસંસ્કારોની લેવડદેવડ થાય છે, તથા આરંભ આદિ પાપથી મેળવેલી લક્ષ્મીનો ભક્તિ, સેવા વગેરે કાર્યોમાં સદ્ઉપયોગ થવાથી તે સક્ષળ બને છે.”

(૧૨) યાત્રા કેવી રીતે કરવી જોઈએ ?

તીર્થયાત્રા મુખ્ય રીતે છ,રો પૂર્વક કરવી જોઈએ.

૧ એકાહારી, ૨ સચિત્ત પરિહારી, ૩ ભૂમિસંથારી ૪ બ્રહ્મચારી, ૫ પાદવિહારી અને ૬ સમ્મત્તવધારી. આ છએના છેડે રી આવવાથી આને છ,રી કહેવાય છે.

૧ એકાહારી-યાત્રા કરનારે એકજવાર ભોજન કરવું જોઈએ એટલે, એકાસના કરવા.

૨ સચિત્ત પરિહારી-સચિત્ત એટલે જીવવાળી વસ્તુને ત્યાગ કરવો જોઈએ. કાચા ફળો સચિત્ત મીઠું, લીલું દાંતણુ. કાચા પાકા શાક વગેરે ખાવા ન જોઈએ.

૩ ભૂમિસંથારી-પલંગ, ગોદડાં, હિંડોળો, પાટ, ખાટલા, વગેરેનો ત્યાગ કરી એક સંથારો (ગરમ વસ્ત્ર) માત્ર પાથરી તેના ઉપર સૂઈ રહેવું જોઈએ.

૪ બ્રહ્મચારી:-બ્રહ્મચર્યનું સંપૂર્ણ પાલન કરવું જોઈએ યાત્રા દરમિયાન પુરુષે સ્ત્રીનો સંગ અને સ્ત્રીએ પુરુષનો સંગ કરવો ન જોઈએ.

૫ પાદ વિહારી: ઘેરથી યાત્રા કરવા નિકળે ત્યારથી ગાડી, મોટર, રેલ્વે, જોડા આદિ કોઈ જાતનો ઉપયોગ નહિ કરતા ખુલ્લા પગે ચાલીને યાત્રા કરવી જોઈએ.

પગે ચાલીને યાત્રા કરવામાં, રસ્તે આવતા મંદિરો વગેરેના દર્શનનો લાભ મળે છે. શરીર નિરોગી રહે છે. સાધર્મિકલક્ષિત વગેરે લાભ મળે છે, ત્યાંના સંઘો સ્થિર થઈ જાય છે, વગેરે લાભો ચાલીને સંઘ યાત્રા કરવામાં રહેલા છે.

૬ સમ્યક્ત્વધારી- જૈનશાસન પામેલા પ્રત્યેક આત્માઓએ, રાગદ્વેષથી રહિત સર્વજ્ઞ પરમાત્મા એજ દેવ, કંચન કામિનીના ત્યાગી નિર્ગંથ સાધુ એજ ગુરુ અને જિનેશ્વર ભગવતોએ બતાવેલા ધર્મ પ્રત્યે જ શ્રદ્ધા રાખવી જોઈએ. જો દેવ ગુરુ અને ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા ન હોય તો કરેલી સઘળી ક્રિયા નિષ્ફળ થાય છે.

યાત્રા કરનારે જેમ ઉપરની છ'રીનું આચરણ કરવાનું છે. તેમ નીચેના છ કર્તવ્યો પણ અવશ્ય કરવા જોઈએ.

૧ દાન શક્તિ મુજબ દાન કરવું જોઈએ.

૨ તપ ,, તપ કરવો જોઈએ.

૩ દેહવિભૂષા-તીર્થભૂમિમાં પોતાની ભૂમિકા મુજબનો ઉચિત વેશ પહેરવો જોઈએ. ઉદલટ વેશ પહેરવો ન જોઈએ. આજે વર્તમાનમાં તીર્થ યાત્રાના પ્રસંગમાં પણ જે સિનેમા-નાટકના નટનટીનું અનુકરણ થઈ રહેલું છે, તે ખરેખર અધઃપતનનો માર્ગ લાગે છે.

મોજશોખ કે ફરવા માટે હવા માટે તીર્થ જવાથી યાત્રાને કોઈ લાભ પ્રાપ્ત થતો નથી, પણ તીર્થ આશાતના આદિનો ઘોર કર્મબંધ થાય છે, માટે યાત્રા કર્મની નિર્જરાના જ હેતુ પૂર્વક કરવી જોઈએ.

૪ વાજિત્ર વાદન- પોતાની ભૂમિકાને યોગ્ય પ્રભુ આગળ ગીત વાજિત્રના નાદ પૂર્વક ભક્તિ કરવી જોઈએ.

સ્તુતિ સ્તવન વગેરે મધુર સ્વરે અને બીજાને વ્યાઘાત ન થાય તે રીતે બોલવા ખાસ ઉપયોગ કરવો જોઈએ. બીજા સુંદર રીતે બોલતા હોય તો તે સાંભળનાથી પણ આપણને લાભ થાય છે. તેમનું સ્તવન વગેરે પૂર્ણ થાય ત્યારે આપણે બોલવું, આમાં પરમાત્માની વિશેષ ભક્તિ રહેલી છે.

જે વાજિત્ર વગાડતા હોઈએ તે તેના તાલ અને લય પૂર્વક વગાડવું જોઈએ જેથી બીજાની ભાવનામાં વૃદ્ધિ થાય, હર્ષોદ્લાસ વધે.

સ્તુતિ સ્તોત્ર- પ્રભુની આગળ સ્તોત્ર, સ્તવનો કે જેમાં પ્રભુના ગુણગાન હોય, પ્રાર્થના હોય કે આત્માની નિંદા હોય. તેવા બોલવા જોઈએ. પ્રભુભક્તિ પોષાય તથા તેવા સ્તવનો બોલવા જોઈએ.

૬ નાટક- પ્રભુની આગળ સ્તોત્ર નૃત્ય કરવું, ઢાંડીયા લેવા, ચામર લઈ નાચવું, વગેરેથી પોતાને પણ ઘણો આનંદ આવે છે અને જોનારાઓના ચિત્ત પણ ઘણા પ્રકુલિત બને છે.

નૃત્ય-ઢાંડીયા વગેરે સ્ત્રીઓએ સ્ત્રીની સભામાં-માત્ર સ્ત્રીઓ હોય ત્યાંજ લેવા, પણ જ્યાં પુરુષો હોય ત્યાં લેવા યોગ્ય નથી.

(૧૩) માનસિક, વાચિક, કાયિક, પવિત્રતા કેમ રાખવી ?

માનસિક પવિત્રતા:—તીર્થયાત્રા કરનારા પ્રત્યેક યાત્રિકોએ મનની શુદ્ધિ ખાસ રાખવી જોઈએ. સાધુ-સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકાએ જંગમતીર્થ છે અને શ્રી શત્રુંજય ગિરનારજી વગેરે સ્થાવર તીર્થો છે, આત્માને સંસાર સમુદ્રથી પાર કરનાર છે એવી મનમાં સચોટ શ્રદ્ધા રાખવી, જેમ બંને તેમ વિષય અને કષાયથી નિવૃત્ત બનવું અર્થાત્ વિષય કષાયોને વશ ન થવું.

વાચિક પવિત્રતા:—તીર્થ, તીર્થયાત્રા, સંઘયાત્રા, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાના અવર્ણવાદ બોલવા ન જોઈએ તથા ચાર વિકથા ન કરવી કેમકે સ્ત્રીકથા એ મૈથુન સંજ્ઞાને ઉત્તેજનાર છે, ભોજન કથા આહાર સંજ્ઞાને પોષનાર છે, દેશકથા અને રાજકથા એ ભય તથા પરિગ્રહ સંજ્ઞાને પુષ્ટ બનાવનાર છે. પરિણામે દાન, શીલ તપ અને ભાવધર્મનું તીર્થ સ્થાનમાં બરાબર પાલન થઈ શકતું નથી, માટે વચન ઉપર કાળુ રાખી તીર્થ તીર્થયાત્રા, સંઘ વગેરેના ગુણાનુવાદ કરવા.

કાયિક પવિત્રતા:—ભગવાનની પૂજા કરતી વખતે શરીરશુદ્ધિ ખાસ રાખવી જોઈએ, શરીર ઉપર ગુમડા થયા હોય અને રસી ઝરતી હોય, તો ભગવંતની અંગ પૂજા કરવી ન જોઈએ, તેમજ મેલા ફાટેલા કે સાંધેલા- થીંગડા-વાળ વસ્ત્રો પહેરવા ન જોઈએ ખમીસ, પાટલુન, પહેરીને પણ પૂજા કરવી ન જોઈએ.

દેરાસરમાં લાંબા પગ કરીને, ભગવાનને પુઠ કરીને
કે જેમ તેમ બેસવું ન જોઈએ ૮૪ આશાતનાઓમાંથી
કોઈ આશાતના ન લાગે તેમ વર્તવું જોઈએ.

સ્ત્રીઓએ ઋતુકાલમાં ભગવાનની પૂજા કે દર્શન
કરવા ન જોઈએ તથા આશાતના થઈ ન જાય તેનો ખાસ
ખ્યાલ રાખવો.

(૧૪) પાલીતાણા શહેર

શ્રી શત્રુજયગિરિવરની શિતળ છાયામાં પાલીતાણા
શહેર હાલમાં હિન્દી સરકારની હકુમત નીચે છે. મહાગુજ-
રાતનું રાજ્ય થતા સૌરાષ્ટ્ર એ મહાગુજરાતમાં ભેગું થતાં
શ્રી શત્રુજય તીર્થ એ મહાગુજરાતનાં ભૂષણરૂપ ગણાય
છે. પાલીતાણાનું પ્રાચીન નામ પાદલીપુર છે. તેનું નામ
કેમ પડ્યું અને નગર કોણે વસાવ્યું; તેની ટુંક હકીકત
નીચે પ્રમાણે છે.

વીર સંવત ૩૭૦ ના અરસામાં મહાયમત્કારિક
શાસનપ્રભાવક સિદ્ધપુરુષ શ્રી પાદલિપ્તસૂરીન્દરજી મહારાજ
વિચરતા હતા. ગુરુએ અર્પણ કરેલ એકસો આઠ ઔષધિઓનો
લેપ જગને તળિયે લગાડી તેઓશ્રી આકાશમાં ગમન કરતા
અને નિત્ય તીર્થવંદના કરીને જ આહાર વાપરતા, બીજી
પણ અનેક પ્રકારની સિદ્ધિઓ તેઓશ્રી પાસે હતી.

લેપવિદ્યા શિખવા માટે નાગાર્જુન નામનો એક યોગી
પૂજ્ય આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યો. સેવા કરતાં તેણે લેપના
ધોવણુમાંથી સઘળી ઔષધીઓ સૂંધી સૂંધીને જાણી લીધી

અને લેપ તૈયાર કરી પગે લગાડી આકાશમાં ઊડવા પ્રયત્ન કરતાં થોડે જિંચે જઈ નીચે પટકાઈ પડ્યો, શરીરે થોડી ઈન્ન થઈ. આચાર્યશ્રીને ખબર પડતાં કારણ પૂછ્યું. ત્યારે નાગાનુંને સત્ય હકીકત જણાવી. આચાર્ય મહારાજે કહ્યું કે, ‘આ તૈયાર થયેલી ઔષધીઓ પાણીમાં નહિ, પણ ચોખાના ધોવણમાં લેગી કરવાથી આકાશમાં ઊડી શકાશે.’

આ ઉપકારના બદલામાં નાગાનુંને યોગીએ શ્રી સિદ્ધગિરિજીની તળેટીમાં પાદલિપ્તપુર નામનું નગર વસાવ્યું. તે ધીમે ધીમે આબાદીને પામ્યું. કેટલાક સમય સુધી સારામાં સારી જાહેજહાલી રહી.

વિક્રમના દશમા સૈકામાં પડતી આવી, ગામ તટતાં મારવાડના ખેડગઢ ગામેથી ગોહિલ જાતિના રજપૂત રાજાએ આવીને કેટલોક ભાગ નવો વસાવીને રહ્યા. તે પણ કેટલાક કાળે ભાંગ્યું. એટલે તેનાથી થોડે દૂર નવું વસાવ્યું. તે પણ ભાંગતાં ફરીથી પાડીતાણા નામથી વસ્યું જે હાલ વિદ્યમાન છે.

(૧૫) અનેકોએ કરેલી તીર્થયાત્રા સંખંધી

જાણુવા જોગ

૧. ચરમતીર્થપતિ શ્રી મહાવીરસ્વામીજી લગવંતના પરમ ઉપાસક શ્રી શ્રેણીક મહારાજાએ શ્રી શત્રુંજયગિરિવર ઉપર જુદા જુદા શિખરો ઉપર જિનાલયો બાંધાવ્યાં હતાં.

૨. આ પ્રમાણે ગુપ્તવંશના મગધ મહારાજ્યના સમ્રાટ સંપ્રતિ મહારાજ્યે પૂજ્ય આચાર્યશ્રી આર્યસુહસ્તી-સૂરીશ્વરજી મહારાજના ઉપદેશથી ભારતમાં સવાલાખ જિન-મંદિરો અને સવાકોડ પ્રતિમાજીઓ ભરાવી હતી. શ્રી શત્રુઞ્જય-તીર્થ અને શ્રી ગિરનારજીતીર્થની યાત્રા કરીને શ્રી શત્રુઞ્જય ઉપર અને આનુબાળનાં ગામોમાં પણ શ્રી જિનમંદિરો બંધાવ્યાં હતાં.

શ્રી શત્રુઞ્જય ગિરિવર ઉપર ચોમુખજી તરફના ભાગને શ્રી મરૂદેવા શિખર કહે છે, તેમાં શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર અને શ્રી મરૂદેવી માતાનું મંદિર, શ્રી સંપ્રતિ મહારાજનાં ગણાય છે, આજે જે મંદિરો છે તે જીર્ણોદ્ધાર થયેલાં છે. શ્રી ગિરનારજી ઉપર સંપ્રતિ મહારાજની ટુંક છે.

૩. વલ્લભીપુરમાં ભવ્ય અને મનોહર જિનાલયો અને સાત ભંડારો હતા. અનેક કોટયાધિપતિ શ્રીમંતો વસતા હતા. શ્રી શત્રુઞ્જયની તલાટીનું સ્થાન વલ્લભીપુર ગણાતું હતું. વલ્લભીપુરનાં શ્રીમંતોએ પણ શ્રી શત્રુઞ્જય ઉપર મંદિરો બંધાવ્યાં છે.

વખત જતાં ખૌદ્ર લોકોએ વલ્લભીપુરનો કબજો લીધો હતો તે વખતે જૈનો પંચાસર તેમજ આબુની ઉત્તરે માર-રવાડમાં ગયા તથા ખંભાત અને ભરૂચમાં કેટલાક ગયા. ત્યારબાદ મહાસમર્થ વિદ્વાન પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી મલ્લવા-લીજીએ શિલાદિત્યરાજાની સલામાં ખૌદ્રો સાથે વાદ કરીને ખૌદ્રોને હરાવ્યા, શિલાદિત્ય રાજાએ જૈન સંઘને વલ્લભીપુરમાં

બોલાવ્યો. શ્રીશત્રુઙ્ગય તીર્થ જૈનોને સ્વાધિન કર્યું. એટ-
લુંજ નહિ પણ શિલાદિત્ય રાજાએ શ્રી શત્રુઙ્ગયનો ઉદ્ધાર
કરવામાં સહાયતા પણ આપી હતી.

૪. પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી બપ્પભટ્ટસૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી
કનોજના આમરાજાએ સંઘ સહિત શ્રી સિદ્ધગિરિજીની યાત્રા
કરી, તથા જીર્ણ થયેલાં મંદિરોના અમુક ભાગોનો ઉદ્ધાર
કરવાનો પ્રબંધ કર્યો. હતો.

૫ સન્ન્યસ મંત્રીની પ્રાર્થનાથી મહારાજા સિદ્ધરાજ
શ્રી ગિરનારજીની યાત્રાએ ગયા હતા, પોતાનાં પિતાના
નામથી બંધાવેલું ભવ્ય મંદિર જોઈ ખુશ થઈ રાજાએ
તેનો ખર્ચ રાજ્ય તરફથી અપાવ્યો હતો. ત્યાંથી શ્રી સિદ્ધ-
ગિરિજીની યાત્રા કરી તીર્થરક્ષણ અને પૂજન માટે ખાર
ગામોની બક્ષીસ કરી હતી. સંવત ૧૧૭૯માં તેનો પટ્ટો
કરી આપ્યાનો ઉલ્લેખ છે.

૫. સંવત ૧૨૮૨ માં મહામંત્રી વરતુપાલ અને
તેજપાળે શ્રી શત્રુઙ્ગય તીર્થની યાત્રા માટે સંઘ કાઢ્યો હતો.
તેમાં ૪૫૦૦ ગાડા, ૧૭૦૦ પાલખી, ૧૮૦૦ ઊંટ, ૧૨૧૦૦
શ્વેતામ્બર યાત્રીઓ તથા ૧૧૦૦ દિગમ્બર યાત્રીઓ હતા
૨૧૦૦ મહેતા આ ઉપરાંત બીજા પણ ઘણા માણસો
સંઘમાં સાથે હતા.

માર્ગમાં ખીમા નામના એક ગામડીઆ શ્રાવકે આવીને
સંઘને પોતાને ત્યાં પધારવા વિનંતી કરી. તેનો દીન વેષ
જોઈને કોઈ ધારતું ન હતું કે, આ આટલા મોટા સંઘની
વ્યવસ્થા કરી શકે. ખીમા શ્રાવકે તો આગ્રહ કરી સંઘને

પોતાને ત્યાં લઈ ગયો. વસ્તુપાલ આદિ સંઘને લોંચરામાં લઈ ગયો. ત્યાં સુંદર પ્રાસાદ જેવું ગૃહમંદિર તથા અઢગક સંપત્તિ જોઈ સૌ આશ્ચર્ય પામ્યા. સૌએ દર્શન-વંદન કર્યા પછી ખીમા શ્રાવકે વસ્તુપાળ મંત્રીને કહ્યું કે ‘હું હવે વૃદ્ધ થઈ ગયો છું માટે આ પ્રભુ પ્રતિમાને શ્રી શત્રુંજય ગિરિવર ઉપર પધારાવવા સાથે લઈ જાઓ. મંદિર માટે મેં થોડી રકમ કાઢી રાખી છે.’ મંત્રી આ સાંભળી આશ્ચર્ય ચકિત થઈ ગયા, પ્રતિમા સાથે લઈ જવા સંમત થયા.

ખીમાએ ફરીથી વિનંતિ કરી કે ટાઈમ થઈ ગયો છે. તો આપ સૌ મારે ત્યાં લોજનનો લાલ આપો, એમ કહી એક બારણું ઉઘાડ્યું તો ત્યાં લોંચરામાં અનેક પ્રકારની રસોઈ તૈયાર રાખી હતી. આ ચમત્કાર જોઈ મંત્રીશ્વરના આશ્ચર્યનો પાર રહ્યો નહિ, સંઘ સહિત વસ્તુપાલે ત્યાં લોજન કર્યું. ખીમા શ્રાવકની ઇચ્છા પૂર્ણ કરી. અને ખીમા-શ્રાવકને સંઘમા સાથે લઈ યાત્રા કરી, ખીમા શ્રાવકને ઉદ્દેશ પૂર્ણ થયો. ધન્ય છે આવા શ્રાવકને અને સંઘપતિ-ઓને વસ્તુપાલે શ્રી સિદ્ધગિરિજીની બાર વખત સંઘ કાઢીને યાત્રા કરી હતી. તેરમી વખતે યાત્રા કરવા નીકળ્યા હતા. ત્યાં રસ્તામાં અકેવાલિઆ પાસે મરણ પામ્યા હતા તેમનો અગ્નિ સંસ્કાર શ્રી શત્રુંજયજીની છાયામાં કરવામાં આવ્યો હતો.

૭- સંવત ૧૩૧૬ માં શેઠ જગદુશાએ ભદ્રેશ્વરથી શ્રી સિદ્ધગિરિજીનો સંઘ કાઢ્યો હતો.

૮- સંવત ૧૩૨૦ માં શેઠ પેઠડશાહે માંડવગઢથી શ્રી સિદ્ધગિરિજીનો કે વિશાલ સંઘ કાઢ્યો હતો.

૯- સંવત ૧૩૪૦ માં ઝાંઝણમંત્રીએ માંડવગઢથી અઢી લાખ માણસોનો વિશાળ સંઘ કાઢ્યો. હતો. તેમાં પૂજ્ય આચાર્ય શ્રી વિજય ધર્મઘોષસૂરીશ્વરજી મહારાજ આદિ. વીસ ઉત્તમ આચાર્યો પરિવાર સાથે હતાં. ૫૦૦૦૦ પોઠીયા ૧૨૦૦ ખચ્ચર અને ઊંટો, ૩૦૦૦ સંઘનું રક્ષા કરનારા યોદ્ધાઓ, તથા બીજી વિપુલ સામગ્રી હતી.

સંઘવીએ શ્રી સિદ્ધગિરિજીના શિખરથી શ્રી ગિરનારજીના શિખર સુધીની ચાંદી, સોનુ અને રેશમના પટાવાળી હોઠ હાથ પહોળી એવી એક આખી સળંગ ધબ્બ ચઢાવી હતી.

૧૦- બાહુડમંત્રીએ કુમારપાળના પિતા ત્રિભુવનપાળના સ્મરણાર્થે પાલીતાણાની તળેટીમાં ત્રિભુવન વિહાર બંધાવી તેમાં શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

કુમારપાળ મહારાજાએ આ વાત જાણી અને તેથી શ્રી શત્રુજયતીર્થની યાત્રા કરવાની ભાવના થઈ. સંઘ સહિત યાત્રાએ જવાનું નક્કી થયે. ગામેગામના સંઘો ઉપર કંકોત્રીઓ મોકલવામાં આવી.

પૂજ્ય કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્ય ભગવંત શ્રી હેમચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજ પરિવાર સાથે સંઘમાં પધાર્યા હતા. અનેક સાધ્વીજી મહારાજો, હજારો શ્રાવક-શ્રાવિકઓ ૭૨ સામંતો, ૨૪ મંત્રીઓ, ૧૭૦૦ કોપ્યાધિષતિ આદિ સંઘમાં હતા. તીર્થયાત્રાની યાદમાં કુમાર વિહાર નામનું મંદિર કુમારવિહાર હાથીપોળની પાસે છે અને હિંગળા-

જના હડા પાસે કુમાર કુંડ બંધાવ્યો હતો. આ ઉપરાંત તીર્થ સેવા માટે ૨૪ ગામનો પટો કરી આપ્યો હતો.

૧૧- સં.૧૫૧૨ના દુકાળ વખતે હડાળાના શેઠ ખીમા દેદરાણીએ જોઈતું અનાજ પુરું પાડેલું; તેથી મહમદશાહે ખુશી થઈને જૈન તીર્થનું રક્ષણ કરવા વચન આપેલું તેથી મુસલમાનોની ભાંગફોડ હોવા છતાં શ્રી શત્રુજયતીર્થનાં મંદિરોને જરાપણ નુકશાની આવી ન હતી. બાદશાહે શ્રી શત્રુજયના સંઘમાં સહાનુભૂતિ પણ આપી હતી.

૧૨- પૂજ્ય આચાર્યવર્ય શ્રી વિજયહીરસૂરીશ્વરજી મહારાજના ઉપદેશથી દયાવાન બનેલા દીલ્હીના અકબર બાદશાહે પૂજ્યશ્રીને ‘જગદ્ગુરુ’નું માનવંતું ખીરુદ આપ્યું હતું, વિશેષ મોગલ શહેનશાહતની અંદર આવેલા શ્રી સિદ્ધાયલજી તીર્થ, શ્રીગિરનારજી તીર્થ શ્રી શિખરજી વગેરે જૈનતીર્થો ઉપર જૈનોની સ્વતંત્રતાનો તથા યાવશ્ચંદ્રદિવાકરૌ અબાધિત કબજા ભોગવટાનો ખરીતો (દસ્તાવેજ) કરી આપ્યો હતો અને ફરમાનો શહેનશાહત તાબાના સઘળા મુલકોના સુબાઓને મોકલી આપ્યાં હતાં.

૧૩-ત્યારબાદ દીલ્હીની ગાદીએ આવેલ જહાંગીર તથા શાહજહાં બાદશાહઓએ પણ એ ફરમાનો ફરીથી કરી આપ્યાં હતાં. અમદાવાદના શેઠ શાંતિદાસની શાહી કુટુંબમાં સારી લાગવગ હતી. અકબર બાદશાહ સાથે તેમનો એટલો બધો સંબંધ હતો કે શાહજહાં જહાંગીર શાંતિદાસ શેઠને મામા કહેતા હતા. સંવત ૧૬૮૬માં શાહજહાં બાદશાહે શ્રી શત્રુજય તીર્થ, શ્રી શંખેશ્વરજી; શ્રી કેસરીયાજી, અમદાવાદ,

સુરત, ખંભાત અને રાધનપુરના જિનમંદિરોના કબજો લોગવટાનો ખરીતો શેઠ શાંતિદાસના નામનો કરી આપ્યો. શાંતિદાસ શેઠની કાર્યદક્ષતા જોઈને ખુશ થયેલા બાદશાહે સંવત ૧૭૧૩માં પાલીતાણા બક્ષીસ આપીને બાદશાહી મહોર સાથે સનંદ કરી આપી હતી. એ સનંદ શાહજહાના પુત્ર મુરાદબક્ષે તથા તે પછી ઔરંગઝેબે પણ શાંતિદાસ શેઠના પુત્ર લક્ષ્મીદાસ શેઠને તાજ કરી આપી હતી.

આ સનંદો આજે પણ મોજુદ છે.

૧૪-શ્રી સિદ્ધગિરિજીના મહિમાથી પ્રેરાઈને પુરાતન કાળથી નજીકના તેમજ દૂર દૂરના ગામોમાંથી અનેક પુણ્યવાનોએ છરી પાળતા મોટા મોટા સંઘ કાઢીને શ્રી સિદ્ધગિરિજીએ પુણ્યાત્માના દહાવા લીધા છે. આ પ્રણાલી અત્યારના સમયમાં પણ ચાલુ છે. આવા પેદલ સંઘોમાં સં-૨૦૧૫માં પૂજ્યપાદ સિદ્ધાંતમહોદય તપોગચ્છાધિરાજ આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજની પુણ્ય નિશ્રામાં મારવાડના ચડવાલા ગામેથી શેઠ ચેલાજી વનાજી વાળાઓએ સંઘ કાઢ્યો હતો તે પણ એક નોંધપાત્ર હતો અને હમણાં હમણાં તો ટૂંકનો દ્વારા પણ અનેક ભાગ્યશાળીઓ અનેકને સાથે લાવીને શ્રી તીર્થાધિરાજની યાત્રા કરી કૃતાર્થતા અનુભવે છે.

વિભાગ વીજો

(૧) સ્ટેશનથી તળેટી

યુગપ્રધાન શ્રી પાદલિપ્તસૂરીશ્વરજી મહારાજ વિદ્યા-
સિદ્ધ મહાપુરુષ હતા, તેઓ વિદ્યાના બળે આકાશમાર્ગે
તીર્થયાત્રા કરતા હતા. તેમના શિષ્ય નાગાર્જુને ગુરુના નામ
સ્મરણ માટે શ્રી શત્રુઙ્ગ્યની તળેટીમાં પાદલિપ્ત નામે નગર
વસાવ્યું હતું તેજ નગર આજે પાલીતાણા નામથી ઓળ-
ખાય છે.

પાલીતાણા આવવા માટે રેલ્વે તથા મોટર આદિના
વિવિધ માર્ગો છે, જેઓને જે માર્ગ અનુકુળ પડે તેઓ તે
માર્ગે આવી શકે છે.

રેલ્વે માર્ગો

(૧) મુંબઈ, અમદાવાદ, વિરમગામ, વઢવાણ, શિહોર
થઈને.

(૨) દિલ્હીથી મારવાડ, આણ, મહેસાણા, વીરમગામ,
રસ્તે.

(૩) મુંબઈથી અમદાવાદ, ધોળકા, બોટાદ, શિહોર
થઈને.

(૪) જામનગર, રાજકોટ વઢવાણના રસ્તે

(૫) વેરાવળ, જુનાગઢ, જેતલસર, જેતપુર, ધોળા,
થઈને.

(૬) મહુવા, તળાજા, ભાવનગર થઈને.

મોટર માર્ગો

(૧) અમદાવાદથી પાલીતાણાની મોટર સર્વિસ ચાલુ થયેલી છે.

(૨) કાઠીયાવાડમાં ઘણા ગામોમાંથી પાલીતાણાની મોટર સર્વિસ ચાલે છે.

એરોપ્લેન માર્ગ

ભારતના કોઈ પણ વિમાનઘરથી ભાવનગર આવી મોટર કે રેલ્વે માર્ગે પાલીતાણા અવાય છે.

શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય ગિરિવર ચારે બાજુએથી ઘણે દૂરથી દૃષ્ટિગોચર થાય છે. દૂરથી ગિરિરાજ વિશાળકાય હાથી ઉપર અંબાડી ગોઠવેલી હોય તેવો દેખાય છે. નવ ટુંકોના મંદિરો એ અંબાડી જેવા લાગે છે. અને ગિરિરાજ હાથીના આકારવાળો લાગે છે.

સ્ટેશનથી ધર્મશાળાએ આવવા માટે ઘોડાગાડી, બળદગાડી મળી શકે છે. ગિરિરાજની યાત્રાએ આવનારે બને ત્યાં સુધી વાહનનો ઉપયોગ કર્યા સિવાય સ્ટેશનથી ધર્મશાળાએ આવવું અને ધર્મશાળાએથી ચાલીને તળેટી થઈ ગિરિરાજ ઉપર ચઢવું ભેઠએ.

પાલીતાણા ગામની અંદર સુંદર બે જિનમંદિરો આવેલા છે. એક શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથસ્વામીનું અને બીજું શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું બે માળવાળું; એક ત્રીજું જિનમંદિર શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું કાપડ બજારમાં છે. જે ચતિના કબજામાં હોવાથી આપણે ત્યાં જતા નથી. એક દિગંબર જૈન મંદિર પણ છે.

ગામમાં મોતીકડીયા વગેરેની ધર્મશાળા ઉપાશ્રયે પણ આવેલા છે. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી દેરાસરની પાસે આવેલી છે. પેઢી, મંદિરો વગેરેનો વહિવટ સંભાળે છે. યાત્રાગુને પૈસા વગેરે ભરવા માટે પેઢીની એક શાખા જશકોરની ધર્મશાળામાં રાખવામાં આવેલી છે.

શહેરના રમણીય સ્થાનોમાં મહારાજ સાહેબનો હવામહેલ પંચળીળીનો રોજો; શૂરવીરોના પાળીયા, ઓવન પૂલ સાવલીંગાની વાવ, ભેરવનાથનું મંદિર ભીડભંજન મહાદેવ ભવ્ય દરવાર હોલ આયળીલ ભુવન; નંદકુંવરબા અનાથાશ્રમ; બાલમંદિર; કાનાબાવાની ચેતન સમાધી દશનામી અખાડો દત્તાત્રયની ચરણપાદુકા, તળાટી આગમ મંદિર, જૈનસોસાયટીમાં કાચનું વગેરે

(૨) ગામથી તળેટી સુધી પગલા, દેરાસરો ધર્મશાળા વગેરે

ધર્મશાળાઓ

૧ દિગમ્બર ધર્મશાળા	૨ સાત ઓરડાની ધર્મશાળા
૩ મસાલીઆની	૪ ભાવનગરવાળાની
૫ શેઠ હેમાઈની હવેલી	૬ શેઠ હેમાભાઈની
૭ શેઠ મોતીશાની ધર્મશાળા	૮ હઠીસીંગ કેશરીની
૯ અમરચંદ હઠીસીંગની	૧૦ ગોરજીનું ડહેલુ
૧૧ ઉજમભાઈની	૧૨ મોતીકડીઆની
૧૩ ભંડારીની	૧૪ પીપળાવાળી
૧૫ જોશવરમલજીની	૧૬ મહાજનની
૧૭ લલ્લુભાઈની	૧૮ સુરજમલની

૧૯ રણુશી દેવરાજની	૨૦ નગીનદાસ	કપુરચંદની
ધર્મશાળા		ધર્મશાળા
૨૧ નરશી કેશવજીની	,, ૨૨ ઘોઘાવાળી	,,
૨૩ જામનગરવાળી	,, ૨૪ મોતી સુખીયાની	,,
૨૫ વીરબાઈની		
૨૬ ચાંદલુવન	,, ૨૭ કલ્યાણુ લુવન	,,
૨૮ ચંપા નિવાસ	,, ૨૯ કંકુબાઈની	,,
૩૦ પુરીબાઈની	,, ૩૧ ખુશાલ લુવન	,,
૩૨ મહાજનનો વંડો	,, ૩૩ શાંતિ લુવન	,,
૩૪ નરશી નાથાની	,, ૩૫ દેવશી પુનશીની	,,
૩૬ મગન મોદીની	,, ૩૭ ભાવસારની	,,
૩૮ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ	,, ૩૯ જીવન નિવાસ	,,
૪૦ જશકુંવરની	,, ૪૧ કોટાવાળાની	,,
૪૨ પનાલાલ બાબુની	,, ૪૩ માધવલાલ બાબુની	,,
૪૪ પાટણવાળાની	,, ૪૫ શત્રુંજય વિહાર	,,
૪૬ ઉમાજી લુવન	,,	
૪૭ આત્માનંદ જૈન પંજાબી યાત્રી લુવન		,,
૪૮ આરિસા લુવન ધર્મશાળા	૪૯ આનંદ લુવન	,,
૫૦ નહાર બીડીંગ ધર્મશાળા	૫૧ જૈન લુવન	,,
૫૨ વલ્લભવિહાર ધર્મશાળા	૫૩ સુતરીઆ નિવાસ	,,
૫૪ વકીલ ચીમનલાલ છોટાલાલ જૈન ધર્મશાળા		

વગેરે નાની મોટી ધર્મશાળાઓથી પાકીતાણા શહેર રમણીય બનેલું છે. આ સિવાય બીજી ધર્મશાળાઓ દિવસે દિવસે બંધાતી જાય છે. તળેટીમાં શાંતિમય જીવન ગાળવા માટે મુમુક્ષુ શાંતિનિકેતન ગિરિવિહારમાં આવેલું છે. તથા બુદ્ધા બુદ્ધા શેઠીઆઓએ પણ ઉતરવા માટે બંગલા બંધાવી રાખ્યા.

છે. તથા સોસાયટીમાં એક સુંદર આલિશાન જિનમંદિર પણ બંધાવેલું છે.

પાઠશાલાઓ

૧. શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય પાઠશાળા; ૨. શ્રી સૂક્ષ્મતત્ત્વ બોધ પ્રકરણાદિ પાઠશાળા. ૩. શ્રી હરિબાઈ સંસ્કૃત-પાકૃત પાઠશાળા, ૪. વીરબાઈ પાઠશાળા, ૫. નીતિસૂરીશ્વરજી જૈન પાઠશાળા, ૬. શ્રી બાળુબુદ્ધિસિંહજી જૈન પાઠશાળા વગેરે સાધુ-સાધ્વી શ્રાવક-શ્રાવિકાઓને ભણવા માટે ચાલે છે.

સંસ્થાઓ:- આ સિવાય શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુલ, શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર જૈન બાલાશ્રમ, શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર જૈન શ્રાવિકાશ્રમ, જિનદત્ત સૂરિ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ, જૈન સેવા સમાજ, આચંબીલ ભવન, જૈન ભોજનશાળા, શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી જૈન ઓષધાલય, શ્રેયસ્કર મંડળનું ઔષધાલય, પૂજ્ય ગુરુદેવ આચાર્ય મહારાજ શ્રી મદ્વિજય જંબૂસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના આશીર્વાદથી, શ્રી ચતુર્વિધ સંઘની વૈયાવચ્ચ માટે સ્થાપયેલ શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર જૈન ક્ષી ઓષધાલય, ગૌરક્ષા, જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ, શ્રી લખ્મિસૂરીશ્વરજી જૈન સેવા સમાજ, દવાખાનાઓ, પુસ્તક ભંડારો, લાયબ્રેરીઓ, વગેરે અનેક સંસ્થાઓ આ મહાન તીર્થ ક્ષેત્રમાં ફાલીફૂલી રહેલી છે.

શહેરમાં પગલાં

૧. જામવાળીના દરવાજા બહાર ગોડીજીનાં પગલાં છે.
૨. રણુશી દેવશીની ધર્મશાળા પાછળ સરોવરના કાંઠે પગલાં સાથે દેરી છે.

૩. કંકુબાઈની ધર્મશાળા પાસે પાણીની ટાંકી પાસે વિજય તળાટીનો ઓટલો છે ત્યાં શ્રી આદીશ્વર ભગવાન ગૌતમસ્વામીજી અને શ્રી મણિવિજયજી મહારાજનાં પગલાં છે.

૪. ગોરજીની વાડીમાં જિનદત્તસૂરિજી (દાદાસાહેબ) નું મંદિર છે તેમાં પગલાં છે.

૫. જૈન ભુવનની પાસે દાદાવાડી છે.

૬. નહાર બીડકીંગની આગળ ઘુમટવાળી દેરીમાં શ્રી કલ્યાણુ વિમલ અને શ્રી ગજવિમલ મુનિઓના પગલાં છે.

૭. આગળ જતાં રાણાવાવની પાસે ઊંચા ઓટલા ઉપર મેઘમુનિનો સ્તૂપ છે, તેમાં ત્રણ બેડી પગલાં છે.

૮. આગમમંદિરની સામે રરતા વચ્ચે દેરીમાં શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથનાં પગલાં છે.

મંદિરો

જિનમંદિરો

કયાં આવ્યું

૧ શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથનું

ગામમાં

૨. શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું

બે માળવાળું

ગામમાં

૩ શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનનું

સ્ટેશનની સામે ગુરકુળમાં

૪ શ્રી મહાવીર સ્વામીજીનું

વીરબાઈની ધર્મશાળામાં

૫ શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું

મોતીસુળીયાની ધર્મશાળામાં

૬ ચૌમુખજીનું

નરશી કેશવજીની ધર્મશાળામાં

૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામીજીનું

નરશી નાયાની ધર્મશાળામાં

૮ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું

શ્રાવિકાશ્રમમાં

૯ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું

જશકોરની ધર્મશાળામાં

- ૧૦ શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનનું માધવલાલની ધર્મશાળામાં
 ૧૧ શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીનું પંખળી ધર્મશાળામાં
 ૧૨ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું આરિસા ભુવનમાં
 ૧૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું વડલલ વિહારમાં
 ૧૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું બાલાશ્રમમાં
 ૧૫ શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીજીનું જૈન સોસાયટી તળેટી
 ૧૬ શ્રી આગમમંદિર ચોમુખજી જેમાં પીસ્તાલીસ આગમો
 મૂલ આરસમાં કોતરાવેલાં છે.
 શ્રી ગણધર મંદિરતળેટી જેમાં વર્તમાન ચોવીસીના બધા
 ગણધર ભગવાનો પટમૂર્તિઓમાં ખીરાજે છે.

તળેટી-આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના પ્રમુખ લાલ-
 ભાઈ દલપતના માતૃશ્રી શ્રી ગંગાબાઈએ રોનકદાર કમાનો-
 વાળું મનોહર વિશ્રામસ્થાન બંધાવેલું છે, જે ભાતાની તળેટીના
 નામે ઓળખાય છે; અહીંયા યાત્રા કરીને આવનાર દરેક
 યાત્રાળુઓને ચોમાસા સિવાયના દિવસોમાં કળીના લાડુ અને
 ગાંઠીયાનું ભાતુ આપવામાં આવે છે, કોઈ કોઈ વખત
 મેસુર, શીરો, ચાપાણી વગેરે પણ ભાતામાં અપાય છે. ઉઝાળેલા
 પાણી તથા ઠંડા પાણીની સગવડતા રાખવામાં આવે છે.

કોઈ ભાઈ ખડેનને એક દિવસનું ભાતુ આપવું હોય
 અગર કાયમી તીથી લખાવવી હોય તો શેઠ આણંદજી
 કલ્યાણજીની પેઢીમાં નોંધાવવાથી તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા થાય છે.

(૩) આવશ્યક સૂચનાઓ

૧. શ્રી ગિરિરાજની યાત્રા કરવા જનારે ધર્મશાળાએથી પગે ચાલીને રસ્તામાં પગલા, જિનમંદિર આવતાં હોય ત્યાં ઓછામાં ઓછું 'નમો જિણાણું,' કહેતાં તળાટીએ આવવું.

૨. તળાટીએ શ્રી ગિરિરાજ સન્મુખ ચૈત્યવંદન કરી ગિરિરાજ ઉપર ચઢતા ડાબી તથા જમણી બાજુ આવતા પગલાના દર્શન કરી, બાજુના દહેરાસરે દર્શનાદિ કરી વચ્ચે આવતાં પગલાના દર્શન કરતા કરતા દાદાના દરબાર સુધી જવું. વચ્ચે કયા કયા પગલા આવે છે, તે આના પછી જણાવેલ છે; તે ખાસ વાંચી જવું.

૩. રસ્તામાં જયણાપૂર્વક ચાલવું.

૪. સાંસારિક વાતચીતો કે ઠંકુ મશ્કરી કરવી નહિ, બની શકે તો મનમાં 'શ્રી નવકાર મંત્ર અથવા શ્રી યુગાદિ-નાથાય કે શ્રી સિદ્ધગિરિવરાય નમઃ' ગણતા જવું.

૫. ગિરિરાજ ઉપર ઘણું પવન હોય ત્યારે કપડા વ્યવસ્થિત રાખવા અંગ ઉઘાડુ થઈ ન જાય. તેનો ખાસ ખ્યાલ રાખવો.

૬. ગિરિરાજના નીચેથી માંડી છેક ઉપર સુધીના કોઈ પણ ભાગમાં થુંક બળખો, લીંટ નાખવું નહિ, તેમજ

ઝાડો પેસાબ પણુ કરવો નહિ. ઝાડો, પેસાબ, થુંક' લીંટ વગેરે અશુચી નાંખવાથી મહાન આશાતના થાય છે. બહે-મેઝે પોતાના ઋતુકાળના નજીકના દિવસોએ ખાસ સંભાળ રાખવી કે જેથી ગિરિરાજની આશાતના થઈ ન જાય. શ્રી ગિરિરાજના કાંકરે કાંકરેથી અનંતાઅનંત જીવો મોક્ષે ગયેલા છે. કોઈ એવી ખાલી જગ્યા નથી કે જ્યાંથી મોક્ષે ગયેલા ન હોય.

૭. કેટલાક રામપોળની ખારી પાસે, તથા ઘેટીના પગલા છે ત્યાં પેસાબ, ઝાડે જાય છે, તો તેથી મહાન આશાતના લાગે છે, માટે ખાસ ઉપયોગ રાખવો. હાજત થતી હોય તો એક કુંડી કે વાસણમાં નીચેથી રેતી ભરીને લઈ જવી. જરૂર પડે તેમાં શંકા ટાળી તે વાસણ નીચે લાવી તેમાની રેતી કાઢી નાખવી. આથી આશાતનાના પાપથી બચી જવાશે.

૮. ગિરિરાજ ઉપર ચઢતા કે ઉતરતા કંઈ પણુ ખાવું જોઈએ નહિ. તેમજ ખીડી વગેરે પીવી નહિ.

૯. શક્તિ હોય ત્યાં સુધી ડોળીમાં બેસવું નહિ, ચાલીને જ ચઢવું. ડોળીમાં બેસવાથી ડોળીવાળા જે ગિરિરાજ ઉપર ખીડી પીએ, ખાય, ઝાડે, પેસાબ જાય તેનું પાપ ડોળીમાં બેસનારને લાગે છે.

૧૦. પૂજા વગેરે કરતા અંગશુદ્ધિ વસ્ત્રશુદ્ધિ અને મનશુદ્ધિ અવશ્ય રાખવી તથા દહેરાસર અંગેની સઘળી વિધિ સાચવવી, (જેનું વર્ણન આગળ આપવામાં આવ્યું છે.)

૧૧. ભગવાનના દર્શન કે પૂજા કરતા ખીજને અંતરાય ન થાય તેના ખ્યાલ રાખવો.

૧૨. સાધર્મિકજનોની ખની શકે તેટલી સેવા ભક્તિ કરવી.

૧૩. કોઈને કર્કશ-કઠોર વચન કહેવું નહિ, કષ્ટ-ચોથી દૂર રહેવું.

૧૪. યાત્રાના દિવસોમાં બ્રહ્મચર્યનું અવશ્ય પાલન કરવું.

૧૫. પ્રભુ પાસે મૂકવાના યુગ્મ ફળ નિવેદન વગેરે આદર પૂર્વક લઈ જવા.

૧૬. દાન શીલ તપ અને ભાવ ધર્મનું સારી રીતે સેવન કરવું.

(૪) દહેરાસરની વિધિ

(દશત્રિક અને પાંચ અભિગમાદિ)

પ્રથમત્રિક ત્રણ નિસિહિ-પહેલી નિસિહિ રહેઠાણથી નીકળતાં કહેવી જોઈએ. છેવટે દેરાસરના મુખ્ય ખારણા પાસે તો અવશ્ય કહેવી. આ નિસિહિમાં ઘર-સંસાર સખંધી કાર્યનો નીષેધ થાય છે. બીજી નિસિહિ મધ્યદ્વાર (રંગ મંડપ) માં કહેવી. આ નિસિહિમાં દેરાસર સખંધી કામકાજની વાતચીત (લલામણ) નો નિષેધ થાય છે. અને ત્રિજી નિસિહિ પ્રભુ સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી એકાગ્ર ચિત્તથી સ્તુતિ કરી દ્રવ્ય

પૂજા કર્યા પછી ચૈત્યવંદન (ભાવપૂજા) કરતા નિસિદ્ધિ કહી ઇચ્છાકારેણ સંદિસિદ્ધ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરૂં ? ઇચ્છાં. આ નિસિદ્ધિમાં દ્રવ્ય પૂજાનો નિષેધ થાય છે.

બીજી ત્રિકમાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા. જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર સંબંધી અપાય છે.

ત્રીજી ત્રિક ત્રણ પ્રણામ. ત્રણ પ્રકારના પ્રણામ.

- ૧-અંજલી-ખદ્ધ. પ્રભુને દેખી બે હાથ જોડવા તે.
- ૨-અર્ધાવનત. ઉભા ઉભા અર્ધ અંગ નમાવવું તે.
- ૩-પંચાંગ (બે હાથ બે હાથ તથા મસ્તક આ પાંચે અંગ ખમાસમણા દેતા જમીનને અડાડવા.)

ચોથી ત્રિક પૂજા ત્રિક.

- ૧- અંગ પૂજા (જલ, ચંદન, કેસર, પુષ્પ) જે પ્રભુના અંગે ધરાય તે.
- ૨- અથ પૂજા (ધૂપ, દીપ, અક્ષત, નૈવેદ્ય, ફળ વિગેરે) જે પ્રભુ સન્મુખ ધરાવાય તે.
- ૩-ભાવ પૂજા-ચૈત્યવંદન સ્તુતિ વગેરે.

પાંચમી ત્રિક અવસ્થા ત્રિક

- ૧-છદ્ધસ્થાવસ્થા, તેના ૩ પ્રકાર, પ્રથમ જન્માવસ્થા સ્નાત્રાદિ વખતે, બીજી રાજ્યાવસ્થા, અલંકાર પહેરાવવા તથા અંગ રચનાદિ વખતે, ત્રીજી શ્રમણાવસ્થા ચારિત્ર ગ્રહણ (સૌચાદિ) વખતે.

- ૩-કેવલાવસ્થા, અષ્ટ પ્રાતિહાર્યાદિ (રચના) વખતે.

૩-સિદ્ધાવસ્થા. પદ્માસન અથવા કાયોત્સર્ગમાં મોક્ષ
પદાર્થો તે

છઠ્ઠી ત્રિક ત્રણ દિશિ વર્જન

જે દિશામાં વીતરાગ પ્રભુ બિરાજતા હોય તે સિવા-
યની દિશામાં જોવાનું વર્જન તે.

સાતમી ત્રિક પ્રમાર્જના ત્રિક ખમાસમણ આપતી
વખતે ઉત્તરાસનાદિથી ત્રણ વખત ભુમિ પ્રમાર્જન કરવું તે.

આઠમી ત્રિક આલંબન

૧- વર્ણાલંબન. મૂળ પાઠમાં ઉપયોગ.

૨- અર્થોવલંબન જિનેશ્વર લગવાનની પ્રતિમા
સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી, બોલાતા પાઠના અર્થમાં તન્મય થવું તે.

૩-ઉલયાલંબન સૂત્ર અને ઉલયમાં ચિત્ત રાખવું

નવમી મુદ્રા ત્રિક. (ત્રણમુદ્રા)

૧ યોગમુદ્રા તે અન્યોન્ય (બન્ને હાથની) આંગળીઓ
મેળવી (કોશાકારે કરી) બંને હાથની કોણીઓ ઉદર (પેટ)
ઉપર સ્થાપના કરવી.

૨ જિનમુદ્રા. બન્ને પગના આગળના ભાગમાં ચાર
આંગળ અને પાછળ ચારથી કંઈ ઉણુ અંતર રાખી. ઉભા
રહી કાઉત્સજ્ઞ કરવો.

૩ મુકતામુકિત મુદ્રા. આ મુદ્રામાં બન્ને હાથ
મેળવી (પોલા-છીપની પેઠે) મસ્તક પ્રદેશે અડાડવા.

દશમી પ્રાણધાન ત્રિક.

૧- જાવતિ ચેઘઆઈ.-૨- જાવંત કેવિ સાહુ (મુનિ-વંદન) ૩-જય વીયરાય (પ્રાર્થના સ્વરુપે) આ ત્રણ સૂત્ર વળતે એકાગ્રતાથી મુક્તાસુક્તિ મુદ્રા કરવી. અથવા મન વચન, કાયની એકાગ્રતા રાખવી.

પાંચ અભિગમ-૧ - સચિત્ત દ્રવ્યનું છોડવું. ૨. અચિત્તનું ચડવું. ૩. મનની એકાગ્રતા ૪ એક સાડી ઉત્તરાસન. ૫ એ હાથ જોડવા.

વિધિ પ્રમાણે સ્નાન કરી પૂજનાં કપડાં પહેરી અષ્ટ પ્રકારી વગેરે પૂજમાં જોઈતાં દ્રવ્યો તૈયાર કરી વીતરાગ પ્રભુની પૂજ પહેલાં તેમની આજ્ઞા મસ્તકે ચડાવવા રુપે પોતાને લલાટે (મસ્તકે) તિલક કરે. આ અધિકાર આલે છે શ્રી ત્રિદ્વગિરિ ઉપર પૂજનો, એટલે અહિં પૂજ-ભક્તિ કરવા-વાળાએ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે, નહાયા પછી અશુદ્ધ કપડાંવાળા માળી લોકોને અડકી જે કુલ લેવાનો રિવાજ છે તેના કરતાં પ્રથમથી લેવા કાળજી રાખવા સાથે તે સૂઈ થી પરોવેલા હાર બનાવેલ પંસદ નહિ કરતાં હાથનાં અંગેલાં અથવા છુટાં પુખ્તો લેવાં ઘણાં શ્રેષ્ઠ છે.

આ સ્થળે શેડીયા શ્રીમંતોએ ધ્યાન આપવાની બીના એ છે પોતે પૂજ કરવા તૈયાર થાય ત્યારે પૂજારીઓને થાળ ઉપડાવી સાથે ફેરવે છે. પણ તેમાં એવું બને છે કે તે વખતે પૂજારી પ્રભુને નહાવણ કે અંગ હાથણાં, અથવા પૂજ વગેરે જે કાર્ય કરતા હોય તેને અધુરું અને જેવી નેતેવી સ્થિતિમાં

મુકીને પણ શેઠ સાહેબોનું આહ્વાન થતાં પ્રાયઃ શેઠ શ્રી-
મંતોની આજ્ઞા ઉઠાવવા (લોભ દશા કે તેવાં બીજાં કારણોને
લઈ) હાજર થવું પડે છે.

(૫) પ્રભુને નવ અંગે પૂજા કરવાનું કારણ.

જલલરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલિક નર પૂજાંત,
રૂપલ ચરણ અંગુઠડે, દાયક ભવ જળ અંત. ૧.

આ ભરતક્ષેત્રમાં ધર્મના નાયક શ્રી રૂપલદેવ ભગવાન
આ અવસર્પિણીના સુષમ દુષમા નામના ત્રીજા આરાને છેડે
સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાંથી ચ્યવિ મરૂદેવા માતાની કુક્ષીમાં
ઉપન્યા (મધ્ય રાત્રે) પ્રભુનો જન્મ થયો.

પ્રભુ કલ્પવૃક્ષના અંકુરની જેમ સુખ પૂર્વક વૃદ્ધિ પામતા.
દેવોએ આણેલા કલ્પવૃક્ષના ફળ અને ક્ષીર સમુદ્રના જલનો
આહાર કરતા, સુખપૂર્વક કાળ નિર્ગમન કરતાં. એક વરસના
થયા ત્યારે સૌધર્મેન્દ્ર પોતાનો (કલ્પ) આચાર જાણી રિક્ત
પાણી (ખાલી હાથે) મોટા પુરૂષ પાસે ન જવાય જેથી સેલ-
ડીનો (સાંઠો) લઈ, જ્યાં નાભિકુલકરના ખોળામાં પ્રભુ બેઠા
છે ત્યાં આવ્યા. ઈન્દ્ર ‘મહારાજે સેલડી ખાશે’ એમ પુછ્યું,
ભગવાને પણ હાથ લાંબો કર્યો જેથી ઈશુની ઇષ્ટતા જાણી
ઈક્ષ્વાકુ કુળ અને કાશ્યપ ગોત્રની સ્થાપના કરી. ત્યાર પછી
છ લાખ પૂર્વ ગયા બાદ સુનંદા અને સુમંગલાની સાથે
લગ્ન કરાવ્યું તેમાં વરસંબંધી કાર્ય સૌધર્મેન્દ્રે અને કન્યા
પક્ષનું કાર્ય ઈન્દ્રાણી-દેવાંગનાઓએ કર્યું. ત્યારબાદ ચૌદલાખ

પૂર્વ એટલે જન્મથી વીસ લાખ પૂર્વ ગયા બાદ કંઈ કંઈ પડતા કાળના ચિન્હથી પરસ્પર લડતા યુગલીયાઓને ઇન્શાફ આપનાર રાજ-મહારાજની જરૂર પડતાં નાલિરાજ પાસે માગણી કરતાં તેમણે (નાલિરાજએ) કહ્યું કે તમારો રાજ રૂપલ થશે. તેથી તે યુગલીયાઓએ લગવાન પાસે પોતાના રાજ થવા માગણી કરી એટલે સ્વામિ કહે રાજ તો રાજ્યાલિષેકથી સ્થાપન કરાય, એટલે યુગલીકો નસિની પત્રમાં જલ લરીને જેટલામાં આવે છે તેટલામાં ઇન્દ્રનું સિંહાસન ઠોલવાથી સ્વઆચાર જાણી ઉતાવળે આવી સૌધમેન્દ્રે રાજ્યાલિષેક કર્યો સર્વાંગે પ્રભુને શણગારેલા તેઓ (યુગલિકો) એ જોયા. વસ્ત્રાલંકાર વડે સર્વાંગે સુશોભિત એવા સ્વામિને દેખીને વિચારે છે કે હવે અલિષેક કયાં કરવો ? શણગારથી સુશોભિત એવા આ શરીર ઉપર તો અલિષેક ન કરાય. એવા વિચારમાં રહ્યા છે એટલામાં જમણા પગનો અંગુઠો ખુદ્દો દેખી જલ અલિષેક કર્યો, જેથી નવ અંગમાં પ્રથમ અંગુઠે પૂજા કરાય છે.

બીજા અંગ જાનું (ઢીંચણ)

જાનું બળે કાઉસ્સગ રહ્યા, વિચર્યા દેશવિદેશ;
ખડાં ખડાં કેવળ લહ્યું, પૂજો જાનુ નરેશ, ર.

દીક્ષા દિવસકાગણુ વદ ૮ (ચૈત્ર વદ ૮ મારવાડની)
બીજા વરસની અક્ષય તૃતીયા-વૈશાખ શુદ્ધ ૩, સુધી એક વર્ષ સુધી પૂર્વના અંતરાય કર્મના ઉદયથી આહાર પાણી નહિ મળવા છતાં અદીન દશામાં રહેલા અને એક હજાર વર્ષ સુધી નિદ્રા તેમજ ભુમિ ઉપર બેઠા કે સૂતા વિના, તપ

અને ધ્યાનમાં તત્પર રહી, ઉભા ઉભા કેવળ જ્ઞાન પામ્યા.
જેથી બીજા અંગમાં જનુ પૂજ્ય છે.

ત્રીજી અંગ કર (હાથ) કાંડું

લોકાંતિક વચને કરી, વરસ્યા વરસીદાન;
કર કાંડે પ્રભુ પૂજના, પૂજે ભવિ બહુમાન. ૩.

દરેક તીર્થ કરનેા દીક્ષા અવસર થતાં પહેલાં એક વરસે
પાંચમાં બ્રહ્મ-દેવ-લોકમાં વસનાર સારસ્વતાદિ નવ લોકાંતિક
દેવો તીર્થ પ્રવર્તાવવા વિનવે છે. ત્યારથી પ્રભુ વરસીદાનનેા
પ્રારંભ કરે છે.

વરસી દાનનેા વિધિ એક દિવસમાં ૧૦૮૦૦૦૦૦
એક કરોડ આઠ લાખ (૮૦ રતિ પ્રમાણ) સોનૈયા દાનમાં
આપે છે તેનું વજન નવ હજાર મણ થાય છે અને તે વખ-
તના શકટ (ગાડાં) સવા બશે ભરાય. એક વરસના સોનૈયાનેા
તોલ બત્રીશ લાખ આવીસ હજાર મણ થાય.

એક વરસના દાનમાં ત્રણસે કરોડ (ત્રણ અબજ) અઠ્ઠાસી
કરોડ અને એસી સોનૈયા થાય, તેમાં એકાશી હજાર
ગાડાં ભરાય. સોનૈયામાં છાપ શ્રીજિનેશ્વરદેવની અને તેમના
પિતાશ્રીની હોય છે.

વરસીદાનના ચોદ અતિશય.

૧. સૌધર્મેન્દ્ર લંડારમાંથી દાન આપવા માટે સોનૈયા કાઢી આપે છે.

૨. ઇશાનેન્દ્ર રત્ન જડીત યષ્ટિ (લાકડી) લઈ પ્રભુ પાસે ઉભા રહી વિધન કરવા આવનાર અસુર દેવોને હાંકી કાઢે છે. તથા જે મનુષ્યના ભાગ્યમાં જેટલું હોય તેટલું જ તેના મુખમાંથી ઘોલાવે છે.

૩. લેનારના ભાગ્ય કરતાં પ્રભુના હાથમાં વધારે આવ્યા હોય તો ચમરેન્દ્ર તેમાંથી કાઢી નાંખે છે.

૪. પ્રભુની મુષ્ટિમાં લેનારના ભાગ્ય કરતાં ઓછા આવ્યા હોય તો બલીન્દ્ર પુર્ણ કરી આપે છે.

૫. ભુવનપતિ ભરતક્ષેત્રના મનુષ્યોને દાન લેવા તેડી લાવે છે.

૬. દાન લેવા આવેલાને વ્યંતર દેવ તેમના સ્થાને પહોંચાડે છે.

૭. જ્યોતિષિદેવો, વિદ્યાધર મનુષ્યોને દાન લેવા માટે ખગર આપે છે.

૮. દાનના પ્રભાવે છ ખંડમાં બાર વર્ષ સુધી શાંતિ રહે છે.

૯. ચોસઠઠિન્દ્રો અને દેવો દાન લે છે, તેથી બાર વર્ષ સુધી કલુષો થતો નથી.

૧૦. ભંડારમાં સૌનેયો રાખ્યો હોય તો તેના પ્રભાવે બાર વર્ષ સુધી ધન ખૂટે નહીં.

૧૧. બાર વર્ષ સુધી યશોગાન થાય.

૧૨. દાનના પ્રભાવે છ માસના થયેલા રોગો મટી જાય.

૧૩. દાનના પ્રભાવે બાર વર્ષ સુધી નવા રોગો થાય નહીં.

૧૪. મંદ બુદ્ધિવાળાની પણ બુદ્ધિ તીવ્ર બને.

ચોથું અંગ અંશ (ખભા) ની પૂજા.

માન ગયું હોય અંશથી, દેખી વીર્ય અનંત;

ભૂજ બળે ભવજળ તર્યા, પૂજા અંધ મહંત. ૪.

માન (અહંકાર) અને તેના સહકારી ક્રોધ. માયા લોભ એ ચારે કષાયનો વાસ ભૂજ (ખભા, માં ગણાય છે એમ કહ્યું તે બહુધા (અધિક પ્રમાણમાં) ક્રોધ, નારકીના જીવોને માન માનવ જીવોને, માયા તીર્યંચોને, લોભ દેવોને વધારે હોય છે. આમાં માન, માનવને વધારે હોય છે અને તેનું સ્થાન ખભામાં મનાયેલું છે. તે અપેક્ષાએ, ‘માન ગયું’ હોય અંશથી ‘એમ કહી, ચોથા અંગની પૂજા ખભાની કરાય છે.

પાંચમું અંગ શિર-શિખાની પૂજા

સિદ્ધ શિક્ષા ગુણ ઉજળી, લોકાંતે લગવંત,

વસિયા તેણે કારણ ભવિ, શિર શિખા પૂજંત. ૫.

આત્માનો સ્વભાવ ઉંચે જવાનો છતાંકર્મ સંયોગમાં
 ઝડપાએલા આત્માઓ નીચે પહોં ઉતરી જાય છે. પરંતુ
 કર્મથી રહિત થયેલા આત્માઓને તો ઊંચા જવાનું હોય
 છે. એટલે કર્મ રહિત આત્માનો સાદિ અનંત લાંગે એકજ
 સ્થિતિમાં ત્યાંજ રહે છે આ પ્રમાણે સિદ્ધ શિલા ઉપર સ્વ-
 સ્વરૂપમાં સાચા અનંત સુખનો આસ્વાદ અનુભવતા સિદ્ધા-
 ત્માઓ લોકાગ્રે રહેલા છે. જેથી શરીરના અગ્રભાગે રહેલા
 શિર-શિખા (પંચમ અંગ)ની પૂજા કરાય છે.

છઠું અંગ ભાલની પૂજા

તીર્થંકર પદ પુણ્યથી, ત્રિભુવન જન સેવંત,

[ત્રિભુવન તિલક સમ પ્રભુ, ભાલ તિલક જયવંત ..૬..

છેલ્લા ત્રીજા ભવમાં સર્વ જીવોને શાસન રસિક
 બનાવવાની અપૂર્વ ભાવનાથી જિનનામકર્મની નિકાચના
 કરી, સ્વર્ગાદિનો એક ભવ કરી, જેઓ તીર્થંકરપણે અવ-
 તરી, સમવસરણુની મધ્યે રચેલા મણિ જડીત સુવર્ણના
 સિંહાસન પર વિરાજમાન થઈ ચોત્રીશ અતિશયવંતા પ્રભુ
 પાંત્રીશ ગુણ યુક્ત વાણી વડે અનેક ભવ્ય જીવોને તાર-
 વાથી ત્રણ ભુવનના તિલકસમ થયા. જેથી છઠું અંગમાં
 શિખા પૂજાય છે.

સાતમું અંગ કંઠ (ગળા)ની પૂજા

સોળ પહોર પ્રભુ દેશના, કંઠે વિવર વર્તુલ;

મધુર ધ્વની મુર નર સુણે, તિણું ગળે તિલક અમુલ. ૭

શાસન નાયક, ચરમ તીર્થાધિપતિ પ્રભુ મહાવીરસ્વામી
ભગવાને કંઠ વિવર વડે સોળ પ્રહરની દેશના આપી
અનેક જીવોને શાશ્વત સુખના રસીયા બનાવ્યા. તે કંઠ
પ્રદેશની સાતમાં અંગમાં પૂજ કરાય છે.

આઠમું અંગ હૃદયની પૂજ

હૃદય કમળ ઉપશમ બળે, બાહ્યા રાગને રોષ,
હિમ દહે વન ખંડને હૃદય તિલક સંતોષ .૮,
હૃદય કમળ નામના આઠમા અંગમાં ક્ષમા-સમતા
ઉપશમ ગુણ ધારણ કરી, પ્રભુએ રાગ અને રોષ જેવા
મહાન દુર્જય શત્રુઓને જીતી લીધા. તેથી આઠમા
અંગમાં હૃદયની પૂજ કરાય છે.

નવમું અંગ નાભિની પૂજ.

રતનત્રયી ગુણ ઉજળી, સકળ સુગુણ વિશ્રામ,
નાભિકમળની પૂજના, કરતાં અવિચળ ધામ .૯
સઘળાએ ગુણોત્તુ સ્થાન, ત્રણ રતન (જ્ઞાન-દર્શન-
ચારિત્ર) થી ઉજ્જવલ એવા નાભિકમળની પૂજથી, પૂજક
અવિચળ (નિશ્ચળ ધામ- મોક્ષ) સ્થાનને પામે છે.
હવે એકી સાથે નવે અંગની પૂજનો હેતુ બતાવે છે.
ઉપદેશક નવ તત્ત્વતા, તિણે નવ અંગ જિણુંદ,
પૂજે બહુ વિધ રામશું, કહે શુભ વીર મુણિંદ, ૧૦

શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન નવ તત્ત્વના ઉપદેશક હોવાથી નવે અંગ, પૂજવા લાયક છે. એમ પડિત પ્રવર શ્રી શુભવિજયજી મહારાજના શીષ્યરત્ન શ્રીમાન્ વિરવિજયજી મહારાજ કહે છે.

ઉપર પ્રમાણેની વિધિ સાચવવી. તેને વિધિશુદ્ધિ કહેવાય છે. આ સિવાય બીજી છ શુદ્ધિ રાખવાનો ખ્યાલ રાખવો.

૧. અંગશુદ્ધિ-સ્નાન કરી શરીરને નીમ્લ કરવું.

૨. વસ્ત્રશુદ્ધિ-પૂજા માટે પુરૂષે ધોતીયુ અને ખેશ રાખવો. (ખેશના છેડાના આઠપડ કરી મુખે બાંધવો.) સ્ત્રીએ ત્રણ વસ્ત્રો. સ્ત્રીઓએ રૂમાલનાં આઠ પડ કરી મુખે બાંધવો. ગંજીકાક, ખમીસ, કે પાટલુન પહેરીને પ્રભુની પૂજા કરવી ઉચીત નથી. પૂજનાં કપડા બુઢાં રાખવા અને વારંવાર ધોવાનો ઉપયોગ રાખવો, સાંધેલાં, ફાટેલાં કે મેલાં વસ્ત્રથી ભગવાનની પૂજા કરવાથી આશાતના લાગે છે.

૩. મનશુદ્ધિ. ભગવાનની પૂજામાં મન સ્થિર રાખવું. બીજા વિચારો કરવા નહીં.

૪. ભૂમિશુદ્ધિ. દેરાસરમાં કાળે બરાબર લીધો છે કે કેમ તે જોવું. તથા પૂજનાં સાધનો મૂકવા-લેવાની જગ્યા યથુ જેમ અને તેમ શુદ્ધ રાખવી.

૫. ઉપકરણશુદ્ધિ, પૂજામાં જોઈતા ઉપકરણો કેસર, સુખડ બરાસ, ધૂપ, ઘી, ચોખા, ફળ, નૈવેદ્ય વગેરે જેમ અને તેમ ઊંચી જાતોનાં અને પોતાના ઘરનાં વાપરવાં, વાસણો ઉજળાં ચકચકાટ રાખવા.

૬. દ્રવ્યશુદ્ધિ. શ્રી જિનપૂજા આદિમાં વપરાતું દ્રવ્ય ન્યાયથી મેળવેલું હોય તો ભાવની જૂઠા વૃદ્ધિ થાય છે અને પુણ્ય ઘણું બંધાય છે.

ભગવાનની પૂજા ત્રણ પ્રકારે (અંગપૂજા અગ્રપૂજા અને ભાવપૂજા) કરવાની હોય છે. તેમાં અંગપૂજા. નીર્માત્મ્ય દ્વર કરવા, અભિષેક કરવો, અંગતુંછણા, કેસરપૂજા, ફુલપૂજા, આંગી વગેરે.

૨. અગ્રપૂજા. ધૂપ, દીપ, અક્ષત, નૈવેદ્ય, ફળ, ચામર વીંજવા વગેરે. ભગવાનની આગળ રહીને કરવામાં આવે તે.

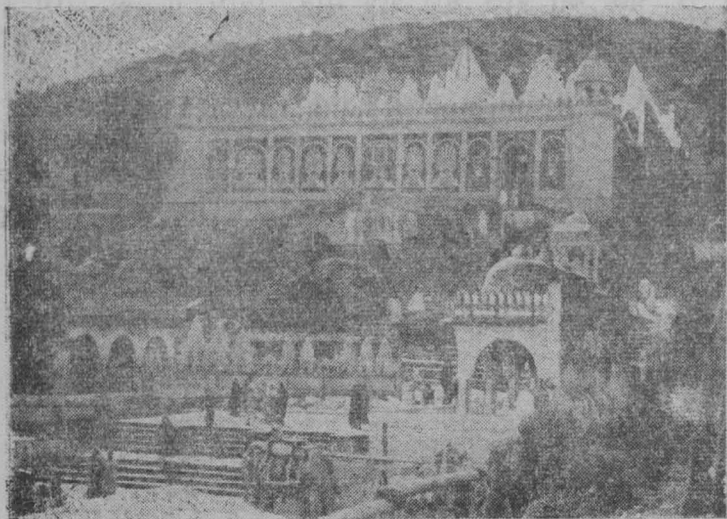
૩. ભાવપૂજા. ચૈત્યવંદન, સ્તોત્ર, વગેરે.

કેટલાકે પહેલાં ચૈત્યવંદન કરી લે છે અને પછી પૂજા કરે છે. પણ આ રીતે થઈ શકે નહિ. વિધિ પ્રમાણે બધી ક્રિયા કરવામાં આવે, તો ફળ આપનાર બને છે. તો દરેક ભાવિક આત્માએ પહેલા કેસર પૂજા કર્યા પછી ફુલ પૂજા કરવી. ત્યાર પછી સાચિયો કાઠી ઉપર નૈવેદ્ય, ફળ મુકવું અને ત્યાર પછી છેવટે ચૈત્યવંદન કરવું. પણ ઉલટ સુલટ પૂજા કરવી નહીં.

(૬) તળેટીયાં ગિરિરાજ ઉપર ચઢતા વચમાં આવતાં પગલાં વગેરે

જ્ય તળેટીના પગથાળ પાસે જન્ને બાબુ સુંદર હાથી છે, જમણા હાથના હાથીની પાસે ઓટલા ઉપર એક દેરી છે. ઉપર નવ દેરી તેની બાબુમાં ત્રણ દેરી છે અને સામે તેર દેરી છે, તથા ડાબી બાબુ ચોકીમાં આરસની દેરીમાં શ્રી આદીશ્વર લગવાનનાં પગલાં છે.

અહીં શ્રી ગીરિરાજને સોના-રૂપાના કુલડે યથાશક્તિ વધાવી તળેટીનું ચૈત્યવંદન કરવું.

ડાળી બાબુથી પગથીયા ચડતાં સામે બાબુનું દેરાસર આવેલું છે. દરવાજાની અંદર જમણી બાબુ રતન મંદિરમાં રતનની પ્રતિમાઓ બિરાજમાન કરેલી છે. ડાળી બાબુ સુંદર પાવાપુરીનું જળ મંદિર છે, નાકે મોટા કાઉસગીઆલુ બાણે હમણાં બોલશે નહિ ? એમ લાગે છે. દેરાસરમાં પેસતા જમણી બાબુ શ્રી ગિરિરાજની રચના, ડાળી બાબુ દાદાસાહેબની દેરીઓ, પછી આગળ દરવાજાની બહાર બન્ને બાબુ ઓરડીમાં પ્રતિમાઓ છે. અંદર સુંદર ચોક છે. ફરતી કુલ ૮૪ દેરીઓ છે. મધ્યમાં મંદિરમાં ઉપર નીચે ભગવાન છે. સામે શ્રી પુંડરીકસ્વામીજી છે. ખુબ લાવથી દર્શન કરતાં જવું

જયતલાડીથી જમણી બાબુના પગથીયા ચડતા જમણી બાબુની છ દેરીમાં ક્રમસર શ્રી ગૌતમસ્વામીજી, શ્રી આદિનાથ અને શ્રી અજિતનાથજી આદિના પગલા છે. દેરીની પાછળ ચાલીસેક પગલા દૂર ગુફામાં હંસવાહિની સરસ્વતીની મૂર્તિ છે. પગથીયા ઉપર ડાળી બાબુની દેરીમાં પગલા છે.

શ્રી ગિરિરાજ ઉપર મંત્રીશ્વર તેજપાળે તેરમાં સૈકામાં રસ્તાની પાજ બધાવી હતી. હાલ પગથિયા કરવામાં આવેલા છે.

પછી ઉપર ચઢતા પહેલા વીસામા પછી બીજા વીસામાની જમણી બાબુ દેરીમાં ભરતચક્રવર્તિનાં પગલા ૧૬૮૫માં સ્થાપન થયેલા છે.

આ અવસર્પિણીમાં પ્રથમ તીર્થંકર ભગવાનના પુત્ર ભરત મહારાજ થયા. જેમણે પૂર્વ ભવમાં ૫૦૦-૫૦૦ મુનિ

મહાત્માઓની સુંદર પ્રકારે લક્ષિત કરી હતી. તે પુણ્યના યોગે આ અવસર્પિણીમાં પહેલા ચક્રવર્તિ થયા હતા. શ્રી સિદ્ધગિરિનો પહેલો ઉદ્ધાર કર્યો હતો. આરિસા ભુવનમાં કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. પછી દેવતાઓ આપેલો મુનિ-વેષ અંગિકાર કરી અનેક જીવોને પ્રતિબોધ કરી મોક્ષે ગયા હતા.

પછી સપાટ જગ્યા આવે છે. ત્યાં આગળ ઇચ્છા કુંડ સુરતવાળા ઇચ્છાચંદ શેઠે સં. ૧૯૮૧માં ખંધા-વેલો છે. થોડુંક ઉપર ચડતા જમણી બાજુ એક દેરીમાં શ્રી નેમનાથ શ્રી આદીશ્વરજી અને વરદત્ત ગણધરનાં પગલાં છે.

તેઓ શ્રી નેમનાથ ભગવંતના પહેલા ગણધર હતા. જેઓએ આ તીર્થનો સુંદર મહિમા ગાયેલો તેઓ ભગવાનની સાથે મોક્ષે ગયા હતા.

ત્યાંથી ચઢતાં ખીજ વેસામે જમણી બાજુ ઉંચા ઓટલા ઉપર દેરીમાં શ્રી આદિનાથ ભગવાનના પગલાં છે. બાજુમાં કુમાર કુંડ મહારાજ કુમારપાલે ખંધાવેલો છે. પછી સીધાં પગથિયા ચઢવાના આવે છે. ઉંચે ચઢતા 'હિંગળાજનો હડો કેડે હાથ દઈ ચડો; કુટ્યો પાપનો ઘડો, બાંધ્યો પુણ્યનો પડો.' એવો હિંગળાજના હડા સામે હિંગળાજ માતાની મૂર્તિ છે.

આ હિંગળાજ હડા માટે એમ કહેવાય છે કે હિંગ-લાજમૂર્તિનું સ્વરૂપ અબિકા દેવી છે. એક વખતે હિંગુલ નામનો રાક્ષસ સિંધુ નદી તરફથી જતા આવતા યાત્રિકોને

ઉપદ્રવ કરતો હતો. તેથી કોઈ મહાત્માએ ધ્યાન અને તપના બળથી અંબિકાને બોલાવી અને હિંગુલ તરફથી થતો ઉપદ્રવ દૂર કરવા માટે વિનંતિ કરી એટલે અંબિકા દેવીએ હિંગુલ રાક્ષસનો પરાલવ કર્યો એટલું જ નહિ પણ મરણ પામે ત્યાં સુધીની કલ્પના કરી. આથી હિંગુલ રાક્ષસે દેવીના પગમાં પડી એ હાથ જોડીને બોલ્યો કે હે માતા. મારી એક પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરો. આજથી તમે મારા નામે ઓળખાઓ અને તીર્થયાત્રાના સ્થળમાં મારા નામથી સ્થાપન થાઓ. હું કદીયે કોઈને ઉપદ્રવ નહિ કરું.

આ પ્રમાણે તેની વિનંતિને અંબિકા દેવીએ માન્ય-રાખી અને પોતે અદૃશ્ય થઈ ગઈ. રાક્ષસપોતે કરેલા કૃત્યનો બદલો લોગવવા અધોગતિમાં ગયો.

અંબિકાદેવીએ પોતાના લકતોને જણાવ્યું કે આજથી તમે મને હિંગુલાદેવી નામથી ઓળખજો, આ બનાવ પ્રાયઃ કરાંચી પાસેના ડુંગરો પાસે ખાસ હિંગુલનું સ્થાનક છે. ત્યાં આગળ બન્યો હતો.

અંબિકાદેવી ખાસ સૌરાષ્ટ્ર દેગની અધિષ્ઠાત્રી દેવી છે. શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર ચડાવવાળી એક ટેકરી ઉપર અધિષ્ઠિત થઈને રહેલી છે. તેથી આ હિંગુલાજના હડા તરિકે પ્રસિદ્ધી પામ્યો છે.

પછી થોડા પગથિયા ચઢતાં સુંદર વિસામો છે. ત્યાં વચમાં દેરીમાં કલિકુંડ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં પગલાં સંવત ૧૮૩૫ માં સ્થાપન કરેલા છે.

અહીંથી બે રસ્તા પડે છે, નવો રસ્તો પગથીઆવાળો છે. જ્યારે બીજી બાજુ જીનો રસ્તો છે જીના રસ્તે થોડું ચઢ્યા ત્યાં ડાબી બાજુ સમવસરજીના આકારવાળી દેરીમાં શ્રી મહાવીરસ્વામીજીના પગલાં છે. પછી ચઢાણનો કઠણ લાગ આવે છે તે પુરો થતા ત્યાં નવો રસ્તો લેગો થાય છે અને જીદો પડે છે. ત્યાં વચ્ચે દેરીમાં શાશ્વત્ આર જિન શ્રી સુખલ-દેવ, શ્રી ચંદ્રાનન, શ્રી વારિષેણ અન શ્રી વર્ધમાનના કમળ આકારે પગલાં છે બાજુમાં છાલાકુડ ૧૮૭૦માં બંધાવેલો છે.

નવા રસ્તે આગળ જતાં એક નાની ટુંક જેવું આવે છે તે શ્રીપૂજ્યની દેરીઓના નામે યોગપાય છે. ત્યાં તપાગચ્છાલંકાર શ્રીમાન્ દેવેન્દ્રસૂરિજી નામના શ્રીપૂજ્યે જગ્યા સાફ કરાવી કેટલાક ઓરડા બંધાવી ધર્મની જગ્યા તરિકે રાખેલી છે અને દેરીઓ બંધાવી છે તેમાં ચૌદ દેરીઓમાં શ્રીપૂજ્યના પગલાં છે ચાર ખાલી છે. એક દેરીમાં સફેદ આર-સની ૧૭ ઈંચની સાત ફણાવાળી શ્રી પદ્માવતીજીની દેવી છે. તેમના ઉપર પાંચ ફણાવાળી શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાનની મૂર્તિ છે પ્રતિમાજીની નીચે બે ડમરુ ધારી અને ઉપર બે ચામરધારીની આકૃતિઓ છે ઉપર બે જિનેશ્વરની પ્રતિમા છે. ડાબી બાજુ હનુમાનની મૂર્તિ છે, એક દેરીમાં શ્રી મણિલદ્રજીની મૂર્તિ છે વચ્ચે કુડ છે, તેની ચારે બાજુ દેરીમાં ચાર દેરીમાં શ્રી ગોડીજીપાર્શ્વનાથ, શ્રી આદિનાથ, શ્રી ગૌતમ-સ્વામીજી, અને વિજયધર્મસૂરીશ્વરજીના પગલા છે.

અહીંથી સામે નજર કરતાં નવે ટુંકના શ્રી જિનમંદિ-રોનો રમ્ય દેખાવ નજરે પડે છે, એની નીચે જોતાં આખા

પાલીતાણા નગરનો મનોહર દેખાવ દષ્ટિગોચર થાય છે. પછી થોડું ચઢ્યા પછી સપાટ ચાલવાનું આવે છે આગળ ઊંચા ચોતરા ઉપર મોટો ધુમટખાંધેલી દેરીમાં શ્યામ રંગની ચાર ઉભી મૂર્તિઓ છે. ૧- દ્રાવિડ ૨-વારિખિલ્લ ૩-આઈમત્તા અને ૪ નારદજી.

૧-૨ દ્રાવિડ અને વારિખિલ્લજી

લગવાન શ્રી ઋષભનાથસ્વામીને દ્રવિડનામના પણ એક પુત્ર હતા. તેમને દ્રાવિડ અને વારિખિલ્લ નામે બે પુત્રો હતા બન્નેને પરસ્પર ખૂબ સ્નેહ હતો.

દ્રવિડે મિથિલાનું રાજ્ય દ્રાવિડને આપ્યું અને વારિખિલ્લને એક લાખ ઉત્તમ ગામો આપી, પોતે લગવાનની પાસે દીક્ષા લીધી.

કેટલાટ ટાઇમ પછી બન્ને વચ્ચે ગૈમનસ્ય થયું. પરિણામે બન્ને ભાઈઓ વચ્ચે તુમુલ યુદ્ધ થયું. સાત મહિનામાં કરોડો માણસો નાશ થયો છતાં કોઈ યુદ્ધથી અટકતું નથી.

દ્રાવિડ રાજાને એકવાર અચાનક સુવલ્લુ તાપસ પાસે જવાનું થયું. તેમના ઉપદેશથી દ્રાવિડ રાજા પ્રતિજ્ઞા પામ્યા અને વારિખિલ્લને બમાવ્યા અને તાપસની વાણી સાંભળી પોતાનું રાજ્ય સોંપવા માંડયું; ત્યારે વારિખિલ્લે હું કે નરકના દ્વાર તુલ્ય એવા રાજ્યથી સર્ચું. કહું પણ તમારી સાથે જ મત ગ્રહણ કરીશ.

પછી પોતાના રાજ્ય ઉપર પોતાના પુત્રોને સ્થાપન કરી, રાજ્ય કારણે મંત્રીને લગાવી દશકોટી મનુષ્યોની સાથે તાપસી દીક્ષા લીધી.

માથે જટા ધરતા, કંઠમૂળ ફળને ખાતા, ધ્યાનમાં લીન રહેતા અને શ્રી યુગાદિપ્રભુનું નિરંતર સ્મરણ કરતા લાખો વરસ પસાર થઈ ગયા.

એકવાર બે વિદ્યાધર મુનિનો ભેટો થઈ ગયો તેમના મુખેથી શ્રી શત્રુજય તીર્થનું મહાત્મ્ય અને ઉપદેશ સાંભળી બધાયે જૈન દીક્ષા ગ્રહણ કરી, શ્રી શત્રુજયતીર્થની યાત્રા કરવા ચાલ્યા. શ્રી ઋષભદેવ લગવાનના ગુણગાન ગાતા તીર્થની યાત્રા કરી ખૂબ આનંદ પામ્યા.

ત્યાર બાદ માસખમણને અંતે બે વિદ્યાધર મુનિઓએ શ્રી દ્રાવિણ મુનિ, શ્રી વારિખિલ્લ મુનિ વગેરે દશ કોડ સાધુઓને ઉપદેશ આપતા કહ્યું કે 'હું સાધુઓ ! તમે અશુભ ધ્યાનાદિના યોગથી નરક ગતિને આપનારાં અનંત કર્મો બાંધેલા છો. તેથી તમારે આ ક્ષેત્રમાં જ રહેવું. આ ક્ષેત્રના પ્રભાવથી તમે સર્વે કર્મોના ક્ષય કરી કેવળ જ્ઞાન પામીને મોક્ષે જશો આ પ્રમાણે ઉપદેશ આપી જાની વિદ્યાધર મુનિ આકાશ માગે અન્યત્ર ચાલ્યા ગયા.

શ્રી દ્રાવિડ મુનિ, શ્રી વારિખિલ્લ મુનિ વગેરે બધા મુનિઓ લગવાનના ધ્યાનમાં લીન બની એક મહિનાના ઉપવાસ કરી ત્યાં રહ્યા અનુક્રમે શુભધ્યાનમાં આગળ વધતા ક્ષપક શ્રેણી માંડી કેવળજ્ઞાન પામી અંતમુહુર્તમાં દશકોટી સાધુઓ

સાથે કારતક સુદ ૧૫ ના દિવસે સિદ્ધિપદને પામ્યાં.
ભરત મહારાજ મોક્ષે ગયા પછી એક પૂર્વ કોડ વર્ષે
દ્રાવિડ અને વારિખિલ્લજી મોક્ષે ગયા.

૩-આઈમિતામુનિ

પેઠાલપુર નગરમાં વિજય નામના રાજાને શ્રીમતી નામે
પત્ની હતી. તેમને એક પુત્ર થયો તેનું અતિમુક્ત નામ પાડ-
વામાં આવ્યું આઠ વર્ષની ઉંમરે શ્રી ગૌતમસ્વામીજી પાસે
દીક્ષા લીધી.

એક વાર એક શેઠને ત્યાં ગોચરી માટે ગયા. ત્યાં
તેમના પુત્રવધુએ મુનિને કહ્યું કે કેમ અત્યારમાં? બહુ મોડું
થઈ ગયું કે શું? શબ્દ બે અર્થવાળા હતા ગોચરી તથા
દીક્ષાને લાગુ પડતા હતા. મુનિએ તેનો મર્મ સમજી જવાબ
આપ્યો કે ‘મરણ એ નક્કી છે તે ક્યારે આવશે તે હું જાણતો
નથી. એટલે દીક્ષા લીધી છે.’

એકવાર સાધુઓની સાથે ગામ બહાર ઠંલે ગયા હતા
ત્યાં ચોમાસાના લીધે પાણીથી ભરેલાં બાબોચીયામાં પાત્ર
મૂકીને તરાવા લાગ્યા. સાધુઓ આ જોઈને કહ્યું આમ કર-
વાથી જીવની વિરાધના થાય, બહુપાપ લાગે. બાળ મુનિ સરમાઈ
ગયા પ્રભુ પાસે ઇરિયાવહી કરતાં શુભ ભાવમાં ચઢ્યા ક્ષપક
શ્રેણી માંડી કેવળજ્ઞાન પામી ઘણો ઉપકાર કરી મોક્ષે ગયા.

૪-નારદ

દ્વારકા નગરીના ઢાહુના અને યાદવોના નાશના સમાચાર સાંભળી હૃદયમાં દુઃખ પામતા નારદ શ્રી શત્રુઞય ગિરિવર ઉપર આવ્યા ત્યાં પોતાના અવિરતિપણાની નિંદા કરતાં અને શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનું ધ્યાન ધરી નારદે તેજશિખર ઉપર અનશન કર્યું. ચાર શરણાં અને ચાર મંગળને સ્વીકારી શુકલધ્યાનનું ધ્યાન ધરતાં કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા.

આ ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાળમાં નારદો એકાણું લાખ સાથે આ ગિરિવર ઉપર મોક્ષે પામેલા છે.

(કારતક સુદ ૧૫ મે અહીં મેળો ભરાય છે.)

થોડું આગળ જતાં કાળી બાબુ હીરાબાઈને કુંડ છે. પછી આગળ જતાં ભૂખણુદાસ, (બાવળ) કુંડ આવે છે. જે સુરતવાળા ભૂખણુદાસે બંધાવ્યો છે. થોડાં પગથીયા ચઢ્યા પછી જમણી બાબુ ઉંચા ચોટલા ઉપર એક દેરીમાં પાંચ ઉભી મૂર્તિઓ છે. તે પાંચ પાંડવોની નથી, પણ ૧-રામ ૨-ભરત ૩-થાવરચા પુત્ર ૪-શુકપરીવાજક અને ૫-શૈલકાચાર્યની છે.

૧-૨-રામ ભરત

શ્રી રામ અને શ્રી ભરત એ દશરથરાબના પુત્રો હતા. પોતાનો પૂર્વભવ સાંભળી દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી. શત્રુઞય

તીથં ઉપર ત્રણ કોડ સાથે મોક્ષમાં ગયા છે. શ્રીરામ અને શ્રી ભરતનું ચરિત્ર જૈનરામાયણમાં પ્રસિદ્ધ હોવાથી વધુ લખ્યું નથી.,

૩-થાવચ્ચાપુત્ર

દ્વારિકા નગરીમાં થાવચ્ચા નામની સાર્થવાહી રહેતી હતી. તેમનો પુત્ર થાવચ્ચાપુત્ર નામથી પ્રસિદ્ધ પામ્યા. યુવાન વય પામતાં માતાએ બત્રીસ સુંદર કન્યાઓ પરણાવી. સંસારના સુખો ભોગવવા લાગ્યા, ભગવાન શ્રીનેમનાથની દેશના સાંભળી એક હળાર પુરૂષો સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરી.

શૈલક નામના નગરના રાજા શૈલકને પ્રતિબોધ કરી શ્રાવક બનાવ્યા. ત્યારબાદ શુકનામના પરિવ્રાજકને પ્રતિબોધ પમાડયો; એટલે શુકપરિવ્રાજકે પોતાના રૂવં શિષ્યો સાથે જૈન દીક્ષા અંગીકાર કરી.

થાવચ્ચા પુત્રે પોતાનો અંતકાળ નજીક જાણી શ્રી સિદ્ધ-ગિરિજા ઉપર આવ્યા અને અનશન કર્યું. એક માસને અંતે કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા.

૪-શુક પરિનાજક

થાવન્યાપુત્રના ઉપદેશથી દીક્ષા લીધેલા શુકપરિનાજક ક્રમે કરીને આચાર્ય થયા હતા. તેઓ પોતાના શિષ્યો સાથે વિચરતા શૈલક નગરમાં આવ્યા. ત્યાં શુકાચાર્યે શૈલક રાજા અને પાંચસો મંત્રીઓને દીક્ષા આપી, અનુક્રમે યોગ્યતા જોઈ તેમને આચાર્યપદ આપી શૈલકાચાર્ય કર્યા.

શુકાચાર્યે લાંબા કાળ સુધી ઘણો ઉપકાર કર્યો અને એક હજાર મુનિવરો સાથે સિદ્ધગિરિ મહાતીર્થમાં કેવળ જ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા.

૫-શૈલકાચાર્ય

આચાર્યપદ પામી પૃથ્વી ઉપર વિચરતા શૈલકાચાર્યના શરીરમાં રોગો ઉત્પન્ન થયા. તેથી ચિકિત્સા માટે તેમના પુત્ર મટુક રાજા ત્રિનંતિ કરી આચાર્યને પોતાના નગરમાં લઈ ગયા અને નિરોગી કર્યા. નિરોગી થતા છતાં રસલોલુપતાને આધીન બની શીથીલ થયેલા શૈલકાચાર્યની પંથક નામના વિનીત શિષ્ય ઉત્તમ પ્રકારે સેવા કરતા હતા.

એકવાર ચોમાસી ખામણું કરતાં પંથક મુનિએ શૈલકાચાર્યના પગે સ્પર્શ કર્યો શૈલકાચાર્યની નિદ્રામાં ખલેલ પડી. પંથક મુનિએ કહ્યું કે ચોમાસી ખામણું કરવા માટે આપના ચરણોનો સ્પર્શ કર્યો; તે આ મારા અપરાધની ક્ષમા કરો. આ વચન

સાંભળતાં શૈલકાચાર્યને પોતાની પ્રમાદ દશાનો ખ્યાલ આવ્યો. આલોચના કરી પરિવાર સાથે શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર આવ્યા એક મહિનાનું અનશન કરી પાંચસો શિષ્યો સાથે કેવળ જ્ઞાન પામી મોક્ષ સુખને પામ્યા.

કુંડની પાસેના ચોતરા પાસે એક પગલાં છે, તેની પાસે એક દેરીમાં સુકોશલ મુનિનાં પગલાં છે.

સુકોશલ મુનિ

અયોધ્યા નગરીના રાજા કીર્તિધરના તેઓ પુત્ર હતા તેમની માતાનું નામ સહદેવી હતું, કીર્તિધર રાજાએ ગર્ભસ્થ પુત્રને રાજ્ય સોંપી દીક્ષા લીધી, ત્યાર બાદ સુકોશલે પણ પોતાની ધાવમાતા પાસેથી પિતા મુનિની વાત જાણી, પિતા મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. તેમની માતા સહદેવીને પુત્રને વિયોગ અસહ્ય થઈ પડ્યો, આર્તધ્યાનમાં મરણ પામી, પહાડી જંગલમાં વાઘજી થઈ.

એક વખત જન્મે રાજર્ષિ શ્રીકીર્તિધર મુનિ અને શ્રી સુકોશલ મુનિ તે પહાડ ઉપર વિહાર કરતા હતા, ત્યાં આ વાઘજી જોયા અને રોષ આવ્યો અને મુનિઓને ફાડી ખાવા દોડી, ત્યાં પિતા મુનિએ પુત્ર મુનિને સાધી લેવાની ક્ષણ સમજાવી. જન્મે મુનિઓ કાઉરસગ્ગ ધ્યાનમાં રહ્યા વાઘજી

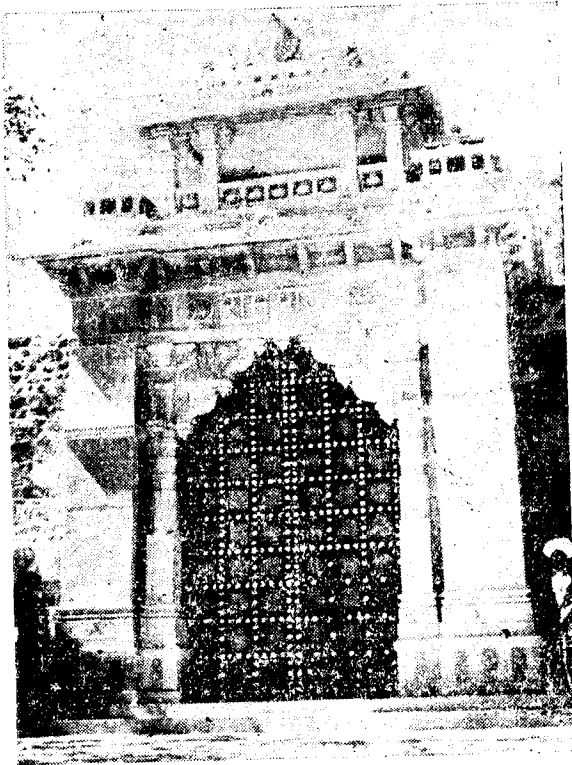
સુકેશલ મુનિ ઉપર પહેલો હુમલો કર્યો. મુનિ અંતગઠ કેવળી થઈ મોક્ષમાં ગયા.

સુવર્ણ—સોનાની દાઢ જોતાં વાઘણ વિચારમાં પડી શ્રી કીર્તિધર મુનિએ ઉપદેશ આપ્યો વાઘણ જાતિસ્મરણ પામી અનશન કયું અને દેવગતિ પામી.

પછી આગલ ચાલતા હનુમાનઘાટ આવે છે, ત્યાં ડાબી બાજુ ચોતરા ઉપર પૂર્વાભિમુખ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનાં પગલાં છે. જમણી બાજુ હનુમાનની ઉભી મૂર્તિ છે. અહીંથી જો રસ્તા પડે છે જમણી બાજુના રસ્તે નવ ટુંકમાં જવાય છે. ડાબી બાજુના રસ્તે શ્રી માદીશ્વરજી દાદાની મોટી ટુંકમાં જવાય છે.

હનુમાનઘાટથી દાદાની ટુંકના રસ્તે જતાં વળાંક આગળ જમણી બાજુ ડુંગરની ભેખડનાં કોતરેલી મૂર્તિઓ છે. ત્યાં પગથીઆં કોતરેલા છે. પછી પગથીઆં ચઢતાં વચ માં ડાબી બાજુ કોટમાં એક સ્થાનક છે. પછી સામે રામ પોળનો ભવ્ય કલાત્મક દરવાજો દેખાય છે.

નવે ટુંકને ફરતો કોટ બાંધેલો છે. અંદર જવા માટે ૧-રામપોળ ૨-ઘેટીની ખારી અને ૩-નવટુંક એમ ત્રણ રસ્તા છે. દરવાજો સાંજે બંધ થઈ જાય છે. સવારે જ્યારે પ્રકાશ થાય ત્યારે ખોલવામાં આવે છે.

શ્રી ગિરિરાજ ઉપર વચ્ચે વિશ્રામ લેવા માટે થોડે થોડે છેટે વિસામા બાંધવામાં આવ્યા છે. તથા ઠંડા અને ગરમ (ઉકાળેલા) પાણીની સગવડ પણ રાખવામાં આવે છે.

રામપોળની અંદર પ્રવેશ કરતાં સામે પાંચ શીખરો વાળું અને ત્રણ શિખરવાળું એમ બે દેરાસરો આવેલા છે. આખા ગિરિરાજ ઉપર પાંચ શિખરવાળું આ એકજ દેરાસર છે.

યાત્રિકે ઉપર બતાવેલ વંદનીય પગલાં વગેરે સ્થાને દર્શન-વંદન-પૂજન-સાવના કરતા ચઢી યાત્રા કરવી.

સમુદ્ર સપાટીથી લગભગ ૧૮૦૦ ફીટ ઊંચુ શ્રી ગિરિ-રાજ તીર્થ છે.

(૭) નવટુંકોનું વર્ણન

દાદાની ટુંકે

રામ પોળમાં પેસતાં સામે પંચશિખરી મંદિરમાં શ્રી વિમલનાથ ભગવાન અને બાબુનાં ત્રણ મંદિરમાં શ્રી સુમતિ નાથ ભગવાન છે. બાબુમાં મોતીશાહની ટુંકનો બગીચો, મોટા કુંડ, ટુંકના કીલ્લાના ભાગમાં કુંતાસર દેવીનો ગોખલો છે.

વીસેક પગથિયા ચડ્યા પછી સગાળ પોળ આવે છે, અહીં યાત્રાળુઓની ચીજ-વસ્તુઓ સાચવી રાખવાની વ્યવસ્થા છે. પાસે ઓફીસ છે. સામે નોંધણકુંડ, સગાળકુંડ વગેરે છે.

વાઘણુપોળમાં દાખલ થતાં ડાબી બાજુ એક નાનું શ્રી આદિનાથજીનું મંદિર છે, તેની બાજુ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, અહીં બીજું ચૈત્યવંદન કરવું. અહીં પ્રભુના દર્શન કરી ચૈત્યવંદન કરતા શ્રી ગિરિરાજ ઉપર ચઢતા લાગેલો બધો થાક ઉતરી જાય છે. મન પ્રકુલ્લ બની જાય છે.

બહાર નીકળતા નીચેની બાજુમાં શ્રી ગિરિરાજ તીર્થની આઘષ્ટાત્રી શ્રી ચક્રેશ્વરીમાતાની મનોહર મૂર્તિ છે. તથા બામુના ભાગમાં વાઘેશ્વરી દેવીની મૂર્તિ છે. આ બન્ને દેવીઓ આગળ દેવીની સ્તુતિ કરાય તથા શ્રાવક-શ્રાવિકા પ્રણામ કરી શકે પણ ખમાંસમાણું દેવાય નહિ.

ડાબી બાજુના મંદિરો ૩-શ્રી નેમનાથની ચોરીનું મંદિર. મૂળનાયક શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. ભુલભુલામણીનું મંદિર કહેવાય છે.

મંદિરના ઉપરના ભાગમાં ચોમુખજીના ત્રણ મંદિરો છે, આબુજીની કોરણી જેવું કમલપત્ર તથા નાગપાશનું દૃશ્ય ઘુમટમાં કેતરેલું છે.

તથા વિવિધ પ્રકારના દૃશ્યો નેમનાથની ચોરી વગેરે કેતરેલા છે. બાજુમાં મોક્ષખારી છે. તેમાં સાંઢણી ઉભી છે.

૪. શ્રી વિમલનાથ, ૫. શ્રી અજિતનાથ, ૬. સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ, ૭. મનોહર દેરી, ૮. શ્રી ધર્મનાથજી, ૯. શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીજી, ૧૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ, ૧૧ જગતશેઠનું, ૧૨ શ્રી શાંતિનાથ ૧૩. શ્રી સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ, ૧૪. કુમાર-પાળનું વગેરે મંદિરો આવેલા છે.

જમણી બાજુના મંદિરો:-૧૫ પંચતીર્થ (આ મંદિરમાં આગળ સમવસરણ, ડાબા હાથે સમેતશિખરજી,

જમણુ હાથે મેરુ પર્વત, અને મૂળનાયકનું મંદિર તથા
અષ્ટાપદજી) ૧૬. પુંડરીકજી (પંચતીર્થી મંદિરની સામે
નાના દહેરામાં પુંડરીકજી છે આમાં અડસઠ નાની દહેરીઓ
છે આ બે દહેરા નવમી દશમી ટુંકથી પણ ઓળખાય છે)
૧૭ શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામીજી, પછી કવડયક્ષનીદેરી, ૧૮ શ્રી મહા-
વીરસ્વામીજી, ૧૯ શ્રી અમીઝરા પાર્શ્વનાથ, ૨૦ શ્રી ચંદ્ર-
પ્રભસ્વામીજી, ૨૧ શ્રી સંલવનાથજી, ૨૨ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનુ
રમણીય, ૨૩ શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીજી, ૨૪ શ્રી સંલવનાથજી,
૨૫ શ્રી અજિતનાથજી, ૨૬ શ્રી પાર્શ્વનાથજી, ૨૭ શ્રી
ઋષભનાથજી, ૨૮ શ્રી ધર્મનાથજી, ૨૯ શ્રી મહાવીરસ્વામીજી
૩૦ સો સ્થંભનું ચોમુખજીનું, ૩૧ શ્રી ઋષભનાથજી, ૩૨
પદ્મપ્રભ સ્વામિની બાબુમાં શ્રી શત્રુંજય મહાત્મ્યના કર્તા
શ્રી ધનેશ્વર સૂરિજીની બે શિળેા સહિત આરસની મૂર્તિ છે,
૩૩ શ્રી શ્રેયાંસનાથ ૩૪-૩૫ શ્રી સંલવનાથજીના, ૩૬ ઋષભ
દેવ, વગેરે સુંદર મંદિરો આવેલા છે,

લીમંડાના ઝાડ નીચે એક દેરીમાં પગલાં છે, બાબુમાં
એક પાળીયો છે, તેના માટે એમ કહેવાય છે કે-

વીર વિક્રમશી.

પાલીતાણા શહેરમાં ભાવસાર જ્ઞાતિનો વિક્રમશી નામનો
એક યુવક પોતાના ભાઈ અને ભાભી સાથે રહેતો હતો.

ઉનાળાના દિવસોમાં એક વખત વિક્રમશી કપડા ધોઈને
હાથમાં ધોકો અને કપડાં લઈને મધ્યાહ્ન વખતે ઘેર આવ્યો,

ભૂખ પણ ઘણી લાગી હતી તેથી હાથ પગ ધોઈને રસોડામાં ગયો, રસોઈને વાર હતી. તેથી તેને ગુસ્સામાં લાભીને કહ્યું કે ‘ખપોર થઈ ગયા છતાં હજુ રસોઈ કરી નથી ? મારે શું ખાવું ? ઘેર ખેડા ખેડા આટલું ચે થતું નથી.’

આવા શબ્દો સાંભળી લાભીએ કહ્યું કે ‘રસોઈને થોડી વાર લાગી એમાં આટલો ગુસ્સો કોના ઉપર કરો છો ? હજુ તમારા ભાઈ કમાય છે અને તમારે ઠીક છે ખેડા ખેડા તાગડધિન્ના કરો છો. ખડુ બળ હોય તો સિદ્ધાચળની યાત્રા ખંધ છે. તે છોડાવોને ! સિંહને મારો તો ખરા શુરવીર બાણ.’

લાભીનું મેણું સાંભળતાં જ ધોકો હાથમાં લઈને ચાલી નીકળ્યો અને પ્રતિજ્ઞા કરી ‘જ્યાં સુધી સિંહને મારી ન નાખું ત્યાં સુધી ઘરમાં પગ ન મુકવો.’

તળેટી પાસે આવી મિત્રોની વિદાય લીધી અને કહ્યું કે ‘ઉપર જઈ સિંહને મારીને ઘંટ વગાડુ તો બાણજો કે સિંહ માર્યો છે, નહિતર મને મરી ગયેલો બાણજો.’

વિક્રમશી ગિરિરાજ ઉપર ચઢે તો ચઢે તો સિંહને શોધવા લાગ્યો તો એક ઝાડ નીચે સિંહ સૂતેલો પડ્યો હતો. બુવાને વિચાર્યું કે સુતેલાને કેમ મરાય ? અવાજ કરી સિંહને જગાડ્યો સિંહ જેવું ઉંચું જોવા જાય છે, તેવો હાથમાં રહેલા ધોકાનો એવો ફટકો લગાવ્યો કે સિંહ તરફડીયા ખાતો નીચે પડી ગયો, અને બેભાન થઈ ગયો.

વિક્રમશી સિંહને મરી ગયેલો બાણી ઘંટ વગાડવા માટે ફોડ્યો, જેવો ઘંટ વગાડવા જાય છે ત્યાં પાછળથી આવી

સિંહે અપટ મારી, યુવાન નીચે પડી ગયો, પણ સિંહની ખોપરી તૂટી ગયેલી હોવાથી ત્યાં ને ત્યાં મરણ પામ્યો. યુવાનને થયું કે સિંહને તે માર્યો પણ ઘંટ કેમ વગાડવો ? બધી શક્તિ એકઠી કરી, ઘા ઉપર કપડાની મજબૂત ગાંઠ બાંધી દીધી. ધીમે ધીમે ઉભો થઈ જોરથી ઘંટ વગાડવા લાગ્યો.

નીચે રાહ જોતાં લોકો ઘંટનો અવાજ સાંભળી ઉપર આવી પહોંચ્યા. જુએ છે તો એક બાબુ સિંહ મરેલો પડ્યો છે. બીજી બાબુ વિક્રમશીનો મૃતદેહ પડ્યો છે.

‘પ્રાણનો ભોગ આપી યાત્રા ખુલ્લી કરી’ આથી લોકોએ લીંબડાના ઝડની નીચે આ વિક્રમશીનો પાળીયો પથ્થરમાં બનાવીને રાખેલો છે. ઉપર જાવો ત્યારે જોશો તો તે પાળીયો આજે પણ ઉભો છે.

સામે હાથીપોળ આવે છે, બન્ને બાબુ મોટા હાથીઓ કરેલા છે. બંને ગોખલાઓમાં ભગવાનની મનોહર મૂર્તિઓ છે, ઉપર એક બાબુ પંચપરમેષ્ઠિથી યુક્ત એકાંકાર છે; બીજી બાબુ ચોવીસ તીર્થંકરોથી યુક્ત હ્રીંકાર છે, બહારથી ગળી બાબુ ગલીમાં આગળ જતાં સૂર્યકુંડ આવે છે, બાબુમાં ભીમ નામનો કુંડ છે અને એક મનોહર છત્રીવાળો વિસામો છે.

સૂર્યકુંડનો પ્રભાવ

આભાપુરીમાં વીરસેન નામના રાજાને ચંદ્રકુમાર નામનો પુત્ર હતો. તેની અપરમાતા વીરમતી ચંદ્રકુમાર ઉપર દ્વેષ રાખતી હતી. ચંદ્રકુમારના લગ્ન એક ગુણવાન અને બીજી

સુંદર રાજકુમારી પ્રેમલાલચ્છી સાથે થયાં હતાં વીરસેન રાજાએ ચંદ્રકુમારને રાજગાદી ઉપર બેસાડ્યો. ચંદ્રકુમાર રાજા બન્યો.

એક વખત વીરમતીએ દેવને દીધે સ્ત્રીચરિત્ર દેખાવી ચંદ્રરાજાને કુકડો બનાવી દીધો.

સોળ સોળ વરસનાં વાહાણાં વ્યતીત થઈ ગયાં.

એકવાર પ્રેમલાલચ્છી કુકડાને લઈને શ્રી સિદ્ધગિરિ-
જીની યાત્રાએ આવેલી છે, ત્યાં કુકડો બનેલા ચંદ્રરાજાને
લઈને સૂર્યકુંડની પાસે આરામ કરવા બેઠી છે, ત્યાં કુકડાને
પોતાની પૂર્વ અવસ્થા સાંભળી આવી અને વિચારવા લાગ્યો
કે અહો ! “તીર્થ” અવસ્થામાં સોળ સોળ વર્ષ પસાર થઈ
ગયાં, કયાં મારી ગુણાવલી, કયાં માઈ રાજ્ય ? કયાં મારાં
સગાં સંબંધીઓ ? અરે ! શોક્ય માતા પોતેજ વૈરીણી
બની, નટોની સાથે દેશ દેશાવર કર્યો, પ્રેમલાલચ્છી મળી,
સાથે રહેવા છતાં કેવો વિયોગ ? ખરેખર આ રીતે જીવીને
શું કરવું ? કોણ કોનું સગું છે.” આમ વિચારી કુકડાએ
મરી જવા માટે એકદમ સૂર્યકુંડમાં ઝંપાપાત કર્યો.

પ્રેમલાલચ્છી આ જોઈ એકદમ ગભરાઈ ગઈ અને બોલી
ઉઠી અરે ! આ શું થયું ! હવે હું ક્યા જાઉં ! તે પણ કુકડાને
બચાવવા સૂર્યકુંડમાં પડી, કુકડાને પકડવા જતા કુકડાને પગે
બાંધેલો દોરો જીર્ણ થયેલો તેના હાથમાં આવતા તૂટી ગયો
અને આશ્ચર્ય વચ્ચે કુકડો મટી ચંદ્રરાજા બની ગયો, બન્ને

તરીને કાંઠે આવ્યા, એક ખીન્નને ચોળખ્યા આનંદ આનંદ થઈ ગયો, સૂરજકુંડનો પ્રભાવ સૌના જાણવામાં આવ્યો.

પછી બન્ને જણાએ શ્રી આદીશ્વર લગવાનની પૂજા ભાવથી ભજિત કરી, રાજ્ય મેળવ્યું દિક્ષા લઈ આત્માનું કલ્યાણ કર્યું. આ સૂરજકુંડ ઉપર કુકડાની મૂર્તિ રાખેલી છે.

૨

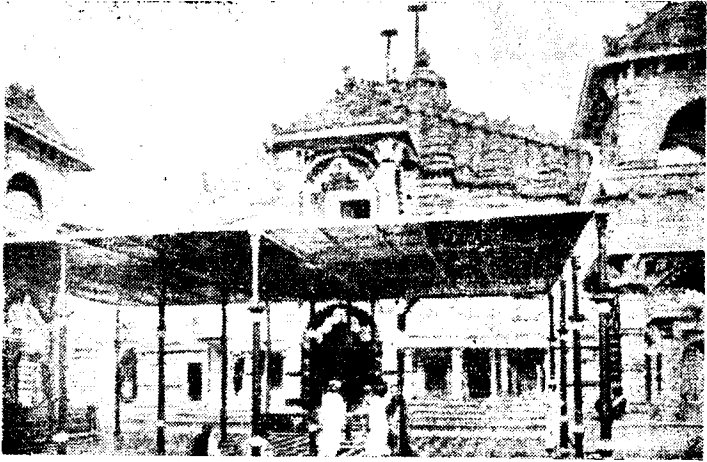
મહીપાલ રાજાનો કોઠા અનેક ઉપચારો કર્યા છતાં મટ્યો ન હતો, તે આ સૂરજકુંડના જળના પ્રભાવથી નાશ પામ્યો હતો.

હાથીપોળમાં દાખલ થતાં ડાબી બાજુ પૂજા કરનારને ન્હાવા માટે ગરમ તથા ઠંડા પાણીની સગવડ, કપડાં મૂકવા માટે ખાનાં ભાઈઓ તથા બહેનોને ન્હાવાને માટે આર-ડીઓ બનાવેલી છે. બાજુમાં કેસર સુખડ માટેનું સ્થાન છે જમણી બાજુએ કુલો વેચનારા બેસે છે.

સ્નાન કર્યા પછી કુલો વેચનારને અડી ન જવાય તેનું ધ્યાન રાખવું જરૂરી છે. માળા માટે કુલો ગુંથેલા હોય તે જ લેવા. સોયથી પરોવેલા હોય તે ન લેવા.

રતનપોળના દરવાજામાં દાખલ થતાં સામે મધ્ય-ભાગમાં શ્રી આદીશ્વરજી દાદાના મુખ્ય મંદિરનાં દર્શન થાય છે, તે ભોંયતળીએથી આવન હાથ ઉંચું છે, ૧૨૪૫ કુલોનાં મંગળ ચિન્હ, ૨૧ સિંહાનાં વિજય ચિન્હોથી શોભી રહ્યો છે. ચાર યોગિની અને દશ દિક્ષાલો, ૩૨ તોરણ, ૪૨ પૂતળીઓ,

૭૨ આધાર સ્તંભો, વગેરે શીલ્પશાસ્ત્રને અનુસાર ખંભાતના તેજપાલ સોનીએ અડળક ધન ખર્ચી સંવત ૧૬૫૦માં સમરાચ્યું હતું, ત્યારથી આ મંદિરનું નામ 'નંદિવર્ધન' રાખવામાં આવ્યું છે.

નંદિવર્ધન પ્રાસાદ

આ મુખ્ય મંદિરનો બાહ્યમંત્રીએ ૧૨૧૩માં ચૌદમો ઉદ્ધાર કરાવેલો, પછી પંદરમા તથા સોળમાં ઉદ્ધારમાં ખાસ વિશેષ ફેરફાર થયો નથી, વારંવાર રીપેર કામ થતાં રહ્યાં છે. મૂલ બાંધણી કાયમ છે.

ચૌદમા ઉદ્ધાર વખતની મૂળનાયકની પ્રતિમા અતૈકિક અને ચમત્કારીક છે, પંદરમા ઉદ્ધાર વખતે મૂળનાયકજીની પ્રતિમાને ઉઠાવવા પ્રયત્ન થયેલો પણ દાદા હાથ નહિ. એટલે તેજ પ્રતિમા કાયમ રાખવામાં આવ્યા.

શ્રી આદીશ્વરજી દાદાની અનુપમ ભવ્ય જ્યોતિર્મયી ચમત્કારી મૂર્તિના દર્શન કરતાં હૃદય નાચી ઉઠે છે, સંતાપો ભુલી જવાય છે, ભાવનાઓ બળવાન બને છે, ત્યાંથી ખસવાનું દીલ થતું નથી. જાણે આ મો દિવસ દાદાની સામે જ બેસી રહીએ. અહીં ત્રીજું ચૈત્યવંદન કરવું (ત્રણ પ્રદક્ષિણા કર્યા બાદ પણ ચૈત્યવંદન કરાય)

ચારે તરફ ૧૯૭૨ દેરીઓ, ૨૯૧૩ પાષાણનાં પ્રતિમાજી, ૧૩૧ ધાતુનાં પ્રતિમાજી, ૧૫૦૦ લગભગ પગલાંની જોડી છે. મંદિર પાસે ફરતો આરસ જડિત ચૌક છે. રથયાત્રાના વરઘોડા માટે રથ, પાલખી, ઐરાવજી હાથી-ગ ડી વગેરે ચાંદીની સામગ્રી તેમજ સુવર્ણ મેર વગેરે વસ્તુઓ રાખવામાં આવી છે.

શેઠ નરશી કેશવજીની ટુંકમાં (સગાળ પોળની અંદર) મૂળનાયક શ્રી અનંતનાથ ભગવાન તેમાં ૭૩૩ પાષાણનાં પ્રતિમાજી, ૭૨ ધાતુના પ્રતિમાજી છે.

ત્રણ પ્રદક્ષિણા

દાદાના દેરાસરમાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરવાથી બધી દેરીમાં રહેલા પ્રતિમાજીના દર્શન થાય છે; જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની પ્રાપ્તિ માટે ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવાય છે.

પહેલી પ્રદક્ષિણા:— દાદાના દર્શન કરી, રંગમંડપમાં ફરતાં જોળલાઓમાં દર્શન કરી, જમણી બાજુથી બહાર નીકળ બે ઘાચની દેરીમાં દર્શન કરી દાદાના મંદિર ઉપર જવાનો તાદર છે. તેના ઉપર ચઢી અંદર તથા બહાર દર્શન કરી

નીચે આવી નીચેના ખાંચામાં દર્શન કરી, દાદાના દહેરાસરની દક્ષિણ દિશામાં દરવાજા સામે સહસ્રકુટુંબ મંદિર છે.

સહસ્રકુટની અંદર ૧૦૨૪ શ્રી જિનપ્રતિમાઓ નીચે મુજબની હોય છે.

૨૪૦ પાંચ ભરતક્ષેત્રો અને = ૧૦ ક્ષેત્રમાં

પાંચ ઐરવતક્ષેત્રો ૨૪-૨૪ વર્તમાનકાળના

૨૪૦ પાંચ ભરતક્ષેત્રો અને = ૧૦ ક્ષેત્રમાં

પાંચ ઐરવતક્ષેત્રો ૨૪-૨૪ અધ્ય ચોવીસીના

૨૪૦ પાંચ ભરતક્ષેત્રો અને = ૧૦ ક્ષેત્રમાં

પાંચ ઐરવતક્ષેત્રો ૨૪-૨૪ આવતી ચોવીસીના

૧૨૦ ચોવીસે તીર્થંકર ભગવંતના ૫-૫ કલ્યાણકોના

૧૬૦ પાંચ મહાવિદેહક્ષેત્રના ઉત્કૃષ્ટકાલના

૨૦ ” ” જઘન્ય કાળના

૪ શાશ્વતા જિનના

કુલ ૧૦૨૪

સહસ્રકુટનાં દર્શન કરી દાદાને ફરતાં દર્શન કરતાં ઉત્તર દિશા તરફ ૧૪૫૨ ગણધરનાં પગલાં આવે છે. તે ચોવીસે તીર્થંકર ભગવંતોના ગણધરોના પગલાં છે તેનાં દર્શન કરવાં.

તીર્થંકર ગણધરો તીર્થંકર ગણધરો તીર્થંકર ગણધરો

પહેલા ૮૪ ચોથા ૧૦૬ સાતમા ૬૫

બીજા ૬૫ પાંચમા ૧૦૦ આઠમા ૬૩

ત્રીજા ૧૦૨ છઠ્ઠા ૧૦૭ નવમાં ૮૮

દશમા	૮૧	પંદરમા	૪૩	વીસમા	૧૮
અગીયારમા	૭૬	સોળમા	૩૬	એકવીસમા	૧૭
બારમા	૬૬	સત્તરમા	૩૫	બાવીસમા	૧૧
તેરમા	૫૭	અઠારમા	૩૩	તેવીસમા	૧૦
ચૌદમા	૫૦	ઓગણીસમા	૨૮	ચોવીસમા	૧૧

કુલ ૧૪૫૨

આગળ ચાલતાં શ્રી આદીશ્વરજીનું દેરાસર (જેને કેટલાકે શ્રી સીમંધરસ્વામીજી કહે છે) તેના દર્શન કરવા, આ પહેલી પ્રદક્ષિણા થઈ.

બીજી પ્રદક્ષિણા

નવા આદીશ્વર ભગવાન કે જે મૂળનાયકજીની નાસિકા વિજળા પંડવાથી જ્યારે ખંડિત થઈ હતી ત્યારે તેમના સ્થાને પધરાવવા માટે આ નવા આદીશ્વર ભગવાન, કાઉરસ-ગીઆ, અને રાયણુ પગલા નવાં ભરાવવામાં આવ્યા હતા. પણ દાદાની મૂર્તિ ઉત્થાપવા જતાં 'મા' કારનો અવાજ થયો અધિષ્ઠાયકે રબ્બ ન આપી, ઉદ્ધાર સુધી નહિ ઉઠાવવાનું જણાવ્યાથી દાદાની પ્રતિમા કાયમ રાખવામાં આવી અને આ નવા આદીશ્વર ભગવાનની વસ્તુપાળતા દહેરાસરમાં ગયા સૈકામાં સુરતવાળા તારાચંદ સંઘવીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે, એ દેરાસરથી બીજી પ્રદક્ષિણા શરૂ કરવી. નવા શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનાં દર્શન કરી બહાર નીકળી સાંકડી ગલીમાં દર્શન કરતાં આરસના સુંદર ફેરપર્વત ઉપર ચોમ્બજીનાં દર્શન

કરી સમેતશીખરજીનાં દર્શન કરતાં રાયણુવૃક્ષ પાસેથી નીકળી ગણધર પગલાંની પાછળની બાજુથી દર્શન કરતાં સહસ્રકૃણ પાર્શ્વનાથનાં દર્શન કરી સામે પથરનાં પગથિયાં ચડી શ્રી સીમંધરના સ્વામી નામથી ઓળખાત મંદિરના શિખરમાં ચૌમુખજીના દર્શન કરી, મોટા ચૌમુખજીના ઉપર પણ દર્શન કરી, નીચે ઉતરી દેરીઓમાં દર્શન કરી ચોવીસે જિનેશ્વર ભગવંતની માતાઓનો પુત્ર સહિતનો પટ છે. ત્યાં દર્શન કરતાં ખીજી પ્રદક્ષિણા પુરી થાય છે.

ત્રીજી પ્રદક્ષિણા

ત્રીજી પ્રદક્ષિણા શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીના દેરાસરની બહારના ભાગથી શ્રી આદીશ્વર ભગવાનના દેરાસરથી શરુ થાય છે, ત્યાં દર્શન કરી, દેરીઓમાં દર્શન કરતા શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનનાં દેરાસરમાં દર્શન કરવાં, મોટી ભમતીમાં દર્શન કરતાં કરતાં આગળ જતાં વીસ વિહરમાનના દેરાસરમાં દર્શન કરવાં. તેમાં ગભારામાં વીસ વિહરમાન છે અને રંગમંડપમાં ચોવીસ ભગવાન છે. પછી બહાર નીકળી પાછળના ભાગમાં દર્શન કરી અષ્ટાપદજીનાં દર્શન કરી રાયણુ વૃક્ષને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપવી. રાયણુ વૃક્ષનો મહિમા અપરંપાર છે.

રાયણુ વૃક્ષનો મહિમા

આ રાયણુ વૃક્ષ શાશ્વત છે, શ્રી આદીશ્વર ભગવંતની પાદુકાથી શોભે છે. શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ અનેક વખત આ વૃક્ષ નીચે

સમવસરેલા છે, તેથી આ વૃક્ષ તીર્થથી પણ ઉત્તમ તીર્થની જેમ વંદન કરવા યોગ્ય છે. દરેક પત્ર, ફળ અને શાખા ઉપર દેવતાઓના સ્થાનકો છે. માટે પ્રમાદથી પત્ર, ફળાદિ તોડવાં નહિ.

જેના ઉપર હૂંધની ધારા વર્ષે તેના આલોક અને પરલોક સુખકારી થાય છે

સુવર્ણ, રત્ન કે મુક્તાફળથી વંદનાપૂર્વક પૂજા કરવામાં આવે તો સ્વાનમાં સર્વ શુભાશુભ કહી આપે છે. આનું પૂજન કરવાથી શાક્રીની, ભૂત, વેતાળ રાક્ષસાદિનો વળગાડ પણ દૂર થઈ જાય છે. તેમજ કોઈ પ્રકારના તાવ વગેરે પણ આવતા નથી.

આ વૃક્ષનાં સ્વાભાવિક રીતે નીચે પડેલાં પત્ર-પુષ્પ કે શાખા લઈ આવી જીવની પેઠે સાચવી રાખવાં, એનાં જંગનું સિંચન કરવાની સર્વ પ્રકારનાં અનિષ્ટો નાશ પામે છે.

આ વૃક્ષની પશ્ચિમ દિશા તરફ એક દુર્લભ રસ કુંપિકા છે, એના રસના ગંધ માત્રથી લોખંડ સુવર્ણ થઈ જાય છે. અકુમનો તપ કર્યો હોય અને દેવની પૂજા-નમસ્કાર આદિના ભાવવાળો હોય તેવો કોઈ વિરલ પુરુષ, રસ-કુંપિકા મેળવી શકે છે. જે આ રાચણુવૃક્ષ પ્રસન્ન હોય તો બીજી કોઈ વસ્તુની જરૂર રહેતી નથી.

ભૂતકાળમાં થઈ ગયેલા તીર્થંકરો અને આ ચૌવિશીનાં તીર્થંકરો અહીં આવેલા અને ભવિષ્યકાળમાં જે જે તીર્થંકરો અહીં આવશે થશે; તે બધા તેઓ બધા અહીં સમવસરે છે.

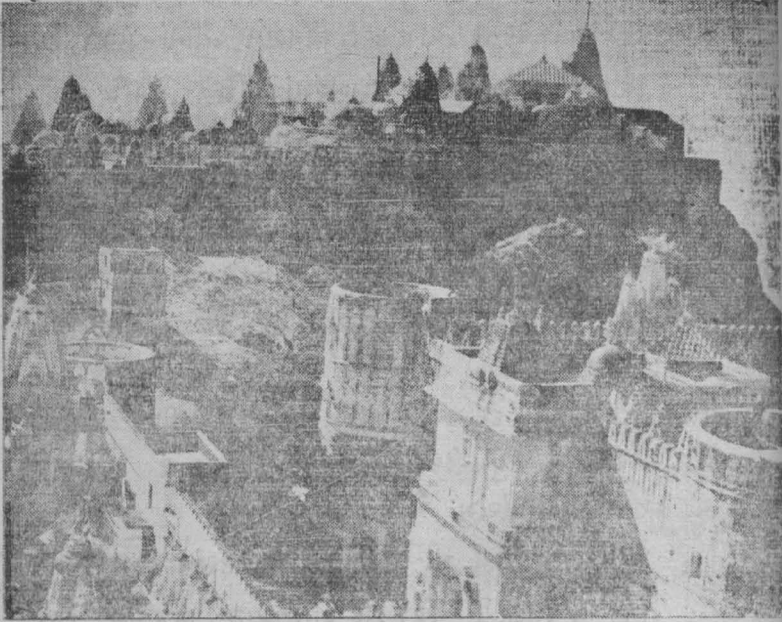
રાયણ પાદુકાનાં દર્શન કરી ચોથું ચૈત્યવંદન કરવું. તેની બાબુમાં સર્પ-મયુરની આકૃતિઓ છે, જે તીર્થની સાનિધ્યમાં જાતિવૈરનો ત્યાગ કરી અનશન કર્યાનાં સૂચક છે.

ત્યાર પછી આગળના દેરાસરમાં નમિ, વિનમિ શ્રી ઋષભદેવ પાસે રાજ્યની માગણી કરતા હોય તેવા દેખાવની પ્રતિમાઓ જોડે ભરતેશ્વર, તથા બાહુબળીજી અને બ્રાહ્મી સુંદરી, 'વીરા મોરા ગજ થકી ઉતરો' ના દેખાવની મૂર્તિ છે, ત્યાંથી આગળ ગોખલામાં વિજય શેઠ અને વિજયા શેઠાણીની મૂર્તિ છે (જેને જમાડવાથી ૮૪૦૦૦ મહાત્માઓને સૂઝતો આહાર આપ્યા જેટલું ફળ મળે છે). ચૌદરત્ન સમાન ચૌદ પ્રતિમાજીના દેરાસરનાં દર્શન કરી ભમતીમાં દર્શન કરતા કરતા શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીના દેરાસરમાં આવવું, ત્યાં દર્શન કરી પાંચમું ચૈત્યવંદન કરવું.

ચૈત્યવંદન પાંચ નીચે મુજબ પણ કરાય છે.

(૧) જયતલાટી. (૨) શ્રી શાંતિનાથ લગવાન, (૩) રાયણપાદુકા, (૪) શ્રી પુંડરીકસ્વામીજી અને (૫) શ્રી દઃદાનું એમ પાંચ ચૈત્યવંદનો સમજવાં, દરેક ચૈત્યવંદન-સ્તવન-થોય વગેરે ચોથા વિલાગમાં આપવામાં આવેલ છે. સૂત્રો જય તલાટીનાં ચૈત્યવંદન સાથે આપેલા છે, ત્યાંથી જોઈને બધે ઠેકાણે ચૈત્યવંદનો કરવાં.

હવે બાંકીની ટુંકોનું વર્ણન

હતુમાન ધારાથી નવટુંક તરફના રસ્તે જતાં થોડું ચઢતાં જમણી બાજુ એક દેરી છે, તેમાં ભીલડી મોક્ષે ગયેલી, તેનાં પગલાં સ્થાપન કરેલાં છે. આગળ ચઢતાં તલાટીથી બે માઇલને બે ફાર્સિંગે આઠ ટુંકોમાં જવાની બારી છે, તેમાં દાખલ થતાં ડાબી બાજુ અંગારશા પીર આવેલા છે.

મુસલમાન બાદશાહોની સૌરાષ્ટ્રની ચઢાઈઓ શ્રી શત્રુજય ઉપર ન આવે તે માટે દીર્ઘદૃષ્ટિથી આ કબર રાખવામાં આવેલી છે.

દંતકથા એવી છે કે શાહબુદ્દીનગોરીના વખતમાં અંગારશા નામના 'પીરમહમદ જેનું' બીજું નામ હીજો હતું તે થાણદાર હતો, તેના મરણ પછી અવગતિ થવાથી તેના આત્માની શાંતિ માટે તેની કબર કરવામાં આવેલી છે.

મુખ્ય તો તીર્થની રક્ષા માટે કબર કરવામાં આવી હોય એમ લાગે છે. લોકો ત્યાં અનેક બાધા માન્યતાઓ કરી મિથ્યાત્વની અભિવૃદ્ધિ કરી રહેલા હોય છે, તે પ્રવૃત્તિ ઘણીજ અનિચ્છનીય છે.

૧. ખરતર વસહિ

ચોમુખજીનો ટુંકમાં જતાં સૌથી પહેલાં ખરતર વસહિવની ટુંક આવે છે. આ ટુંકમાં પેસતાં જમણી બાજુ શેઠ નરશી કેશવજીની ટુંક છે. તેમાં સંવત ૧૯૨૧ માં પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવેલી છે મૂળનાયક શ્રી અલિનંદન લગવાન છે આજુબાજુ ભમતી છે ઉપર ત્રણ ચોમુખજી છે સામે વદલલ કુંડ છે આગળ જતાં વચમાં શ્રી શાંતિનાથ લગવાનનું પ્રાચીન મંદિર છે, એ પછીનાં મંદિર ૧૯ મી સદીમાં બંધાયેલાં છે, પ્રતિમાં પાષાણનાં ૩૯, ધાતુનાં ૨ છે.

૧ શ્રી શાંતિનાથ ૨ મરૂદેવી માતા, ૩ શ્રી ચંદ્રપ્રભ-સ્વામિ ૪ શ્રી ધર્મનાથ, ૫ શ્રી કુંચુનાથ, ૬ શ્રી અગ્નિનાથ ૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામિ, ૮ શ્રી ઋષભદેવજી ૯ ચોમુખજી, ૧૦ શ્રી સુમતિનાથ, ૧૧ સંભવનાથ, ૧૨ શ્રી ઋષભદેવજી વગેરે મંદિરો છે.

આરસના ૫૪ પ્રતિમાજી અને ધાતુના ૭ પ્રતિમાજી છે.

૨. ચોમુખજી (સવાસોમજી) ની ટુંક

આ ટુંકનાં શીખરો ૨૫-૩૦ માઈલ દૂરથી દેખાય છે.

૨૭૮+૧૧૬ ફીટ લાંબા પહોળા ચોકનાં મધ્ય ભાગમાં શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનો ચતુર્મુખ ૬૨+૫૭ ફુટનો ભવ્ય પ્રાસાદ છે ૯૬ ફીટ ઉંચુ શીખર છે. શ્રી આદીશ્વર ભગવાનની ચાર મનોહર ભવ્ય મૂર્તિઓ સિંહાસન ઉપર સ્થાપન કરેલી છે.

આ દહેરાસરમાં પ્રાયઃ ૪૮ લાખ રૂપીયાનો ખર્ચ થયો છે. અને ૪૮૦૦૦ રૂપીયાનાં તો માત્ર દોરડાં વપરાયા હતા એમ કહેવાય છે. એને ફરતાં બીજા દહેરાસરો દહેરીઓ, પગલાં ભમતીઓ વગેરે છે.

૧ શ્રી ઋષભદેવતું મુખ્ય મંદિર, ૨ શ્રી પુંડરીકસ્વામિ ૩-૪ શ્રી શાંતિનાથ. ૫ શ્રી પાર્શ્વનાથ, ૬ સીમંધરસ્વામિ, ૭ શ્રી અન્નિતનાથ, ૮ શ્રી આદીશ્વરજી, ૯ શ્રી શાંતિનાથ, ૧૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ, ૧૧ રાયણ અને ગણુધરનાં પગલાં વગેરે વગેરે મંદિરો આવેલાં છે.

આ ટુંકમાં ૫૪૮ આરસની પ્રતિમાજી અને ૫૨ ધાતુનાં પ્રતિમાજીઓ છે.

ચોમુખજીની ટુંકની પાછળની બારી પાછળ પાંડવોનું મંદિર, સહસ્રકુટ મંદિર તથા ૧૭૦ જિનેશ્વર અને ચૌદરાજ-લોકના પટો આરસમાં કોતરેલાં છે.

૧૧૬૭ આરસનાં પ્રતિમાજીઓ છે.

સવા સોમાનો દૂકનો ઇતિહાસ

વણુધલી ગામમાં પ્રામાણિકતા, પ્રતિષ્ઠા અને શુભ નિધાના મુદ્રાલેખવાળા સવચંદ શેઠ વેપાર કરતા હતા, શેઠ-શાહુકારો બધા તેમને પોતાની મીલકત આપતા અને જ્યારે જોઈએ ત્યારે પાછી મેળવતા.

એક ઈર્ષાખોર વેપારીએ એક ગરાસદારના કાન ભંભેરી કહ્યું કે ‘સવચંદ શેઠ ખોટમાં છે, માટે તમારી મુડી પાછી મળી રહી !’

ગરાસદારે શેઠ પાસે આવી પોતાની બધી મુડી પાછી માગી, તે ટાઈમે પેઢીમાં એટલી રકમ રોકડી ન હતી. વહાણો આવ્યા ન હતાં ઉઘરાણી પણ જલ્દી પતે એમ ન હતી, પ્રતિષ્ઠાનો સવાલ હતો, જો ના કહે તો આખર જાય એમ હતું, શેઠને મુંઝવણ થઈ, થોડીવાર વિચાર કરી અમદાવદના પ્રતિષ્ઠિત સોમચંદશેઠ ઉપર મોટી હુંડી લખી આપી, લખતાં લખતાં આંસુના જે ટીપા હુંડી ઉપર પડી ગયા, હુંડી ગરાસદારને આપી.

ગરાસદાર નામ પૂછતો સોમચંદ શેઠને ત્યાં ગયો, શેઠ બહાર ગયા હતા, મુનિમે હુંડી લીધી વાંચી, સવચંદશેઠનું ખાતું શોધવા લાગ્યો, પણ ખાતું મધ્યું નહિ, એટલે ગરાસદારને કહ્યું કે શેઠ આવે ત્યારે આવજો

ગરાસદારને શંકા પડી, લાખ રૂપીયાની હુંડી હતી. જે કલાક ફરોને પાછો આવ્યો સોમચંદ શેઠ હુંડી હાથમાં લઈ

તપાસના લાગ્યા. ખાતાવહી તપાસરાત્રી પણ મુનિમે કહ્યું કે તેમનું ખાતું નથી.' સોમચંદ શેઠની નજર હુંડી ઉપર પડેલા આંસુ ઉપર પડી. અક્ષરો પણ ધ્રુજતા હાથે લખાયેલા હોય એમ લાગ્યું. શેઠ બધી વાત સમજી ગયા. શેઠે પોતાને ખાતે રકમ લખીને હુંડીની રકમ ગરાસદારને આપી દીધી.

થોડા દિવસ પછી સોમચંદ શેઠનું નામ લેતા કોઈ મહેમાન આવ્યા. શેઠ આડતિયા ધારી પોતાના ઘેર લઈ ગયા, જોખમ ગાડીમાંથી ઉતરાવી પટારામાં મુકાવ્યું. જમ્યા બાદ વાત નીકળતા શેઠને કહ્યું કે 'તમારા રૂપીયા વ્યાજ સાથે લઈ ખાતું ચુકતે કરો.'

શેઠને આશ્ચર્ય થયું કે 'સેના રૂપીયા, સેની વાત, મહેમાને યાદી આપી હુંડીની વાત કરી, આપે હુંડી સ્વીકારી, મારી લાજ રાખી હતી.

સોમચંદશેઠે કહ્યું કે એ રૂપીયાનો જમે ખર્ચ નાંખાઈ ગયો છે; સંકટમાં આવેલા સાધર્મિને સહાય કરવી તે મારી ફરજ હતી, માટે હવે તે રૂપીયા મારાથી લેવાય નહિ, સવચંદશેઠે ખૂબ આગ્રહ કરવા લાગ્યા. બન્ને રૂપીયા લેવાની ના પાડે છે. હવે શું કરવું !

છેવટે નકકી કરવામાં આવ્યું કે 'આ રકમમાં બીજી રકમ ઉમેરી શ્રી શંત્રુજય ઉપર મંદિર બાંધાવવું.' શંત્રુજય ઉપર ઉંચામાં ઉંચી ટુંક બાંધવામાં આવી.

આ રીતે આ ચોખ્ખાજીની ટુંકનું નિર્માણ થયું, તેને સવા-સોમની ટુંક કહેવાય છે.

૩ છીપાવસી

આ ટુંક ભાવસાર ભાઈઓએ સંવત ૧૯૭૧ માં બંધાવી છે. મૂળનાયક શ્રી આદીશ્વર લગવાન છે. ટુંકમાં ત્રણ મંદિરો. અને ૨૧ દેરીઓ છે કુલ આરસનાં ૫૨ પ્રતિમાજીઓ છે.

(૧) શ્રી ઋષભદેવ, (૨) શ્રી શ્રેયાંસનાથ, (૩) શ્રીનેમનાથ, (૪) શ્રી અજિતનાથ અને (૫) શ્રી શાંતિનાથ લગવાનની બે દેરીઓ સામસામે હતી તે બન્ને દેરીઓ નંદિષેણુસૂરીશ્વરજીએ અજિતશાંતિની રચના કરતાં સાથે આવી ગઈ છે. એમ કહેવાય છે અને (૬) શ્રી સુપાર્શ્વનાથ એમ છ મંદિરો છે.

૪. સાકરવસી

આ ટુંક અમદાવાદવાળા શેઠ સાકરચંદ પ્રેમચંદે સંવત ૧૬૮૩માં બંધાવી છે. મૂળનાયક શ્રી ચિંતામણીપાર્શ્વનાથ મોટા પંચધાતુના છે. બન્ને બાજુએ સ્ક્રટિક રત્નના સાથિયા છે. ટુંકમાં આરસના ૧૭૨ પ્રતિમાજીઓ અને ૫ ધાતુના પ્રતિમાજીઓ છે.

અહીં ૧, શ્રી ચિંતામણીપાર્શ્વનાથ, ૨, શ્રી પુંડરીકસ્વામી ૩. શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામિ. ૪ પાંડવોનુ મંદિર આ ટુંકમાં ગણાય છે.

૫ નંદીશ્વર (ઉજમફળ) ની ટુંક

અમદાવાદના નગરશેઠ પ્રેમાભાઈના ફળ ઉજમફળજી આ ટુંક સંવત ૧૮૬૩માં બંધાવી છે. આમા નંદિશ્વરદ્વિપમાં આવેલા બાવન જિનાલયોની રચના કરવામાં આવી છે. ચારે બાજુ પથરમાં કોરેલી બાળી બનાવેલી છે.

૧ શ્રી કુંથુનાથ અને ૨ શ્રી શાંતિનાથના બે મંદિરો છે. ટુંકમાં ૨૭૨ આરસના પ્રતિમાજીઓ અને ૪ ધાતુના પ્રતિમાજીઓ છે.

૬ હીમાલાયની ટુંક

અમદાવાદ નગરથી હીમાલાયએ આ ટુંક સંવત ૧૮૮૨ માં બંધાવી હતી અને સંવત ૧૮૮૬માં પ્રતિષ્ઠા થયેલી, મુખ્ય મંદિર ઉપર ત્રણ શિખરો છે મુળનાયક શ્રી અજિતનાથ લગવાન છે. ૨ શ્રી પુંડરીકસ્વામિ, ૩-૪ ચૌમુખજીના મંદિરો છે.

આ ટુંકમાં ૩૧૬ આરસનાં પ્રતિમાજીઓ અને ૮ ધાતુના પ્રતિમાજીઓ છે.

૭ પ્રેમવસી (મોદી)ની ટુંક

અમદાવાદના ધનાઢય વેપારી મોદી પ્રેમચંદ લવજીએ આ ટુંક સંવત ૧૮૩૭ માં બંધાવી છે.

મોદી પ્રેમચંદ લવજીભાઈ સંઘ લઈને શ્રી સિદ્ધગિરિજી આવ્યા હતા, શ્રી આદીશ્વર લગવંત આદિટુંકોનાં દર્શન કરી ખૂબ હર્ષિત થઈ ગયા અને એક સુંદર ટુંક બનાવવાની લાવના થઈ, તેથી સુંદર ટુંક બંધાવી છે. મૂલનાયક શ્રી આદીશ્વર લગવાન છે. સામે ૧-૨ શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીનું મંદિર છે.

૩-૪ જમણી તથા ડાબી બાજુ બે માળના શ્રી સહસ્રરૂપા પાર્શ્વનાથનાં મંદિર આરસના બંધાવેલા છે. ઉપર ચૌમુખજી છે. નીચે બધા પ્રતિમાજી પાર્શ્વનાથ લગવાનનાં છે. આખુની

કોરણી જેવા બે સુંદર ગોખલા કરાવેલા છે. આ ગોખલા સાસુ વહુના કહેવાય છે. છતમાં સાસુ વહુની કથા કોતરેલી છે. અને લાવવહી શાલભંજકા પુતળીઓ છે.

૫- શ્રી અજિતનાથ, ૬-૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીના મંદિરો છે. કરતો કિલ્લો છે.

આ ટુંકમાં ૪૬૭ આરસના પ્રતિમાલુઓ અને ૭૩ ધાતુનાં પ્રતિમાલુઓ છે. ૧૪૫૨ ગણધરનાં પગલાં છે.

નીચેના ભાગમાં કુંડ આવેલો છે. પગથિયાં પાસે શેઠની કુળદેવી માતાજીની મૂર્તિ છે. માતાજી ચમત્કારી ગણાય છે.

કુંડ પાસે પોણોસો જેટલાં પગથિયાં ઉતરતાં પહાડમાં કોતરેલી વિશાળ શ્રી આદીશ્વરજી (અદ્વૈતજી) દાદાની મૂર્તિ છે ૧૮ કુટ ઊંચી અને. ૧૪૥ કુટ પહોળી છે. ધરમદાસ શેઠે સંવત ૧૬૮૬ માં તેની છેલ્લી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

૮. બાદાવસીની કુંડ

ઘોઘાના દીપચંદલાઇ (હુલામણું નામ બાલાભાઇ) એ આ કુંડ સંવત :૧૮૬૩ માં બંધાવી છે. ૧-મૂળનાયક શ્રી આદીશ્વર ભગવાન છે, માળ ઉપર ચોમુખજી વગેરે મૂર્તિઓ છે.

૨-પુંડરીકસ્વામીજી, ૩-ચૌમુખજી, ૪-શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામિ, ૫-શ્રી અજિતનાથ અને ૬-શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરો છે.

આ ટુંકમાં ૧૪૫ આરસનાં પ્રતિમાલુઓ અને ૧૩૨ ધાતુનાં પ્રતિમાલુઓ છે.

૬ મોતીશાની ટુંક

મુંબઈમાં મોતીચંદ શેઠ વહાણવટાનો ધંધો કરતા હતા. ધીમે ધીમે આઠ વહાણો પોતાના કર્યા.

એક વખત વહાણ ચીન તરફ જતું હતું તેમાં દાણ ચોરીનું અફીણ છે એવો વહેમ સરકારને પડ્યો. તેથી તે વહાણ પકડવા સ્ટીમરલોંચ મુકી, શેઠને આ વાનની ખબર પડી, શેઠે સંકલ્પ કર્યો કે ‘જો વહાણ બચી જાય તો તેની કુલ આવક શ્રી શત્રુજય તીર્થ ઉપર ખરચી નાખવી.’

પુણ્યયોગે વહાણ બચી ગયું. ખાર તેર લાખ રૂપીયાની આવક થઈ. એ રકમ શ્રી શત્રુજય તીર્થ ઉપર ખરચવા માટે ગુદી કાઢી મુકી.

મોતીશાશેઠ શ્રી સિદ્ધગિરિજા આવ્યા. ટુંક બંધાવવા માટે જગ્યા કોઈ દેખાય નહિ. છેવટે શેઠની નેજર શ્રી મુળ નાયકજી અને શ્રી ચૌમુખજીની ટુંક વચ્ચે એક મોટી ખીણ ઉપર પડી અને વિચારવા લાગ્યા કે ‘જો આ ખીણ પુરી થઈએ તો સુંદર ટુંક બંધાવી શકાય.’ ખીણ એટલી બધી ઉંડી હતી કે નીચે નજર કરતાં આંખે અંધારા આવી જાય. શેઠે તો કોઈપણ રીતે ખીણ પુરીને તેના ઉપર મંદિર બંધાવવાનો નિર્ણય કરી લીધો.

ખાતમૂહૂર્ત કરવામાં આવ્યું. દેશપરદેશથી મનુરો બોલાવ્યા. ખીણ પુરવાનું કામ ધમધોકાર ચાલવા લાગ્યું. પાણીના એક હાંડાના ચારઆના આપીને પણ પાણી મંગાવવામાં આવ્યું હતું. ખીણ પુરાઈ ગઈ. તેના ઉપર વિમાન

આકારના સુંદર મંદિરે આજે ઉભા છે. મંદિરેના બાંધકામ એંશીહજારના તો દોરડા વપરાયા હતા.

દહેરાસરેની પ્રતિષ્ઠાના મુહૂર્તો નક્કી થયાં, પણ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યા પહેલાં જ શેઠ તો ૧૮૯૨ ના ભાદરવા સુદ ૧ ના સ્વર્ગે સિધાવ્યા.

તેમની ભલામણ મુજબ સોરઠનો સંઘ સંવત ૧૮૯૩ ના પોષ વદી એકમના પાલીતાણા આવ્યો. સંઘમાં એક હજાર સંઘવીઓ અને સવાલાખ જેટલા યાત્રાળુઓ હતા. બધી વ્યવસ્થા શેઠના મિત્ર અમરચંદ દમણી અને કુલચંદ કસ્તુરચંદ સારી રીતે કરતા હતા.

અઢાર દિવસ ઝાંપે ચોખા મુકાયા હતા. રોજના જમણુનો ખરચ તે વખતે ચાલીસ હજાર રૂપીયા આવતો હતો. પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૮૯૩ ના મહા વદ ૨ ના દિવસે શેઠના પુત્ર ખીમચંદ ભાઈએ કરી હતી.

મંદિરેની રચના

શેઠ મોતીશાની ટુંકની રચના નલિનીગુદમ, વિમાનના આકારે છે. તેના ફરતો ચાર કોઠાવાળો સુંદર કોટ છે. મુખ્ય મંદિરમાં શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનની મનોહર મૂર્તિ છે, ઉપરના ભાગમાં, બીજે અને ત્રીજે માળે ચોમુખજી પધરાવેલા છે. સામી બાજુ શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીનું મંદીર છે. બન્ને બાજુ બે માળના મંદિર છે. મુખ્ય મંદિરને ફરતાં નાના મોટા મંદિરો તથા મોટી ભમતીમાં દેરીઓ આવેલી છે, બાંધણી બધી પદ્મતીસરની મનોહર છે.

આખી ટુંકમાં કુલ ૧૬ મંદિરો અને ૧૨૩ દેરીઓ છે.

૧-શ્રી પુંડરીકસ્વામી, ૨-૩ શ્રી ધર્મનાથ, ૪-૫ ચોમુખજી ૬-શ્રી ઋષભનાથ, ૭-ચોમુખજી. ૮-શ્રી આદી-શ્વરજી, ૯-શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામિ ૧૦-શ્રી પાર્શ્વનાથ, ૧૧-ગણ-ધર પગલાં ૧૨-સહસ્રકુટ, ૧૩ શ્રી સંલવનાથજી ૧૪-શ્રી સુપાર્શ્વનાથ, ૧૫-શ્રી મહાવીરસ્વામીજી કુલ ૧૬ મંદિરો છે.

ખહારના ભાગમાં એક મોટો કુંડ છે કુંડ ઉપર કુંતા-સર દેવીની મૂર્તિ છે, સામી બાબુથી પંચશીખરી અને ત્રણ શીખરી (જે રામપોળની અંદર સામી બાબુ આવેલાં છે,) મંદિરમાં જવાય છે અને ખહાર આવી દાદાની ટુંકમાં જવાય છે.

આખી ટુંકમાં ૨૭૨૨ આરસની પ્રતિમાજીઓ, ૧૪૩ ધાતુની પ્રતિમાજીઓ અને ૧૪૫૭ પગલાંની જોડ છે.

નવે ટુંકમાં થઈ ત્રણ હજાર મંદિરો, ૧૦૬ મંદિરો ૭૩૧ દેરીઓ આશરે ૧૧૨૪૦ આરસના પ્રતિમાજીઓ અને ૭૧૧ ધાતુના પ્રતિમાજીઓ છે. તથા ૮૯૬૧ પગલાં છે.

શત્રુંજય ગિરિરાજ જયતલાટીથી દાદાની ટુંક અડી માઇલે છે. આખા ગિરિરાજ ઉપર લગભગ સંવત ૨૦૦૬માં પગથિયા આંધવામાં આવ્યાં છે.

(૯) પ્રતિમાઓના વિપુલતા

શત્રુંજય તીર્થ એટલે દેવનગરી, પ્રતિમાઓની વસ્તી અને જૈનોનું સ્વર્ગ જૈન મંદિરોની આવી ભરચક વસાહત

અન્યત્ર નથી જ. જેના એક ચોકમાં પચાસ હજાર નાની મોટી) પ્રતીમાઓ છે. એક એક પ્રતિમાના દર્શન પાછળ અને તેની સાનિધ્યમાં વિધિસિર ત્રણ ખમાસમણાં અને એક નવકાર મંત્ર લણતાં એક એક મીનિટ ગણીએ તો કેટલા દિવસ થાય ? અને આપણી લોકપરંપરા મુજબ દરેક સ્થળે વધુ નહિ, તો એકએક નયા પૈસાની લેટ ધરીએ તો કેટલા રૂપિયા થાય ? એ પચાસ હજાર નયા પૈસાનું વજન ૧૯૫ રતલ થાય અને એ પૈસાં ભરેલો થેલો ઉચકવા એક મજૂર પણ સાથે જોઈએ જ, આ તો એક વિશાળ ચોકની વાત થઈ. પણ આત્રા કેટલાય ચોક ધરાવતા શત્રુંજયના તીર્થસ્થાનનો કયામ કરવો એ સંસારીઓ માટે ખૂબ જ કઠીન કાર્ય છે.

શત્રુંજય ગિરિરાજ કોઈ ભારેખમ હાથીની જેમ ઉત્તર-દક્ષિણ લંબાઈને ચૂડીખમ ઉભો છે. એનું શિખર મંદિરોની ખીચોખીચ વસાહતોથી કોઈ કલાત્મક અંબાડી જેવું શોભે છે. એણે અંકમાં ધારણ કરેલી ખીણો પણ મંદિરોથી ભરપુર છે. આખોય શત્રુંજય શ્વેતાંબર સંપ્રદાયના અનેક ગચ્છના તેજસ્વી વાવટા ફરકાવે છે.

શત્રુંજય ધામની તીર્થપૂજા માટે સિદ્ધરાજ જયસિંહે ખાર ગામનું શાસન કરી આપ્યું, ત્યાંથી લઈને અમદાવાદના નગરશેઠ શ્રી. હેમાલાઈની દૂક બંધાઈ ત્યાં સુધીની તવારીખ તપાસતાં જૈનોએ અસાધારણ ધર્મ સ્પર્ધા કરી કરોડો રૂપિયા ખચી શત્રુંજયનું અલૌકિક નિર્માણ કયું છે. પણ આ બધામાં અમદાવાદે એક શાનદાર ઇતિહાસ

સર્જાવ્યો છે. શત્રુજયની દસ ટૂંકોમાં અર્ધભાગની તો અમ-
દાવાદના જ શ્રીમંતોએ વસાવી છે.

શ્રી. શાન્તીદાસ શેઠને હીજરી સન ૧૦૭૦ના રજબ માસની ૧૦ મી તારીખે ઔરંગઝેબ પાસેથી એક ફરમાન મળ્યું. એમાં શ્રી. શાન્તીદાસની કદરદાની કરવામાં આવી હતી. અને તે માટે શત્રુજય, જુનાગઢ નજીકનો ગિરનાર અને શિરોહી રાજનો આબુ એમ ત્રણે પહાડ ભેટ આપવામાં આવ્યા હતા. પર્વતોપર થતા ઘાસચારા, સાગ, બળ-તાણ પણુ શ્રાવક કોમને અપણું કરવામાં આવ્યાં હતાં. આ ફરમાનમાં અમલદારોને તેના અમલ માટે ખાસ તાકીદ કરવામાં આવી હતી. અન્ય રાજાઓ શ્રી. શાન્તીદાસને સંતાપે નહિ બડકે તેમને સહાયભૂત થઈને પોતાની કૃપા મેળવે તેની ખાસ નોંધ પણ છે. ઉપરાંત તે વખતે દર વર્ષે જમીન જાગીરની સનદ તાણ કરાવવી પડતી હતી તે નહિ કરવાનો પણ તેમાં ઉલ્લેખ છે. છેવટે ફરમાનમાં લખ્યું છે કે, “જે કોઈ પ્રાંત અને પહાડ અમે (શ્રી. શાન્તીદાસને) સોંપ્યો છે તે માટે કોઈ દાવો કે આક્રમણ કરશે તો તે લોકોની બંદુઆ અને અન્નદાહની દયાનતને પાત્ર ઠરશે ”

(ગુજરાત સમાચાર માંથી)

વિભાગ ત્રીજો

(૧) નવાણું યાત્રાની વિધિ

નવાણું યાત્રા કરનારે નીચે લખેલા પાંચ સ્થળે દરરોજ ચૈત્યવંદન કરવાં જોઈએ

(૧) ૧. ગિરિરાજ સન્મુખ તળેટીએ. ૨ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના દેરાસરે, ૩. શ્રી રાયણ-પગલાએ, ૪. શ્રી પુંડરીકસ્વામીના દેરાસરે, ૫ મૃગનાયક શ્રી આદીશ્વર ભગવાનના દેરાસરે તથા એકેક વખતે આ પાંચે સ્થાને સ્નાત્ર ભણાવવું જોઈએ.

(૨) નવાણું કરનારે દરરોજ ૧૦ બાંધી નવકારવાળી ગણવી. એટલે નવાણું પૂર્ણ થતાં એક લાખ નવકાર પૂરા થાય.

(૩) નવાણું યાત્રા કરનાર મનુષ્યે હુમેશાં બે વખત પ્રતિકંભણ સચિત્તત્યાગ બ્રહ્મચર્યનું પાલન અને શક્તિ હોય તો એકાસણ કરવું, ભૂમિએ સંચારો કરવો, પગે આદીને જત્રા કરવી

(૪) ૯૯ યાત્રાઓ ગિરિરાજની કરવી. ઉપરાંત બીજી ઘેટીયાગની નવ મળી કુલ ૧૦૮ યાત્રાઓ કરવી.

(૫) યથાશક્તિ સ્થયાત્રાનો વરઘોડો ચઢાવવો. નવાણું પ્રકારી પૂજા ભણાવવી તથા આંગી રચાવવી.

(૬) હુમેશાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા તથા એકવાર દાદાજીના મંદિરને ફરતી ૧૦૮ પ્રદક્ષિણા દેવી.

(૭) હમેશાં નવ સાથીઆ તથા નવ ફળ તથા નવ નૈવેદ્ય મૂકવા.

(૮) 'શ્રીશત્રુંજયતીર્થ' આરાધનાર્થ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ' કહી નવ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ ફરરોજ કરવો.

(૯) હંમેશાં યથાશક્તિ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી.

(૧૦) એક વખત ૧૦૮ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો.

(૧૧) શક્તિ હોય તો ચતુર્વિહારો છઠ્ઠ કરીને સાત જાત્રા કરવી. (સાત જાત્રા કરનાર ત્રીજા ભવે મોક્ષે જાય છે.) પુંડરીકજીવું ધ્યાન કરવું, ઘેટીની પાગે, રોહી-શાળાની પાગે, અને શત્રુંજ નદીની પાગેથી એકવાર તો અવસ્થા જાત્રા કરવી તથા ખાર ગાઉ, છ ગાઉ ને દોઢ ગાઉની પ્રદક્ષિણા કરવી. આ રીતે બધી મળી કુલ ૧૦૮ જાત્રાઓ કરવી.

(૧૨) નવ વખત નવટુંકનાં દર્શન કરવાં, નવટુંકમાં દરેક ટુંકના મૂલતાયકની પાસે ચોત્યવંદન કરવું.

(૧૩) એકવાર ગિરિરાજની પૂજા (તળાટીથી માંડીને રામપોળની ખારી સુધી જે જે પગલાં, પ્રતિમાજીઓ છે, તેની પૂજા કરવી, ડુંગર પૂજા કરવી, ધોવરાવવો. જેથી કાંઈ આશાતના થઈ હોય તો તેનું નિવારણ થઈ જાય.

(૧૪) ફરરોજ નવ ખમાસમણાં આ રીતે દુહા બોલીને દેવાં.

સિદ્ધાચલ સમરું સદા. સોરઠ દેશ મોઝાર,

મનુષ્ય જન્મ પામી કરી. વંડુ વાર હજાર; ૧

સોરઠ દેશમાં સંચર્યો, ન ચઢ્યો ગઢગિરનાર;

શેત્રુંજ નદી નાહ્યો નહિ; એનો એળે ગયે અવતાર ૨.

શેત્રુંજી નદીમાં માહીને, મુખ બાંધી મુખ કોથ,
 દેવ યુગાદિ પૂજ્યે, આણી મન સંતોષ ૩
 એકેકુ ડગલું ભરે, શેત્રુંજી સામો જોડ,
 ઋષભ કહે ભવ કોડનાં, કર્મ ખપાવે તેડ; ૪
 શેત્રુંજી સમો તીરથ નહિં, રૂપલ સમો નહિ દેવ;
 ગૌતમ સરિખા ગુરુ નહિ, વળી વળી વાંદુ તેડ; ૫
 જગમાં તીરથ દો વડા. શત્રુંજય ગિરનાર;
 એક ગઢ રૂપલ સમોસર્યા, એક ગઢ નેમકુમાર ૬
 સિદ્ધાયલ સિદ્ધિ વર્યા, મુનિવર કોડ અનંત;
 આગે અનંતા સિદ્ધશે; પૂજે ભવી ભગવંત ૭
 શત્રુંજયગિરિ-મંડણો; મરુદેવાનો નંદ;
 યુગલાધર્મ નિવારણો, નમો યુગાદિ જિણુંદ; ૮
 તન મન ધન સુત વહ્નલા; સ્વર્ગાદિ સુખ ભોગ;
 વળી વળી એ ગિરિ વંદતા, શિવરમણિ સંયોગ. ૯

(૨) નવાણું યાત્રાનું ગણણું

આ તીર્થનાં નવાણું નામો છે. તેની, રોજ એક એક નામની એક છુટી નવકારવાળી ગણવી.

દિવસ	ગણણું	દિવસ	ગણણું
૧	શ્રી શત્રુંજય ગિરિવરાય	૧૮	શ્રીતાલધ્વજ ગિરિવરાય
	નમઃ		નમઃ
૨	ખાહુખળી	૧૯	પુણ્યરાશી
૩	મરૂદેવી	૨૦	મહાખળ
૪	પુંડરીક	૨૧	દશશક્તિ
૫	રૈવત	૨૨	શતપત્ર
૬	વિમલ	૨૩	વિજયાનંદ
૭	સિદ્ધરાજ	૨૪	ભદ્રંકર
૮	ભગિરથ	૨૫	મહાપીઠ
૯	સિદ્ધશૈલ	૨૬	સુર
૧૦	સહસ્રકમલ	૨૭	મહા
૧૧	મુક્તિનિલય	૨૮	મહાનંદ
૧૨	સિદ્ધાચળ	૨૯	કર્મસૂત્રહણુ
૧૩	શતકુટ	૩૦	કૈલાસ
૧૪	ઢંક	૩૧	પુષ્પદંત
૧૫	કદંબ	૩૨	જયંત
૧૬	કોડિનિવાસ	૩૩	આનંદ
૧૭	લોહિત્ય	૩૪	શ્રીપદ ગિરિવરાય નમઃ

૩૫ શ્રી હસ્ત ગિરિવરાય

નમઃ

૩૬ ,, શાશ્વત	,,
૩૭ ,, લઘ્ય	,,
૩૮ ,, સિદ્ધશેખર	,,
૩૯ ,, મહાજશ	,,
૪૦ ,, માલ્યવંત	,,
૪૧ ,, પૃથ્વીપીઠ	,,
૪૨ ,, હુઃખહર	,,
૪૩ ,, મુક્તિરાજ	,,
૪૪ ,, મણિકાંત	,,
૪૫ ,, મહિધર	,,
૪૬ ,, કંચન	,,
૪૭ ,, આનંદધર	,,
૪૮ ,, પુણ્યકંઠ	,,
૪૯ ,, જયાનંદ	,,
૫૦ ,, પાતાળ મૂળ	,,
૫૧ ,, વિભાસ	,,
૫૨ ,, વિશાળ	,,
૫૩ ,, જગતારણ	,,
૫૪ ,, અકલંક	,,
૫૫ ,, અકર્મકં	,,
૫૬ ,, મહાતીર્થ	,,
૫૭ ,, હેમ	,,

૫૮ શ્રી અનંતશક્તિ

ગિરિવરાય નમઃ

૫૯ ,, પુરુષોત્તમ	,,
૬૦ ,, પર્વતરાજ	,,
૬૧ ,, જ્યોતિરૂપ	,,
૬૨ ,, વિલાસભદ્ર	,,
૬૩ ,, સુભદ્ર	,,
૬૪ ,, અજરામર	,,
૬૫ ,, ક્ષેમંકર	,,
૬૬ ,, અમરકેતુ	,,
૬૭ ,, શ્રીગુણકંઠ	,,
૬૮ ,, સહસ્ત્રપત્ર	,,
૬૯ ,, શિવંકર	,,
૭૦ ,, કર્મક્ષય	,,
૭૧ ,, તમોકંઠ	,,
૭૨ ,, રાજરાજેશ્વર	,,
૭૩ ,, ભવતારણ	,,
૭૪ ,, ગજચંદ્ર	,,
૭૫ ,, મહોદય	,,
૭૬ ,, સુરકાંત	,,
૭૭ ,, અચળ	,,
૭૮ ,, અભિનંદન	,,
૭૯ ,, સુમતિ	,,
૮૦ ,, શ્રેષ્ઠ	,,

૯૧ શ્રી અભયકંઠ ગિરિવરાય

નમઃ

૯૧ શ્રી અષ્ટોત્તરશતકુટ

ગિરિવરાય નમઃ

૯૨ „ ઉજ્જવ „

૯૨ „ સૌન્દર્ય „

૯૩ „ મહાપદ્મ „

૯૩ „ યશોધર „

૯૪ „ શ્રીવિશ્વાનંદ „

૯૪ „ પ્રિતિમંડન „

૯૫ „ વિજયભદ્ર „

૯૫ „ કામદાયી „

૯૬ „ ધન્વન્તરી „

૯૬ „ સહજાનંદ „

૯૭ „ કપર્દિવાસ „

૯૭ „ મહેન્દ્રદેવ „

૯૮ „ મુક્તિ નિકેતન „

૯૮ „ સર્વાર્થસિદ્ધ „

૯૯ „ કેવળદાયક „

૯૯ „ પ્રિયંકર „

૯૦ „ ચર્ય „

(૩) સિદ્ધગિરિજના છક્ર—અક્રમ તપની વિધિ

આ તપમાં પહેલો તથા છેલ્લો અક્રમ કરવો અને વચ્ચે સાત છક્ર કરવા, આ રીતે વીશ ઉપવાસ તથા નવ પારણા મળી કુલ ૨૯ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય છે. સાચીઆ વગેરે ૨૧-૨૧ કરવા નવકારવાળી વીશ નીચે પ્રમાણે ગણવી.

૧ અક્રમમાં—શ્રી પુંડરીક ગણુધરાય નમઃ ॥

૨ છક્રમાં—શ્રી ઋષભદેવસર્વજ્ઞાય નમઃ ॥

૩ „ શ્રી વિમલગણુધરાય નમઃ ॥ ॥

૪ „ શ્રી સિદ્ધદેવત્રાય નમઃ ॥

૫ „ શ્રી હરિગણુધરાય નમઃ ॥

૬ , શ્રી બાહુબલિનાથાય નમઃ ..

૭ , શ્રી સહસ્રાદિગણધરાય નમઃ

૮ , શ્રી સહસ્રકમલાય નમઃ .

૯ અઠ્ઠમમાં શ્રી કોડીગણધરાય નમઃ ..

અથવા બીજી રીતે આ મુજબ ૨૦ નવકારવાળી ગણવી—

૧ બન્ને અઠ્ઠમે શ્રી સિદ્ધાદિશત્રુજય સિદ્ધગિરિવરાય નમઃ

૨ છઠ્ઠમાં શ્રી આદીશ્વરપરમેષ્ઠિને નમઃ :-

૩ , શ્રી આદીશ્વરઅર્હતે નમઃ ..

૪ , શ્રી આદીશ્વરનાથાય નમઃ .

૫ ,, શ્રી આદીશ્વરસર્વજ્ઞાય નમઃ .

૬ ,, શ્રી આદીશ્વરપારંગતાય નમઃ ..

૭ ,, શ્રી શત્રુજયસિદ્ધક્ષેત્રપુંડરીકાય નમઃ ..

૮ ,, શ્રી સિદ્ધક્ષેત્રપુંડરીકવિમલગિરયે નમઃ ..

અથવા શ્રી શત્રુજયપર્વતાય નમઃ ..

આ જાપ હંમેશા ૨૦ નવકારવાળીથી કરવો.

(૪) ૨૧ ખમાસમણાં આ પ્રમાણે દેવાં—

૧ શ્રી શત્રુજયપર્વતાય નમઃ ..

૨ ,, પુંડરીકપર્વતાય નમઃ ..

૩ ,, સિદ્ધક્ષેત્રપર્વતાય નમઃ .

૪ ,, વિમલાચરલાય નમઃ ..

૫ ,, સુરગિરયે નમઃ ..

૬ ,, મહાગિરયે નમઃ ..

૭ ,, પુણ્યરાશયે નમઃ ..

૮ ,, પર્વતાય નમઃ ..

- ૯ „ પર્વતેન્દ્રાય નમઃ ..
 ૧૦ „ મહાતીર્થાય નમઃ ..
 ૧૧ „ સારસ્વતાય નમઃ ..
 ૧૨ „ દદશકૃતિપર્વતાય નમઃ ..
 ૧૩ „ મુક્તિનિલયાય નમઃ ..
 ૧૪ „ પુષ્પદંતાય નમઃ ..
 ૧૫ „ મહાપદ્માય નમઃ ..
 ૧૬ „ પૃથ્વીપીઠાય નમઃ ..
 ૧૭ „ સુભદ્રાગિરિપર્વતાય નમઃ ..
 ૧૮ „ કૈલાસગિરિપર્વતાય નમઃ ..
 ૧૯ „ પાતાલમૂલાય નમઃ ..
 ૨૦ „ અકર્મકાયા નમઃ ..
 ૨૧ „ સર્વકામપુરણાય નમઃ ..

પારણે નવાણું પ્રકારી પૂજા લણાવવી, તપમાં એકાશના કરવા, યાત્રાઓ કરવી, સુપાત્ર લક્ષિત-સાધર્મિક લક્ષિત આંદિ કરવી.

૨૧ ખમાસમણના દુહા.

- સિદ્ધાચલ સમરું સદા સોરઠ દેશ મોઝાર,
 મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદુ વાર હજાર, ૧
 અંગ વસન મન ભૂમિકા, પૂજોપગરણુ સાર;
 ન્યાયદ્રવ્ય વિધિશુદ્ધતા, શુદ્ધિ સાત પ્રકાર. ૨
 કાર્તિક સુદિ પુનમ દિને, દશ કોટિ પરિવાર,
 દ્રાવિડ વારિખિલ્લજી, સિદ્ધ થયા નિરધાર. ૩
 તેણે કારણ કાર્તિકી દિને, સંઘ સયલ પરિવાર;
 આદિજિન સનમુખ રહી, ખમાસમણ બહુ વાર. ૪

એકવીશ નામે વરણબ્યો, તિહાં પહેલું અભિધાન;
 શત્રુજય શુકરાયથી, જનક વચન વહુમાન. ૫
 સિદ્ધાચલ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર
 મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદુ વાર હજાર. (૧)

આ દુહો પ્રત્યેક ખમાસમણના દુહો બોલ્યા બાદ બોલવો
 અને પછી ખમાસમણ દેવું.

સમોસર્યા સિદ્ધાચલે, પુંડરીક ગણધાર;

લાખ સવા માહાતમ કહ્યું, સુર નર સલા મોઝાર. ૬

ઐત્રી પુનમ દિને કરી, અણસણ એક માસ.

પાંચ કોડિ મુનિ સાથશું મુક્તિનિલયમાં વાસ. ૭

તિણે કારણ પુંડરીકગિરિ, નાથ થયું વિખ્યાત;

મન વચન કાચે વંદિયે; ઉઠી નિત્ય પ્રભાત.

સિદ્ધાચલ ૮ (૨)

વીશ કોડીશું પાંડવા; મોક્ષ ગયા ધણે ઠામ;

એમ અનંત મુકતે ગયા; સિદ્ધક્ષેત્ર તિણે નામ સિદ્ધા ૯ (૩)

અડસઠ તીરથ નહાવતાં, અંગ રંગ ઘડી એક,

તુંબીજલ સ્નાને કરી, જાગ્યો ચિત્ત વિવેક; ૧૦

ચંદ્રશેખર રાજ પ્રમુખ, કર્મકંઠિન મલધામ;

અચલ પદે વિમલા થયા, તેણે વિમલગિરિ નામ.

સિદ્ધાચલ ૧૧ (૪)

પર્વતમાં સુરગિરિ વડો, જિન અભિષેક કરાય;

સિદ્ધ હુઆ સ્નાતક પદે, સુરગિરિ નામ ધરાય. ૧૨

ભરતાદિ ચૌદ ક્ષેત્રમાં, એ સમો તીરથ ન એક;

તિણે સુરગિરિ નામે નમું, જિહાં સુરવસ અનેક.

સિદ્ધાચલ ૧૩ (૫)

એંસી યોજન પૃથુલ છે, ઉંચપણે છન્વીશ;
મહિમાએ મોટો ગિરિ, મહાગિરિ નામ નમીશ.

સિદ્ધાચલ ૧૪ (૬)

ગણધર ગુણવંતા મુનિ, વિશ્વમાંહે વંદનિક.
જેહવો તેહવો સંયમી, વિમલાચલે પૂજનિક. ૧૫
વિપ્રલોક વિષધર સમા, દુઃખીયા ભૂતલ માન;
દ્રવ્યલિંગી કણુ ક્ષેત્ર સમ, મુનિવર છીપ સમાન. ૧૬
આવક મેઘ સમા કહ્યા, કરતા પુણ્યનું કામ;
પુણ્યની રાશિ વધે ઘણી, તિણે પુણ્યરાશિ નામ.

સિદ્ધાચલ ૧૭

સંયમધર મુનિવર ઘણા, તપ તપતા એક ધ્યાન;
કર્મ વિયોગ પામીયા, કેવલ લક્ષ્મી નિધાન. ૧૮
લાખ એકાણું શિવ વર્યા. નારદશુ અણુગાર;
નામ નમો તિણે આઠમું, શ્રીપદગિરિ નિરધાર.

સિદ્ધાચલ ૧૯ (૮)

શ્રી સીમંધર સ્વામીએ' એ ગિરિ મહિમા વિલાસ,
ઈંદ્રની આગે વર્ણવ્યો, તિણે એ ઈંદ્રપ્રકાશ

સિદ્ધાચલ ૨૦ (૯)

દશ કોટી અણુદ્રવ્યધરા, ભક્તે જમાડે સાર;
જૈન તીર્થ યાત્રા કરે, લાલતણો નહીં પાર. ૨૧
તેહ થકી સિદ્ધાચલે, એક મુનિને દાન;
ફેતાં લાલ ઘણો હુવે, મહાતીરથ અભિમાન.

સિદ્ધાચલ ૨૨ (૧૦)

પ્રાચે એ ગિરિ શાશ્વતો, રહેશે કાલ અનંત;
શત્રુન્નય મહાતમ સુણી, નમો શાશ્વતગિરિ સંત.

સિદ્ધાચલ ૨૩ (૧૧)

ગૌ નારી બાલક મુનિ, ચઉ હત્યા કરનાર;
યાત્રા કરતાં કાર્તિકી, ન રહે પાપ લગાર. ૨૪
જે પરદારા લંપટી, ચોરીના કરનાર;
દેવદ્રવ્ય-ગુરુદ્રવ્યના, જે વળી ચોરણહાર. ૨૪
ચૈત્રી કાર્તિકી પૂનમે. કરે યાત્રા ઇણે દામ;
તપ તપતાં પાતિક ગણે, તિણે દૃઢશાસ્ત્ર નામ.

સિદ્ધાચલ ૨૬ (૧૨)

ભવભય પામી નીકળ્યા, થાવચાસુત જેહ;
સહસ મુનિશુ શિવ વર્યા. મુક્તિનિલયગિરિ તેહ

સિદ્ધાચલ ૨૭ (૧૩)

ચંદા સૂરજ બિહું જણા ઉભા ઇણે ગિરિ શૃંગ;
વધાવિયો વર્ણુન કરી, પુષ્પદંતગિરિ રંગ.

સિદ્ધાચલ ૨૮ (૧૪)

કર્મકલણ ભવજલ તણ ઇહાં પામ્યા શિવ સદ્ગ;
પ્રાણી પદ્મ નિરંજની, વંદો ગિરિ મહાપદ્મ

સિદ્ધાચલ ૨૯ (૧૫)

શિવવહુ વિવાહ ઉત્સવે, મંડપ રચિયો સાર;
મુનિવર વર બેઠક ભાણી, પૃથ્વીપીઠ મનોહાર.

સિદ્ધાચલ ૩૦ (૧૬)

શ્રી સુભદ્રગિરિ નમો, ભદ્ર તે મંગલ રૂપ;
જલ તરુ રજ ગિરિવર તણી શિષ ચડાવે ભૂપ.

સિદ્ધાચલ ૩૧ (૧૭)

વિદ્યાધર સુર અપચ્છરા, નદી શેત્રુંજી વિલાસ;
 કરતા હરતા પાપને, લજીયે લવી કૈલાસ. સિદ્ધાં ૩૨ (૧૮)
 બીજા નિર્વાણી પ્રભુ, ગઠ ચાવીશી મોઝાર;
 તસ ગણધર મુનિમાં વડા, નામે કદંબ અનગાર, (૩૩)
 પ્રભુ વચને અણુસણ કરી, મુક્તિ પુરીમાં વાસ;
 નામે કદમ્બગિરિ નમો, તો હોય લીલ વિલાસ.

સિદ્ધાચલ ૦ ૩૪ (૧૯)

પાતાલે જસ મૂલ છે. ઉબ્બવલગિરિનું સાર;
 ત્રિકરણ યોગે વંદતા, અદ્ય હોયે સંસાર.

સિદ્ધાચલ ૦ ૩૫ (૨૦)

તન-મન ધન સુત વલ્લભા, સ્વર્ગાદિકે સુખ ભોગ;
 જે વાંછે તે સંપન્ને; શિવરમણી સંયોગ. ૩૬
 બિમલાચલ પરમેષ્ઠિનું, ધ્યાન ધરે પટ માસ;
 તેજ અપૂરવ વિસ્તરે, પૂરે (પૂર્ણ) સઘળી આશ. ૩૭
 ત્રીજે લવ સિદ્ધિ લહે, એ પણ પ્રાયિક વાચ;
 ઉત્કૃષ્ટા પરિણામથી, અંતરમુહૂર્ત સાચ; ૩૮
 સર્વ કામદાયક નમો, નામ-કરી ઓળખાણ;
 શ્રીશુભચીરવિજય પ્રભુ, નમતા કોડ કલ્યાણ.

સિદ્ધાચલ ૦ ૩૯ (૨૧)

(૫) ૧૦૮ ખમાસમાણના દુહા

શ્રી આદીશ્વર અજર અમર, અવ્યાબાધ અહોનિશ;
 પરમાત્મ પરમેશ્વર પ્રભુમું પરમ મુનીશ. ૧
 જ્ય જ્ય જગપતિ જ્ઞાન ભાન, ભાસિત લોકલોક;
 શુદ્ધ સ્વરૂપ સમાધિમય નમિત સુરાસુર થોક. ૨

- શ્રી સિદ્ધાચલ મંડળો, નાલિ નરેસર નંદ;
મિથ્યામતિ મત ભંજણો, લ વિકુમુદાકરચંદ. ૩
- પૂર્વ નવાણું જસ શિરે, સમવસર્યા જગનાથ;
તે સિદ્ધાચલ પ્રણમિયે, ભકતે જોડી હાથ. ૪
- અનંત જીવ ઇણ ગિરિવરે, પામ્યા ભવનો પાર;
તે સિદ્ધાચલ પ્રણમિયે લહિએ મંગળમાળ. ૫
- જસ શિરેમુકુટ મનોહરુ, મરુદેવીનો નંદ;
તે સિદ્ધાચલ પ્રણમિયે, ઋદ્ધિ સદા સુખવૃંદ. ૬
- મહિમા જોહનો દાખવા. સુરગુરુ પણ મતિમંદ;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પ્રગટે સહજનંદ. ૭
- સત્તા ધર્મ સમારવા, કારણ જોહ પડૂર;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે. નાસે અઘ સવિ દૂર. ૮
- કર્મકાટ સવિ ટાળવા, જોહનું ધ્યાન હુતાશ,
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામીજે સુખવાસ. ૯
- પરમાનંદ દશા લહે, જસ ધ્યાને મુનિરાય;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે પાતિક દૂર પલાય. ૧૦
- શ્રદ્ધા ભાસન રમણતા, રતનત્રયીને હેતુ;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ભવ-મકરાકર-સેતુ. ૧૧
- મહાપાપી પણ નિસ્તર્યા, જોહનું ધ્યાન સહાય;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સુર નર જસ ગુણ ગાય. ૧૨
- પુંડરીક ગણધર પ્રમુખ, સિંધ્યા સાધુ અનેક;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, આણી હૃદય વિવેક. ૧૩
- ચંદ્રશેખર સ્વસાપતિ, જોહને સંગે સિંધ;
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામીજે નિજ ઋધ્ધ. ૧૪

- જલચર ખેચર તિરિય સવે, પામ્યા આતમ ભાવ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ભવજલ તારક નાવ. ૧૫
- સંઘયાત્રા જેણે કરી, કીધા જેણે ઉધાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, છેદીજે ગતિ ચાર. ૧૬
- પુષ્ટિ શુદ્ધ સંવેગ રસ, જેહને ધ્યાને થાય;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મિથ્યામતિ સવિ બાય. ૧૭
- સુરતડ સુરમણિ સુરગવી, સુરઘટ સમ જસ ધ્યાવ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પ્રગટે શુદ્ધ સ્વભાવ. ૧૮
- સુરલોકે સુરસુંદરી મળી, મળી થોકે થોક;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ગાવે જેહના શ્લોક. ૧૯
- યોગીસર જસ દર્શને ધ્યાન સમાધિ લીન;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, હુવા અનુભવ રસ લીન. ૨૦
- માનું ગગને સૂર્ય શશી, દીયે પ્રદક્ષિણા નિત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મહિમા દેખણ ચિત્ત. ૨૧
- સુર અસુર નર દિદારા, રહે છે જેહની પાસ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામે લીલ વિલાસ. ૨૨
- મંગલકારી જેહની, મૃત્તિકા હારી ભેટ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, કુમતિ કદાચહ મેટ. ૨૩
- કુમતિ-કૌશિક જેહને, દેખી ઝાંખા થાય,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સવિ તંત્ર મહિમા ગાય. ૨૪
- સૂરજકુંડના નીરથી, આધિ વ્યાધિ પલાય;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જસ મહિમા ન કહાય. ૨૫
- સુંદર ટૂંક સોહામણી, મેરૂ સમ પ્રાસાદ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, દૂર ટળે વિખવાદ. ૨૬

દ્રવ્ય ભાવ વૈરી ઘણા, જિહાં આવ્યે હોય શાંત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જાય ભવની જ્ઞાંત. ૨૭
 જગહિતકારી જિનવરા, આવ્યા ઇણે કામ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જસ મહિમા ઉદ્દામ. ૨૮
 નદી શેત્રુંજી સ્થાનથી મિથ્યાં મળ ધોવાય,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સવિ જનને સુખદાય. ૨૯
 આક કર્મ જે સિદ્ધગિરે, ન દીયે તીવ્ર વિપાક;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જિહાં નવિ આવે કાક. ૩૦
 સિદ્ધશિલા તપનીયમય રત્ન સ્ફટિક ખાણ,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામ્યા કેવલનાણ. ૩૧
 સોવન-રુપા-રત્નની, ઔષધિ જાત અનેક;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ન રહે પાતક એક. ૩૨
 સંયમધારી સંયમે, પાવન હોય જિણુ ક્ષેત્ર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, દેવા નિર્મળ નેત્ર. ૩૩
 શ્રાવક જિહાં શુભ દ્રવ્યથી, ઉત્તમ પૂજા સ્નાત્ર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પોષે પાત્ર સુપાત્ર. ૩૪
 સાહમિવત્સલ પુણ્ય જિહાં; અનંતગણુ કહેવાય;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે; સોવન ફૂલ વધાય. ૩૫
 સુંદર જાત્રા જેહની; દેખી હરખે ચિત્ત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે ત્રિભુવનમાંહે વિદિત. ૩૬
 પાલીતાણુ પુર ભદ્રું સરોવર સુંદર પાલ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે જાયે સકલ જંજાલ. ૩૭
 મનમોહન પાગે ચઢે પગ પગ કર્મ ખપાય;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે શુણુ શુણી ભાવ લખાય. ૩૮
 જેણે ગિરિ રુખ સોહામણા કુંડે નિર્મલ નીર;

તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ઉતારે ભવ-તીર. ૩૯
 મુક્તિ મંદિર સોપાન સમ, સુંદર ગિરિવર પાજ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, લહિયે શિવપુર રાજ. ૪૦
 કર્મ કોટી અઘ વિકટ ભટ, દેખી ધ્રુવે અંગ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, દિન દિન ચઢતે રંગ. ૪૧
 ગૌરી ગિરિવર ઉપરે, ગાવે જિનવર ગીત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સુખે શાસન રીત. ૪૨
 કવડજક્ષ રખવાલ જસ, અહોનિશ રહે હજૂર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, અસુર રાખે દૂર. ૪૩
 ચિત્ત ચાતુરી ચક્રેસરી, વિધ્ન વિનાસણહાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સંઘ તણી કરે સાર. ૪૪
 સુરવરમાં મધવા યથા ગ્રહગણમાં જિમ ચંદ,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે તિમ સવી તીરથ ઇન્દ. ૪૫
 દીઠે દુર્ગતિવારણે, સમર્યાં સારે કાજ,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સવિ તીરથ શીરતાજ. ૪૬
 પુંડરીક પંચ કોડીશું, પામ્યા કેવલનાણુ,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, કર્મતણી હોય હાણુ. ૫૭
 મુનિવર કોડી દસ સહિત, દ્રાવિડ ને વારિખેણુ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ચઢિયા શિવનીશ્રેણુ. ૪૮
 નમિ વિનમિ વિદ્યાધરા, હોય કોડી મુનિ સાથ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામ્યા સિવપુર આથ. ૪૯
 ઋષભ વંશીય નરપતિ ઘણા, ઇણે ગિરિ પહોતા મોક્ષ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ટાલ્યા ઘાતિક દોષ; ૫૦
 રામ ભરત બિહું બાધવા, ત્રણ કોડી મુનિ સુત;

તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ઇણે ગિરિ શિવ સંપત્ત. ૫૧
 નારદ મુનિવર નિર્મલો, સાધુ એકાણુ લાખ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પ્રવચન પ્રગટ એ ભાખ. ૫૨
 શાંખ પ્ર મન રૂપિ કહ્યા, સાડી આઠ ડોડી;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પૂરવ કર્મ વિછોડી. ૫૩
 થાવચ્યાસુત સહસ્રશં, અણુસણ રંગે કીધ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, વેગે શિવપદ લીધ. ૫૪
 શુક પરિવાજક ભળી, એક સહસ અણુગાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામ્યા શિવપુર દ્વાર. ૫૫
 સેલગસૂરિ મુનિ પાંચસે. સહિત હુઆ શિવનાહ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, અંગે ધરી ઉત્સાહ. ૫૬
 ઇંમ બહુ સિંધ્યા ઇણે ગિરિ. કહેતા નાવે પાર,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, શાસ્ત્ર માંહે અધિકાર. ૫૭
 બીજ ઇહાં સમકિતતણું, રાપે આતમ ભોમ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ટાલે પાતક સ્તોમ. ૫૮
 બ્રહ્મ સ્ત્રી જૂણુ ગો હત્યા, પાપે ભારિત જેહ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પહોતા શિવપુર જેહ ૫૯
 જગ ભેતાં તીરથ સવે, એ સમ અવર ન ઢીક,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, તીર્થ માંહે ઉકિકું. ૬૦
 ધન્ય ધન્ય સોરઠ દેશ જિહાં, તીરથ માંહે સાર,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જનપદમાં શિરદાર. ૬૧
 અહોનિશ આવત ઢૂંકડા, તે પણુ જેહને સંગ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામ્યા શિવવધૂ રંગ. ૬૨
 વિરાધક જિન આણુના, તે પણુ હુવા વિશુદ્ધ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પામ્યા નિર્મલ ખુદ્ધ. ૬૩

મહામ્નેચ શાસનરિપુ, તે પશુ હુવા ઉપસંત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મહિમઃ દેખી અનંત ૬૪
 મંત્ર યોગ અંજન સવે સિદ્ધ હુવે જિણ હામ.
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પાતકહારી નામ. ૬૫
 સુમતિ સુધારસ વરસતે, કર્મદાવાનલ સંત.
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ઉપશમ તસ ઉલસંત. ૬૬
 શ્રુતધર નિતુ નિતુ ઉપદિશે, તત્વાતત્વ વિચાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ગ્રહે ગુણગુણ શ્રોતાર ૬૭
 પ્રિયમેલક ગુણગણ તણું, કીરતિકમલા સિંધુ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, કલિકાત્રે જગખંધુ. ૬૮
 શ્રી શાંતિ તારણ તરણ, જેહની ભક્તિ વિશાલ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, દિન દિન મંગલમાલ ૬૯
 શ્વેત ધ્વજ જસ લટકતી; ભાળે ભવિને એમ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ભ્રમણ કરો છા કેમ ? ૭૦
 સાધક સિંધ્વદશા ભણી, આધારે એક ચિત્ત.
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સાધન પરમ પવિત્ત; ૭૧
 સંઘપતિ થઈ એહની, જે કરે ભાવે યાત્ર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, તસ હોય નિર્મલ ગાત્ર. ૭૨
 શુદ્ધાતમગુણરમણતા, પ્રગટે જેહને અંગ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જેહનો જસ અભંગ ૭૩
 રાયણવૃક્ષ સોહામણું. જિહાં જિનેશ્વર પાય;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સેવે સુર નર રાય ૭૪
 પગલાં પૂજી ઋષભનાં ઉપશમ જેહને અંગ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, સમતા પાલન અંગ. ૭૫

વિદ્યાધર જ મિલે બહુ, વિચરે ગિરિવર શ્રંગ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ચઢતે નવરસ રંગ. ૭૬
 માલતી મોગર હેતકી પરિમલ મોઢે ભૂંગ;
 તે તીર્થેશ્વરે પ્રણમિયે, પૂજે લવી જિન અંગ. ૭૭
 અજિત જિનેશ્વર જીહાં રહ્યા, ચોમાસું ગુણ ગેહ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, આણી અવિહડ નેહ ૭૮
 શાંતિ જિનેશ્વર સોલમા, સોળ કષાય કરી અંત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે; ચાતુર્માસ રહંત. ૭૯
 નેમ વિના જિનવર સર્વે, આવ્યા છે જિણે ઠામ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, શુદ્ધ કરે પરિણામ. ૮૦
 નમિનેમિજિન અંતરે, અજિત શાંતિસ્તવ કીધ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, નંદિણેણ પ્રસિદ્ધ. ૮૧
 ગણધર મુનિ ઉવજાયા તિમ, લાલ લહ્યા કોઈ લાખ.
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, જ્ઞાન અમૃતરસ ચાખ. ૮૨
 નિત્ય ઘંટ ટંકારવે, રણગણે ઝડલરી નાદ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, હુંદુભિ માદલ વાદ; ૮૩
 જણે ગિરિ ભરત નરેસરે, કીધો પ્રથમ ઉદ્ધાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મણિમય મૂરતિ સાર. ૮૪
 ચૌમુખ ચઉગતિ દુઃખ હરે, સોવનમય સુવિહાર
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, અક્ષય સુખ દાતાર. ૮૫
 ધણુ તીરથ મહોટા કહ્યા, સોલ ઉદ્ધાર સદાર,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, લઘુ અસંખ્ય વિચાર. ૮૬
 દ્રવ્ય ભાવ વૈરી તણો, જોહથી થાયે અંત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, શત્રુજય સમરંત, ૮૭

પુંડરીક ગણધર હુવા, પ્રથમ સિદ્ધ ઇણે ઠામ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, પુંડરીકગિરિ નામ.	૮૮
કાંકરે કાંકરે ઇણુ ગિરિ, સિદ્ધ હુઆ સુપવિત્ત;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, સિદ્ધક્ષેત્ર સમચિત્ત.	૮૯
મલ દ્રવ્ય ભાવ વિશેષથી, જેહથી જાયે દુર;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, વિમલાચલ સુખ પૂર.	૯૦
સુરવરા બહુ જે ગિરે, નિઃસે નિરમલ ઠાણુ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, સુરગિરિ નામ માણુ.	૯૧
પરવત સહુ માંહે વડો, મહાગિરિ તિણે કહંત;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, દરશન લહે પુણ્યવંત.	૯૨
પુણ્ય અનર્ગલ જેહથી, થાયે પાપ વિનાસ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, નામ ભલું પુણ્યરાશ.	૯૩
લક્ષ્મીદેવીએ કર્યો, કુટે કમલ નિવાસ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, પદ્મનામ સુવાસ.	૯૪
સવિ ગિરિમાં સુરપતિ સમો, પાતક પંક વિલાત;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, પર્વતઇન્દ્ર વિખ્યાત..	૯૫
ત્રિભુવનમાં તીરથ સવે, તેહમાં મોટો એહ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, મહાતીરથ જસ રેહ.	૯૬
આદિ અંત નહિ જેહનો, કોઇ કાલે ન વિલાય;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, શાશ્વતગિરિ કહેવાય.	૯૭
લદ્ર લલા જે ગિરિવરે, આવે હોય અપાર;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, નામ સુલદ્ર સંભાર.	૯૮
વીર વધે શુભ સાધુને, પામી તીરથ ભક્તિ;	
તે તીર્થેશ્વર પ્રણુમિયે, નામે જે દ્રશકિત.	૯૯

શીવગતિ સાધે જે ગિરૈ, તે માટે અભિધાન;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મુક્તિનિલય ગુણખાણ. ૧૦૦
 ચંદ્ર સૂરજ સમકિતધરા, સેવ કરે શુભચિત્ત;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પુણ્યદંત વિદિત. ૧૦૧
 ભિન્ન રહે ભવજલ થકી, જે ગિરિ લહે નિવાસ
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, મહાપદ્મ સુવિલાસ. ૧૦૨
 ભૂમિ ધરી જે ગિરિવરે ઉદ્ધિ ન લોપે લીહ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પૃથ્વીપીઠ અનીહ. ૧૦૩
 મંગલ સવિ મલવાતાણું, પીઠ એહ અભિરામ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, ભદ્રપીઠ જસ નામ. ૧૦૪
 મૂલ જસ પાતાલમાં, રત્નમય મનોહાર;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, પાતાલમૂલ વિચાર. ૧૦૫
 કર્મક્ષય હોયે જિહાં, હોય સિદ્ધ સુખકેલ;
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે, અકર્મક મનમેલ. ૧૦૬
 કામિત સવિ પૂરણ હોયે, જેહનું દરિસન પામ,
 તે તીર્થેશ્વર પ્રણમિયે સર્વકામ મન ઠામ. ૧૦૭
 ઇશ્વાદિક એકવીશ ભલાં, નિરુપમ નામ ઉદાર;
 જે સમર્થાં પાતક હરે, આતમ શક્તિ અનુસાર. ૧૦૮

: કળશ :

ઇમ તીર્થ નાયક, સ્તવન યાયક, સંથુણ્યો શ્રી સિદ્ધગિરિ,
 અહોત્તરસય ગાહ સ્તવને, પ્રેમ-ભક્તિ મન ધરી;
 શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિ શિષ્યે શુભ જગીશે સુખકરી,
 પુણ્ય મહોદય સકલ મંગલ વેલી મુજસે જય જયસિરિ..૧..

(૬) શ્રી ગિરિરાજની પાજો

પાજ એટલે પાગ-ગિરિરાજ ઉપર ચઢવાના રસ્તા-
મુખ્ય ચાર છે.

(૧)-પાલીતાણા પાજ-જયતલાટીએ ચૈત્યવંદન
કરી ચઢાય છે. આ પાજ ઉત્તર દિશાની.

(૨)-શત્રુજયનદીની પાજ-પાલીતાણા શહેરથી
નીકળી નહાર બીલડીંગથી ડાબી બાજુની સડકે લગગલ ચાર
માઇલ જવાથી શત્રુજય નદી આવે છે. ત્યાં જઈ શત્રુજય
નદીનું પાણી ગાળીને જુદા વાસણમાં લઈ ઉપયોગ પૂર્વક
સ્નાન કરી, પૂજનાં કપડા પહેરી, ત્યાં શ્રી આદિત્ય
ભગવાનનાં પગલાંની પૂજા કરી, જયણાપૂર્વક શ્રી ગિરિરાજ
ઉપર ચઢી યાત્રા કરવી.

જત્રુજય નદીએ નાહીને, મુખમાંથી મુખકોષ;
દેવયુગાદિ પૂજાએ, આણી મન સંતોષ.”

શત્રુજય નદીમાં બંધ બંધાયેલો હોઈ હવે તે પગલાં
મૂળ જગ્યાથી ખસેડી ગામ પાસે સ્થાપન કરવામાં આવનાર
છે. આ પાજ પૂર્વદિશાની છે.

૩. રોહીશાળાની પાજ રોહીશાળાથી ચઢાય છે.
વચમાં એક કુંડ આવે છે. રોહીશાળા ગામ પાસે એક
જિનમંદિર છે. તે પછી બંધ બંધાયેલા કારણે ઉપાડી લઈ
શત્રુજય નદીના ડેમ ઉપર બંધાવવામાં આવનાર છે. રોહી-
શાળા ગામ પાસે એક ગામ છે, ત્યાં શ્રી આદીશ્વર ભગ-
વાનનાં પગલાં છે. ત્યાં દર્શન કરી શરૂઆત પશ્ચિમ દિશા-
માંથી ચઢવાની થાય છે. અને પછી ઉત્તર દિશા તરફ

જવાય છે. તે રસ્તે રામપોળની બારી પાસે અવાય છે. છ ગાઉની પ્રદક્ષિણામાં, દાદાના દર્શન કરી રોહાશાળાની પાળે ઉતરી પાછા આવવાનું હોય છે. આ પાળ દક્ષિણ દિશાની છે. આ પાળને ત્રણ ગાઉમાં ગણવામાં આવે છે. કેટલાંક રોહાશાળાએ દર્શન કરી, સીધા ગામમાં આવે છે.

૪. ઘેટીની પાળ આદિપુર (આથપર) ગામથી ચઢવાનું હોય છે. આથપરમાં એક સુંદર ધર્મશાલા બાંધવામાં આવી છે. ત્યાંથી થોડું ચઢતાં શ્રી કૃષ્ણદેવ આદિ ૨૪ તીર્થંકર ભગવંતોનાં પગલાં છે. ત્યાં ચૈત્યવંદન કરી ઉપર ચઢતાં અડધામાં એક દેરી આવે છે તેનાં પછુ ૨૪ તીર્થંકર ભગવંતોનાં પગલાં છે. ગામનું એક કુંડ છે. ઘેટીની બારીએથી દાદાની ટુંકમાં જવાય છે. દાદાની યાત્રા ઘેટીની પાળે ઉતરી ફેર ઉપર ચઢી યાત્રા કરવાથી બે યાત્રા ગણાય છે.

રસ્તામાં ત્રણ ઠેકાણે બસે ઉપર તથા નીચે એમ પાંચ જગ્યાએ ઉકાળેલા તથા હોટ પાણીનો સગવડ રાખવામાં આવે છે. આ પાળ પશ્ચિમ દિશાની છે.

૭ પ્રદક્ષિણાઓ

૧-દોઢ ગાઉ, ૨- ૭ ગાઉ, અને ૩- વાર ગાઉની દોઢ ગાઉની પ્રદક્ષિણા: દાદાનાં દર્શન ચૈત્યવંદનકરી, રામપોળની બારીથી જમણે જાયું બહારના ભાગમાં કિલ્લાની આબુબખુના રસ્તે ઘેટીની પાળનો રસ્તા ઓળંગી હનુમાનદ્વાર નજીક એક પહાવડી છે, ત્યાં ચોમુખણી ટુંકે તરફ ચૈત્યવંદન કરી હનુમાનદ્વાર થઈ રામપોળના દર-

વાજેથી દાખલ થઈ ફરીથી દાદાનાં દર્શન કરવાથી દોઢ ગાઉની પ્રદક્ષિણા સંપૂર્ણ થાય છે.

૨. છ ગાઉની પ્રદક્ષિણા:— રસ્તો બહુ લાંબો અને ઊંચો નીચો હોવાથી સવારે વહેલા ચઢી દાદાનાં દર્શન ચૈત્યવંદનાદિ કરી રામપોળની ખારીથી જમણી ખાત્રુ મોખરી ટેકરી ઉપર દેવકીજીના છ પુત્રોની દેરી આવે છે.

દેવકીના છ પુત્રો

વસુદેવને અનેક પત્નીઓ હતી; તેમાં દેવકીના સાત ગર્ભો કંસે વચનથી માગી લીધા હતા. કેમકે કંસને બાણવામાં આવ્યું હતું કે,— ‘દેવકીનો સાતમો ગર્ભ પોતાના નાશ કરનાર છે.’ દેવકીના પહેલા છ પુત્રોનું આયુષ્ય બળવાન હોવાથી જન્મ પામતાં દેવે તેના પુત્રોને લઈને ભદ્રીહર નગરમાં નાગસાર્થવાહુની પત્ની સુલસાની પાસે મૂકી દીધા. હતા અને તેનાં મરેલા સંતાન દેવકી પાસે સુકયાં હતાં કંસ એ છ મરેલાને જીવતા ધારી પથર ઉપર પટકીને મારી નાખ્યાનો આનંદ પામતો. સાતમો પુત્ર કૃષ્ણ થયો તે ગોકુળમાં મોટા થયા, અને કંસનો તેમણે વધ કર્યો. ભાવી કોઈ મિથ્યા કરી શકતું નથી.

સુલસાને ત્યાં મોટા થતા દેવકીએ છએ પુત્રોને બત્રીસ બત્રીસ સ્ત્રીઓ સાથે લગ્ન થયાં અને બત્રીસ બત્રીસ કોડ સૌનૈયાના માલીક બન્યા-લગવાન શ્રી નેમનાથજીની દેશના સાંભળી છએ ભાઈઓએ દીક્ષા લીધી. હું મેશા છકુંને પારણે છઠ કરવા લાગ્યા. એક વખતે દ્વારીકા નગરીમાં દેવકીના ઘેર બપોળેની બેઠમાં છએ ગોચરી ગયા. દેવકીએ ભાવથી ગોચરી વહોરાવી

છેલ્લા યુગલને પુછ્યું ત્યારે છએ ભાઈઓ જાણ્યા. ભગવાનને પૂછતા છએ પોતાના પુત્રો છે. એની ખાત્રી થઈ.

છએ મુનિવરો શ્રી સિદ્ધગિરિજી ઉપર અનશન કરી મોક્ષ મુખને પામ્યા.

ત્યાં દર્શન કરી અડધો ગાઉ જતાં ઉલકા જલ' નામે સ્થલ આવે છે, અહીં દાદાના નમનનું જલ આવે છે, અહીં એક નાની દેરીમાં શ્રી આદિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે, ચૈત્યવંદન કરી પોણો ગાઉ જતાં 'ચિલ્લણુ તળાવડી' આવે છે, અહીં એ નાની દેરીઓ છે. તેમાં શ્રી અજિતનાથ ભગવાન અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે. અહીં પણ કહેવાય છે કે શ્રી અજિતનાથ ભગવાન અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાને અહીં ચાતુર્માસ કરેલું તેની યાદી મારે જન્મે દેરીઓ સામસામી સ્થાપન કરવામાં આવેલ. એક નદિપેણુ નામના મુનિ મહારાજ કે જેઓ એક મતે શ્રી નેમિનાથસ્વામીના અને બીજા મતે શ્રી મહાવીરસ્વામીના શાસનમાં થયાં. તેઓ આ ગિરિરાજની યાત્રા કરવા આવ્યા ત્યારે આ જન્મે દેરીઓ સામસામી હોવાથી એકની સામે બેસી ચૈત્યવંદન કરે તો સામેના બીજા ભગવાનને પુઠ આવે, જેથી એવી રીતે સ્તુતિ કરી કે જેથી જન્મે દેરીઓ જોડાજોડ થઈ ગઈ અને આ સ્તુતિ તે અજિત શાંતિ સ્તવન રુપે પ્રગટ થઈ આ દેરીઓની પાસે અતિશય મહિમાવાળી ચિલ્લણુ તળાવડી તથા સિદ્ધશિલા (કાઉસગ્ગ કરવાની) છે.

અહીં ચૈત્યવંદન કરવું. ચિલ્લણુ તળાવડી પાસે સિદ્ધશિલા છે ત્યાં ૧૦૮-૨૭-૨૧-૬ (યથાશક્તિ) લોગ-સ્મનો કાઉસગ્ગ કરવામાં આવે છે.

ચિલ્લણ તળાવડી માટે કહેવાય કે છે 'શ્રી સુધર્મા-સ્વામી ગણધરના મહાતપસ્વી શિષ્ય શ્રી ચિલ્લણ મુનિ મોટા સંઘ સાથે શ્રી સિદ્ધગિરિજા આવતા હતા, રસ્તામાં સંઘ તૃપાતુર થયો, આખોય સંઘ તરસથી તરફડવા લાગ્યો ત્યારે સંઘે પ્રાર્થના કરી કે 'હે તપસ્વી! પ્રભુના દર્શન વિના અમારા પ્રાણ ચાલ્યા જશે.' સંઘને પીડિત જોઈ મુનિવરે પાણી દેખાડ્યું, તપશક્તિથી મોટું તળાવ પાણીથી છલ-કાવી દીધું, સંઘની તરસ છીપી ગઈ, ત્યારથી આ તળાવ ચિલ્લણ તલાવડી નામે ઓળખાય છે.

(૨)

શ્રી શત્રુંજય મહાત્મ્યના ૮માં સર્ગમાં, શ્રી અજિતનાથ ભગવાને દેશનામાં જણાવ્યું છે કે 'એક વખત શ્રી સુવ્રતા-ચાર્ય મુનિ પાત્રમાં પાણી લઈને જ્ઞાનપણાથી ધીમે ધીમે ચડતાં પહેલા શિખર પર આવ્યા, ત્યાં કોઈ વૃક્ષ નીચે વિસામો લેવા બેઠા અને પાણીનું પાત્ર બાજુમાં મુક્યું, એટલામાં કોઈ કાગડાએ આવી તે જળપાત્ર ઢોળી નાખ્યું, મુનિનું ગળુ તાપ અને તૃપાથી મુકાતુ હતું ત્યાં જળપાત્ર ઢોળાયેલું જોઈ ક્રોધ આવ્યો અને બોલ્યા કે 'હે કાકપક્ષી! પ્રાણ રક્ષક જળને તે ઢોળી નાખ્યું તે કુકૃત્યથી હવે આ તીર્થમાં તારી સંતતિનું આવવું થશે નહિ અને આ ઠેકાણે મારા તપના પ્રભાવે સર્વ મુનિ જનોને સંતોષ આપે એવું નિર્જીવ અને પ્રાસુક જળ સદા થશે.' આવા મુનિના કોપ યુક્ત વચનથી કાગડાએ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. ત્યારથી આ સિદ્ધગિરિજા ઉપર કાગ-ડાએ આવતા નથી. જો કદી દુષ્કામ અને વિરોધ થવાનો હોય ત્યારે કાગડાએ અહીં આવે તો વિધને શાંત કરવા

માટે શાંતિકર્મ કરવું. શ્રી સુવતાચાર્યના તપોબળથી નૈરૂત્ય ખુણા તરફ જે જળ પ્રવત્યું છે તે જળ અનેક સુખને આપે છે. તે જળના સ્પર્શથી રોગ, શોક, પીડા, વેતાલ અને પ્રહ સંબંધી પાપજન્ય દુઃખો નાશ પામે છે.’

આ ચિદલણ તળાવડી નામનો અપભ્રંશ થતા આજે કેટલાક લોકો આને ‘ચંદન તળાવડી’ કહે છે.

પછી આગળ બે માઇલ જતાં ‘ભાડવાનો ડુંગર’ આવે છે. આ શિખર ઉપર શાંખ અને પ્રધુમ્નકુમાર આદિ ક્ષાગણ સુદ ૧૩ ના દિવસે સાડા આઠ કોડ સાથે મોક્ષે ગયા હતા તેમના પગલાની એક દેરી છે, અહીં ચૈત્યવંદન કરી ચાર માઇલ ઉતરતા નીચે ‘સિદ્ધવડ’ (જુની તળેટી) આવે છે, અહીં વડ નીચે દેરીમાં શ્રી આદિનાથ પ્રભુના પગલાં છે. અહીં ચૈત્યવંદન કરવું, પ્રદક્ષિણા પુરી થાય છે. નજીકમાં આથપર ગામ છે ત્યાં ક્ષાગણ સુદ ૧૩ ના દિવસે તંબુઓ નખાય છે અને જુદા જુદા સંઘો-મંડળો વગેરે તરફથી આવેલા યાત્રાળુઓની દહીં, ઢેખરા, રસ વગેરેથી ભક્તિ કરવામાં આવે છે. અહીંથી પાલીતાણા શહેર ચાર માઇલ થાય છે, સડક છે.

પારગાઉની પ્રદક્ષિણા-આ પ્રદક્ષિણા પાલીતાણાથી શરુ થાય છે, દક્ષિણ પૂર્વ તરફ ૪ માઇલ દૂર શેત્રુંજી નદીના કીનારે રોહીશાળા ગામ છે. ત્યાં સ્વ૦ આચાર્ય વિજય નેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજના ઉપદેશથી એક સુંદર શ્રી આદી-શ્વર ભગવાનનું જિનાલય અને ધર્મશાળા ખંધાવવામાં આવી હતી.

૧-હવે શેત્રુંજીનદીનો બંધ થયો હોવાથી તે જિનાલય ઉપાડી લઈ કેમ ઉપર બાંધવામાં આવનાર છે,) ત્યાંથી અઢી માઈલ ભંડારીઆ ગામ છે. તેમાં એક દેરાસર શ્રી આદીનાથ પ્રભુનું છે. ત્રણ પ્રતિમાજીઓ છે. ત્યાંથી બે માઈલ 'ખોદાના નેસ' ગામ, જેનું પ્રાચીન નામ કદંબપુર છે. તે ગામમાં દક્ષિણ દિશાએ શ્રી મહાવીરસ્વામીજીનું બાવણુ જિનાલયવાળુ (૭૫ જેટલી દેરીઓ) વિશાળ જિનમંદિર સ્વં આચાર્ય શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજના ઉપદેશથી સંવત ૧૯૮૬ માં બંધાવવામાં આવ્યું છે. ત્રણ માળનો સુંદર ઉપાશ્રય અને બે ધર્મશાળાઓ છે, તથા જિનદાસ ધર્મદાસની પેઢી તરફથી ભોજનશાળા ચાલે છે.

કદમ્બગિરિ જે શ્રી ગિરિરાજનું શિખર મનાય છે. આનો ચડાવ લગભગ ૨ માઈલનો છે. ગઈ ચોવીશીના શ્રી

૧-આજના કાળમાં માન, મોલા અને પૈસા માટે આપણા મોવડીઓને જૈનશાસનના સિદ્ધાંતો કે જીના સ્થાપત્યોનું ગમે તે યાદ તે ભેવાની દુરસદ પશુ નથી, એ એક ખેદનો વિષય છે. વાચકો શેત્રુંજી બંધની હકીકત જાણતા હશે. આજે એક ગામ, હજારો વર્ષોથી શેત્રુંજી નદી ઉપર આવેલા શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના પગલાની દેરી અને રોહીશાળામાં બંધાવવામાં આવેલું દેરાસર વગેરે બંધના કારણે ઉપાડી લેવા પડ્યાં છે અને પડશે.

આવા બંધોની યોજનાથી પોતાના ધર્મસ્થાનો હુપ્ત થતાં ભેદને થોડા ટાંખમ પહેલા સનાતનીઓ તથા મુસલમાનોના વિરોધથી સરકારને તેમનો ખ્યાન ફેરવવા પડ્યા હતા, જ્યારે આપણા મોવડીઓએ આરગાઉની શાસ્ત્રીય પ્રદક્ષિણાને લોપ થવા દઈ શેત્રુંજીનદી

કદમ્બ ગણધરના નિર્વાણની જગ્યાએ એક દેરી બાંધવામાં આવેલી છે તેમાં શ્રીઆદીનાથ અને શ્રી કદમ્બ ગણધરના પગલાં છે. તળાટીએ યાત્રાળુઓને લાતુ અપાય છે. ઉપર જતાં વચમાં વાવ આવે છે. શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું ભવ્ય જિનાલય બાંધવામાં આવ્યું છે તેની અંજનશલાકા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ સંવત ૨૦૧૬ વૈશાખ વદ ૬ ના દિવસે થયેલ છે બહારના ભાગમાં ૨૬ દેરીઓ છે. ઉપર એક દેરાસરમાં શ્રી નેમનાથ ભગવાનની પ્રતિમા છે.

વાવડી પ્લોટમાં શ્રી નેમનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. નીચે પરાણા તરીકે અનેક ભવ્ય પ્રતિમાઓ છે.

બોદાના નેસથી બે માઈલ દૂર ‘ચોક’ ગામ છે, તેમાં શ્રાવકના દશ ઘર, દેરાસર, ઉંપાશ્રય હોતો. (હાલમાં બંધના કારણે તે ઉપાડી લેવામાં આવ્યું છે.) શેત્રુંજી નદીને ઓળંગીને હસ્તગિરિ જવાય છે, અહીંયા ભરત મહારાજના હાથીઓ મરણ પામી સ્વર્ગે ગયેલા હોવાથી હસ્તગિરિ તીર્થ કહેવાય છે. ઉપરના ભાગમાં શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં છે. અહીં યાત્રા કરી ચોક બળીયા વગેરે થઈ પાછા પાલીતાણા આવતાં બાર ગાઉની યાત્રા પુરી થાય છે.

ઉપર બંધ બાંધવામાં, તેનાથી મેશુમાર માછલાની હિંસા વગેરે થાય તે માટે કોઈ જાતનો વિરોધ કયો સંભળાયો નથી. ઉલટું અમુક રૂનિયાનું સાદુ થયાનું સાંભળવા મળે છે, જે તે સત્ય હોય તો તે શાસનની દાજ વિનાનું કેટલું શોચનીય છે? તે વાચકો સ્વયં વિચારી લેશે.

પરંતુ હવે બંધના કારણથી આ પ્રાચીન શાસ્ત્રીય ખાર ગાઉની પ્રદક્ષિણાનો અંત આવી ગયો છે. ચોક ગામ આખુ ખાલી થઈ ગયું છે. જુના રસ્તા હવે રહ્યા નથી.

કદમ્બગિરિ જવા માટે કેમ ઉપર થઈને રસ્તો ચાલુ થયો છે. રોહિશાળાતું દેરાસર, ધર્મશાળા બાંધવા માટે કેમ ઉપર શેઠ જિનદાસ ધરમદાસની પેઢી તરફથી જમીન લેવામાં આવેલી છે. ત્યાં નવું દેરાસર, ધર્મશાળા બંધાશે. જ્યારે શ્રી શેત્રુંજી નદી ઉપરના પગલાં ઉઠાવીને બીજે સ્થળે સ્થાપવામાં આવનાર છે.

(૮) તીર્થ પર થતાં કાર્યોના નકરા

તીર્થમાળ પહેરવાના રૂ. ૫૧, રથયાત્રા કઢાવવાના રૂ. ૨૫, પૂજા ભણાવવા રૂ. ૫ સમવસરણમાં પ્રતિમાજી સ્થાપવાના રૂ. ૧ સમવસરણ મંડાવવાના રૂ. ૨, આ સિવાય આંગી, રોશની, મુકુટ વગેરે ચઢાવવાના નકરા અલગ સમજવા.

સંઘના જમણુવારોના લેવાતા નકરા.

વિગત	નકરો-રૂ.	વિગત	નકરો-રૂ.
નવકારશીનો	૩૫	વરસિતપના એક	
સ્વામિવાત્સલ્ય „	૨૧	વખતનાં પારણાંના	૩૧
મુંગી નળાણું ટોળી ૧૨૧		છઠ્ઠું અઠ્ઠમ „	૩૧
બોલતી „ „	૧૧૧	સિદ્ધિ તપ „	૨
ચોમાસી „	૫૧	માસક્ષમણુતપ „	૨
ચોસઠ પહેરી પારણાંના	૮	ઓળીનાનવ	
પયુંષણમાં સવારનાં પારણાં ૨૧		આયંબીલ જમણુના	૧૮

વિગત ૩.

વિગત ૩.

ઉપધાનના એકાસણાના	૬૨	ટોળીના	૫૫
ઉપધાનમાં ૬૨ આયળીલની		ટોળીના-	૩
શાંતિસ્નાત્રના	૨૫	અષ્ટોત્તરીના	૧૫
રૂપાની નાંદના	૧૧	લાકડાની જરીકાપડનાંદના	૫
(વરઘોડામાં)			

ઉપધાન-પહેલા પ્રવેશમાં	૧૨	સોનાચાંદીના રથના-૩૫	
„ બીજા „	૬	ઈન્દ્ર ધ્વજના	૫
„ ત્રીજા „	૪	મેનાનો	૧
પહેલા અઠરીઆના	૨૫	લાકડાના હાથીનો	૧
નવાણુયાત્રાના પાસના	૧	કોતલ ઘોડાનો	૨
ચોમાસી કરવાના „	૧	સાદા „	૧
લવપૂજના „	૨૫	ઘોડાવાળા સીપાઈનો	૧૫
છકું અકુંમના „	૧=		
વરસીતપના „	૧		

ધીની બોલી-આરતી, પૂજા, પખાળ, વરઘોડા વગેરેના

ચઢાવાના એક મણુ ધીનો ભાવ ૩. ૫ છે.

પર્યુષણમાં સુપન તથા પ્રતિકમણુમાં બોલાતા સૂત્રોના ચઢાવાના એક મણુ ધીનો ભાવ ૩. ૨૫ છે. આંગી; પૂજા જમણુવાર, વરઘોડો, વગેરેની ટેલ પડાવાની ફી ચાર આના છે.

વિભાગ ચોથો

(૧) પ્રભુ સન્મુખ યોલવાની રતુતિઓ

પૂર્ણાનન્દમયં મહોદયમયં, કૈવલ્યચિદ્દહનમયં,
રુપાતીતમયં સ્વરૂપરમણ્યું, સ્વાભાવિકીશ્રીમયં;
સાનોદ્યોતમયં કૃપારસમયં, સ્યાદ્વાદવિદ્યાલેયં,
શ્રીસિદ્ધાયલતીર્થરાજમનિશં, વન્દેડહમાદીશ્વરમ્ ..૧..

નેત્રાનન્દકરી ભવોદધિતરી, શ્રેયસ્તરોમંજરી,
શ્રીમદ્ધર્માહાનરેન્દ્રનગરી, વ્યાપદલતાધૂમરી;
હૃષીકર્ષશુભપ્રભાવલહરી, રાગદ્વિષાં જિત્વરી,
મૂર્તિઃ શ્રીજિનપુંગવસ્ય ભવતુ, શ્રેયસ્કરીદેહિનામ્ ..૨..

અથ મે સદ્ભલં જન્મ, અથ મે સદ્ભલા ક્રિયા;
અથ મે સદ્ભલં ગાત્રં, જિનેન્દ્ર તવ દર્શનાત્ ..૩..
જિને ભક્તિજિનેભક્તિજિનેભક્તિદિને દિને .

સદા મેડસ્તુ સદા મેડસ્તુ સદા મેડસ્તુ ભવે ભવે ..૪..

દર્શનં દેવદેવસ્ય, દર્શનં પાપનાશનમ્ .

દર્શનં સ્વર્ગસોપાનં, દર્શનં મોક્ષસાધનમ્ ..૫..

દર્શનાત્કુરિતધ્વંસી, વન્દનાત્વાંછિતપ્રદઃ .

પૂજનાત્પૂરકઃ શ્રીણાં, જિનઃ સાક્ષાત્ સુરદુમઃ ..૬..

દીક્ષાગ્રહી પ્રથમતીર્થ તમેજ સ્થાપ્યું,
 કેં લવ્યનું કઠણ દુઃખ અનંત કાપ્યું;
 એવા પ્રભુ પ્રણમીયે પ્રણયે તમોને,
 મેવા પ્રભુશિવતણા અરપો અમોને. ..૭..
 સુણ્યા હશે પૂજ્યા હશે નિરખ્યા હશે પણ કેા ક્ષણે,
 હે જગમંધુ! ચિત્તમાં ધાર્યા નહિ ભક્તિપણે;
 જન્મ્યો પ્રભુ તે કારણે દુઃખપાત્ર હું સંસારમાં,
 હા! ભક્તિ તે ફળતી નથી જે ભાવ શૂન્યાચારમાં ..૮..
 છે પ્રતિમા મનોહારિણી દુઃખહારી વીરજિણુંદની,
 ભકતોને છે સર્વદા સુખકરી જાણે ખીટી ચાંદની;
 આ પ્રતિમાંના ગુણુ ભાવ ધરીને જે માણસો ગાય છે,
 પામી સઘળા સુખ તે જગતમાં મુકિત લાણી જાય છે ..૯..
 આયો શરણે તમારે જિનવર! કરજો આશ પૂરી અમારી,
 નાળ્યો ભવપાર મહારો તુમ વિણુ જગમાં સાર લે કોણુ મહારી;
 ગાયો જિનરાજ આજે હરષ અધિકથી પરમ આનંદકારી,
 પાયો તુમ દર્શ નાસે ભવોભવ ભ્રમણા નાથ! સર્વે અમહારી
 ..૧૦..

શ્રી આદીશ્વર શાંતિ નેમિજિનને, શ્રી પાર્શ્વ વીર પ્રભો;
 એ પાંચે જિનરાજ આજ પ્રણમું, હેતે કરી હે વિભો!
 કલ્યાણે કમળા સદૈવ વિમલા, વૃદ્ધિ પમાડો અતિ;
 એહવા ગૌતમસ્વામી લળિધભરીઆ, આપો સદા સન્મતિ
 ..૧૧..

(૨) સિદ્ધાચક્રજ્ઞનાં પાંચ ચૈત્યવંદનો વિધિ-સહિત
ચૈત્યવંદનનો પ્રારંભિક વિધિ

પ્રથમ ખમાસમણુ દઈ ઇરિયાવહી પડિશ્કમી, યાવત્
પ્રગટ (સંપૂર્ણ) લોગસ્સ કહી, ત્રણ ખમાસમણુ દઈ, ઇચ્છા-
કારેણ સંદિસહ ભગવાન ચૈત્યવંદન કરૂં? ઇચ્છા કહી ચૈત્ય-
વંદન કરવું!

સકલકુશલવદલી-પુષ્કરાવતં મેઘો,
દુરિતતિમિરસાનુઃ કલ્પવૃક્ષોપમાનઃ
ભવજલનિધિપોતઃ સર્વસંપત્તિહેતુઃ,
સ ભવતુ સતતં વઃ શ્રેયસે શાંતિનાથઃ ..૧..

ચૈત્યવંદન પહેલું

(તલાટીએ કરવાનું)

શ્રી શત્રુઞય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીકે દુર્ગતિવારે;
ભાવ ધરીને જે ચઢે, તેને ભવપાર ઉતારે ..૧..
અનંતસિદ્ધનો એહ ઠામ, સકલતીર્થનો રાય;
પૂર્વ નવાણું ઋષભદેવ, જ્યાં ઠવિયા પ્રભુ પાયઃ ..૨..
સૂરજકુંડ સોહામણો, કવડજક્ષ અભિરામ;
નાભિરાય કુલ મંડણો, જિનવર કરૂં પ્રણામ ..૩..

જકિંચિ

જકિંચિ નામ તિત્થં સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;
બઈ જિણુજિમ્ખાઈ, તાઈ સંવાઈ વંદામિ ..૧..

નમુત્યુણું અથવા શકુસ્તવ

નમુત્યુણું, અરિહંતાણું, ભગવંતાણું. આઈગરાણું;
 તિથયરાણું, સયંસંબુદ્ધાણું. પુરિસુત્તમાણું, પુરિસસીહાણું,
 પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધહૃત્થીણું. લોગુત્તમાણું.
 લોગનાહાણું, લોગહિઆણું, લોગપદ્ધવાણું લોગપન્નજ્ઞેઅગરાણું.
 અભયદયાણું, અકબુદયાણું મગ્ગદયાણું, સરણુદયાણું, બોહિ-
 યાણું. ધમ્મદયાણું. ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મનાયગાણું, ધમ્મ-
 સારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું. અપ્પડીહયવરનાણુંદં-
 સણુધરાણું, વિઅદ્દછઉમાણું. જિણાણું જાવયાણું, તિન્નાણું
 તારયાણું, બુદ્ધાણું બોહયાણું, મુત્તાણું મોઅગાણું. સંવ-
 ન્નૂણું, સંવદરિસિણું, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણુંતમકખય-
 મંવાબાહ-મપુણરાવિત્તિ, સિદ્ધિગમ્નામધેયં કાણું સંપત્તાણું,
 નમો જિણાણું જિઅભયાણું. જેઅ અઈઆ સિદ્ધા, જેઅ
 ભવિસંતિણાગએ કાલે; સંપદઅ વટ્ટમાણા, સંવે તિવિહેણુ
 વંદામિ ..૧..

જાવંતિ ચેઈઆઈ

જાવંતિ ચેઈઆઈ, ઉડ્ડે અ અહે અ તિરિઅ લોએ અ;
 સંવાઈ તાઈ વંદે, ઇહ સંતો તત્થ સંતાઈ .. ૧ ..

ખમાસમણ

પ્રમ્મજામિ ખમાસમણે। વંદિઉં જાવણિજ્ઞાનએ નિસિ-
 હિઆએ મત્થએણુ વંદામિ .

જાવંત કે વિ સાહુ

જાવંત કે વિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ;
 સંવેસિં તેસિં પણુઓ, તિવિહેણુ તિદંડવિરયાણું ..૧..

નમોઽર્હત

નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.

શ્રી સિદ્ધાચલજીતું સ્તવન

વિમલાચલ નિતુ વંદીએ, કીજે એહની સેવા,
માતું હાથ એ ધર્મનો શિવતરૂ ફળ લેવા. વિમલાચલ ૧
ઉચ્ચલ જિનગૃહ મંડળી, તિહાં દીપે ઉત્તંગા,
માતું હિમગિરિ વિભ્રમે, આઈ અંબરગંગા. વિમલાચલ ૨
કોઈ અનેરૂં જગ નહિં, એ તીરથ તોલે,
એમશ્રીમુખ હરિ આગળે, શ્રી સીમંધર બોલે. વિમલાચલ ૩
જે સઘળાં તીરથ કર્યા યાત્રા ફળ કહીએ;
તેહથી એ ગિરિ ભેટતા શતગણુ ફળ લહીએ. વિમલાચલ. ૪
જનમ સફળ હોય તેહનો જે એ ગિરિ વંદે;
સુજશ વિજયે સંપદ લહે' તે નર ચિર નંદે. વિમલાચલ. ૫

જય વીયરાય

જય વીયરાય ! જગજુરુ ! હોઉ મમં તુહ પલાવએ ભયવં !
ભવનિન્વેઓ મગ્ગાણુસારિઓ ઇકૂંકસિદ્ધિ ..૧..
લોગવિકૃદ્ધ્યાઓ ગુરુજણુપૂઆપરતથકરણુંચ;
સુહગુરુજોગો તન્વયણુ-સેવણુઆભવમખંડા ..૨..
વારિજનઈ જઈવિનિઆણુ-ખંધણું વીયરાય ! તુહ સમયે;
તહવિ મમ હુજજ સેવા ભવે ભવે તુમંદ ચલણુણું ..૩..
દુકખકખઓ કરમકખઓ, સમાહિમરણુંચ બોહિલાભો અ;
સંપજજઉ મહએઅં તુહ નાહ પણામકરણેણું ..૪..
સર્વમંગલ માંગલ્યં; સર્વકલ્યાણુકારણુમ;
પ્રધાનં સર્વ ધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ ..૫..

આરિહંત—ચેઇઆણું

અરિહંત ચેઇઆણું, કરેમિ કાઉસગ્ગા! વંદણવત્તિ-
આએ પૂઅણવત્તિઆએ, સક્કારવત્તિઆએ, સમ્માણવત્તિઆએ,
બોહિસાલવત્તિઆએ નિરૂવસગ્ગવત્તિઆએ સદ્ધાએ મેહાએ,
ધીઇએ, ધારણાએ આણુપેહાએ વહુમાણીએ કામિ કાઉસગ્ગાં

અનત્થ—ઉસસિએણું

અનત્થ ઉસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસિએણું, છીએણું
ઝંભાઇએણું ઉડુંએણું. વાયનિસગ્ગેણું. ભાસિએ પિત્તમે-
ચ્છાંએ ! સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં સુહુમેહિં ખેલવ-
ચાલેહિં” સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં એવમાઇએહિં આગારેહિં
અભગ્ગો અવિરાહિઓ, હુન્ન મે કાઉસગ્ગો જાવ અરિહંતાંણું
ભગવંતાણું નમુક્કારેણું ન પારેમિ. તાવકાયં કાણેણું,
મોણેણું, ઝાણેણું અપ્પાણું વોસિરામિ.

[પછી એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરવો. કાઉસગ્ગ
પારી નમોઽહંત કહી સ્તુતિ કહેવી.]

શ્રી શત્રુજય-સ્તુતિ

શ્રી શત્રુજય તીરથ સાર, ગિરિવરમાં જેમ મેરુ ઉદાર.
ઠાકુર રામ અપાર ! મંત્ર માંહે નવકાર જ બાણું,
તારામાં જેમ ચંદ્ર વખાણુ, જલધર જલમાં બાણુ .
પંખીમાંહે જેમ ઉત્તમ હંસ, કુળ માંહે જેમ ઋષભનો વંશ,
નાભિતણુ એ અંશ, ક્ષમાવંતમાં શ્રી અરિહંત,
તપશૂરા મુનિવર મહંત, શત્રુજયગિરિ શુણ્વંત ..૧..

ચૈત્યવંદન બીજું

(ઉપર શાંતિનાથ ભગવાનના દેરાસરે કરવાનું)

શ્રી શાંતિનાથસ્વામીનું ચૈત્યવંદન .
 શાંતિ જિનેશ્વર સોલમાં, અચિરાસુત વંદો;
 વિશ્વસેન કુલ નલોમણિ ભવિજન સુખકંદો; ૧
 મૃગલંછન જિન આઠિયુ, લાખ વરસ પ્રમાણ;
 હતિથણાઉર નયરી ધણી, પ્રભુજી ગુણમણિ ખાણ ૨..
 આદીશ ધનુષની દેહડીએ, સમચોરસ સંઠાણ;
 વદન પદ્મ જ્યું ચંદલો, દીકે પરમ કલ્યાણ ..૩..

[પછી જંકિચિ-નમુત્યુણ-જાવંતિ કહી, ખમાસમણ
 હઈ જાવંત અને નમોડહત્ કહી સ્તવન કહેવું.]

શ્રી શાંતિનાથજિનસ્તવન

હમ મગન ભયે પ્રભુ ધ્યાનમેં ધ્યાનમેં ધ્યાનમેં ધ્યાનમેં
 હમ મગન ભયે પ્રભુ ધ્યાનમેં,
 ખિસર ગઈ દુવિધા તનમનકી, અચિરાસુત ગુન ગાનમેં.
 હમ૦૧

હરિહર પ્રદ્મ પુરંદરકી ઋદ્ધિ, આવત નાહિ કોઈ માનમેં;
 ચિદાનંદકી મોજ મચી હૈ, સમતારસકે પાનમેં. હમ૦ ૨
 ઇતને દિન તૂં નાહિ પિછાન્યો, મેરો જનમ ગયો સો અજાનમેં;
 અખ તો અધિકારી હોઈ જોડે, પ્રભુ ગુન અખય ખજાન મેં.
 હમ૦ ૩

ગઈ દીનતા સખહી હમારી, પ્રભુ ! તુજ સમકિત દાનમેં;
 પ્રભુ ગુન અનુલવ રસકે આગે, આવત નાહિ કોઈ માનમેં.
 હમ૦ ૪

જિનહી પાયા તિનહી છીપાયા, ન કહે કોઉકે કાનમેં;
તાલી લાગી જખ અનુભવકી, તખ જાને કોઈ સાનમેં.

હમ૮૫

પ્રભુ ગુન અનુભવ ચંદ્રહાસ જ્યો. સો તો ન રહે મ્યાનમેં;
વાચક જથ કહે મોહ મહાઅરિ, જત લીયો હે મેદાનમેં.

હમ૦૬

[ત્યારબાદ જયવીયરાય-અરિહંતચેઘયાણું-અન્નતથ કહી
એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરવો, પારી-નમોડહંત કહી સ્તુતિ
કહેવી.]

શ્રીશાંતિનાથ સ્વામીનીસ્તુતિ

શાંતિ જિનેશ્વર સમરીએ, જેની અચિરામાય,
વિશ્વસેનકુલ ઉપન્યા, મૃગલંછન પાય;
ગજપુર નયરીનો ધણી, કંચનવરણી છે કાય,
ચાલીસ ધનુષની દેહડી, લાખ વરસનું આય ...૧..

ચત્યવંદન ત્રીઝું

[રાયણપગલાનું.]

વિમલગિરિવર સયલઅઘડર, લવિકજનમનરંજનો;
નિજરુપધારી પાપહારી આદિજિનમદલંજનો,
જગણુવ તારે ભસ્મ કારે સયલ અરિદલ-ગંજનો,
પુંડરીક-ગિરિવર શૃંગશોભે આદિનાથ નિરંજનો. ..૧..
અજ અમર.અચલ આનંદરૂપી, જન્મ-મરણ-વિહંડનો,
સુર-અમુર ગાવે ભક્તિભાવે, વિમલગિરિ જગમંડનો,
પુંડરીક-ગણધર રામપાંડવ, આદિ લે બહુ મુનિવરા,
છાહાં મુજિ રામા વર્યા રંગે કર્મકંટક સહુ જરા ..૨..

કોઈ તીર્થ જગમાં અન્ય નાંહી વિમલગિરિ સમ તારકં;
 દૂર ભવિઆ જે અભવિઆ સદા દૃષ્ટિ નિવારકં;
 એક ત્રીજે પાંચસે ભવ વરે શિવ દુઃખ વારકં,
 યહ આશધારી શરણુ ધારી આતમા હિતકારકં. ..૩..
 [પછી જંકિયિ-નમુત્યુણું-જાવંતિ-કહી, ખમાસમણુ દઈ,
 જાવંત અને નમોર્હત કહી રતવન દહેવું.]

રાયણુ પગલાનું રતવન

નીલુડી રાયણુતરુતળે-સુણુસુંદરી
 પીલુડા પ્રભુના પાયરે ગુણમંજરી;
 ઉજવલધ્યાને ધ્યાઈએ .. સુણુ .. એહિ જ મુક્તિ ઉપાયરે
 .. સુણુ .. ૧..
 શીતલ ઘાયાએ બેસીએ ..સુણુ.. રાતો કરી ને રંગરે
 ગુણુ૦
 પૂજિએ સોવન કુલડે ..સુણુ.. જેમ હોય પાવન અંગરે
 .. ગુણુ .. ૩..
 ખીર ઝરે જેહ ઉપરે ..સુણુ.. નેહ ધરીને એહ રે
 ગુણુ૦
 ત્રીજે ભવે તે શિવ લહે. સુણુ. થાયે નિર્મલ દેહ રે
 ગુણુ ૩
 પ્રીત ધરી પ્રદક્ષિણા. સુણુ. દીએ એહને જે સાર રે
 ગુણુ૦
 અભંગ પ્રીતિ હોય જેહને સુણુ. ભવ ભવ તુમ આધાર રે
 ગુણુ૦ ૪
 કુસુમ પત્ર ફલ મંજરે. સુણુ. શાખા થડને મૂલ રે
 ગુણુ૦

દેવ તણા વાસાય છે. સુણ. તીરથને અતુકલ રે

ગુણ ૦ ૫

તીરથ ધ્યાન ધરો મુદા. સુણ. સેવો એહની છાય રે

ગુણ ૦

જ્ઞાનવિમલ ગુણ લાખિઓ. સુણ. શત્રુજય માહાત્મ્ય મહી રે

ગુણ ૦ ૬

[ત્યારબાદ જયવીયરાય-અરિહંત એઈઆણું -અનંતથ
કહી, એક નવકારનો કાઉંસગ્ગ કરી; નમોહંત-કહી સ્તુતિ
કહેવી.]

સ્તુતિ

શ્રી શત્રુજય આદિજિન આઘ્યા પૂર્વ નવાણું વારણ,
અનંત લાલ ઇહાં જિનવર બાણી સમોસર્થાનિરધારણ,
વિમગિરિવર મહિમા મોટો સિદ્ધાયલ એણે ઠામણ,
કાંકરે કાંકરે અનંતા સિદ્ધ્યા, એકસો ને આઠ ગિરિ નામણ..૧..

ચૈત્યવંદન—ચોથું

[શ્રી પુંડરીકસ્વામીનું ચૈત્યવંદન]

આદીશ્વર જિનરાયનો, ગણધર ગુણવંત

પ્રગટ નામ પુંડરીકજાસ, મહીમાંહે મહંત. ૧

પંચ કોડી સાથે મુણિદ, અણસણ તિહાં કીધ

શુકલ ધ્યાન ધ્યાતાં અમૂલ કેવલ તિહાં લીધ ૨

ચૈત્રી પુનમને દીને એ, પામ્યા પદ મહાનંદ

તે દિનથી પુંડરીકગિરિ, નામ દાન સુખકંદ. ૩

[પછી જંકિયિ-નમુથુણું-બાવંતિ-કહી, ખમાસમણું

બાવંત-અને નમોહંત કહી સ્તવન કહેવું.]

શ્રીપુંડરીકસ્વામીનું સ્તવન

એક દિન પુંડરીક ગણધરુ રે લાલ,
 પૂજે શ્રી આદિજિજ્ઞાંદ સુખધારી રે
 કહીયે તે ભવજલ ઉતરી રે લાલ,
 પામીશ પરમાનંદ ભવધારી રે. એક ૧

કહે જિન ઇણ ગિરિ પામશે રે લાલ,
 જ્ઞાન અને નિરવાણુ જયધારી રે
 તીરથ મહિમા વાધશે રે લાલ,
 અધિક અધિક મંડાણુ નિરધારી રે એક ૨

ધમ નિસુણીને ઇહાં આવ્યા રે લાલ,
 ધાતી કરમ કર્યા દૂર તમવારી રે
 પાંચ કોડ મુનિ પરિવર્યા રે લાલ,
 હુઆ સિદ્ધિ હજુર ભવધારી રે. એક ૩

ગૌત્રી પૂનમ દિન કીજીયે રે લાલ,
 પૂજા વિવિધ પ્રકાર દિલ ધારી રે
 ફલ પ્રદક્ષિણા કાઉસગા રે લાલ,
 લોગસ્સ થુઈ નમુસ્કાર નરનારી રે. એક ૪

દશ વીશ ત્રીશ ચાલીશ લલા રે લાલ,
 પચાસ પુષ્પની માળ અતિસારી રે. ૫

નરભવ લાહો લીજીયે રે લાલ,
 જેમ હોય જ્ઞાન વિશાલ મનોહારી રે. એક ૦

[ત્યારબાદ-જયવીરરાય-અરિહંત ચેઈઆણું-અન્નતથ કહી
 એક નવકારનો કાઉસગા કરી પારી-નમોર્હત કહી સ્તુતિ
 કહેવી]

શ્રી પુંડરીકસ્વામીની સ્તુતિ

પુંડરીક મંડળ પાય પ્રણમીજે, આદીશ્વરજિનચંદાણ
નેમિ વિના ત્રેવીશ તીર્થકર, ગિરિ ચઢિયા આશંદાણ
આગમ માંહે પુંડરીક મહિમા, ભાખ્યો જ્ઞાનદિણંદાણ
ચૌત્રી પૂનમદિન દેવીચક્રેસરી, સૌભાગ્ય ઘોસુખ કંદાણ ૧

ઔપચંદન પાંચમું

(મૂલ નાયક પ્રભુત્વ)

વિમલ કેવલ જ્ઞાન કમલા, કલિત-ત્રિભુવન હિતકરં;
સુરરાજ-સંસ્તુત-ચરણપંકજ-નમો આદિ જિનેશ્વરં ૧
વિમલગિરિવર-શૃંગમંડળ, પ્રવર ગુણગુણ-ભૂધરં;
સુર-અસુર-કિન્નર-કોડીસેવિત નમો આદિ જિનેશ્વરં ૨
કરતી નાટક કિન્નરીગણ, ગાયજિનગુણ મનહરં;
નિર્જરાવલી નમો અજ્ઞેનિશ-નમો આદિ જિનેશ્વરં ૩
પુંડરીક ગણપતિ સિદ્ધિ સાધી, કોડી પણ મુનિ મનહરં;
શ્રી વિમલગિરિવર-શૃંગસિદ્ધા-નમો આદિ જિનેશ્વરં ૪
નિજ સાધ્ય સાધક સુર મુનિવર કોડીનંત એ ગિરિવરં;
મુક્તિ રમણી વર્યા રંગે, નમો આદિ જિનેશ્વરં ૫
પાતાલનર સુરલોકમાંહી વિમલગિરિવર તો પરં;
નહિં અધિક તીરથ તીર્થપતિ કહે-નમો આદિ જિનેશ્વરં ૬
એમ વિમલગિરિવર-શિખર મંડળ, દુઃખ વિહંડળ ધ્યાયે;
નિજ શુદ્ધ સત્તા સાધનાર્થ, પરમ જ્યોતિ નિપાધયે ૭

જિત મોહકોહ વિછિદ નિદ્રા, પરમ પદસ્થિત જ્યકરં;
 ગિરિરાજ સેવા કરણતપર પદ્મવિજય શુદ્ધિતકર ૮
 [પછી જંકિચિ નમુત્યુણું બવંતિ કહી, ખમાસમણ
 ઘઠ, બવંત, અને નમોહીત કહી, સ્તવન કહેવું]

શ્રી ઋષભદેવસ્વામીનું સ્તવન

માતા મરુદેવીના નંદ, દેખી તાહરી
 મૂરતિ મારું મન લોલાલું ૭
 મારુ દિલ લોલાલું ૭ દેખી ૦
 કરુણા નાગર કરુણા સાગર, કાયાકંચન વાન;
 ધોદા લંછન પાઉલે કાંઈ, ધનુષ પાંચસે માન. માતા ૦ ૧
 ત્રિગટે બેસી ધર્મ કહંતા, સુણે પર્યદાખાર;
 બેજનગામિની વાણી મીઠી, વરસંતી જલધાર. માતા ૦ ૨
 ઉર્વશી રુડી અપસરાને, રામા છે મન રંગ,
 પાયે નેઉર રણજણે કાંઈ, કરતી નાટારંભ. માતા ૦ ૩
 હું હી બ્રહ્મા તું હી વિધાતા, તું જગ તારણહાર;
 તુજ સરીખો નહિ દેવ જગતમાં,
 અરવડીઆ આધાર. માતા ૦ ..૪..
 તું હી બ્રાતા તું હી ત્રાતા, તું હી જગતનો દેવ
 સુરનર કિન્નર વાસુદેવા,
 કરતા તુજ પદ સેવ માતા. માતા ૦ ..૫..
 શ્રી સિદ્ધાયલ તીરથ કેરો, રાજ ઋષભ જિણુંદ;
 કીર્તિ કરે માણેકમુનિ તાહરી,
 ટાળો ભવ ભય ફંદ માતા ૦ ૬..

[પછી જયવીરરાય૦-અરિહંતચેઈઆણું૦-અન્નથ૦-કહી,
એક નવકારનો કાઉસગ્ગ કરવો. કાઉસગ્ગ પારી, નમોડહંતઃ
કહી સ્તુતિ કહેવી.]

શ્રી ઋષભદેવસ્વામીની સ્તુતિ

શ્રી સિદ્ધાચલ મંડલ, ઋષભ જિણુંદ દયાળ,
મરુદેવાનંદન, વંદન કરું ત્રણ કાળ;
એ તીરથ જાણી; પૂર્વ નવાણું વાર,
આદીશ્વર આવ્યા, જાણી લાલ અપાર .૧.

(૩) શ્રી સિદ્ધગિરિજનાં સ્તવનો

(૧)

શેત્રુંબ ગઠના વાસીરે, મુજરો માનજોરે,
સેવકની સુણી વાતો રે દીલમાં, ધારજો રે
પ્રભુ મેં દીઠો તુમે દેદાર, આજ મને ઉપજ્યો હર્ષ અપાર,
સાહિબાની સેવા રે, ભવદુઃખ લાંબશે રે .૧.
એક અરજ અમારી રે, દીલમાં ધારજો રે, ચોરાશીલાખ ફેરા રે,
ફર નિવારજોરે, પ્રભુ! મને દુર્ગતિ પડતો રાખ,
દરિસણ વહેલું રે દાખ, સાહિબાની સેવારે,

ભવદુઃખ લાંબશે રે. ૨

દોલત સવાઈ રે, સોરઠ દેશની રે,
ખલિહારી હું જાઉં રે તારા વેશની રે,
પ્રભુ! તારુ રૂડું દીડું રૂપ,

મોહ્યા સુરનરવૃંદને ભૂપ. સાં ભવ ૩
 તીરથ કો નહિ રે શેત્રુંજય સારથું રે,
 પ્રવચન દેખી રે કીધું તારુ પારથું રે,
 ઋષભને જોઈજોઈ હરખે જોહ ત્રિભુવન લીલા પામે તેહ
 સાં ભવ ૪

ભવો ભવ માયું રે, પ્રભુ તારી સેવના રે,
 ભાવઠ ન ભાંગેરે જગમાં તે વિના રે,
 પ્રભુ ! મારા પૂરે મનના કોડ, એમ કહે ઉદયરતન કરજોડ
 સાં ભવ ૫

(૨)

(વીર કને જઈ વસીયે ચાલોને સખિ. એ દેશી)
 વિમલાચલ જઈ વસીયે, ચાલોને સખિ !

વિમલાચલ જઈ વસીયે,
 આદિ અનાદિ નિગોદમાં વસીયે, પુન્ય ઉદયે નીકસીયે,
 ચાર ગતિમાં જામણુ કરીને, લાખ ચોરાશી ફરસીયે. ચાલો ૧
 દેવ નારકી તિર્યચમાંહી વળી, દુઃખ સહ્યાં અહનિસીયે,
 પુન્ય પ્રભાવે મનુષ્યભવ પામી દેશ આરજમાં વસીયે.

ચાલો ૨

દેવગુરુને જૈન ધર્મ પામી, આતમરુદ્ધિ ઉલ્લસીયે;
 શ્રી સિદ્ધાચલ નયણે નિહાળી, પાપ તિમિરથી ખસીયે

ચાલો ૩

કાલ અનાદિના મોહરાયનાં; મસી લઈ મુખ ધસીયે;
 શ્રી આદીશ્વર ચરણ પસાયે; ક્ષમાખટ્ટગ લઈ ધસીયે

ચાલો ૪

મોહને મારી આતમ તારી; શિવ પૂરમાં જઈ વસીયે;
જિન ઉત્તમ રૂપ નિહાલી, કેવલ લક્ષ્મી ફરસીયે ચાલો ૫

(૩)

શ્રી રે સિદ્ધાચલ લેટવા, મુજમન અધિક ઉમાદ્યો;
ઋષભદેવ પૂજ કરી, લીજે ભવ તણો લ્હાવો. શ્રીરે ૧
મણિમય મૂર્તિ શ્રી ઋષભની, નીપાઈ અભિરામ;
ભવન કરાવ્યાં કનકનાં, રાખ્યાં ભરતે નામ. શ્રીરે ૨
નેમ વિના ત્રેવીસ પ્રભુ, આવ્યા સિદ્ધક્ષેત્ર જાણી;
શેત્રુંજ સમુ તીરથ નહી, યોદ્યા સીમંધર વાણી. શ્રીરે ૩
પૂરવ નવાણું સમોસર્યા, સ્વામી શ્રી રૂપલ જિણાંદ;
રામ પાંડવ મુગતે ગયા, પામ્યા પરમાનંદ. શ્રીરે ૪
પૂરવ પુણ્ય પસાઉલે, પુંડરીકગિરિ પાયો;
કાંતિવિજય હરખે કરી, શ્રી સિદ્ધાચલ ગાયો. શ્રીરે ૫

(૪)

જાત્રા નવાણું કરીએ વિમલગિરિ જાત્રા નવાણું કરીએ
પૂરવ નવાણું વાર શેત્રુંજાગિરિ રૂપલ જિણાંદ સમોસરીયે
વિં જાં ૧
કોડી સહસ ભવ પાતક ત્રુટે; શત્રુંજય સમો ડગ ભરીયે
વિં જાં ૨
સાત છઠ દોય અકૂમ તપસ્યાં; કરી ચઢિયે ગિરિવરીયે
વિં જાં ૩
પુંડરીક પદ જપીએ મન હરખે, અધ્યવસાય શુભધરીયે
વિં જાં ૪

માપી અલવી નજરે ન દેખે, હિંસક પણ ઉદ્ધરીએ

વિં જાં ૫

ભૂમી સંથારો ને નારી તણો સંગ, દૂર થકી પરીકરીએ

વિં જાં ૬

સચિત્ત પરિહારી ને એકલઆહારી ગુરુ સાથે પદચરીએ

વિં જાં ૭

પડિકમણાં દોય વિધિશું કરીએ, પાપ પડલ વિખરીએ.

વિં જાં ૮

કલિકાલે એ તીરથ મોટું, પ્રવહણુ જિમ ભર દરીએ.

વિં જાં ૯

ઉત્તમ એ ગિરવિર સેવંતા, પદ્મ કહે ભવતરીએ.

વિં જાં ૧૦

(૫)

વિમલગિરિ કથું ન. ભયે હમ મોર, ૨

સિદ્ધવડ રાયણુ રુખકી શાખા, ઝુલત કરત ઝંકોર, વિમલ ૧.

આવત સંઘ રચાવત અંગિયાં, ગાવત ગુણુ ધમધોર,

હમ ભી છત્ર કલા કરી નિરખત, કટને કર્મ કઠોર. વિમલ. ૨

મૂરત દેખ સદા મનહરખે, જૈસે ચંદ ચંકોર;

શ્રી રિસડેસર દાસ તિહારો, અરજ કરત કરજોર. વિમલ ૩

(૬)

સિદ્ધાચલ વંદોરે નરનારી, નરનારી નરનારી સિદ્ધાં

નાભિરાયા મરુદેવા-નંદન, ઋષભદેવ-સુખકારી. સિદ્ધાં ૧

પુંડરીક પ્રમુહા મુનિવર સિદ્ધા, આતમતત્ત્વવિચારી. સિદ્ધાં ૨

શિવસુખકારણ લવદુઃખવારણ, ત્રિભુવન જન હિતકારી.

સિદ્ધાં ૩

સમકિતશુદ્ધ કરણ એ તીરથ, મોહ મિથ્યાત્વ નિવારી. સિદ્ધાં ૪

જ્ઞાનઉદ્યોત પ્રભુ કેવલધારી, ભકિત કરુ' એકતારી. સિદ્ધાં ૫

(૭)

સિદ્ધાચલનાવાસી, વિમલાચલનાવાસી,

જિનજી પ્યારા, આદિનાથને વંદન હમારા;

પ્રભુજનું મુખડું મલકે, નયનોમાંથી વરસે અભિધારા-આદિ

પ્રભુજનું મુખડું મનકે મિલાકર,

દિલમેં ભકિતની જ્યોત જગાકર;

ભજલે પ્રભુને લાવે, દુર્ગતિ કદિ નહિ આવે. જિનજી-આદિ

ભમીને લાખ ચોરાશી હું આયો,

પુન્યે દરિસણ તુમારું પાયો;

ધન્યદિન મારો, ભવનો ફેરો ટાળો. જિનજી-આદિ

અમે તો માયાના ત્રિલાસી,

તુમે તો મુકિતપુરીના વાસી;

કર્મબંધન કાપો, મોક્ષ સુખ આપો. જિનજી. આદિ

અરજી ઉરમાં ધરજો અમારી,

કહે હર્ષ હવે સાચા રવામી તુમે,

પૂજન કરીએ અમે. જિનજી. આદિ

(૮)

ગિરિરાજકા પરમ જથ ગાવના, વીતરાગકા ગીતરસ ગાવના;

અતિ બહુમાન ધ્યાન રસીલે, જિનપદ પદમ દેખાવના. ગિરિં ૧

પ્રભુ તુમ છોડી અવરકે દારે, મેરે કબહું ન જાવના. ગિરિં ૨

જ્યું ચાતકકું જલદ સલીલવિણુ, સરોવર નીર ન ભાવના ગિરિ૦ ૩
 જ્યું અધ્યાત્મભવ વેદિકં કબહું, ઓરકો ન ધ્યાવના. ગિરિ૦ ૪
 સામ્યભવન મનમંડપ માંહિ' આપ વસે પ્રભુ પાવના ગિરિ૦ ૫
 આદિ કારણ કે આદીશ્વર જિન, શત્રુંજય શિખર સુહાવના ગિરિ૦ ૬
 ભરતભૂપતિ વિરચિત ગિરિતટ, પાલીતાણાનગર દેખાડના. ગિરિ૦
 જ્ઞાનત્રિમલ પ્રભુ ધ્યાન ધરત હે પરમાનંદ પદ પાઉતા. ગિરિ૦

(૯)

દેખો માર્ગ આજ ઋષભ ધર આવે
 રૂપ મનોહર જગદાનંદન સખહિકો મન ભાવે દેખો૦ ;૧;
 કેઇ મુક્તાફલ થાળ વિશાખા, કેઇ મણિ માણેક ભાવે દેખો૦ ;૨;
 હયગય રથ પાયક બહુ કન્યા, પ્રભુજીકું વેગે વધાવે. દેખો૦ ;૩;
 શ્રી શ્રેયાંસકુમાર દાનેશ્વર, ઇશુરસ વહોરાવે. દેખો૦ ;૪;
 ઉત્તમદાન દિએ અમૃત રસ. સાધુ કીર્તિ ગુણ ગાવે. દેખો૦ ;૫

(૧૦)

તું ત્રિભુવન સુખકાર, ઋષભજિન ! તું ત્રિભુવન સુખકાર
 શત્રુંજયગિરિ શણુગાર, ઋષભ૦ ભૂષણુ ભરતઝાર ઋષભ૦

આદિ પુરુષ અવતાર ઋષભ૦

તુમ ચરણે પાવન કયું રે, પૂર્વ નવાણું વાર;
 તેણે તીરથ સમરથ થયું રે, કરવા જગત ઉદ્ધાર ઋષભ. ૧
 અવર તે ગિરિ પર્વતે બહારે એહ થયો ગિરિરાજ;
 સિદ્ધ અનંત ઇલાં થયારે વળી આવ્યા અવર જિનરાજ ઋષભ૦૨
 સુંદરતા સુરસદનથીરે, અધિક જિહા પ્રાસાદ
 જિંબ અનેક શોભતાંરે, દીઠે ટળે વિખવાદ. ઋષભ૦ ૩

લેટણ કાળે ઉંમહુંરે; આવે સવિ ભવિ લોક;
 કલિમલ તસ અડકે નાહરે, જ્યું સોવન ધન રોક. ઋષભ૦૪
 જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ જસ શિરેરે, તસખસે ભવ પરિવાર;
 કરતલ શિવ સુંદરીરે, મલે સહજ ઉચ્છાંહ. ઋષભ૦ ૫

(૧૧)

જિણુંદા તોરે ચરણકમલકીરે હું ચાહું સેવા ખ્યારી;
 તો નાસે કર્મકઠારી, ભવ-ભાંતિ મીટ ગઈ સારી. જિણુંદા૦ ૨
 વિમલગિરિરાજેરે મહિમા અતિ ગાજેરે, બાજે જગ ડંકા તેરા
 તું સચ્ચા સાહિબ મેરા, હું બાલક ચેરા તેરા જિણુંદા૦ ૨
 કરુણાકર સ્વામીરે, તું અંતર જામીરે, નામી જગ પૂનમચંદા
 તું અજર-અમર સુખકંદા, તું નાભિરાયા કુલ નંદા. જિ૦ ૩
 ઇણગિરિસિદ્ધારે, મુની અનંત પ્રસિદ્ધારે; પ્રભુ પુંડરીક ગણધારી;
 પુંડરીક ગિરિનામ કહારી, યહ સખ મહિમા હૈ થારી. જિ૦ ૪
 તારક, જગ દીકારે પાપપંકે સહુ નીકારે, ઇચ્છા મો મનમાં ભારી,
 મેં કીની સેવા થારી, હું માસ રહ્યો શુભચારી. જ૦ ૫
 અખ મોહે તારોરે બિરુદ નિહાલોરે, તીરથ જિનવર દો લેટી
 મેં જન્મ જરા દુઃખ મેટી, હું પાથો ગુણની પેટી. જિણુંદા૦ ૬
 દ્રાવિડ વારિખિલ્લારે; દશકોડી મુનિ મિલ્લારે;
 હુઆ મુક્તિરમણીભરતારા કાર્તિક પૂનમ દિન સારા,
 જિન શાસન જગ જયકારા. જિણુંદા૦ ૭
 સંવત શિખિ ચારારે, નિધિ ઈંદુ ઉદારારે,
 આતમકો આનંદકારી જિનશાસનકી બલીહારી,
 પામ્યો ભવજલધિ પારી. જિણુંદા ૮

ઋષભ જિનેશ્વર સ્વામીરે. અરજી માહરી.
 અવધારે કાંઈ ત્રણ ભુવનના દેવજો,
 કરુણાનંદ અખંડરે જ્યોતિ સ્વરૂપ છો,
 એહવા ભેદને મેં આદરી તુમ સેવજો....ઋષભ-૧
 લાખ ચોરાશિરે યોનિરે વારો વાર હું ભખ્યો,
 ચોવિશે દંડકે ઊભચ્ચુ મહારૂં મનજો,
 નિગોદાદિક ફરસીરે સ્થાવર હું થયો,
 એમરે ભમતો આવ્યો વિકલેન્દ્ર ઉપનનજો....ઋ-૨
 તિયંચ પચેન્દ્ર તણારે ભવ મેં બહુ કર્યા,
 ફરસી ફરસી ચઉદરાજ મહારાજજો
 દશ દશાંતે દોહિલા રે મનુષ્ય જન્મ અવતર્યો,
 એમ રે ચડતો આવ્યો શેરીએ, શિવ કાજજો....ઋ-૩
 જગતણા જગ ખંધવા જગ સથવાહ છો,
 જગતગુરુ જગરકખણુ એ દેવજો,
 અજ અમર અવિનાશીરે જ્યોતિ સ્વરૂપ છો,
 સુરનર કરતા તુજ ચરણોની સેવજો....ઋ-૪
 મરુદેવીના નંદનરે વંદના મહારી
 અવધારે કાંઈ પ્રભુજી મહારાજજો,
 ચૌદરાજજો ઉચ્છીષ્ઠો પ્રભુજી તારીએ,
 દીજીએ કાંઈ વાંછિત ફળ જિનરાજજો,....ઋ-૫
 વંદના માહરી નિસુણીરે પરમ સુખ દીજીએ,

કીજીયેરે કાંઈ જન્મ મરણ દુઃખ દુરજો,
પદ્મવિજય સુપસાયેરે ઋષલજિન લેટીયા,
નિત વંદો કાંઈ પ્રહ ભગમતે સૂરજો....ઋ-૬

સિદ્ધગિરિ મંડન પાય નમીજો, રિસહેસર જિનરાય રે;
નાલિભૂપ મરુદેવી નંદન, જગત જંતુ સુખદાયરે....

સ્વામિ ! તુમ દરિસણ સુખકાર રે....૧
ભારે કર્મી પણ તેં તાર્યા, ભવજલધિથી ઊગાર્યા રે;
મુજ સારીખા કિમ નવિ સંભાર્યા, ચિતથી કિમ ઊતાર્યા રે
પાપી અધમ પણ તુમ પસાયે, પામ્યા ગુણ સમુદાય રે;
અમે પણ તરશુ તુમ શરણ સ્વીકારી; મહેર કરો મહારાયરે ૩
તરણ તારણ જગમાંહિ કહાવો, હું છું સેવક તારો રે
અવર આગળ જઈને કેમ જાયુ, મહિમા અધિક તુમારોરે ૪
મુજ અવગુણ સામું મા જોજો, ખિરદ તમારું સંભાળો રે
પતિત પાવન તુમ નામ ધરાવો, મોહ વિડંબના ટાળોરે ૫
પૂરવ નવાણું વાર પધારી, પવિત્ર કયું શુભ ધામ રે
સાધુ અનંતા કર્મ ખપાવી, પહોંચ્યા અવિચલ ઠામરે ૬
શ્રી નય વિજય વિબુધ પય સેવક, વાયક જસ કહે સાચુંરે.
વિમલાચલ ભૂષણ સ્તવનથી આનંદ રસભર ચાચું, રે.

(૧૪)

ઓ....સિદ્ધગિરિમંડન સાહિબા, સાહિબા,
હું યાત્રા કરવા આવ્યો, મને ભવજલ પાર ઉતારો. ઓ....
નાલિકુલકર વંશ દીપાવ્યો, મરુદેવી માતાએ હુલારાવ્યો,

યુગલાધર્મ નિવારીનેરે, ચઉવિહ ધર્મ ખતાવ્યો.
 પહેલા રાજ પ્રથમ મુનિશ્રી આદિજિન કહાવે. મને૦ ૧.
 પૂરવ નવાણુંવાર પધાર્યા; મહિમા તીર્થ ગવાયા,
 પુંડરીક ગણધર મોક્ષે સિધાવ્યા, પાંચ કેાટી મુનિરાયા;
 ભરતેશ્વર ઉદ્ધારજ કીધો, રતનના બિમ્બ સ્થપાયા. મને૦ ૨
 દ્રાવિડને વારિખિલ્લજરે, બલી મયાલી સિદ્ધ થયા,
 દેવકીના છ પુત્રો સિદ્ધા ને પાંડવો મુક્તે ગયા;
 રામ ભરત ને શામ્બ પ્રદ્યુમ્ન વળી કેઇ મોક્ષે ગયા. મને૦ ૩
 આ તીરથનો મહિમા ભારી, કેમે કીધો ન બાય;
 અનંતા ભવ્યો પાપ ખપાવી, કર્મથી રહિત થાય;
 ભવસિંધુમાં ડુબી રહીછે, મારી નૈયા કેમ પાર થાય મને૦ ૪
 પંદર ક્ષેત્રને ત્રણ ભુવનમાં, તીરથ જ્યજ્ઞ્યકારી;
 વિવિધ નામે પ્રગટ થયું, જિનશાસન સુખકારી;
 પ્રેમ-જમ્બૂસૂરી પાર ઉતારો નિત્યાનંદ પદ ધારી! ૫ મને

(૧૫)

દૈતસમાનને અસિસમાનરે, જે તારે દિલ આવેરે,
 નાગર સજ્જનારે કેાઈ સિદ્ધગિરિરાજ ભેટાવેરે.
 પૂજાવેરે ફરસાવેરે, ખતલાવેરે, દેખાવેરે ગવરાવેરે નાગર સજ્જ-
 નારે. કેાઈ૦ ૧

અતિહિ ઉમૈયોને ખહુદિન વહિયોરે,
 માનવના વૃંદ આવેરે. નાગર સ. કેાઈ સિ૦ ૪
 ધવલ દેવત્રીઆંને, સુરપતિ મલિયારે,
 કેાઈ ચારે પાજે ચઢાવેરે, નાગર સ. કેાઈ૦ સિ૦ ૩

શ્રી જિન નિરખિત, હરખીત હોવેરે,

તૃપિત ચાતક ધન પાવેરે. નાગર સ. કોઈં સિં ૪
નારિક ગીતને વાજીંત્ર વાગેરે.

કોઈં મનગમતા નાદ સૂણાવેરે. નાગર. સ. કોઈં. સિ. ૫
ધન્ય ધન્ય તે ગૃહપતિને નરપતિ,

કોઈં સંઘપતિ તિલક કરાવેરે. નાગર સં કોઈં સિં ૬
સકલ તીરથમાંહી સમરથ એ ગિરિ,

કોઈં આગમના પાઠ સુણાવેરે. નાગર સં કોઈં સિં ૭
ઘેર બેઠાં પણુ એ ગિરિ ગાવેરે,

શ્રી જ્ઞાન વિમલ સુખ પાવેરે નાગર સ. કોઈં સિં ૮

(૧૬)

જાત્રા નવાણું કરીએ વિમલગિરિ, જાત્રા નવાણું કરીએ.
પૂરવ નવાણું વાર શત્રુજયગિરિ, ઋષભજિણુંદ સમોસરીએ.
વિં યાં ૧

કોડી સહસ લવ પાતક ત્રુટે, શેત્રુંજા સામો ડગ ભરીએ.
વિં યાં ૨

સાત છક દોય અઠમ તપસ્યા, કરી ચઢીએ ગિરિવરીએ.
વિં યાં ૩

પુંડરીક પદ જપીએ મન હરખે, અધ્યવસાય શુભ ધરીએ.
વિં યાં ૪

પપી અભવ્ય ન નજરે દેખે, હિંસક પણુ ઉદ્ધરીએ.
ભૂમિ સંથારોને નારી તણો સંગ દૂરથકી પરિહરીએ. વિં યાં ૬

સચિત્ત પરિહારી ને એકલ આહારી, ગુરુ સાથે પદચરીએ.

વિં ૫૦ ૭

પડિમણાં દોય વિધિશુ કરીએ, પાપ પડલ પરિહારીએ.

ઠલિકાલે એ તીથર મોટું પ્રવહણુ જેમ ભરદરીએ વિં ૫૦ ૮

ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવતા, ૧૬ કહે ભવ તરાંએ.

વિં ૫૦

(૪) ચૈત્યવંદનો

(૧) શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું ચૈત્યવંદન

જય જય નાભિનરિંદ નંદ, સિદ્ધાચલ મંડળ

જય જય પ્રથમ જિણુંદયંદ, ભવદ્વાપ વિહંડણુ. ૧

જય જય સાધુ સુરિંદ વૃંદ, વંદીએ પરમેશ્વર

જય જય જગદાનંદ કંદ, શ્રી રૂપલ જિણેસર. ૧

અમૃત સમ જિન ધર્મનો એ દાયક જગમા જાણુ,

તું જ પદ પંકજ પ્રીતધર, નિશદિન કલ્યાણુ જાણુ ૩

(૨) શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન

જય જય શાંતિ જિણુંદ દેવ, હૃત્થિનાઉર સ્વામિ;

વિશ્વસેન કુલ ચંદ સમ, પ્રભુ અંતરજામિ. ૧

અચિરા ઉર સુર હંસજો, જિનવર જયકારી;

મારી રોગ નિવારકે, કીર્તિ જગ વિસ્તારી, ૨

સોલમા જિનવર પ્રણુમીએ એ, નિત્ય ઉઠી નામી શિશ;

સુર નર પ્રસન્ન મન, નમતાં વધે જગીશ, ૩

(૩) શ્રી નેમનાથ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન.

નેમિનાથ બાવીસમાં, શિવાદેવી માય;
 સમુદ્ર વિજય પૃથ્વીપતિ, જે પ્રભુના તાય. ૧
 દશ ધનુષની દેહડી, આયુ વરસ હજાર;
 શંખ લાંછનધર સ્વામીજી, તજી રાજીલ નાર. ૨
 સૌરીપુરી નયરી લલી, બ્રહ્મચારી ભગવાન;
 જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, નમતાં અવિચલ થાન. ૩

(૪) શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન.

આશપુરે પ્રભુ પાસજી, તોડે લવ પાસ;
 વામામાતા જનમીઆ, અહિ લાંછન જાસ. ૧
 અશ્વસેન સુત સુખકર; નવહાથની કાયા,
 કાશી દેશ વણારસી, પુણ્યે પ્રભુ આયા. ૨
 એકસો વરસનું આઉખુંએ, પાળી પાસકુમાર,
 પદ્મ કહે મુગતે ગયા, નમતાં સુખ નિરધાર. ૩

(૫) શ્રી મહાવીર સ્વામિ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન.

સિદ્ધારથ સુત વંદીયે, ત્રિશલાનો બાયો;
 ક્ષત્રિયકુંડમાં અવતર્યો, સુરનરપતિ ગાયો. ૧
 મૃગપતિ લાંછન પાઉલે, સાત હાથની કાયા,
 બહોતેર વર્ષનું આઉખું, વીરજિનેશ્વર રાયા. ૨
 ક્ષમાવિજય જિનસંજનો એ, ઉત્તમ ગુણ અવદાત;
 સાતબોલથી વર્ણુઓ, પદ્મવિજય વિખ્યાત. ૩

(૫) સ્તવનેા

શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું સ્તવન

જ્ઞાનરયણસ્યણાયરુરે, સ્વામી શ્રી ઋષભ જિણંદ;
 ઉષગારી અરિહા પ્રભુ, રે લોક લોકોત્તર નંદરે,
 ભવિષ્ય ભાવે ભજે ભગવંત, મહિમા અતુલ અનંતરે. ભવિષ્ય ૧
 તિગ તિગ આરક સાગરુરે, કોડા કોડી અદાર,
 જુગલા ધર્મ નિવારીયોરે, ધર્મ પ્રવર્તન હારરે. ભવિષ્ય ૨
 જ્ઞાનાતિશયે ભવ્યનારે, સંશય છિદનહાર,
 દેવ નરતિરિ સમજ્યાંરે, વચનાતિશય વિચારરે. ભવિષ્ય ૩
 આર ધને મધવા સ્તવેરે, પૂજાતિશય મહંત,
 પંચ ધને યોજન ટળેરે, કષ્ટ એ તુર્ય પ્રસંતરે. ભવિષ્ય ૪
 યોગ શ્રેમંકર જિનવરુરે, ઉપશમ ગંગાનીર,
 પ્રીતિ ભક્તિપણે કરીરે, નિત્ય નમે શુભવીર રે. ભવિષ્ય ૫

૨

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું સ્તવન.

મહાદેવ મુજરો દ્યોને રાજ, સાહિબ શાંતિ સલૂણા.
 અગિરાજના નંદન તોરે, દર્શન હેતે આળ્યો,
 સમકિત રિઝ કરોને સ્વામી, ભક્તિભેટણું લાળ્યો.

મહાદેવ ૧

હુઃખ ભંજન છે ગિરુદ તમારું, અમને આસ તુમારી,
 તુમે નિરાગી થઈને છૂટો, શી ગતિ હોશે અમારી.

મહાદેવ ૨

કહેશે લોક ન તાણી કહેવું, એવડું સ્વામી આગે,
પણ બાલક જો બોલી ન જાણે, તો કેમ બહાલો લાગે

મહારો ૩

મહારે તો તું સમરથ સાહિબ, તો કિમ ઓછું માતું
ચિંતામણી જેણે ગાંઠે બાંધ્યું, તેહને કામ કિસ્વાનું.

મહારો ૪

અધ્યાતમ રવિ ઉચ્ચો મુજ ઘટ, મોહ તિમિર હ્યું જુગતે
વિમલવિજય વાચકનો સેવક, રામ કહે શુભ ભગતે.

મહારો ૫

શ્રી નેમનાથ ભગવાનનું સ્તવન

૩

નેમિ નિરંજન નાથ રે, અંજનવર્ણ શરીરે
પણ અજ્ઞાનતિમિરને રાજે જીત્યો મન્મથવીર....રે
પ્રણમો પ્રેમ ધરીને પાયા પામો પરમાનંદા રે
ચંદ્રકલચંદા રાયા રે, માત શિવાદે નંદા નેમિ ૧
રાજમતિશુ. પૂરવલવની પ્રીત લલી પેરે પાળીરે
પાણિચહણ સંકેતે આવી તોરણથી, રથ વાળીરે. નેમિ ૩
અખળા સાથે પ્રીત ન જોડો એ પણ બન્ધ કહાણીરે
એકરસે બીહું પ્રીત થઈ તો કીર્તિ ફોડ ગવાણીરે. નેમિ ૪
ચંદન પરિમલ જિમ જિમ ખીરે ઘૂત એકરૂપ નહિ અખળા
ધમ જે પ્રીત નિર્વાહિ નિશદ્દિન, ગુણશુંરે વળખ્યાં. નેમિ ૪
ધમ એકંગી જે નર કરસે તે ભવસાયર તરશેરે,
જ્ઞાનવિમલ લીલા તે ધરશે શિવસુંદરી તસ વરશેરે. નેમિ ૫

શ્રી પાર્થનાથ ભગવાનનું સ્તવન

કોયલ ટહુકી રહી મધુબનમે,
 પાર્થ શામલીયા વસો મેરે દીલમે,
 કાશી દેશ વણારસી નગરી,
 જન્મ લીયો પ્રભુ ક્ષત્રીયકુલમે, કોયલ૦ ૧
 બાલપણામાં પ્રભુ અફ્રભુત જ્ઞાની,
 કમઠકો માન હયો એક પલમે. કોયલ૦ ૨
 નાગ નીકાલા કાષ્ટ ચીરાકર,
 નાગકો કીયો સુરપતી એક છીનમે, કોયલ૦ ૩
 સંયમ લઈ પ્રભુ વીચરવા લાગ્યા,
 સંયમે ભીજ ગયો એક રંગમે. કોયલ૦ ૪
 સમેતશીખર પ્રભુ મોક્ષે સીધાયા,
 પાર્થજીકો મહીમા ત્રણ ભુવનમે. કોયલ૦ ૫
 ઉદયરતનકી એહી અરજ હૈ,
 દીલ અટકયો તોરા ચરણ કમલમે. કોયલ૦ ૬

૫

શ્રી મહાવીર સ્વામીનું સ્તવન

વંદો વીર જિનેશ્વરરાયા, ત્રિશલાદેવી જાયારે,
 હરિલંછન કંચનવર્ણ કાયા, અમરવધૂ લહરાયારે. વંદો ૧
 બાલપણે સુરગિરિ ઓલાયા, અહિ વૈતાલ હરાયા રે;
 ઈંદ્ર કહણુ વ્યાકરણુ નિપાયા, પંડિત વિસ્મય પાયારે. વંદો ૨

ત્રીશ વરસ ઘરવાસ વસાયા, સંયમશ્યુ લય લાચારે;
 બાર વરસ તપ કર્મ ખપાયા, કેવળનાણ ઉપાચારે. વંદો ૩
 ખાયક ઋદ્ધિ અનંતી પાયા, અતિશય અધિક સુહાચારે;
 ચાર રૂપ કરી ધર્મ ખતાયા, ચઉવિહ સુરગણ ગાચારે. વંદો ૪
 ત્રીન ભુવનમેં આણ મનાયા, દશ દોય છત્ર ધરાચારે,
 રૂપ કનક મણિગઢ વિરચાયા, નિર્ઘંથ નામ ધરાચારે. વંદો ૫
 રચણ સિંહાસન ખેસણ ઠાયા, દુંદુભિ નાદ ખળચારે,
 દાનવ માનવ વાસવ આયા, ભકતે શીસ નમાચારે. વંદો ૬
 પ્રભુ ગુણ ગણ ગંગા જલ નાદા, પાવન તેહની કાચારે,
 પંડિત ક્ષમાવિજય સુપસાયા, સેવક જિન સુખ દાચારે. વંદો ૭
 (૬)સ્તુતિઓ

૧

શ્રી આદિનાથ ભગવાનની સ્તુતિ

આદિ જિનવરરાયા, બસ સોવત્ર કાયા,
 મરુદેવી માયા, ધોરી લ'છન પાયા,
 જગત સ્થિતિ નિપાયા, સુદ્ધ ચારિત્ર પાયા;
 કેવલસિરિ રાયા, મોક્ષ નગરે સધાયા. ૧

૨

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની સ્તુતિ

ગજપુર અવતારા, વિશ્વસેનકુમારા
 અવનિતલે ઉદારા, ચક્કવિલચ્છી ધારા;
 પ્રતિ દિવસ સવારા સેવિયે શાંતિ સારા;
 ભવજલધિ પારા, પામીયે જેમ પારા. ૧

(૨) શ્રી નેમિનાથ જિન સ્તુતિ

સજીવર નારી રૂપથી રતિહારી,
 લેહના પરિહારી બાલથી બ્રહ્મચારી
 પશુઆં ઉગારી હુઆ ચારિત્રધારી;
 કેવળસિરી સારી પામીયા ધાતીયાવારી-૧

(૪) શ્રી પાર્શ્વનાથ જિન સ્તુતિ

શંખેશ્વર પાસજી પૂજ્યે, નરલવનો લાહો લીજ્યે;
 મન વંછિત પૂરણ સુરતરુ, જયવામા સુત અલવેસઠ ૧

(૫) શ્રી મહાવીર જિન સ્તુતિ

મહાવીર જિજ્ઞુંઘા રાય સિદ્ધાર્થનંદા
 લંછન મૃગધન્દા બાસ પાયે સોહંદા;
 સુરિનર વરધન્દા, નિત્ય સેવા કરંદા,
 ટાળે ભલ કંદા, સુખ આપે અમંદા ૧

વિભાગ પાંચમો

નવાણું પ્રકારની પૂજા

શ્રી શત્રુંજય મહિમા ગર્ભિત

(શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ કૃત.)

પૂજાની વિધિ

જ્યન્મથી નવ આવકો અને ઉત્કૃષ્ટથી નવાણું આવકો કળશ લાઇને ઉભા રહેવું. તથા નવ જાતિના અગિઆર અગિઆર ફળ, નવ જાતિના અગિઆર અગિઆર નૈવેદ્ય, લાવવા દરેક પૂજા વખતે નવ નવ નાંખ મૂકવા. નવ નવ દીપક અને નવ સાધિયા કરવા. કુલ નવાણું-નવાણું થાય. પ્રથમ સ્નાન પૂજા ભજાવીને હાથમાં કળશ, નૈવેદ્ય, ફળ, વગેરે લાઇને ઉભા રહેવું.

પહેલી પૂજા

હોહા

શ્રી શંખેશ્વર પાસજી, પ્રણમી શુભ શુભ પાય;
વિચલ્લાચલ શુભ ગર્ભશુ, સમરી શરદ માસ. ૧
પ્રાચે એ ગિરિ શાશ્વતો, મહિમાનો નહિ પાર;
પ્રથમ જિજ્ઞાસુ સમોસર્યા, પૂર્વ નવાણું વાર. ૨
અહીય દ્વીપમાં એ સમો, તીર્થ નહિ ફલદાય;

કલિયુગે કલ્પતરૂ લાવી, મુક્તાફલશું વધાય. ૩
 યાત્રા નવાણું જે કરે, ઉત્કૃષ્ટે પરિણામ;
 પૂજા નવાણું પ્રકારની, રચતાં અવિચલ ધામ. ૪
 નવ કલશે અભિષેક નવ, એમ એકાદશ વાર;
 પૂજાદીઠ શ્રીફલ પ્રમુખ એમ નવાણું પ્રકાર. ૫

ઢાલ ઝુંબખડાની દેશી

યાત્રા નવાણું કરીએ સલુણા, કરીએ પાંચ સનાત. સુનંદાનો
 કંત નમો.

ગણણું લાખ નવકાર ગણીજે, દોય અકૂમ છઠ્ઠ સાત. સુ૦ ૧
 રથયાત્રા પ્રદક્ષિણા દીજે, પૂજા નવાણું પ્રકાર. સુ૦
 ધૂપ દીપ ફલ નિવેદ્ય મૂકી, નમીએ નામ હજાર સુ૦ ૨
 આઠ અધિક શત ટુંક ભલેરી, મહોટી તિહાં એકવીશ; સુ૦
 શત્રુંજય ગિરિ ટુંક એ પહેલી. નામ નમો નિશદિશ. સુ૦ ૩
 સહસ્ર અધિક આઠ મુનિવર સાથે, બાહુબલિ શિવ ઠામ; સુ૦
 બાહુબલી ટુંક નામ એ બીજું, ત્રીજું મરૂદેવી નામ. સુ૦ ૪
 પુંડરીકગિરિ નામ એ ચોથું, પાંચ કોડી મુની સિદ્ધ; સુ૦
 પાંચમી ટુંક રૈવતગિરિ, કહીએ તેણે એ નામ પ્રસિદ્ધ સુ૦ ૫
 વિમલાચલ સિદ્ધરાજ ભગીરથ. પ્રણમીજે સિદ્ધક્ષેત્ર; સુ૦
 છ, રી પાલી એણે ગિરિ આવી; કરીએ જન્મ પવિત્ર. સુ૦ ૬
 પૂજાએ પ્રભુ રીજવું, સાધું કાર્ય અનેક સુ૦
 શ્રી શુભવીર હૃદયમાં વસાજે; અલભેલા ઘડી એક. સુ૦ ૭

કાવ્યંદુતવિવર્ણિતવ્રતમ્

ગિરિવરં વિમલાચલ નામકં; ઋષભમુખ્ય જિનાંધ્રિ પવિત્રિતમ્
 હૃદિ નિવેશ્ય જલૈર્જિન પૂજનં; વિમલામાપ્યકરોમિ નિજાત્મકમ્

મંત્ર:

ઓં હ્રીં શ્રીં પરમ પુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મજરામૃત્યુ
નિવારણાય શ્રીમતે જિનેન્દ્રાય જલ્પાદિકં યજ્ઞમહા સ્વાહા
(કાવ્ય અને મંત્ર પ્રત્યેક પૂજા દીઠ કહેવાં)

બીજી પૂજા

દોહા

અકેકું ડગલું ભરે, ગિરિ સન્મુખ ઉજમાલ;
કોડિ સહસ્ર ભવનાં કર્યાં, પાપ અપે તત્કાલ. ૧

દોહા (રાગ પૂર્વી-ઘડી ઘડી સાંભરો શાંતિ સહુણા)
ગિરિવર દરિસણુ વિરલા પાવે, પૂરવ સંચિત કર્મ અપાવે; ગિરિ
ઋષભ જિનેશ્વર પૂજા રચાવે, નવ નવ નમે ગિરિ ગુણ
ગાવે. ગિરિ

સહસ્રકમલ ને મુકિતિભયગિરિ, સિદ્ધાચલ શતકૂટ
કહાવે; ગિરિ

ઢંક કદંબને કોડિનિવાસો, લોહિત્ય તાલધ્વજ
સુરગાવે. ગિરિ ૨

ઢંકાદિક પંચકૂટ સંજીવન, સુર નર મુનિ મળી નામ થપાવેગિરિ
રચણુ ખાણુ જડી બુટી ગુફાઓ, રસ કૂંપિકા ગુરુધંહાં બતાવે.

ગિરિ ૩
પણુ પુણ્યવંતા પ્રાણી પાવે, પુણ્ય કારણુ પ્રભુ પૂજા રચાવે; ગિરિ
દશકોટી શ્રાવકને જમાડે, જૈનતીર્થ યાત્રા કરી આવો ગિરિ ૪
તેથી એક મુનિ દાન દિયંતા, લાભ ઘણો સિદ્ધાચલ થાવે; ગિરિ

ચંદ્રશેખર નિજ લગિની લોગી, તે પણ એ ગિરિ મોક્ષે જાવે.

ગિરિ ૦ ૫

આર હુત્યારા નર પરદારા, દેવશુરુ દ્રવ્ય ચોરી ખાવે; ગિરિ.
ગૌત્રી કાર્તિકી પૂનમ યાત્રા, તપ જપ ધ્યાનથી પાપ જલાવે.

ગિરિ ૦ ૬

ઋષભસેન જિન આદિ અસંખ્યા, તીર્થંકર મુક્તિ મુખ પાવે;

ગિરિ ૦

શિવ વધૂ વરવા મંડપ એ ગિરિ, શ્રીશુભવીર વચન રસ
જાવે, ગિરિ ૦ ૭

કાવ્ય ગિરિવરં ૦

મંત્ર:

ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં .. જલાદિકં યં .. સ્વાહા ..

ત્રીજી પૂજા

દોહડા

નેત્રી વિના તેવીશ પ્રભુ, આવ્યા વિમલ ગિરીંદ્ર;
ભાષી ચોવીશી આજશે, પદ્મનાભાદિ જિજ્ઞાસુંદ. ૧

હાલ મનમોહન ચેરે-એ દેશી

ધન ધન તે જગ પ્રાણીઆ મન મોહન ચેરે;
કરતા ભક્તિ પવિત્ર. મનમોહન ચેરે

પુણ્યરાશી મહાખલ ગિરિમં દંડભક્તિ શાતપત્ર. મં ૧
વિજયનંદ વખાણીએ મં ભદ્રંકર મહાપીઠ. મં

સુરગિરિ મહાગિરિ પુસ્તકી મં આજ મેં નજરે દીઠ.

મં ૨

એંશી યોજન પ્રથમારકે, મં ચિતોર સાઠ પચાશ. મં
બાર યોજન સાત હાથનો મં છઠ્ઠે પહોળો પ્રકાશ; મં ૩
પંચમ કાલે પામવો મં; દુલ્હાહો પ્રભુ દેહાર; મં
એકેંદ્રિય વિકલેંદ્રિમાં મં કાલ્યો અનંતો કાલ મં ૪
પંચેંદ્રિય તિયંચમાં; મં નહીં સુખનો લવલેશ ૦
શુભા અક્ષર ન્યાયે લક્ષ્યો મં નરભવ ગુરુ ઉપદેશ. મં ૫
બહુશ્રુત ચરણની સેવના મં વસ્તુ ધર્મ ઓળખાણ મં
આત્મસ્વરૂપ રમણે રમો; મં ન કરે જુઠું ડંકાણુ મં ૬
કારણે કારજ નીપજે; મં દ્રવ્ય તે ભાવ નિમિત્ત. મં
નિમિત્ત વાસી આત્મા, મં બાવના ચંદન શીત. મં ૭
અન્વય વ્યતિરેકે કરી મં જિન મુખ દર્શન રંગ. મં
શ્રી શુભવીર સુખી સદા, મં સાધક કિરિયા અસંગ. મં ૮

કાવ્ય ગિરિવર

મંત્ર ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જ્ઞાનિકં યં સ્વાહા

ચોથી પૂજા

દોહા

શેત્રુંલ નદી નાહીને, મુખ બાંધી મુખ કોશ;
દેવ યુગાદિ પૂજ્યો, આણી મન સતોષ. ૧

ઢાલ

(અને હારે વહાલો જ વાય છે વાંસલીરે-એ દેશી)
 અને હારે વહાલો વસે વિમલાચલેરે; જહાં હુઆ ઉદાર
 અનંત વા૦

અ૦ વહાલાથી નહિ વેગલારે, મુને વહાલો લાગે
 મુનંદાનો કંત વા૦ ૧

અ૦ આ અવસર્પિણી કાલમારે, કરે ભરત પ્રથમ ઉદાર; વા૦
 અ૦ બીજો ઉદાર પાટ આઠમેરે, કરે દંડવીરજ ભૂપાલ વા૦ ૨
 અ૦ સીમંધર વયણા સુણીરે, ત્રીજો કરે ઇશાનેંદ્ર; વા૦
 અ૦ સાગર એક કોડિ અંતરેરે, ચોથો ઉદાર માહેંદ્ર વા૦ ૩
 આ૦ દશ કોડી વલી સાગરેરે, કરે પંચમ પંચમ ઈંદ્ર વા૦
 અ૦ એક લાખ કોડિ સાગરેરે, ઉદાર કરે ચમરેંદ્ર વા૦ ૪
 અ૦ ચક્રી સગરઉદાર તે સાતમેરે, આઠમો અંતરેંદ્રનો સાર;
 અ૦ તે અભિનંદન ચંદ્રપ્રભુ સમેરે, કરે ચંદ્રજસા ઉદાર વા૦ ૫
 અ૦ નંદન શાંતિજિણુંદનારે, ચક્રાયુધ દશમ ઉદાર; વા૦
 અ૦ અગીઆરમો રામચંદ્રનોરે, બારમો પાંડવનો ઉદાર વા૦ ૬
 અ૦ વીશ કોડી મુની સાથે પાંડવારે, ઇંહા વરીઆ પદ મહાનંદ વા૦
 અ૦ મહાનંદ કર્મસુહણુ કેલાસ છે રે પુંપદંતજયંત

આનંદ વા૦ ૭

અ૦ શ્રીપ્રદ હસ્તગિરિ શાશ્વતોર, એ નામ તે પરમ
 નિધાન વા૦., શ્રી શુભવીરેની વાણીએરે, ધરી કાન
 કરો બહુમાન વા૦ ૮

કાવ્ય- ગિરિવર,

મંત્ર ઓ' હ્રીં શ્રીં પરમં જલાદિકં યં સ્વાહા

પાંચમી-પૂન

દોહા

ચોથે આરે એ થયા, સવિ મોટા ઉદ્ધાર;

સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર વચ્ચે થયા, કહેતાં નાવે પાર. ૧

દોહા (તેજે તરણિયા વડોરે-એ દેશી.)

સંવત એક અઠલંતરેરે, જાવડશાનો ઉદ્ધાર. ઉદ્ધરજો મુજ
સાહિબારે, નાવે ફરી સંસાર હો જિનજી ભક્તિ હૃદયમાં
ધારજોરે, અંતર ગૈરી વારજોરે, તારજો દીનદયાળ. ૧

ખાહડ મંત્રીએ ચૌદમોરે, તીથે ક્યો ઉદ્ધાર, ખારતેરોત્તર
વર્ષમાંરે, વંશ શ્રીમાલી સાર. હો જિનજી ભક્તિ ૨
સંવત તેર એકોતરેરે, સમરાશા એસવાલ;

ન્યાય દ્રવ્ય વિધિ શુદ્ધતારે, પત્તરમો ઉદ્ધાર. હો જિનજી
ભક્તિ ૩

પત્તરસે સત્યાસીએરે, સોલમો એહ ઉદ્ધાર; કર્મોશાએ
કરાવીએરે, વરતેછે જય જયકાર. હો જિનજી ભક્તિ ૪
સૂરિ દુષ્પસહ ઉપદેશથીરે, વિમલ વાહન ભૂપાલ,
છેલ્લો ઉદ્ધાર કરાવશેરે, સાસય ગિરિ ઉજમાલ. હો

જિનજી ભક્તિ ૫૦

ભવ્યગિરિ સિદ્ધશેખરોરે, મહાજસ ને માદ્યવંત
પૃથવીપીઠ દુઃખહર ગિરિરે, સુકિતરાજ મણિકંત.

હો જિનજી ભક્તિ ૬

મેરૂમહિધર એ ગિરિરે, નામે સદા સુખ થાય
શ્રીશુભવીરને ચિત્તથીરે, ઘડીય ન મેલણ નય હો

જિનજી ભક્તિ ૭

કાવ્ય-ગિરિવરં

મંત્ર-ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જ્ઞાદિકં યં સ્વાહા.

છઠી પૂજા
દોહા

સિદ્ધાયત્ સિદ્ધિવયાં ગૃહી મુનિલિંગ અનંત,
આગ્રે અનંતા સીજશે, પૂજે ભવિ ભગવંત. ૧

દોહા

(રાગ-ચતુરમે ચતુરી કોણ જગત કી મોહની)

સખરેમે સખરી કોણ જગતકી મોહની ઋષભ જિનંદકી
પડિમા, જગતકી મોહની રચણ મૂર્તિ ભરાઈ જગતકી
મોહની હાંહારે જગત પ્યારે લાલ જગતકી મોહની. એ
આંકણી. ભરતે ભરાઈ સોય પ્રમાણુલે કરી, કાંચનગિરિએ
બેઠાઈ દેખત દુનિયાં ઠરી હાંહારે દેખતં પ્યાં દેખ
સખરેં ૧ સાતમોદારમે ચકી સગર સુરચિંતવી, દુઃખમ
કાલ વિચાર ગુફામે જાઠવી. હાંહારે ગુફાં પ્યાં ગું
દેવદેવી હરરોજ પૂજનકું જાવતે, પૂજકો ઠાઠ બનાય સાંચું
ગુણુ જાવતે. હાંહારે સાંચું પ્યાં સાંચું ૨ સખરેં
અપ્સરા ઘુઘટ ખોલકે આગે નાચતે ગીત ગાન ઔર
તાન ખડા હરિ દેખતે. હાંહારે ખડાં પ્યાં ખં જિન
ગુણુ અમૃતપાનસે મગન ભઈ ઘડી, ઠમ ઠમ ઠમકે પાઉ
ખલૈયાં લે ખડી. હાંહારે ખલૈ પ્યાં ખં સખરેં ૩
યા રીત ભક્તિ મગનસે, સુરસેવા કરે, સુર સાન્નિધ્ય
નરદર્શન ભવ ત્રીજે તરે. હાંહારે ભવં પ્યાં ભં પશ્ચિમ
દિશિ સોવનન ગુફામે ન્હાલતે તીને કાંચનગિરિ નામ

કે દુનિયાં બોલતે હાંહારે કે દુનિયાં પ્યાં હું સખરે
૪ આનંદધર પુણ્યકંઠ જ્યાનંદ જનીએ પાતાલમૂલ
વિભાસ

વિશાલવખાણીએ હાંહારે વિશાં પ્યાં વિં જગતારેણુ
અકલંક એ તીરથ માનીએ શ્રી શુભવીર વિવેકે પ્રભુક
પીછાનીએ હાંહારે પ્રભુ પ્યારે પ્રં પ સખરે

કાવ્ય ગિરિવરં

મંત્રઃ ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જલારિકં યં સ્વાહા

સાતમી પૂજા

દોહા

નમિ વિનમિ વિદ્યાધરા દોય કોડિ મુનિરાય,
સાથે સિદ્ધિ વધૂ વર્યાં શત્રુજય સુપસાય. ૧

દોહા

(રાગ-સહસાવનમાં એક દિન શ્વામી)

આવ્યા છુ આશલયાંરે વાંલાણુ અમે આવ્યાંરે આશલયાં.
એ આંકણી. નમિપુત્રી ચોસઠ મલીને ઋષલ પાઉ પર્યા,
કરભેડી વિનયે પ્રભુ આગે, એમ વચણું ઉચ્ચાર્યારેવા ૧
નમિ વિનમિ જે પુત્ર તમારા રાજ્યભાગ વિસર્યા.
દીન દયાલે દીધો પામી આજલગે વિચર્યારે. વાં ૨
ખાહ્ય રાજ્ય ઉલગી પ્રભુ પાસે, આવે કાજ સર્યા,
અમે પણ તાતણુ કારજ સાધું, સાન્નિધ્ય આપકર્યારે. વાં ૩
એમ વદંતી પાગે ચઢતી અનશન ધ્યાન ધર્યા,
કેવલ પામીકર્મને વામી જ્યોતિસે જ્યોતિ મિલ્યારે વાં ૪

એક અવગાહને સિદ્ધ અનંતા હુગ ઉપયોગ વર્ષા,
ફરસિતદેશ પ્રદેશ અસંખિત ગુણાકાર કર્યારે. વાં ૫
અકર્મક મહાતીરથ હેમગિરિ અનંત શક્તિ ભર્યા
પુરુષોત્તમને

પર્વતરાજા જ્યોતિસ્ત્રય વર્ષા વાં ૬ વિલાસભદ્ર સુભ-
દ્રએ નામે સુણતાં ચિત્ત ઠર્યાં શ્રી શુભવીર પ્રભુ અભિ-
ગેકે, પાતક દુર હર્યાં. વાં ૭.

કાવ્ય-ગિરિવર

મંત્ર ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જ્ઞાતિકં યં સ્વાહા

આઠમી પૂજા

દ્રાવિડને વારિખિલ્લજી, દશ કોડિ અણગાર;
સાથે સિદ્ધિ વધુ વર્ષા, વંદુ વારંવાર. ૧

ઠાણ (તેરણ અર્ધ કયું ચત્રેરે-એ, દેશી

ભરતને પાટે ભૂપતિરે, સિદ્ધિ વર્ષા એણે ઠાય; સલ્લણા
અસંખ્યાતા તિહા લગેરે, હુઆ અજીત જિનરાય. સલ્લણા ૧
જેમ જેમ એ ગિરિ ભેટીએરે, તેમ તેમ પાપ પલાય સં
અજિત જિનેશ્વર સહિષ્ણેરે, ચોમાસુ રહી જાય સં જે ૨
સાગર મુનિ એક કોડીશુરે, તોડ્યા કર્મના પાસ; સં
પાંચ કોડિ મુનિરાજશુરે ભરત લહ્યા શિવવાસ. સં જે ૩
આદીશ્વર ઉપકારથીરે, સત્તર કોડી સાથ; સં
અજિતસેન સિદ્ધાયલેરે, આલ્યો શિવ વધુ હાથ સં જે ૪
અજિતનાથ મુનિ ચૈત્રનીરે પૂનમે દશ હજાર સં
આદિત્યયશા મુક્તિ વર્ષારે એક લાખ અણગાર સં જે ૫

અજરામર ક્ષેમંકરે અમરકેતુ ગુણકંદ; સ૦
 સહસ્રપત્ર શિવંકરે કર્મક્ષયતમઃકંદ, સ૦ જૅ૦ ૬
 રાજરાજેશ્વર એ ગિરિરે નામ છે મંગલ રૂપ; સ૦
 ગિરિવર રજ તરુ મંજરીરે, શિશ ચડાવે ભૂપ. સ૦ જૅ૦ ૭
 દેવયુગાદિ પૂજતાંરે કર્મ હોયે ચક્રચૂર સ૦
 શ્રી શુભવીરને સાહિબારે, રહેજે હધડા હજૂર. સ૦ જૅ૦ ૮
 કાવ્ય ગિવિરં

મંત્ર ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જલાદિકં યં સ્વાહા

નવમી પૂજા

દોહડા

રામ ભરત ત્રણ કોડિશું, કોડિ મુનિ શ્રીસાર;
 કોડિ સાડિ આઠ શિવ વર્યા, સાંખ પ્રલુભન કુમાર. ૧
 હાલ (ઉંચો ને અધબેલોરે, કામણગારો કાનુડો-એ દેશી.)
 સિદ્ધાચલ શિખરે દીવોરે, આદીશ્વર અલબેલો છે.
 દર્શન અમૃત પીવોરે; આં, શિવ સોમયશાની લારેરે આં
 તેર કોડી મુનિ પરિવારેરે આં, સિં ૧ કરે શિવસુંદરીનું
 આણુંરે, આં નારદજી લાખ એકાણુંરે આં
 વસુદેવની નારી પ્રસિદ્ધિરે આં પાંત્રીશ હજાર તે
 સિદ્ધિરે. આં, સિં ૨. લાખ બાવનને એક કોડિરે આં,
 પંચાવન સહસ્રને જોડીરે, આં, સાતસેં સત્યોતેર સાધુરે આં,
 પ્રભુ શાંતિ ચોમાસું કીધુરે આં, સિં ૩
 તવ એ વરીઆ શિવનારીરે આં, ચૌદ સહસ્ર મુનિ
 હમિતારીરે આં,

પ્રદુમ્નપ્રિયા અચ'લીરે આ, ચૌઆલીસસેં વૈદલીરે
આ૦, સિ૦ ૪.

થાવચ્ચાપુત્ર હજારેરે આ૦, શુક પરિવાજક એ ધારેરે
આ૦, સેલગ પણસય વિખ્યાતરે, આ૦, સુભદ્ર મુતિ સય-
સાતરે આ૦, સિ૦ ૫.

ભવતરીઆ તેણે ભવતારણુરે આ૦, ગજચંદ્ર મહોદય
કારણેરે આ૦,

સુરકાંત અચલ અભિનંદોરે આ૦ સુમતિ
ઐષા ભયકંદોરે આ૦, સિ૦ ૬.

ઇહાં મોક્ષ ગયા ફેઇ કોટિરે આ૦, અમને પણ આશા
મોટીરે આ૦, શ્રદ્ધા સંવેગે ભરીઓરે આ૦, મેં મોટો
હરીઓ તરીઓરે આ૦, સિ૦ ૭.

શ્રદ્ધા વિણુ કુણુ ઇહાં આવેરે આ૦, લઘુજળમાં કેમ તે
નાવે રે આ૦,

તેણે હાથ હવે પ્રભુ ઝાલો રે આ૦ શુભવીરને હઉં
વહાલો રે આ૦, સિ૦ ૮.

કાવ્ય રિવરં

મંત્ર ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જ્ઞાનિકં યં સ્વાહા

દશમી પૂજા

દોહા

કદંબ ગણધર કોડશું, વલી સંપ્રતિ જિનરાજ;
થાવચ્ચા તસ ગણધર, સહસ્રાશું સિદ્ધા કાજ. ૧

હાલ (ધન ધન્ય જિનવાણી—એ દેશી)

એમ કેઇ સિદ્ધિ વર્યા મુનિરાયા, નામથી નિર્મલ કાયા
રે, એ તીરથ તારુ.

બલી મયાલી ને ઉવયાલી, સિદ્ધા અનશન પાલી રે એ.
દેવકી પટ નંદન ઈહાં સિદ્ધા, આતમ ઉન્નવલ કીધા રે, એ૦ ૧
ઉન્નવલગિરિ મહાપદ્મ પ્રમાણે, વિશ્વાનંદ વખાણે રે
એ૦ રે. ૨

વિજયભદ્ર ને ઈંદ્રપ્રકાશો, કહીએ કપહીંવાસો રે એ૦,
મુક્તિનિકેતન કેવલદાયક, ચર્યગિરિ ગુણુદાયક રે એ૦ ૩
એ નામે ભય સમ્રા નાસે, જયકમલા ધરવાસે રે એ૦,
શુકરાળ નિજરાજ્ય વિલાસી, ધ્યાનધરે પટમાસી રે એ૦ ૪
દ્રવ્યસેવનથી સાળ તાળ, જેમ કુકડો ચંદરાળ રે એ૦,
ધ્યાતા ધ્યેય ધ્યાન પદ એકે ભાવથી શિવફલ ટેકે રે એ૦ ૫
હાલને છંડી બ્રહ્મને વલગો. બાણે ન થાયે અલગો રે૦
મૂલ ઉર્ધ્વ અધશાખા ચારે. છંદપૂરાણે વિચારે રે એ૦ ૬
ઈન્દ્રિયડાલાં વિષય પ્રવાલા બાણુંતા પાણુ બાળા રે એ૦,
અનુભવ અમૃત જ્ઞાનની ધારા, જિનશાસન જયકારારે એ૦ ૭
ચાર દોષ કિરિયા છંડાણી, યોગાવંચક પ્રાણી રે એ૦,
ગિરિવર દશાંન ફરસન યોગે, સંવેદનને વિયોગેરે એ૦ ૮
નિર્જરતો ગુણુશ્રેણે ચડતો, ધ્યાનાંતર જઈ અડતોરે એ૦,
શ્રી શુભવીર વસે સુખમોજે, શિવસુંદરીની સેજેરે એ૦ ૯

કાવ્ય ત્રિરિવરં

મંત્રઓ: હીં શ્રીં પરમં જ્ઞાદિકં ચં રવાહા

અગીઆરમી પૂજા

દોહા

શત્રુજયગિરિ મંડણો, મરુદેવાનો નંદ;
 યુગલાધર્મ નિવારકો, નમો યુગાદિ જિણુંદ ૧
 દાલ (વીરકુમારના વાતડી કેને કહીએ—એ દેશી)
 તીરથની આશાતના નવિ કરીએ, નવિ કરીએરે નવિ કરીએ;
 ધૂપધ્યાનઘટા અનુસરીએ, તરીએ સંસાર તીરથ ૦ ૧
 આશાતના કરતાં થકાં ધનહાણી, ભૂખ્યાં ન મલે અન્નનેપાણી;
 કાયા વલી રોગે ભરાણી, આ ભવમાં એમ તીરથ ૦ ૨
 પરભવ પરમાધામીને વશ પડશે, ગૈતરણી નદીમાં ભલશે;
 અગ્નિને કુંડે બલશે, નહીં શરણું કોય તીરથ ૦ ૩
 પૂર્વ નવાણું નાથજી ઈહાં આવ્યા, સાધુ કેઈ મોક્ષે સિધાવ્યા;
 શ્રાવક પણ સિદ્ધિ સુહાવ્યા, જપતાં ગિરિ નામ તી ૦ ૪
 અષ્ટોત્તરશતકૃત એ ગિરિ ઠામે, સૌંદર્ય યશોધર નામે;
 પ્રોતિમંડન કામુક કામે, વલી સહાજનંદ તી ૦ ૫
 મહેંદ્રદેવજ સરવારથ સિદ્ધ કહીએ, પ્રિયંકર નામ;
 એ લહીએ;
 ગિરિ શીતલ છાંયે રહીએ, નિત્ય ધરીએ ધ્યાન તી ૦ ૬
 પૂજા નવાણું પ્રકારની એમ કીજે, નરભવનો લાહો લીજે;
 વળી દાન સુપાત્રે દીજે ॥ ચઢતે પરિણામ તી ૦ ૭
 સેવનફલ સંસારમાં કરે લીલા, રમણી ધન સુંદર બાલા;
 શુભવીર વિનોદ વિશાલા, મંગલ શિવમાલ તીરથ ૦ ૮

કલશ.

(ધન્યાશ્રી. રાગેણ ગીયતે)

ગાયો ગાયોરે વિમલાચલ તીરથ ગાયો
 પર્વતમાં જેમ મેરૂ મહીધર, મુનિમંડલ જિનરાયો;
 તરૂગણમાં જેમ કલ્પતરૂવર, તેમ એ તીરથ સવાયોરે. વિં ૧
 યાત્રા નવાણું અમે ઇહાં કીધી, રંગતરંગ ભરાયો;
 તીરથગુણ મુકતાફલ માલા, સંઘને કંઠે ઠવાયોરે. ગાં ૨
 શેઠ હેમાભાઈ હૂકમભઈ ને, પાલીતાણા શિર ઠાયો;
 મોતીચંદ મલ્લકચંદ રાજયે, સંઘ સકલ હરખાયોરે. વિં ૩
 તપગચ્છ સિંહસૂરીશ્વર કેરા, સત્યવિજય સત્ય પાયો;
 કપૂરવિજયજી ગુરુ ખિમાવિજય તસ, જશવિજયો મુનિરા-
 યોરે, વિં ૪
 શ્રી શુભવિજય સુગુરુ સુપસાયે, શ્રુતચિતામણિ પાંચો;
 વિજયદેવેન્દ્ર સૂરીશ્વર રાજયે, પૂજા અધિકાર રચાયોરે. વિં ૫
 પૂજા નવાણું પ્રકારી રચાવો, ગાવો એ ગિરિરાયો,
 વિધિયોગે ફલ પૂરણ પ્રકટે, તવ હઠવાદ હઠાયોરે વિં ૬
 વેદવસુ ગજ ચંદ્ર સંવત્સર, ચૈત્રીપૂનમ દિન ગાયો;
 પંડિત વીરવિજય પ્રભુ ધ્યાને, આતમ આપ
 ઠરાયોરે વિં ૭

કાવ્ય ગિરિવરં

મંત્ર ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં જ્ઞાદિકં યં સ્વાહા

શ્રી મહાવીર જિન પારણ

[રાગ:- મા તું આરાતે સુરની રાણી હો માત, અંબાજી
ગરબે ધૂમે છે.]

ત્રિશક્તાજીના નંદન હો લાલ, વીરજી ગોચરી ધૂમે છે.
નિત્ય નિત્ય કરીએ વંદન હો લાલ, વીરજી ગોચરી ધૂમે છે.-૧
ક્ષત્રિય કુંડમાં જન્મ્યા હો લાલજી;

દેવે મહોત્સવ ઉજવ્યા હો લાલ, વીરજી — ૨

નિર્મળ ત્રણ જ્ઞાને ,, ,,

લોગને રોગ બાણે ,, ,, ૩

ત્રીસ વરસ ગૃહવાસ ,, ,,

વાર્ષિકદાન જ દેઈ ખાસ ,, ,, ૪

સંયમ લઈને વિચરે ,, ,,

અભિગ્રહ આકરા કરે ,, ,, ૫

કોસંખી નગરીમાં આવે ,, ,,

રોજ રોજ લિક્ષાએ બાવે ,, ,, ૬

આવે ને પાછા વળે ,, ,,

બોધતી ભીક્ષા ન મળે ,, ,, ૭

અભિગ્રહ પુરો ન થાયે ,, ,,

ચિંતાતુર સહુ થાયે ,, ,, ૮

પાંચ દિન ઉના છ માસે ,, ,,

ચંદના શેઠના ઘર વાસે ,, ,, ૯

મૂલા શેઠાણીએ મારી ,, ,,

માથું મુંડાવ્યું બેડી ધારી ,, ,, ૧૦

ભોંયરે પુરી છે વળી	„	„	
ત્રણ દિવસે ભાળ મળી	„	„	૧૧
બહાર કાઢી બાકુળા આપ્યા	„	„	
હુહાર પાસે શેઠ પહોંચ્ય	„	„	૧૨
ઉંબરે બેઠી ચિતે ચંદના	„	„	
વીર પ્રભુને કરું વંદના	„	„	૧૩
દાન દેવાના ભાવ આવ્યા	„	„	
એવા ટાણે પ્રભુ આવ્યા	„	„	૧૪
હૃષં ઘણો હૈયે પામી	„	„	
અભિગ્રહમાં આંસુની ખામી	„	„	૧૫
વીરજી આવી પાછા જાય	„	„	
ચંદનને આંખે આંસૂભરાય	„	„	૧૬
અભિગ્રહ પુરો તે ધારે	„	„	
પાસણું કયું તે વારે	„	„	૧૭
બેઠી તૂટી ને વેણી થઈ	„	„	
પંચ દિવ્ય થયાં તે વાર	„	„	૧૮
અહો દાનની ધ્વની થઈ	„	„	
નિત્યાનંદ રણકાર	„	„	૧૯

શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન

(રાગ-ખમ્મા મારા નંદજના લાલ)

વહાલું પ્રભુ પાસજનું નામ, માયા કેવી લગાડી (૨)

ક્ષણ ક્ષણમાં સો સો વાર સાંભળે,

વિસરે નહીં કોઈ કાળ. માયા૦

અન્ધસેનકુલ મંદિરે હીવો,

વામાદેવીના બાળ. માયા૦ (૧)

વાણરસીમાં જન્મ્યા પ્રભુજી,
 નામ રુડું પાર્થકુમાર; માયા૦
 આળવયમાં અતુલ શાની,
 વૈરાગ્ય અપરંપાર. માયા૦ ૨
 માત પિતાના આગ્રહથી,
 પરણ્યા પ્રભાવતી નાર; માયા૦
 પહોંચ્યા કુમાર કમઠ પાસે,
 અશ્વ ખેલાવતા બહાર. માયા૦ ૩
 નાગ ઉગાર્યો કાષ્ટ ચીરાવી,
 સંલગાવ્યો નવકાર; માયા૦
 મંત્ર પ્રભાવે થયો ધરણેન્દ્ર,
 મોક્ષદાયક નવકાર. માયા૦ ૪
 વાર્ષિક દાન દહ દીક્ષા જ લીધી,
 વિચરે વસુધાધાર; માયા૦
 મેઘમાળી આવ્યો કોપ કરીને,
 વરસાવે મેહુલાની ધાર. માયા૦ ૫
 ધરણેન્દ્ર આવી મેઘ નીવાર્યો,
 ગાવે પ્રભુના ગુણગાન; માયા૦
 રાગ નહિ ને રોષ નહિરે,
 સમભાવે એકતાન. માયા૦ ૬
 કર્મ અપાવી કેવળ પામ્યા,
 કીધા બહુ ઉપકાર; માયા૦
 સમેત શિખરે મોક્ષે સિધાવ્યા,
 નિત્યાનંદ શણગાર. માયા૦ ૭
 ધીતિ ગિરિરાજ સ્પર્શના

***** ઉપસંહાર *****

‘ શ્રી ગિરિરાજ સ્પર્શના ’ આ પુસ્તિકાનું લખાણ પૂર્ણ કરતા પહેલાં આનું ઉત્થાન શી રીતે થયું, તે જણાવવું આવશ્યક છે.

સિદ્ધાંતમહોદધિ ગચ્છાધિપતિ પૂજ્ય આચાર્ય લગવંત શ્રીમદ્ વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબની આજ્ઞાથી તેઓશ્રીના પદ્મપ્રભાવક-મારા પૂજ્ય ગુરુદેવ-આચાર્યદેવ-શ્રીમદ્વિજયજીપ્રસૂરીશ્વરજી મં સાહેબ આદિશ્વર આઠ મુનિરાજેનું સં ૨૦૧૫નું ચાતુર્માસ પાલીતાણાં (આરીસા-ભૂવન) માં થયું હતું. ત્યાં પૂં પં શ્રી ભકિતવિજયજી ગણિવર, પૂં મુનિરાજ શ્રી ગુણુવિજયજી મં, પૂં મું શ્રી ભાવવિજયજી મં આદિ ઠાણા ૮ પણ ચાતુર્માસ રહેલા હતા.

પૂજ્યપાદ આચાર્ય ગુરુદેવશ્રીની નિશ્રામાં ચાતુર્માસ દર-મ્યાન વિવિધ તપશ્ચર્યાઓ અને સૂત્રોની વાચનાઓ વગેરે આરાધનાઓ ઘણીજ થઈ હતી. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ વર્ધમાન-તપની ૩૭ મી ઓળી કરી હતી, પૂજ્ય પં શ્રી વર્ધ-માનવિજયજી ગણિવરે નવ ઉપવાસ, પૂજ્ય પં શ્રી દેવતવિજયજી ગણિવરે પીસ્તાલીસ ઉપવાસની મહાન તપશ્ચર્યા, પૂં મું શ્રી મનોગુપ્તવિજયજી આદિ મુનિરાજેએ લાગટ આયંબીલો અને શ્રી વર્ધમાનતપની

અનેક ઓળીઓ કરી હતી. ચાતુર્માસમાં શ્રી શાંતિસ્નાત્ર, શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન, આદિ શ્રી જિનેન્દ્ર ભક્તિ મહોત્સવો અનેક થયા હતા. છેલ્લાં છએક વર્ષોથી પાલીતાણુમાં ઉપધાન બીલકુલ થયાં ન હતાં, તે પણ પહેલ વહેલાં પૂન્ય-શ્રીની નિશ્રામાં થયાં હતાં. આથી આખું ચાતુર્માસ શાસનની ચાહગાર પ્રભાવનાપૂર્ણ ખુબ દીપ્ત્યું હતું. ચાતુર્માસ પછી પણ માલારોપણનો શ્રી અષ્ટોત્તરી જૃહતશાંતિસ્નાત્રાદિ મહોત્સવ, બે બહેનોની ભાગવતી દીક્ષાઓ, કદમ્બગિરિ તીર્થનો સંઘ, શ્રી ગિરિરાજ ઉપર શ્રીજિનભિષ્મોની પ્રતિષ્ઠા, સાધુ સાધ્વી આદિની ભક્તિ વયાવચ્ચ માટેની ચોચ્ય વ્યવસ્થા, તથા પૂન્ય ગુરુદેવે શ્રી સૂરિમંત્રનાં પાંચે પ્રસ્થાનોની આરાધના સવિધિ સંપૂર્ણ કરી, તેની ઉજવણીનો શ્રી પંચાલિકા મહાભિષેકાદિ મહોત્સવ, ઉપરાંત પૂન્યશ્રી આદિ મુનિવરોને ૯૯ યાત્રાઓ વગેરે ઘણી આરાધનાઓ થઈ હતી.

આદરમ્યાન મારે ચૂડાથી ધર્મ ચાતુર્માસ પૂર્ણ કરી કારતક વદ ૧૧સે વિહાર કરી સુરેન્દ્રનગર પૂજ્યપાદ ગચ્છાધિપતિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજયપ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબને વંદનાદિ કરી પૂન્ય ગુરુબ્રાતા પંચાસજી મહારાજ શ્રી જયન્તવિજયજી ગણિશ્વર આદિ સાથે વિહાર કરી અનુક્રમે પાલીતાણુ પૂન્યપાદ ગુરુદેવશ્રીની સેવામાં આવવાનું થયું હતું.

પૂન્ય ગુરુદેવશ્રીને સૂરિમંત્રનાં પાંચ પ્રસ્થાનની આરાધના ચાલતી હોવાથી તે પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી મારે ત્યાં

રોકાવાનું હતું. તેથી શ્રી સિદ્ધગિરિજીની નવાણું યાત્રા અમંક આયંબીલથી કરવાની ભાવનાથી પૂજ્ય ગુરુદેવના આશીર્વાદ લઈને યાત્રાઓ શરૂ કરી હતી.

શ્રી વર્ધમાનતપની સો ઓળી પૂજું કરનાર પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી ભાવવિજયજી મહારાજે ચોમાસામાં સિદ્ધપ્રભાવી શ્રી સિદ્ધગિરિરાજ અંગે સાહિત્ય લખવાની પૂજ્ય આચાર્ય ગુરુદેવને વિનંતિ કરી હતી, પરંતુ પૂજ્યશ્રીને પ્રવચનો વાચનાઓ તથા શાસનની બીજી અનેકવિધ સ્વપર-કલ્યાણકારિ સેવા અને આરાધનાની પ્રવૃત્તિઓમાં ખાસ ટાઈમ નહિ મલવાથી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ તે લખવાની મને આજ્ઞા કરમાવવાથી, પૂજ્યપાદ ગુરુદેવના આશીર્વાદથી મેં તે અંગે આ પહેલાં પ્રગટ થયેલું સાહિત્ય જોઈને તથા કેટલીક પૂછપરછ કરીને આ બુક સરલ ભાષામાં લખવી શરૂ કરી. આ બુકમાં જે ચાર વિભાગો પાડવામાં આવેલ તેમાં પહેલા વિભાગમાં શ્રી ગિરિરાજ અંગેની માહિતિ, બીજા વિભાગમાં પાલીતાણા સ્ટેશનથી માંડી આખા ગિરિરાજમાં આવતા સ્થાનોની જરૂરી નોંધ, દહેરાસર અંગેની ટુંકવિધિ, તથા આવશ્યક સૂચનાઓ વગેરે, ત્રીજા વિભાગમાં નવાણું યાત્રા સંબંધી બધી વિધિ વગેરે અને ચોથા વિભાગમાં ખાંચ ઠેકાણે કરવામાં આવતાં ચૈત્યવંદનો સૂત્રો સાથે તથા શ્રી સિદ્ધાચલજી આદિ સ્તવનો, ચૈત્યવંદન, વગેરે ખાસ દાખલ કરેલ છે.

આ આખી બુક લખવામાં શ્રી શત્રુંજયમાહાત્મ્ય, શત્રુંજયયાત્રાવિચાર, શત્રુંજયતીર્થદર્શન જનતીર્થસર્વસંગ્રહ

સાગ ૧લો, આદિની સહાય લેવામાં આવી છે. તથા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના માર્ગદર્શનથી અને પૂજ્ય પંચાસજી મહારાજ શ્રી વર્ધમાનવિજયજી ગણિવર, ન્યોતિવિંદ પૂજ્ય પંચાસજી મહારાજ શ્રી રૈવતવિજયજી ગણિવરાદિ ગુરુભાઈઓની સહાયથી ઘણા થોડા ટાઈમમાં આ બુક લખી શક્યો છું. આ પુસ્તકનું નામ 'ગિરિરાજ સ્પર્શના' પૂજ્ય ગુરુદેવની સૂચનાને આભારી છે.

આ બુક પૂર્ણ થવાની સાથે મારે આયંબીલથી ૯૯ યાત્રા પૂર્ણ થવી, પૂજ્યશ્રી ગુરુદેવને પાંચે પ્રસ્થાનની આરાધના સંપૂર્ણ થવી અને તે નિમિત્તે શ્રી પંચાક્ષિકા મહોત્સવની ઉજવણી પૂર્ણ થવી, આ બધું સાથે પુરૂ થાય છે. તે સોનામાં સુગંધ મલવા જેવું બનેલ છે. આ થઈ પ્રથમાવૃત્તિની વાત.

પ્રથમાવૃત્તિની નકલો વાચક વર્ગમાં જલ્દી ખપી જતાં તેની ઉપરા ઉપરી માંગ વધી રહી હતી. પૂર્વ ગુરુદેવશ્રીનું સંવ ૨૦૧૭ નું ચાતુર્માસ ઉલોઘ સાગરના ઉપાશ્રયે થયું હતું. ચાતુર્માસમાં ત્યાં પણ તપશ્ચર્યાઓ, સૂત્રવાચનાઓ, શાંતિ સ્નાત્ર-સિદ્ધચક્રપૂજનાદિ ઉત્સવ મહોત્સવો, આગમમંદિરની પુસ્તક વ્યવસ્થા અને શાસન-સંઘ-તથા સમાજ હિતનાં બીજાં અનેક ધર્મ કાર્યો થયાં હતાં. પૂજ્યશ્રીના ઉપદેશથી સ્થાપન થયેલ આર્યજંબૂસ્વામિ જૈન મુકતાબાલ આગમ મંદિરને ૨૫ વર્ષ થતાં હતાં તથા શાંત-તપસ્વી-પ્રવર્તિની સાદેવી કદયાણુશ્રીજી ઉલોઘવાલાંએ શ્રી નવકાર મંત્રના ૬૮ ઉપવાંસ કરેલા, શ્રી વર્ધમાનતપની ૫ ઓળીઓ કરેલી, તે વગેરેને અનુલક્ષીને પૂજ્યશ્રીની

નિશ્રામાં ચોમાસા બાદ ચાલુ સાલે આંખાના ધર્મપ્રેમી શેઠ
શ્રી છગનલાલ લક્ષ્મીચંદ મુંબઈવાલા તરફથી, તેમનાં
ધર્મપત્ની અ. સૌ, મંજુલાબેને શ્રી નવપદજીની ઓળી
વગેરે તપશ્ચર્યા કરેલ, એટલે આ નિમિત્તે કારતક વદ ૪ થી
૧૧ સુધી ભારે નવછોડોનો રજતાદિ ઉદ્યાપન અષ્ટાદિકા
મહોત્સવ, સિદ્ધ્યકાદિ પૂજનવિધિઓ સાથે, ભારે અપૂર્વ ઠાઠ-
માઈથી ઉજવાયેલ હતો. અને પૂજ્યશ્રીના ઉપદેશથી ત્યાં ખડે-
નોનો ઉપાશ્રય અતિ જિજ્ઞુ થઈ ગયેલ હોય તેનો જિજ્ઞોદ્ધાર
કરવાનું સંઘે નક્કી કરી કા. સુ. ૧ મે શેઠ છગનભાઈના
શુભ હસ્તે ખાતમુહૂર્ત કરાવ્યું હતું.

બાદ, આંખાગામમાં છગનભાઈ તરફથી દેવાધિદેવ
શ્રી વાસુપૂજ્ય ભગવંત આદિ ત્રણ જિનજિર્યો
વગેરે પ્રતિષ્ઠા કરાવવાની હોવાથી તેઓની તથા આંખા-
સંઘની સાગ્રહ વિનંતિથી કાસં વદ ૧ મે પૂજ્યશ્રીએ
સપરિવાર ડોહાઈથી સૌરાષ્ટ્ર તરફ વિહાર કર્યો હતો. પૂજ્ય-
શ્રીની ભાવના શ્રી સિદ્ધગિરિજીની ચૈત્રીપુનમ-અખાત્રીજની
યાત્રાઓ કરીને આંખા જવાની હતી, પરંતુ પૂજ્યપાદ પરમ
ગુરુદેવ શ્રી ગચ્છાધિપતિ આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્વિજય-
પ્રેમસૂરીધરજી મહારાજનો આદેશ મળતાં પૂજ્યશ્રી
માતરથીજ અમદાવાદ તરફ પૂજ્યપાદ ગચ્છાધિપતિ ગુરુ-
દેવની સેવામાં પધાર્યા હતા. ચૈત્રવદ ૫ ના શુભ દિને
અમદાવાદ જ્ઞાનમંદિરના વ્યાખ્યાન હોલમાં પૂજ્યપાદ ગચ્છા-
ધિપતિ પરમ ગુરુદેવના અનુગ્રહથી ઘડાયેલું સામુદાયિક
એકતાનું નિવેદન વાંચી સંભળાવવાનો લાલ પૂજ્યશ્રીને

મદ્યો હતો, પછી સામુદાયિક અધારણ પૂજ્યપાદ શ્રી મદ્વિજયરામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબે વાંચી સંલગ્નાવ્યું હતું. આથી સકલ શ્રી ચતુર્વિધિ સંઘમાં આનંદ આનંદ વ્યાપી ગયો હતો.

આ સમયે મારે પણ ધોરસદથી ચાતુર્માસ બાદ વિહાર કરી અહીં આવવાનું થયું હતું. ધર્મપ્રેમી શેઠ અમૃતલાલ ભવાનજીભાઈ પણ પૂજ્યશ્રીને માલણ પધારવાની વિનંતિ કરવા પાલનપુરથી આવ્યા હતા. હવે શ્રી સિધ્ધગિરિજી તાત્કાલિક જવાય તેટલો સમય રહ્યો ન હતો. આ ગ્રન્થની દ્વિતીય આવૃત્તિ દ્વારા આત્માને શ્રી ગિરિરાજની ભાવસ્પર્શના થાય તેમજ વાચકોની ય માગણીને યથોચિત લાભ મળે એવી શુભ ભાવનાથી પૂં જ્યોતિર્વિદ પંચાસજી મહારાજ શ્રી રૈવતાવજ્યજી ગણિયરે આ કાર્યની પ્રેરણા કરી. સુશ્રાવક અમૃતભાઈએ આ શ્રુતજ્ઞાનલક્ષિતને પ્રકાશનદ્વારા પોતાને લાભ મળે અને સદૃશ પુસ્તકમાં શ્રી સિધ્ધગિરિજીની નવાણું પ્રકારી પૂજા દાખલ કરાય એવી ઇચ્છા પૂજ્યશ્રીના ચરણમાં પ્રકાશિત કરી. કહેવાની જરૂર નથી કે આ કારણોથી સુધારાવધારા સાથે આ બીજી આવૃત્તિ તૈયાર કરવાનો મને જે લાભ મળ્યો તેનો હું પૂર્ણ આનંદ અનુભવું છું. આ આવૃત્તિમાં ઉપરના ચાર વિભાગો ઉપરાંત એક પાંચમો વિભાગ ઉમેરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં શ્રીશુભવીરવિજયજી મહારાજની બનાવેલી શ્રી નવાણું પ્રકારી પૂજા સંપૂર્ણ દાખલ કરી છે. શ્રી ગિરિરાજ સ્પર્શનાની આ આવૃત્તિ

મારા ભવકૂપોધારક પૂજ્ય પરમોપકારિ ગુરુદેવશ્રીને કૃતજ્ઞ ભાવે સમર્પણ કરી હું કિંચિત્કૃતાર્થ થાઉ છું.

પ્રાન્તે આ પુસ્તક લખવામાં તથા સંયોજન કરવામાં અદ્યમતિ એવા મારાથી જે કાંઈ શ્રીજિનાશાવિરૂદ્ધ લખાયું હોય કે છદ્મસ્થભાવે ભૂલચૂક થઈ હોય તેનો મિચ્છામિ-દુષ્કર્ત્ત્વ દેવા પર્વક તેથી ભૂલો સુર વાચકો મને જે જણાવશે તેનો સુધારો ત્રીજી આવૃત્તિમાં કરવા ધ્યાન રાખીશ, એવી શુભ મનોકામના સાથે હું વિરમું છું.

ઈતિ પૂજ્ય આગમ પ્રત્ન શાસનપ્રભાવક આચાર્ય ગુરુદેવ શ્રીમદ્વિ-
જ્યજ્ઞપ્રસૂરીરશ્વજી મહારાજ સાહેબના શિષ્યરત્નમુનિ શ્રી નિત્યા-
નંદ વિજયજી સંયોજિત શ્રી ગિરિરાજસ્પર્શના સમાપ્ત.

સં. ૨૦૧૮ વૈશાખવદ ૭ મે આખામાં પ્રભુ

પ્રતિષ્ઠાનું ગીત

[૨ચ૦ મુનિ શ્રી સિદ્ધધાત્યલવિજયજી]

વરસાવો મોતીડાના મેહ પ્રતિષ્ઠા ઉમંગે કરી,
આજે પાવન થઈ આ દેહ; પ્રતિષ્ઠા ઉમંગે કરી.
સખિ ! સોનાનો સૂરજ ઉગ્યો આંગણિએ,
તન મન ઉદ્ધસે આંતર પ્રાંગણિએ,
મેં તો સફળ કીધો અવતાર; — પ્રતિષ્ઠા ૧
સૌરાષ્ટ્ર દેશે આંખાગામ સોહામણ;
શ્રી વાસુપૂજ્ય દેખી મન હરખે ઘણું,
મોકલી કંકેત્રી દેશે દેશ; — પ્રતિષ્ઠા ૨
વાંચી કંકેત્રી ભાવિકો ઉદ્ધાસે આવે,

સકલ સંધનાં હુયે હુર્ ન માયે,
 નિત્ય નવકારશી પુઞ્નદિ થાય; — પ્રતિષ્ઠાં ૩
 સુદિ વૈશાખ દ્વાદશ અતિ સોહો,
 પધારે જંબુસૂરિજી સહુ મન મોહો,
 દિન દિન ભાવોદ્ધાસ થાય; — પ્રતિષ્ઠાં ૪
 ધન-પતાકા ખોડ મંડપાદિ શોભે,
 નિરખી નિરખી સહુનાં મન લોભે,
 ઉત્સવ પ્રારંભ ચૌદશે થાય; — પ્રતિષ્ઠાં ૫
 ધ્વજ કલશ ગ્રહાકિ પુજને,
 શાંતિ તુષ્ટિ પુષ્ટિ થાય તન મમને,
 ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ સદા સુખદાય; — પ્રતિષ્ઠાં ૬
 ભવ્ય વરઘોડો ચઢે જલયાત્રાના,
 કૃષ્ણ ષષ્ઠિ તિથી શુક્રવારનો,
 પ્રભુરથપે ચઢે શાનદાર; — પ્રતિષ્ઠાં ૭
 પ્રભુ વાસુ પુજ્ય બિરાજે ગાદીએ,
 મારાં હૃદય નાચી ઉઠે, સપ્તમીએ
 વર્તે છે જય જયકાર; — પ્રતિષ્ઠાં ૮
 પ્રતિષ્ઠા ઉત્સવ કરે શ્રીછગનભાઈ,
 ગ્રામ જમણુ કરે સંઘ સુખદાયી,
 આપે આમજન સહકાર — પ્રતિષ્ઠાં ૯
 આંખા સંધની વિનંતિ માન્ય કરી,
 પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે પધાર્યા જંબુસૂરિ,
 સાથે શિષ્યાદિ સમુદાય; — પ્રતિષ્ઠાં ૧૦
 પ્રેરે સંધને વધમાન — દૈવતવિજય,
 દેવસદ્ર - મનોગુપ્ત - લાઝધસેનવિજય,
 ગાવે સિદ્ધાચલ - મહાશાલ; પ્રતિષ્ઠાં ૧૧